Дім дивних дітей

Ренсом Ріггз

Annotation

Шістнадцятирічний Джейкоб з дитинства звик до розповідей свого діда про його юність на далекому острові у графстві Уельс, у притулку для дивних дітей: про чудовиськ із потрійними язиками, про невидимого хлопчика, про дівчинку, яка вміла літати… Єдиним побічним ефектом цих вигадок були нічні кошмари, що мучили підлітка. Але одного разу кошмар увірвався в його життя, убивши діда наяву…

Сон — ніщо, смерть — ніщо;
Хто начебто помер — живий.
Дім, в якому ти родився,
Друзі юності твоєї,
Дід старий і молодиця,
Праця щоденна і її плоди —
Всі вони щезають,
В легенди і казки тікають.
Їх не спинити,
Їх — не посадити на ланцюг.

Ральф Волдо Емерсон

Пролог

Я ще не змирився з тим, що моє життя буде звичайним і буденним, як раптом трапилися речі незвичайні й небуденні. Перша з них стала жахливим шоком і, як усе, що змінює тебе назавжди, розколола моє життя навпіл: до і після. Як і більшість екстраординарних подій потім, вона стосувалася мого діда, Абрахама Портмана.

У дитинстві дідусь Портман був для мене найдивовижнішою людиною у світі. Він зростав у сирітському притулку, воював у війнах, перетинав океани на пароплаві, а пустелі — верхи на коні, виступав у цирку, знав усе про вогнепальну зброю та мистецтво самозахисту і, окрім англійської, розмовляв іще трьома мовами. Для хлопчини, який жодного разу в житті не був за межами Флориди, це здавалося незбагненно екзотичним, тому кожного разу, коли дід траплявся мені на очі, я чіплявся до нього, щоби він почастував мене своїми розповідями. І він ніколи не відмовлявся: розказував свої історії так, наче то були величезні таємниці, які він міг довірити лише мені.

Коли мені виповнилося шість років, я вирішив, що мій єдиний шанс прожити життя хоча б наполовину так само цікаве, як і життя дідуся Портмана, — це стати дослідником. Він заохочував мене: проводив зі мною по півдня, схилившись над географічними мапами різних країн, позначав уявні експедиції низочками червоних кнопок і розповідав про ті фантастичні місця, які я одного дня віднайду. Удома ж я гордо походжав із картонною підзорною трубою, час від часу притуляв її до ока і вигукував: «Бачу землю! Приготувати групу висадки!» Потім моїм батькам це набридало і вони виганяли мене надвір погуляти. Батьки побоювалися, що дід заразить мене якоюсь невиліковною мрійливістю, від котрої мені вже ніколи не одужати, і що ці фантазії стануть таким собі щепленням від більш практичних прагнень. Тому одного дня мати посадовила мене біля себе і пояснила, що я не зможу стати дослідником з тієї простої причини, що все у світі вже досліджене й відкрите до мене. Так я дізнався, що народився в «неправильному» сторіччі, — і відчув себе обманутим.

А здогадавшись, що більшість оповідок дідуся Портмана аж ніяк не могли бути правдою, я відчув себе ще більш обманутим. У найнеймовірніших байках діда чомусь завжди йшлося про його дитинство, про те, як він народився у Польщі, а потім його відправили до якогось дитячого притулку в Уельсі. Коли ж я питався, чому йому довелося кинути своїх батьків, то відповідь була завжди одна й та сама: він кинув своїх батьків, бо за ним гналися потвори. Уся Польща кишіла потворами, казав дід.

— А що то були за потвори? — цікавився я, здивовано витріщаючись, хоча ця розмова часто повторювалася і стала таким собі ритуалом.

— Моторошні згорблені істоти з прогнилою шкірою та чорними очима, — відповідав дід Портман. — А ходили вони ось так. — Він скоцюрблювався і дибав за мною, наче якась потвора зі старого фільму, а я, регочучи, утікав.

Щоразу, описуючи тих потвор, дід додавав якусь огидну й моторошну деталь: то вони смерділи, як купа зогнилого сміття, то вони були невидимі і можна було побачити лише їхні тіні, то у них в роті крилися гнучкі мацаки, які вони блискавично вистрелювали, щоби схопити свою жертву і затягнути у пащеку з міцними щелепами. Після таких оповідок я подовгу не міг заснути, бо моя надміру розвинена уява легко перетворювала сичання автомобільних покришок по мокрому асфальту на важке здавлене дихання під моїм вікном, а тіні під дверима — на перекручені чорно-сірі мацаки. Я страшенно боявся тих потвор, але

відчував тривожно-радісне піднесення, уявляючи, як мій дід б'ється з ними і перемагає — щоби потім про все це мені розповісти.

Та ще більш фантастичними були його розповіді про життя в дитячому притулку в Уельсі. Він казав, що то було зачакловане місце, призначене для того, щоби уберігати дітей від потвор, і було воно на острові, де щодня світило сонце, й ніхто не хворів і не вмирав. Усі жили у великому будинку під захистом старого мудрого птаха — принаймні, так ішлося в оповідці. Втім, я дорослішав, і мене гризли сумніви.

— А що то був за птах? — спитав я якось свого діда; тоді мені було вже сім років. І скептично поглянув на нього через стіл, за яким він грав зі мною в монопольку в піддавки.

— Великий яструб, який палив люльку, — відповів він.

— Діду, ти, напевне, гадаєщ, що я зовсім дурний.

Він перелічив стос своїх помаранчевих та блакитних карток, яких у нього ставало дедалі менше.

— Я ніколи не вважав тебе дурним, Якобе.

Я зрозумів, що образив його, бо дідівський польський акцент, якого він так і не позбувся, зазвучав на повну силу, витіснивши англійську вимову характерними шиплячими звуками. Відчувши провину, я вирішив вдатися до презумпції невинуватості й зробив вигляд, наче вірю йому.

— А чому ті потвори хотіли завдати тобі шкоди? — поцікавився я.

— Тому, що ми були несхожі на решту людей. Ми були дивними.

— У чому дивними?

— Та всіляко, — відповів дід. — Наприклад, серед нас була дівчинка, котра вміла літати, був хлопчик, всередині якого жили бджоли, були брат і сестра, здатні піднімати над головою величезні кам'яні брили.

Важко сказати, жартує він чи ні. До того ж, мій дідо не мав репутації такого собі жартівника. Помітивши на моєму обличчі сумнів, він нахмурився.

— Гаразд, можеш не вірити мені на слово, — заявив він. — Але я маю фотографії! — І, відсунувши свого шезлонга, дід пішов у будинок, а я залишився на заскленій веранді. За хвилину він повернувся з сигарною коробкою в руці. Я нахилився і побачив, як дідусь видобув чотири пожовклі й порепані фото.

Перше являло собою знімок предмета, схожого на комплект одежі, але без людини всередині. Ані комплект, ані людина не мали голови.

— Та ні, він має голову, — вишкірився дід. — Але для тебе вона невидима.

— А чому невидима? Це що — чоловік-невидимка?

— Диви, який ти головастий! — Дідо звів брову, немов страшенно здивувався моїм дедуктивним здібностям. — Його звали Мілард. Кумедний хлопець. Часом він казав: «Слухай-но, Ейбе, а я знаю, чим ти сьогодні займався». І розповідав, де я був, що їв і коли длубався у носі, гадаючи, що мене ніхто не бачить. Інколи він йшов за ким-небудь слідком, тихо, як та миша. Він був без одежі, голяка, щоби ніхто його не помітив, — і спостерігав! — Дід похитав головою. — Аж не віриться, еге ж? — Потім він підсунув мені ще одне фото. Почекавши, поки я роздивлюся його, дід спитав: — Ну, як? Що ти бачиш?

— То маленька дівчинка, еге ж?

— А що ще ти бачиш?

— На її голові — корона.

Дід постукав пальцем по нижній частині фото.

— А що ти скажеш про її ноги?

Я підніс фото ближче до очей. І побачив, що ноги дівчинки не торкалися землі. Але вона не стрибала, а, здавалося, просто висіла в повітрі. Я ошелешено роззявив рота.

— Та вона ж летить!

— Майже летить, — уточнив дідо. — Вона левітує. Однак та дівчинка не завжди могла себе контролювати, тому нам доводилося прив'язувати її мотузкою, щоби вона нікуди не залетіла!

Я прикипів поглядом до химерного лялькового обличчя дівчинки.

— Правда?

— Звісно, що правда, — різко кинув дід, зібрав фото і поклав інше, на якому був зображений худорлявий хлопець, що однією рукою піднімав величезний камінь.

— Віктор із сестрою були менш здібними, зате якими ж сильними вони були!

— Щось він не схожий на силача, — зауважив я, придивляючись до тоненьких хлопчачих рук.

— Слово честі, він був надзвичайно дужий. Якось я здумав помірятися з ним силою в руках, так він мені мало кисть не зламав!

Але найхимернішим фото було останнє. То була чиясь потилиця з намальованим на ній обличчям.

Я витріщився на те фото, а дідо Портман пояснив мені.

— Він мав два роти — бачиш? Один спереду, а другий ззаду. Через це він став таким великим та товстим!

— Але ж то несправжнє обличчя. Воно намальоване.

— Несправжня там фарба — це так. Бо те обличчя розмалювали для циркової вистави. Але кажу тобі: він і справді мав два роти. Ти що, мені не віриш?

Я на мить замислився, поглянувши на фотографії, а потім на обличчя дідуся — таке безхитрісне, таке щире. І справді — навіщо йому брехати мені?

— Я вірю тобі, — відказав я.

І я справді повірив йому — принаймні, на кілька років, хоча здебільшого тому, що *хотів* вірити, скажімо, як більшість дітлахів хочуть вірити у Санта-Клауса. Ми чіпляємося за наші казки доти, поки ціна цієї віри не стає надто високою. Для мене такою ціною став той день у другому класі, коли Робі Йєнсен підколов мене за обідом перед столиком, де сиділи дівчата, заявивши привселюдно, що я й досі вірю в казкових фей. Гадаю, до цієї ганьби спричинилося те, що я переповідав у школі історії свого діда, але в ту принизливу хвилину я страшенно злякався, що до мене приліпиться прізвисько Фея, бо для хлопця це мало ще й «голубий» підтекст. І через це я розсердився на свого діда.

А того дня зі школи мене забирав саме дідо Портман; він часто це робив, коли батько та мати були на роботі. Я всівся поруч із ним у пасажирське сидіння його старого «понтіака» і заявив, що більше не вірю в його казки.

— Які ще казки? — спитав він, уважно поглянувши на мене понад окулярів.

— Сам знаєш. Ну, оті історії. Про дітлахів і потвор.

На дідовому обличчі з’явився розгублений вираз.

— А хіба я тобі розповідав казки?

Я відказав йому, що вигадана історія та казка — це одне й те саме, що казки придумуються для маленьких сцикунів і що тепер я впевнений: його фотографії та історії — це цілковита неправда. Я очікував, що дід сказиться від люті й дасть мені запотиличника, але натомість він просто кинув: «Гаразд» і ввімкнув передачу. А потім різко натиснув на акселератор, і «понтіак», відстрибнувши від бордюру, вискочив на дорогу. На тому все й скінчилося.

Гадаю, він очікував, що це невдовзі станеться, бо я колись мав вирости з його історій, але дід облишив цю тему так різко, що в мене зародилося відчуття, наче він мені брехав. Я не міг збагнути, навіщо він оте все вигадав, обманом змусивши мене повірити в можливість існування дивовижного та незвичайного, тоді як насправді такого не могло бути. Лише кілька років по тому батько пояснив мені: коли він був малий, дідо і йому розповідав декотрі з цих історій, і ті історії були не стільки неправдою, скільки перебільшеною версією правди, бо дитинство дідуся Портмана аж ніяк не було казкою. Воно було історією жахів.

Мій дід був єдиним з його родини, кому вдалося вибратися з Польщі ще до початку Другої світової війни. Діду було дванадцять, коли батьки віддали його незнайомцям: посадили свого наймолодшого сина на поїзд до Британії з однією лише валізкою, де лежав змінний одяг. Квиток він мав лише в один бік. Він більше ніколи не бачив своїх матір та батька, старших братів, кузенів, дядьків та тіток. Усі вони загинули до того, як йому виповнилося шістнадцять: їх убили потвори, від яких йому дивом вдалося втекти. Але то були не потвори з мацаками та гнилою шкірою, які так виразно ввижаються семирічній дитині. То були потвори з людськими обличчями. Щільними шеренгами йшли вони нога в ногу у своїй напрасованій військовій формі — такі банальні, такі невиразні, що важко було розпізнати, ким вони були насправді, — а коли розпізнали, то було запізно.

Як і потвори, історія про зачаклований острів теж була замаскованою правдою. У порівнянні з жахіттями континентальної Європи дитячий притулок, до якого відправили мого діда, напевне, здавався йому раєм, і у його розповідях таким він і був: надійне й безпечне пристанище з янголами-охоронцями, де панує безкінечне літо, а живуть у тому пристанищі діти, які, звичайно ж, не могли ані літати, ані піднімати однією рукою важкі кам’яні брили. А «незвичайністю», через яку їх переслідували, було їхнє гебрейство. Ті діти були сиротами війни, яких хвиля крові викинула на маленький острівець. Незвичайними вони були не через свої чудесні здібності, ні; чудом було те, що їм вдалося уникнути гетто та концентраційних таборів.

Тож більше я не прохав діда розповідати мені історії, і мені здалося, що в глибині душі він відчув полегшення. Подробиці його юності оповивало марево таємничості. І я не намагався проникнути крізь нього. Бо мій дід пройшов крізь пекло і мав право на власні таємниці. Мені стало соромно, що я заздрив його життю, зважаючи на ціну, яку йому довелося заплатити, і спробував відчути радість від безпечного, захищеного і звичайного життя, хоча для того, щоб його заслужити, я і пальцем не поворухнув.

А потім, кілька років по тому, коли мені було п’ятнадцять, трапилася незвичайна й жахлива пригода, після якої зосталися лише *до* і *після*.

Розділ перший

Останні півдня епохи *до* я провів за конструюванням макету вежі Емпайр-Стейт-білдинґ у масштабі 1:10 000, використовуючи для цього коробки з підгузками для дорослих. Вийшов справжній шедевр з «фундаментом» п'ять футів завширшки; будівля вивищувалася над відділом косметики; її основу утворювали більші коробки з товстими підгузками, менші й легші складали оглядовий майданчик, а відомий у всьому світі шпиль я спорудив з акуратного стосу невеличких упаковок для зразків. Моя споруда була майже бездоганна, за винятком однієї головної деталі.

— Ти використав підгузки «Завжди сухо», — насуплено мовила Шеллі, скептично оглядаючи мій витвір. — А сьогодні розпродаж підгузків «Завжди зручно», до речі.

Шеллі — то директорка аптеки, і сутулі плечі та суворий вираз обличчя були такою самою невід'ємною частиною її уніформи, як блакитні футболки, які всі ми мали вдягати.

— А мені здалося, що ти сказала «Завжди сухо», — заперечив я, бо вона справді так сказала.

— Ні, я сказала «Завжди зручно», — наполягла Шеллі, скрушно хитаючи головою, наче моя вежа була чимось на кшталт скаліченого скакового коня, а вона тримала в руці револьвер із оздобленим перлинами руків'ям. Настала коротка хвилина ніякової тиші, під час якої директорка скрушно хитала головою, витріщаючись то на мене, то на вежу. Ну а я вперся в неї поглядом із тупим виразом обличчя, немов геть не розумів що означає її пасивно-агресивна поведінка.

— А-а-а! — сказав я насамкінець. — Ти хочеш сказати, що я маю переробити все наново?

— Та ні, я хочу сказати, що не треба було «Завжди сухо» використовувати, — повторила вона.

— Нема проблем! Я негайно все владнаю.

Носком чорної кросівки (кросівки теж були частиною нашою уніформи) я легенько вибив з фундаменту вежі одну-єдину коробку. І вмить вся та розкішна й бездоганна конструкція каскадом обрушилася, погнавши підлогою справжнісіньке цунамі з підгузків; застрибали коробки, стукаючись об ноги здивованих покупців і, перевертаючись та ковзаючи підлогою, домчали аж до автоматичних дверей. Автоматичні двері спрацювали і, відчинившись, впустили до універмагу подих серпневої спеки.

Обличчя Шеллі набуло кольору стиглого гранату. Вона могла б вигнати мене з роботи негайно, але я знав, що мені навряд чи так пощастить. Бо я все літо намагався підстроїти, щоб мене звільнили з аптеки «Кмітливий помічник», та лише виявив, що добитися цього майже неможливо. Я часто запізнювався на роботу, виправдання мої були притягнутими за вуха, а то й просто абсурдними; з кричущою нахабністю обраховував покупців; інколи навмисне ставив товари не на ту полицю: мийні лосьйони — до проносних засобів, а протизаплідні таблетки — до дитячих шампунів. Рідко коли я так старався, та хоч яким би невмілим та незграбним я не прикидався, Шеллі вперто тримала мене у штаті.

Хочу уточнити: то саме *мені* було майже неможливо добитися вигнання з роботи в аптеці «Кмітливий помічник». Будь-якого іншого працівника вже давно б нагнали копняками під зад за незрівнянно менші порушення. То був мій перший, так би мовити, соціально-політичний досвід. В Енглвуді, маленькому й дрімотному прибережному містечку, де я живу,

є три аптеки мережі «Кмітливий помічник». В окрузі Саратога їх двадцять сім, а у всій Флориді — сто п’ятнадцять; їхня кількість безперервно зростає, і вони поширюються територією штату, немов якийсь невиліковний шкірний висип. З роботи ж мене не виганяли з тієї причини, що всі аптеки цієї мережі належали моїм родичам. А причиною, через яку я не міг піти сам, було те, що починати трудову діяльність саме в «Кмітливому помічникові» стало священною родинною традицією. Моя кампанія саботажу проти самого себе викликала у Шеллі нездоланну неприязнь до мене, а у моїх колег — стійку огиду й обурення. Втім, нікуди правди діти: вони однаково зневажали б мене, бо скільки б вітрин я не перекинув і стільки покупців не надурив би, колись я мав успадкувати чималий шмат аптечної компанії, а їм це не світило.

* * *

Шеллі пробралася по розкиданих підгузках до мене і, тицьнувши мені пальцем у груди, вже сказала була щось сердите, але її перервав голос з системи гучномовного зв’язку.

— Джейкобе, тобі телефонують по лінії два. Джейкобе, лінія два.

Шеллі спопелила мене поглядом, і я позадкував, залишивши її посеред руїн моєї вежі.

* * *

Приміщення для персоналу — сира й глуха кімнатка без вікон. Там я застав Лінду, помічницю з фармацевтичного відділу; освітлена різким сяйвом автомата для охолоджуючих напоїв, вона наминала бутерброд з хлібом без скоринки. Лінда кивнула на телефон, прикручений до стіни.

— Тебе чекають на лінії два. Той, хто тобі телефонує, якийсь переляканий та знервований, їй-богу.

Я взяв слухавку, що теліпалася на кабелі.

— Якобе, ти?

— Привіт, дідусю Портман.

— Слава Богу, я тебе застав. Мені потрібен ключ. Де мій ключ? — Чути було, що дід важко дихав і був чимось знервований.

— Який іще ключ?

— Не дуркуй, — відрізав дід. — Сам знаєш який.

— Ти, мабуть, поклав його не туди, де завжди.

— То твій батько тебе підговорив, — заявив дідо. — Просто скажи мені — і все. Він не має знати.

— Ніхто й ні до чого мене не підговорював, — сказав я і спробував змінити тему розмови. — Ти таблетки сьогодні прийняв?

— Вони за мною женуться, тобі зрозуміло? Не знаю, як вони примудрилися знайти мене через скільки років, але вони таки вирахували мене. Чим, на твою думку, я від них відбиватимусь — кухонним ножем, чи як?

Я вже не вперше чув від нього такі тиради. Мій дідо старів і, якщо чесно, потроху з’їжджав із глузду. Спочатку ознаки його психічного розладу були ледь помітними — то щось

забуде купити в бакалійній крамниці, то назве мою матір іменем моєї тітки. Але влітку його повзуче старече слабоумство зробило несподіваний виверт. Оті фантастичні вигадані історії про його життя під час війни — про потвор, про зачаклований острів — стали для нього цілковитою й гнітючою реальністю. Особливо збуджений він був останні кілька тижнів, і мої батьки, побоюючись, щоби він не заподіяв собі лиха, всерйоз замислилися про те, щоби відправити його до психлікарні. З якоїсь причини отакі апокаліптично-панічні дзвінки він робив саме мені, і більше нікому.

Як і зазвичай, я постарався його заспокоїти.

— Не хвилюйся, ти у безпеці. Все нормально. Трохи згодом я принесу нове відео і ми його разом проглянемо — як тобі така думка?

— Ні! Залишайся там, де ти є! Тут небезпечно!

— Дідусю, та ніякі потвори за тобою не женуться. Ти що, забув, що ти всіх їх повбивав іще під час війни?

Я повернувся до стіни лицем, щоби Лінда не чула мою частину цієї химерної розмови, бо та вже кидала на мене здивовані погляди, хоча й удавала, що уважно продивляється журнал мод.

— Повбивав, та не всіх, — відказав дід. — Так, звісно, я убив багатьох із них, але залишилося ще більше. — Я чув, як він гупає ногами по підлозі, метушиться туди-сюди, витягуючи шухляди й ляскаючи дверцятами. Напевне, у нього зовсім поїхала стріха. — Залишайся на місці, чуєш мене? Зі мною все буде гаразд — я повідрізаю їм язики та повиколюю очі, оце й усе, що треба зробити! От тільки куди отой чортів ключ подівся?!

Йшлося про ключ від гігантської стінної шафи в гаражі дідуся Портмана. А в тій шафі було так багато дробовиків та ножів, що ними можна було озброїти невеликий загін ополченців. Півжиття збирав він ту колекцію, подорожуючи до інших штатів на виставки-продажі; дід часто вирушав у тривалі мисливські подорожі і тягав родичів до стрілецького тиру, щоби вони навчилися стріляти. Він так любив свою зброю, що часом навіть спав із нею. Це підтверджувало одне старе фото, на якому видно, що дідо Портман дрімає з пістолетом у руці.

Коли я спитав батька, чому наш дідо поведений на стрілецькій зброї, він пояснив, що таке інколи трапляється з людьми, котрі служили у війську або пережили травматичний шок. Я припустив, що після всього пережитого мій дід вже ніде не почувався у справжній безпеці — навіть у себе вдома. Іронія полягала в тім, що тепер, коли галюцинації та параноя

остаточно оволоділи його мозком, моє припущення стало реальністю: тепер мій дід і справді не був дома у безпеці — навіть із усіма його ножами, дробовиками й пістолетами. Саме тому мій батько й сховав ключ від комірчини.

Я знову збрехав, сказавши, що не знаю, де той ключ. І знову почув, як дідо Портман лається і гепає ногами по підлозі, бо ходить кімнатою в пошуках ключа.

— Що ж, нехай так і буде, — сказав він насамкінець. — Нехай батько залишить ключ собі, якщо йому це так важливо. Але тоді нехай залишить собі й мій труп!

Якомога ввічливіше перервавши розмову, я негайно передзвонив батьку.

— У діда остаточно поїхала стріха, — повідомив я йому.

— А він прийняв сьогодні свої таблетки?

— Він не сказав мені. Втім, судячи з його голосу, не прийняв.

Я почув, як батько зітхнув.

— Чи не міг би ти заскочити до нього і прослідкувати, щоби з ним нічого не трапилося? Бо я не можу відлучитися з роботи.

Мій батько добровільно працював неповний робочий день в центрі порятунку птахів: лікував збитих автомобілями білих чапель та пеліканів, що проковтнули риболовний гачок. Він був орнітологом-аматором та плекав надію зажити слави письменника-природознавця, що підтверджувалося цілим стосом невиданих рукописів. Такою несправжньою роботою можна займатися лишень тоді, коли ти випадково одружишся на жінці, чия родина володіє ста п’ятнадцятьма аптеками.

Звісно, моя робота також була не зовсім «справжня», тому мені легко було з неї змитися кожного разу, коли виникало бажання. Я сказав батьку, що поїду й прослідкую.

— Дякую, Джеку. Обіцяю тобі, що невдовзі ми розберемося з дідовими вибриками, добре?

Дідовими вибриками…

— Ти хочеш сказати, що ми відправимо його до дурки? — спитався я. — Перекладемо цю проблему на когось іншого?

— Ми з мамою ще остаточно не вирішили.

— Звісно, що вирішили.

— Джейкобе…

— Я сам зможу за ним доглядати, їй-бо.

— Можливо, тепер іще зможеш. Але він не видужає, його стан погіршуватиметься.

— Ну то й що? Нехай буде, що буде.

Я повісив слухавку і зателефонував своєму приятелю Рікі, щоб він мене підвіз. Через десять хвилин я почув зі стоянки гортанний автомобільний гудок його «Краун Вікторії», який неможливо було сплутати з жодним іншим. Виходячи з аптеки, я повідомив Шеллі неприємну новину: з вежею, спорудженою з підгузків «Завжди зручно», їй доведеться почекати до завтра.

— У нашій родині термінова проблема, — пояснив я їй.

— Зрозуміло, — відказала вона.

Вийшовши з аптеки і занурившись у липкий гарячий вечір, я помітив Рікі, який сидів на капоті свого подряпаного й побитого «форда» і курив цигарку. Щось в його вимазаних засохлою багнюкою черевиках, в тому, як він випускав з рота кільця цигаркового диму та в тому, як призахідне сонце грало на його зеленому волоссі, нагадало мені одного відомого відчайдушного й необачного провінціала — актора Джеймса Діна. Мій приятель був

зліплений з усіх цих компонентів і являв собою чудернацький результат перехресного запилення субкультур, можливого лише в Південній Флориді.

Побачивши мене, Рікі зістрибнув з капота.

— Що — таки вигнали з роботи? — гукнув він мені через стоянку.

— Цс-с-с-с! — засичав я, підбігаючи до нього. — Вони ж не знають про мій план!

Рікі підбадьорливо гепнув мене в плече, але замість підбадьорити, мало ключицю мені не зламав.

— Та не переймайся ти так, Спецкурсе! Завтрашній день завжди кращий за сьогоднішній.

Він називав мене Спецкурс, тобто «спеціальний курс», бо я ходив на декілька додаткових спецкурсів для особливо талановитих школярів, що були частиною спеціальної навчальної програми нашої школи. Рікі ця заплутана структура втішала й веселила без міри. Наша дружба — це така собі суміш рівних часток роздратування й співпраці. Щодо співпраці ми виробили угоду «мозок в обмін на м’язи», згідно з якою я допомагав йому не провалити англійську, а Рікі захищав мене від хуліганистих дебілів, які вешталися коридорами нашої школи у пошуках здобичі. А те, що Рікі недолюблювали мої батьки, було насправді позитивом, таким собі бонусом до нашої угоди. Напевне, він був моїм найкращим другом, а якщо чесно — то єдиним. Просто «найкращий друг» звучить вагоміше, аніж «єдиний», і набагато солідніше.

Рікі сів у авто і гепнув ногою пасажирські дверцята — то він їх так відчиняв. Я теж увібрався всередину. Його «Краун Вікторія» — то рідкісний, гідний музею екземпляр, ненавмисний витвір народного мистецтва. Рікі придбав її на міському звалищі за банку монет у двадцять п’ять центів (принаймні так він стверджував), і це неблагородне походження свого авто він не зміг замаскувати навіть цілим лісом з деревець-дезодорантів повітря, почеплених на дзеркало заднього огляду. Сидіння авто були обмотані широким скотчем, щоби непевні пружини оббивки не встромилися, бува, пасажирові у дупу. Але найкращим авто було зовні: справжній місячний пейзаж з іржавими дірками та вм’ятинами як результат втілення плану заробляння додаткових коштів на пальне. Цей план полягав у тому, щоби дозволяти підпилим учасникам пікніків та вечірок довбонути авто ключкою для гольфу: один удар — один долар. Єдиним правилом, якого не завжди суворо дотримувалися, була заборона гепати будь-яку скляну деталь.

Викашлявши хмарину сизого диму, двигун заторохтів і ожив. Коли авто виїхало зі стоянки і рушило повз торгові ряди до будинку дідуся Портмана, я занепокоївся через те, *що* ми там можемо застати. Серед найгірших варіантів розвитку подій були, наприклад, такі: мій дід гасає голяка по вулиці, вимахуючи мисливською рушницею; валяється, запінившись, на газоні перед будинком або чатує в засідці з якимось гострим предметом у руці. Могло трапитися будь-що, а особливо змушувало мене нервувати таке: як відреагує Рікі на химерні вибрики чоловіка, про якого я завжди говорив з шанобливою повагою?

Коли ми під’їжджали до мікрорайону мого діда — приголомшливого лабіринту з перехресних тупиків, відомого всім під назвою Кругле Село, — колір неба змінювався на колір свіжого синця. Перед в’їздними воротами ми зупинилися, щоби доповісти про свій приїзд, але, як це часто траплялося, старий дід у кабінці хропів, ворота були розчинені, тож ми, ледь призупинившись, просто проїхали у них. Цвірінькнув мій телефон — то батько у СМС питав мене, як справи. За той нетривалий час, коли я відповідав на повідомлення, Рікі, як це не дивно, примудрився заїхати бозна-куди, і ми заблукали. Коли я сказав, що гадки не

маю, де ми є, він вилаявся і, верещачи колесами й заклавши крутий віраж, чмихав пасмами тютюнового диму з відчиненого вікна авто, поки я уважно проглядав мікрорайон, видивляючись хоч якийсь знайомий орієнтир. Це було нелегко, хоча в дитинстві я бував у свого діда незчисленну кількість разів, бо кожен наступний будинок, за винятком незначних розбіжностей, був схожий на попередній: опецькуватий, ящикуватий, оздоблений алюмінієвими панелями або темним деревом у стилі сімдесятих років минулого століття або ж прикрашений на фронтоні гіпсовими колонами, з якими амбіції господарів здавалися майже справжніми, а не ілюзорними. Від дорожніх знаків толку було мало, бо геть усі вони повигорали на сонці й полущилися так, що на них майже нічого не вдавалося розгледіти. Єдиними реальними орієнтирами виявилися чудернацькі й барвисті прикраси на газонах, і в цьому плані Кругле Село можна назвати справжнісіньким музеєм під відкритим небом.

Нарешті я упізнав поштовий ящик, який тримав над головою зроблений з металу дворецький, котрий, попри пряму спину та зарозумілий вираз обличчя, наче плакав іржавими слізьми. Я гукнув Рікі, щоби він звертав ліворуч; «вікторія» верескнула колесами, і мене гепнуло об дверцята. Мабуть, від цього удару в моїй голові щось розклинилося, бо я раптом блискавично згадав, куди і як нам слід їхати.

— Праворуч — до зграї фламінго! Ліворуч — до отих багатонаціональних Санта-Клаусів на дахах! Прямо — повз пісяючих херувимів!

Коли ми проскочили повз херувимів, Рікі загальмував до швидкості слимака і занепокоєно оглянув квартал, де мешкав мій дідо. Над ґанками не горіло жодної лампочки, жоден телевізор не мерехтів у вікні, на стоянці не видно жодного авто. Усі дідові сусіди чкурнули на північ, втікаючи від немилосердної літньої спеки; вони залишили фігурки дворових гномів утопати в непідстрижених буйних травах газонів і щільно зачинили віконниці від ураганів, тому кожен будинок скидався на невеличке бомбосховище.

— Останній дім праворуч, — сказав я.

Рікі натиснув акселератор, і ми рвонули вздовж вулиці. Напроти четвертого чи п’ятого будинку ми промчали повз якогось діда, що поливав свій газон. Лисий, як яйце, в халаті й шльопанцях, він бризкав водою на високу, мало не по коліно траву. Його будинок так само був темний і позачинюваний, як і решта. Я обернувся, щоби придивитися до нього, і старий, здавалося, теж витріщився на мене, хоча навряд чи, спантеличено подумав я, бо очі у того діда були білі, як молоко. Дивно. Дідо Портман ніколи не казав мені, що хтось із його сусідів сліпий.

Вулиця скінчилася, впершись у стіну з високих сосен, і Рікі заклав крутий поворот ліворуч, вписуючись в під’їзну алею біля будинку мого діда. Вимкнувши двигуна, він вийшов і рвучко розчахнув мої дверцята. Наші черевики зашелестіли сухою травою до ґанку.

Я подзвонив у дзвінок і почекав. Десь загавкав собака, і його гавкіт самотньо відлунив у задушливому вечірньому повітрі. Не почувши відповіді, я загепав у двері, бо вирішив, що, можливо, дзвінок зламався. А Рікі вже розмахував руками, відганяючи комарів, що проявляли до нас надмірну цікавість.

— Може, він кудись вийшов, — весело вишкірився Рікі. — Скажімо, на гульки подався.

— Нічого смішного, — відказав я. — Він має ширший вибір, аніж ми з тобою будь-якого вечора. Бо ця місцина аж кишить охочими вдовами.

— То я так пожартував, щоби вгамувати свої нерви. Бо тиша у домі мене стурбувала.

Зі схованки у кущах я дістав запасного ключа.

— Зачекай тут.

— Тю, та я й так чекаю. А що таке?

— А те, що ти маєш шість футів п’ять дюймів зросту, твоє волосся зелене, мій дід тебе не знає, зате має багато пістолетів та рушниць.

Рікі знизав плечима і, запхавши собі за щоку ще один жмуток тютюну, пішов на галявину і розлігся там у шезлонгу, а я тим часом відімкнув парадні двері й увійшов всередину.

Навіть у сутінках я побачив, що будинок спіткало лихо: схоже, його обчистили грабіжники. Книжкові полиці та шафки були попатрані, а всілякі дрібнички та великоформатні примірники журналу «Рідерз дайджест» — викинуто на підлогу. Крісла та подушки на дивані перевернуті. Холодильник стояв з відчиненими дверцятами, з нього щось витікало, утворюючи на лінолеумі липкі калюжі.

У мене похололо серце. Дідо Портман таки з’їхав з глузду. Я гукнув його на ім’я, але у відповідь нічого не почув.

Я ходив від кімнати до кімнати, вмикаючи світло і видивляючись, де ж безумний старий сховався від потвор — за меблями, на вузькому невисокому горищі чи в гаражі під верстаком? Я навіть хотів перевірити шафу, де він зберігав свою зброю, але та, певна річ, була замкнена, а ручка вкрита подряпинами, що свідчило: дідо намагався її відімкнути. На веранді погойдувалися побурілі на сонці дугоподібні гілки давно не поливаної папороті. Я став навколішки на підлогу у вигляді штучного газону і зазирнув під плетені ослінці, нажаханий тим, що міг би там побачити.

Раптом мені в око впало тьмяне світло на задньому дворі.

Проскочивши у ширмові двері, я знайшов у траві кинутий ліхтарик; його промінь світив у напрямку лісу, що майже впритул підходив до дідового обійстя. То була гущавина з гостролистих карликових пальмочок та дикорослих пальм, що пролягала на милю від Круглого Села до сусіднього мікрорайону — Столітнього Лісу. Якщо вірити місцевим байкам, ці зарості кишіли зміями, єнотами та дикими кабанами. Коли я уявив собі, як мій дід блукає у тому лісі в самій піжамі, в душі моїй з’явилося недобре передчуття. Чи не щотижня можна було почути свіжу історію про діда, який, блукаючи у лісі, перечепився і гепнувся у ставок-відстійник, де його зжерли алігатори. Тому неважко було уявити собі саме такий, найгірший варіант розвитку подій.

Я гукнув Рікі, і він за мить примчав до мене, вискочивши з-за рогу будинку. І відразу ж помітив те, чого не помітив я: непримітний поріз в ширмових дверях. Рікі аж присвиснув.

— Оце так поріз! Його міг зробити дикий кабан. Або рись. Ти б бачив, які пазури мають ці тварюки!

Неподалік почувся оскаженілий гавкіт. Ми обоє аж сіпнулися від несподіванки і знервовано перезирнулися.

— А може, то й собака залишив поріз, — припустив я. Через гавкіт по мікрорайону пішла ланцюгова реакція, і невдовзі гавкотіння залунало звідусіль.

— Може, й собака, — погодився Рікі. — Я маю в багажнику пістолет двадцять другого калібру. Зачекай. — І мій приятель подався за зброєю.

Гавкіт вгамувався, і його змінив гугнявий хор нічних комах, злих та кусючих. По моєму обличчю котилися краплини поту. Вже посутеніло, але бриз ущух, і повітря чомусь здавалося тепер іще спекотнішим, ніж протягом усього дня.

Піднявши ліхтарик, я підступив до лісу. Мій дідо був десь там, я у цьому не сумнівався. Але ж де саме? Я не слідопит, і Рікі теж. Однак щось вабило мене вперед — пришвидшене биття серця, якийсь невловимий шепіт у тягучому повітрі, і раптом я відчув, що більше не

можу чекати ані секунди. І кинувся у зарості, як той мисливський пес, що взяв невидимий слід.

Та то важка справа — бігати у флоридських лісах, де кожен квадратний фут, не зайнятий деревами, щетиниться високими, по коліно, гостряками карликових пальм та тенетами переплетених лоз, але я відчайдушно мчав уперед, вигукуючи дідове ім'я та кидаючи навсібіч промінь ліхтарика. Зненацька краєм ока я помітив, як збоку блиснуло щось біле, — і кинувся туди навпростець. Та виявилося, що то був побілілий і спущений мій футбольний м'яч, загублений у лісі кілька років тому.

Я вже хотів був повернути назад до Рікі, аж раптом помітив витоптану алею з нещодавно прим'ятих пальмочок. Я присвітив навкруги ліхтариком — листя було забризкане чимось темним. Горло мені вмить пересохло. Намагаючись опанувати себе, я рушив по цьому сліду. І чим далі я йшов, тим сильніше нило у мене в грудях, наче тіло моє, знаючи, *що* чекає мене попереду, застерігало. Раптом алея з прим'ятого підліску розширилася — і я побачив *його*.

Мій дід лежав долілиць на купі лози, розкинувши ноги й підібгавши під себе одну руку так, наче упав з великої висоти. Я мав дивну впевненість, що він мертвий. Його майка була просякнута кров'ю, штани розідрані, а на одній нозі не було черевика. Я довго стояв, мовчки витріщаючись на тіло, по якому стрибав тремтливий промінь мого ліхтарика. Коли я відчув, що знову можу дихати, я назвав діда на ім'я, але він навіть не поворухнувся.

Впавши навколішки, я притиснув тильний бік долоні до його спини. Кров, що сочилася крізь тканину майки, і досі була тепла. А потім я відчув, що дідо дихає, але слабо-слабо.

Я підсунув під нього руки і перевернув старого на спину. Він був живий, але ледь-ледь, очі його поскляніли, а обличчя осунулося й зблідло. А потім я побачив розрізи на животі — і мало не зомлів. Ті рани були широкі, глибокі й забиті грязюкою, а земля в тому місці, де він лежав, просякла кров'ю і перетворилися на багнюку. Я відвів убік очі й спробував натягнути його драну майку на рани.

Від будинку гукнув Рікі.

— Я тут! — заволав я у відповідь. Може, мені слід було щось додати, наприклад, «Небезпека!» або «Кров!», але я не зміг вимовити ці слова. Бо мої думки були про одне: діди мають помирати у ліжку, щоб побіля них тихо гуло медичне приладдя, а не у лісі з затиснутим у руці мідним ножиком для розрізання конвертів, на просяклій кров'ю землі, по якій марширують мурахи.

То було все, що він мав для захисту. Я висмикнув той ножик з його пальців, і дідо безпорадно стиснув їх, але схопив лише повітря. Тож я взяв його руку. Мої пальці з обкусаними нігтями переплелися з його старечими пальцями — блідими і вкритими сіткою пурпурових вен.

— Мені доведеться перенести тебе, — сказав я, підсовуючи одну руку діду під спину, а другу — під ноги. Та коли я хотів підняти його, він застогнав і закляк, тому мені довелося зупинитися. Я не міг робити йому боляче. Це неправильно. Кинути його я теж не міг, тож не залишилося нічого, окрім чекати, і я легенько змахнув землю з дідових плечей, обличчя та рідіючого сивого волосся. І в цю мить помітив, що його вуста ворушаться.

Дідів голос був ледь чутним, слабшим навіть за шепіт. Мені довелося нахилитися й наблизити вухо до його губ. А він щось бурмотів то англійською, то польською, то втрачав свідомість, то знову приходив до тями.

— Я не розумію, що ти кажеш, — прошепотів я. І повторював його ім'я, аж поки побачив, що його погляд зосередився на мені.

У ту мить дідо різко вдихнув і мовив — тихо, але розбірливо:

— Вирушай до отого острова, Якобе. Тут залишатися небезпечно.

Знов ця параноя. Я стиснув йому руку і запевнив, що у нас все гаразд і що з ним усе буде гаразд. Вийшло, що я збрехав йому двічі впродовж одного дня.

Я спитав його, що трапилося, яка тварина поранила його, але дід не слухав мене.

— Вирушай до острова, — повторив він. — Там ти будеш у безпеці. Обіцяй, що поїдеш туди.

— Обіцяю. Поїду.

А що ще я міг йому сказати?

— Я гадав, що зможу захистити тебе, — прошепотів дідо. — Треба було давно розповісти тобі про це.

Я побачив, що життя покидає його.

— Розповісти *про що*? — спитав я, придушуючи сльози.

— Вже немає часу, — пошепки відказав він. А потім, тремтячи від зусилля, відірвав голову від землі і видихнув мені у вухо: — Знайди птаха. У петлі. По той бік могили Старого. Третє вересня тисяча дев’ятсот сорокового року.

Я кивнув, але він помітив, що я не зрозумів, про що йдеться. І, зібравши останні сили, дідо додав:

— Емерсон… лист. Розкажи їм про те, що сталося, Якобе.

Із цими словами він опустив голову, виснажений і вмирущий. Я сказав, що люблю його. А потім він наче зник у самому собі, і його погляд, пропливши повз мене, впірився в небо, що вже мерехтіло колючими зорями.

Через кілька секунд до мене крізь чагарники проломився Рікі. Побачивши у моїх руках обм’яклого старика, він ступив крок назад.

— О Господи! Оце так! — мовив він, знервовано потираючи долонями щоки. А коли мій приятель щось забелькотів про пульс, про поліцію, яку треба викликати, і чи не бачив я кого-небудь у лісі, мене охопило якесь вкрай химерне відчуття. Я опустив тіло діда на землю і підвівся, відчуваючи, як кожне нервове закінчення мого тіла свербить — то був інстинкт, про наявність якого в себе я раніше не здогадувався. У лісі щось було, справді було — і я це відчував.

Місяця на небі не видно, і в чагарниках не чутно жодного іншого руху, окрім нашого, одначе якимось чином я здогадався, *коли* треба підняти ліхтарик і *куди* спрямувати його промінь. І на мить у вузенькому промені світла я побачив лице, яке начебто перенеслося сюди з найстрашніших кошмарів мого дитинства. Воно витріщалося на мене очима, що плавали в темній рідині; з його згорбленого кістяка звисали складки волохатої чорної, як смола, шкіри, а із роззявленої пащі стирчала, звиваючись, купа язиків, схожих на вугрів. Я щось вигукнув, і потвора, вивернувшись, щезла у темряві, сколихнувши чагарники і привабивши увагу Рікі. Він підняв свій пістолет двадцять другого калібру і стрельнув навздогін: «Бах, бах, ба-бах!»

— Що то було? Що то в біса було? — скрикнув він. Та саму істоту Рікі побачити не встиг, а я не зміг йому пояснити, бо від страху закляк на місці як вкопаний, і тільки ослаблий промінь мого ліхтарика мерехтливо освітлював непроникну гущавину лісу. А потім я, напевне, втратив свідомість, бо Рікі спитав мене: «Джейкобе, Джейку, гей, Спецкурсе, ти як — в нормі чи ні?» і це було останнє, що я запам’ятав.

Розділ другий

Місяці, що минули після смерті діда, я провів, циркулюючи чистилищем з лікарняних приймалень та анонімних лікувальних закладів; мене опитували та досліджували всілякі ескулапи, вони про мене щось говорили, але так, щоби я не підслухав, щось питали у мене, а я лише кивав і знову повторював те, що розповідав раніше. Я перетворився на об’єкт сотень співчутливих поглядів та похмурої задумливості. Мої батьки поводилися зі мною як з крихкою родинною реліквією, побоюючись сваритися або гніватися в моїй присутності, щоби я, бува, не впав і не розбився на друзки.

Мене переслідували жахливі кошмари, від яких я з криком прокидався, тож мені чіпляли на ніч капу, щоби я не стер зуби до пеньків, коли скреготів ними уві сні. Щойно заплющував очі, як знову бачив оту лісову потвору, оте страхіття з пащекою, повною мацаків. Я був переконаний, що саме та потвора вбила мого діда і невдовзі вона повернеться, щоб убити мене. Інколи оте нудотно-панічне відчуття охоплювало мене з силою не меншою, аніж тоді, у лісі, і в мене з’являлася впевненість, що потвора чатує на мене то в темних кущах, то за сусідньою автомашиною на стоянці, то за гаражем, де я ставив велосипед.

Вихід з цієї жахливої ситуації я бачив лише в одному: ніколи не полишати з будинку. Кілька тижнів я навіть не насмілювався виходити за газетами за ворота. Спав я в кубельці з ковдр на підлозі пральної кімнати — єдиної частини будинку, що не мала вікон і двері якої замикалися зсередини. Саме там я й провів день похорону мого діда, сидячи на сушарці з ноутбуком на колінах, намагаючись відволіктися іграми в Інтернеті.

У тому, що сталося, я винуватив тільки себе. «От якби я йому відразу ж повірив!» — незчисленну кількість разів повторював я, наче приспів до пісні. Але я не повірив йому, і ніхто не повірив, тож тепер я добре усвідомлював, як жахливо почувався дідо, бо мені — як і йому — також не повірив ніхто. Моя версія подій здавалася цілковито розумною й раціональною, допоки мене не змушували висловити її уголос, і тоді вона здавалася божевільною, особливо того дня, коли до нас прийшов полісмен. Я розповів йому все, що трапилося, розповів навіть про потвору, а він сидів собі за столом у кухні і нічого не записував у свій прошитий спіраллю блокнот. Коли я скінчив, він сказав лишень: «Чудово, дякую», а потім обернувся до моїх батьків і поцікавився у них, чи не був я «на огляді там, де слід». Ти диви, хитрун який! Наче я не знаю, що він мав на увазі! Розлютившись, я заявив йому, що збираюся зробити офіційну заяву, і, скрутивши поліцаю дулю, вийшов з кімнати.

Уперше за багато тижнів мої батьки заволали на мене. Їхні волання були як манна небесна, свого роду полегшення — я так скучив за цим давно забутим милим вухові звуком! Я огризнувся, і собі заволавши щось гидке у відповідь. Типу, що насправді вони раді, що дідо Портман загинув. І що я був єдиним, хто по-справжньому його любив.

Поліцай поговорив трохи з моїми батьками на під’їзній алеї, а потім поїхав, але за годину повернувся з якимось чоловіком, який назвався «художником-етюдистом». Він приніс з собою великий альбом для малювання і попрохав описати оту істоту, і поки я розказував, він малював, подеколи перериваючи мене для уточнення деталей.

— Скільки очей вона мала?

— Двоє.

— Готово, — сказав він, наче малювати потвор є для поліційного художника-етюдиста справою звичайною й мало не буденною.

То була явна спроба вгамувати мене. А найбільший прокол у них стався тоді, коли художник спробував вручити мені закінчений скетч.

— А хіба він не потрібен вам для досьє? — поцікавився я.

Художник і поліцай ошелешено перезирнулися.

— А й справді. І про що я думав?

То була абсолютна й відверта образа.

Мені не повірив навіть мій найкращий і єдиний друг Рікі, хоча він сам там був. Хлопець клявся й божився, що тої ночі не бачив у лісі жодної істоти, хоча я світив ліхтариком прямісінько на неї. Саме так він і сказав поліцаям: я нікого й нічого не бачив. Втім, він чув якийсь гавкіт. Ми обидва його чули.

Тому недивно, що поліція дійшла висновку, що мого діда загризла зграя диких собак. Вочевидь, тих собак вже помітили раніше деінде, бо тиждень тому вони покусали одну жінку, яка прогулювалася у лісі. До речі, той випадок теж стався уночі.

— Саме вночі помітити потвору найважче! — пояснив я. Але Рікі лише похитав головою і промимрив щось типу «тобі треба до психа сходити».

— Ти, мабуть, хотів сказати, «сходити до психіатра», — зауважив я. — Що ж, спасибі тобі велике. Приємно мати таких співчутливих друзів, завжди готових підтримати тебе у

скрутну хвилину.

Ми стирчали на пласкому даху мого будинку, витріщаючись на призахідне сонце над Затокою. Рікі скрутився калачиком в дерев’яному кріслі в адирондацькому[1] стилі, яке мої батьки придбали нерозсудливо дорого під час поїздки до краю, де жили аміші.[2]. Схрестивши руки і підібгавши під себе ноги, мій приятель з виразом суворої рішучості курив цигарки одну за одною. Я бачив, що йому завжди незатишно в моєму домі, але з того, як він час від часу намагався непомітно піддивлятися за мною, зрозумів, що цього разу дискомфорт Рікі спричиняється не заможністю моїх батьків, а особисто мною.

— Скажу тобі відверто, — озвався він. — Якщо ти й далі базікатимеш про своїх потвор, якось вони тебе остаточно доконають. І тоді тобі справді доведеться проходити спеціальний курс лікування. Станеш справжнім Спецкурсом.

— Не називай мене так.

Рікі стрельнув убік недопалком і виплюнув через поруччя великий і блискучий від слини жмут тютюну.

— Навіщо ти і куриш, і жуєш тютюн? — спитався я.

— А хто ти, щоб питатися — моя мамця?

— А хіба я схожий на декого, хто ублажає водіїв за харчові талони?

Рікі був знавцем матірних жартів, але навіть для нього то було занадто. Підскочивши з крісла, він гепнув мене так сильно, що я мало з даху не злетів. Я загорлав, щоби він забирався геть, але він і так не збирався затримуватися.

Мине кілька місяців, перш ніж я побачу його знову. Досить з мене друзів.

* * *

Урешті-решт мої батьки таки повезли мене до психіатра — мовчазного чоловіка зі шкірою оливкового кольору на ім’я лікар Голан. Я не мав нічого проти той поїздки, бо розумів, що мені потрібна допомога.

Я гадав, що мій випадок буде надзвичайно складним, утім, лікар Голан розібрався зі мною напрочуд швидко. Спокійна, безпристрасна манера, у якій він усе пояснював, справляла майже гіпнотичний ефект, і за якихось два сеанси психіатру вдалося переконати мене, що ота потвора була не чим іншим, як плодом моєї перенапруженої уяви; що психологічна травма, спричинена смертю мого діда, змусила мене побачити те, чого насправді не було. Лікар Голан запевнив, що, зрештою, саме розповіді діда вмонтували оту потвору в мій мозок, тому цілком природним було те, що я, стоячи навколішки з тілом свого діда на руках і переживаючи запаморочливий, найважчий шок у своєму молодому житті, узрів страховисько, вигадане моїм же дідом.

Для мого синдрому існувала навіть наукова назва: «гостра стресова реакція».

— А в якому випадку реакція зветься «тупою»? — невдало пожартувала мати, почувши мій розкішний новий діагноз. Та її жарт мене не обходив. Бо будь-що звучало краще, аніж просто «схиблений».

Утім, мені не стало краще лишень через те, що я тепер не вірив у існування потвор. Бо я й досі страждав від нічних кошмарів, ходив засмиканий та переляканий, спілкування з іншими людьми насилу давалося мені, тож батьки найняли мені домашнього вчителя, аби я

міг ходити до школи лишень тоді, коли мав відповідний настрій. А ще вони — нарешті — дозволили мені кинути роботу в «Кмітливому помічникові». Отже, моєю новою роботою стало «одужання».

Одначе досить швидко мені закортіло, щоб і з цієї роботи мене виштовхали якомога швидше. Розв'язавши невеличку проблемку, спричинену моїм тимчасовим безумством, лікар Голан, здавалося, звів свої функції до виписування рецептів. І досі страждаєте від кошмарів? Я маю дещо від цього. Раптовий напад паніки під час поїздки в шкільному автобусі? Ось ці пігулки вам допоможуть. Не можете заснути? Треба збільшити дозу. І від усіх тих пігулок я товстів і тупів, але так само страждав і спав лише три-чотири години на добу.

Саме через це я й почав брехати отому лікарю Голану. Удавав, що почуваюся нормально, хоча всякий, хто погляне на мене, помітив би синюваті мішки під очима, а також те, що від раптового шуму я перелякано підстрибував, наче знервований кіт. Одного тижня я навіть надав йому цілком вигаданий звіт про свої сни, перетворивши їх з кошмарів на спокійні сновидіння, які бувають у нормальної людини. Один сон там був про те, як я ходив до зубного лікаря, другий — про те, як я літав. А дві ночі поспіль, згідно з моєю розповіддю, мені снилося, що я прийшов до школи голяка.

Раптом лікар Голан перервав мене.

— А як же потвори?

Я знизав плечима.

— Щось не видно. Мабуть, я одужую, еге ж?

Лікар Голан трохи постукав своєю ручкою по столу і щось записав у медичну картку.

— Сподіваюся, ти не намагаєшся казати мені те, що я хотів би від тебе почути.

— Звісно, що ні, — запевнив я його, краєм ока зиркнувши на всі його дипломи, що висіли в рамочках на стіні. Вони офіційно підтверджували його фаховість у різних допоміжних дисциплінах психології. Зрозуміла річ, ця фаховість означала також уміння розбиратися, коли підліток з гострим стресом бреше лікарю, а коли — ні.

— Поговорімо відверто, — запропонував лікар і відклав ручку вбік. — Невже й справді минулого тижня тобі не наснився жоден кошмар?

З мене брехун — як з собачого хвоста сито. І щоби не впасти у власних очах, я трохи підіграв психіатру.

— Ну, — пробелькотів я, — може, один раз і наснився.

Правда ж полягала в тім, що минулого тижня кошмар снився мені *кожної* ночі. З незначними варіаціями це було так. Я, скоцюрблений, сиджу в кутку дідової спальні, націливши на двері пневматичну гвинтівку з рожевого пластика, а за вікном згасає янтарно-червона вечірня зоря. На тому місці, де мало бути ліжко, бовваніє величезний торговий автомат, заповнений не солодощами, а рядами багнетів, фінських ножів, а також бронебійних гвинтівок і пістолетів. Поруч із автоматом — мій дідо у британській військовій формі; він кидає у автомат доларові купюри, але треба багато доларів, щоби купити пістолет, а часу ми маємо обмаль. Нарешті блискучий кольт сорок п'ятого калібру рухається до скляної перегородки, але застрягає і не випадає в жолоб подачі. Дідо лається на ідиші, гепає по автомату ногами, стає навколішки і просовує руку всередину, намагаючись вхопити пістолет і витягнути його назовні, але там застрягає його рука. І саме в цю мить з'являються *вони* і мацають своїми чорними мацаками зворотний бік скла, шукаючи шпарину, щоби проникнути до кімнати. Я натискаю на спусковий гачок пневматичної гвинтівки — але не трапляється нічого. А дідо Портман волає, як навіжений: «Знайди пташку, знайди петлю!

Якобе, ах ти ж *поц* пришелепкуватий, ти що, не розумієш, що треба робити?!» Але в цю мить тріскаються шибки, друзки сиплються дощем, а чорні мацаки кидаються на нас звідусіль. Зазвичай в цей момент я прокидаюся — геть мокрий від поту, з липким холодом у животі та серцем, що мало не вискакує з грудей.

Цей кошмар кожного разу був один і той самий, і ми вже сотню разів його аналізували вздовж та впоперек, але лікар Голан знов змусив мене описати його в найдрібніших деталях. Він наче влаштовував перехресне опитування моїй підсвідомості, шукаючи якийсь ключ, котрий він не помітив у попередні дев'яносто дев'ять разів.

— А що каже у цьому сні твій дід?

— Та ту ж саму дурню, що й завжди, — відповів я. — Про птаха, петлю та могилу.

— Тобто свої останні слова.

Я кивнув.

Лікар Голан склав долоні дашком і притиснув їх до підборіддя — такий собі психіатр-мислитель.

— А ти не маєш якихось нових здогадок щодо того, що ці слова можуть означати?

— Авжеж. Вони означають — «повна бздура».

— Годі дуріти.

Я хотів поводитися так, наче мені було байдуже до отих останніх слів, але насправді це не так. Вони гризли мене і підточували не менше, аніж нічні кошмари. Я відчував, що маю перед своїм дідом обов'язок, бо не мушу відкидати легковажно його найостанніші слова як повну маячню, а лікар Голан був переконаний, що правильне розуміння тих слів допоможе мені позбутися страшних кошмарів. Тому я намагався в них розібратися.

Дещо з того, що сказав мені дідо Портман, таки мало сенс, наприклад, те, що він хоче, щоби я поїхав до отого острова. А ще дід непокоївся, що потвори поженуться за мною, і вважав острів єдиним місцем, де я зможу від них врятуватися, — як і він у дитинстві. Далі він сказав: «Треба було раніше тобі розповісти», та через те, що він не встиг сказати мені те, що хотів, я подумав: а чи не залишив мені дідо таку собі низку з хлібних крихт, тобто слід, що зможе привести мене до когось, хто розповість те, чого не встиг розповісти дід, до людини, яка знала його таємницю?

Спочатку мені подумалося, що «петля» — це, можливо, вулиця в Столітньому Лісі — мікрорайоні, що являв собою суцільні глухі кути, а отой «Емерсон» міг бути чоловіком, якому мій дід колись писав листи. Можливо, старий воєнний товариш, з яким мій дідо підтримував контакт чи щось у такому дусі. Може, цей Емерсон мешкав у Столітньому Лісі в одному із глухих кутів, тобто в «петлі» поблизу цвинтаря, а один лист, який він і досі зберігав, був датований третім вересня сорокового року, тому саме цей лист мені й треба прочитати. Я знав, що все це скидається на божевілля, але часом божевільніші речі виявлялися правдивими. Тож після пошуку інформації про глухі кути Столітнього Лісу в Інтернеті, я вирушив до громадського центру того мікрорайону, де збиралися підстаркуваті громадяни, щоби пограти в шафлборд[3] та обговорити, кому і яку хірургічну операцію зробили останнім часом. Я хотів був розпитати в них, де стоїть цвинтар і чи знає хто-небудь з них такого собі пана Емерсона. Ошелешені одним лишень фактом, що до них звертається підліток, діди повитріщалися на мене так, наче в мене виросла ще одна голова. Виявилося, що цвинтаря в Столітньому Лісі немає, немає там добродія на ім'я Емерсон і немає там жодної вулиці під назвою Глуха чи Тупикова. То було повне фіаско.

Та лікар Голан наполягав, щоб я не припиняв свої розшуки. І запропонував мені

поцікавитися Ральфом Волдо Емерсоном, який начебто був відомим поетом давнини.

— Ральф Емерсон свого часу написав досить багато листів, — сказав він. — Можливо, саме на них посилався твій дідо.

То було наче тицяти пальцем в небо, але аби хоч якось спекатися отого Голана, татко підкинув мене до бібліотеки подивитися, що й до чого. Там я швидко виявив, що отой Ральф Волдо Емерсон і справді написав багацько листів, котрі згодом опублікували. Хвилини зо три я відчував приплив ентузіазму, бо мені здалося, що я близький до прориву, але згодом з'ясувалося таке: по-перше, Ральф Волдо Емерсон жив і помер у дев'ятнадцятому сторіччі, а тому ніяк не міг написати листа, датованого третім вересня тисяча дев'ятсот сорокового року; по-друге, його письмо виявилося таким щільним та кучерявим, що його листи точно не могли становити ані найменшого інтересу для мого діда, бо той не вирізнявся особливою любов'ю до читання. Про снодійні властивості літературного таланту Емерсона я дізнався тяжким і ганебним способом: заснув, увіткнувшись носом у його книгу, та ще й заслинив есе під назвою «Покладатися на самого себе». Звісно, мені знову, уже вшосте за тиждень, приснився отой торговий автомат. Я прокинувся від власного вереску, і мене безцеремонно виштовхали з бібліотеки, поки я кляв на чому світ стоїть і лікаря Голана, і його дурнуваті теорії.

Останньою краплею за кілька днів стало рішення моєї родини продати будинок дідуся Портмана. Та перш ніж запускати всередину потенційних покупців, треба було поприбирати і в будинку, і довкола. За порадою лікаря Голана, який вирішив, що мені піде на користь, якщо я зіштовхнуся віч-на-віч з місцем, де дістав психічну травму, мене відправили допомагати батьку та тітоньці Сюзі прибирати лахміття й уламки. Ми підійшли до будинку, і якийсь час татко відволікав мене, щоби я почувався добре. На диво, я справді почувався добре і намагався не зважати на поліцейську жовту стрічку, причеплену до чагарників та довкола прорізаних ширмових дверей на веранді, які теліпалися від вітру. Все оце, разом з орендованим сміттєвозом, що стоячи біля бордюру, збирався поглинути те, що лишилося від життя мого діда, засмучувало мене, але не лякало.

Коли всі зрозуміли, що припадку зі мною не трапиться і я не гепнуся, запінившись, на землю, ми взялися до роботи. Озброївшись мішками для сміття, ми похмуро ходили будинком, випорожнюючи в мішки полиці, шафки та підпільні ніші, виявляючи химерні візерунки пилу під предметами, що роками не зрушувалися з місця. Ми будували піраміди з речей, які ще могли стати в пригоді, і піраміди з речей, яким судилося зникнути в череві сміттєвоза. Мої тітка і татко — люди несентиментальні, тому піраміда, призначена для сміттєвоза, виявилася набагато вищою. Я вперто добивався, щоби мені віддали декотрі речі, наприклад, височенний стос підмочених водою журналів «Нешнл джіографік», складених в кутку гаража: скільки днів провів я, вдивляючись у них, уявляючи себе серед болотних людей Нової Гвінеї або дослідником, що відкриває невідомий замок на самісінькому вершечку гори в королівстві Бутан! Але щоразу тітка з батьком заперечували мені. Мені не дозволили зберегти ані колекцію старовинних дідових футболок для гри в боулінг («Вони жахливі», — сказав татко), ані вінілові платівки сімдесятих із записами класичного джазу та свінгу («Їх можна дуже вигідно продати»), ані вміст його гігантської, і досі замкненої зброярської шафи («Ти що, жартуєш? Сподіваюся, ти при здоровому глузді?»).

Я заявив своєму батьку, що він людина безсердечна. Моя тітка втекла з місця потенційної сварки, залишивши нас самих у кабінеті, де ми саме розбирали старі фінансові записи.

— Я не безсердечний, а практичний. Цим слід займатися, коли помирають люди, Джейкобе.

— Та невже? А як бути, коли помреш ти? Мені теж слід спалити всі твої рукописи?

Батько враз почервонів, як буряк. Не варто було цього казати: згадка про його незакінчені рукописи виявилася ударом нижче пояса. Та він не загорлав на мене, а тихо мовив:

— Я взяв тебе сюди, бо думав, що ти вже дорослий. Напевне, я помилився.

— Ти справді помилився. Гадаєш, якщо ми позбудемося дідових речей, я його швидко забуду? Не вийде.

Батько розпачливо підніс угору руки.

— Знаєш що? Я втомився з тобою боротися. Можеш забрати собі все, що забажаєш.

І він кинув мені під ноги оберемок пожовклих паперів.

— Оце тобі детальний план податкових відрахувань того року, коли було вбито Кеннеді. Не забудь повісити їх в рамці на стіні!

Я копнув оберемок ногою і, хряснувши дверима, вийшов з кабінету, а потім сів і чекав у великій кімнаті, коли батько прийде і вибачиться. Та зачувши, як заревіла машинка-подрібнювач паперів, я второпав, що вибачень не буде, і тому поплентався до спальні і там зачинився. У спальні смерділо спертим повітрям, шкіряним взуттям та трохи ядучим одеколоном, яким користувався мій дідо. Я прихилився до стіни і помітив стежину, протоптану в килимі від дверей до ліжка, і раптом побачив, що з-під ліжкового покривала, що звисало мало не до підлоги, стирчить куточок якоїсь коробки. Я підійшов, став навколішки і витягнув її. То була стара запилена сигарна коробка, немов навмисне залишена дідом так, щоби я її знайшов.

Усередині коробки лежали до болю знайомі мені фото: хлопчик-невидимка, летюча дівчинка, підіймач кам’яних брил та чоловік з лицем, намальованим на потилиці. Фотографії були крихкі й потріскані та якісь наче менші за ті, що збереглися в моїй пам’яті. Тепер, коли я дивився на них очима майже дорослого чоловіка, мене вразило — як кричуще грубо вони підроблені. Варто було трошки підсмалити край фото на вогні — і голова «хлопчика-невидимки» щезла. А оту величезну брилу, що тримав над головою підозріло худорлявий хлопець, можна виготовити з гіпсу чи пемзи. Але це навряд чи завважив би шестирічний хлопчик, який, до того ж, дуже хотів вірити у правдивість цих фото.

А під ними лежали ще п’ять, які дідо Портман ніколи мені не показував. Спочатку я здивувався — чому? Але коли придивився уважніше, то все зрозумів. Троє з цих фото були підроблені з такою очевидністю, що це могла б помітити навіть дитина: одна з фотографій зображувала до сміху примітивну подвійну експозицію дівчинки, начебто заточеної у пляшку; на другій було зображене «летюче» дитинча, підтримуване чимось схованим у темному одвірку позаду нього; на третій був собака з грубо приліпленою до нього хлопчачою головою. І наче цього було недостатньо, останні дві фотографії немов матеріалізувалися з кошмарів Девіда Лінча: на одній утілена нещасна маленька акробатка, що виконувала моторошний і небезпечний задній міст, а на другій — парочка дивакуватих двійнят, вдягнених у костюмчики настільки химерні, що нічого схожого я раніше не бачив. Навіть мій дідо, який забивав мені голову історіями про потвор із чорними мацаками-язиками, розумів, що такі знімки не додадуть здорового й спокійного сну жодній дитині.

Тримаючи оті фото в руці, я став навколішки на запилену підлогу дідової спальні і пригадав, яким обманутим почувався того дня, коли виявилося, що всі ці історії — суцільна вигадка. Але тепер переді мною відкрилася вся правда: останні слова діда були не чим іншим, як черговим фокусом, його останнім вибриком, призначеним для того, щоби заразити мене кошмарами та параноїчними фантазіями, для викорінення яких потрібні роки психотерапії та вживання ліків, що порушують обмін речовин і шкодять здоров’ю.

Я зачинив коробку і відніс його до великої кімнати, де татко з тіткою Сюзі випорожнювали в десятигалонний сміттєвий мішок цілу шухляду талонів — вирізаних, але так і не використаних.

Я подав їм коробку. Вони навіть не спитали, що в ній.

* * *

— Он воно як, — мовив лікар Голан. — Гадаєш, його смерть була безглуздою?

Я лежав на кушетці, споглядаючи в кутку акваріум, єдиний в’язень якого — золота рибка — ліниво плавав колами туди-сюди.

— Гадаю, що так, якщо ви, звісно, не маєте якогось кращого пояснення, — відповів я. — Наприклад, якоїсь грандіозної теорії про сенс усього того, про що ви мені ще не сказали. Інакше…

— Що інакше?

— Інакше все це — марна трата часу.

Психіатр зітхнув і потер перенісся, наче хотів позбутися головного болю.

— Не мені робити висновки про те, що означали останні слова твого діда, — сказав він. — Що ти сам про це думаєш — ось що важливо.

— Я думаю, що це психіатричне базікання і психіатрична бздура! — випалив я. — Важливо не те, що я *думаю*, а те, що є правдою. Але, гадаю, ми про це ніколи не дізнаємося, тож яка різниця? Нумо — випишіть мені чергову порцію наркоти і заберіть чек.

Я хотів вивести його з рівноваги, розлютити, щоби він сперечався зі мною, наполягав, що я помиляюсь, а натомість психіатр сидів з незворушним виразом обличчя, постукуючи ручкою по бильцю свого крісла.

— Схоже, ти втратив бажання боротися, — мовив лікар Голан після нетривалої мовчанки. — Я розчарований. Ти зовсім не схожий на людину, що одужує.

— Тоді ви просто погано мене знаєте, — відказав я.

* * *

Я не мав настрою для святкувань. Про те, що мене очікує гулянка, я здогадався тоді, коли мої предки закинули товсті натяки: мовляв, наступний тиждень неминуче буде нудним та нецікавим, хоча всі ми добре знали, що наступного тижня мені виповниться шістнадцять. Я благав їх не відзначати мій день народження цього року, бо, серед інших причин, я не міг уявити собі жодного, кого мені хотілося б запросити на святкування, але батьки непокоїлися, що я надто багато часу проводжу на самоті, і вперто чіплялися за ту думку, що спілкування неодмінно матиме лікувальний ефект. Ага, електрошок також має лікувальні властивості, нагадав я їм. Та моя мати вкрай неохоче пропускала навіть найменший привід для гулянки; якось вона запросила гостей на вечірку з приводу дня народження нашого папуги — частково заради того, щоб повихвалятись нашим будинком. Із фужером вина у руці вона водила натовп гостей від однієї кімнати, надміру напханої меблями, до другої, так само щедро умебльованої, вихваляючи геній архітектора, який спроектував будинок, і розповідаючи страшилки про те, як тяжко їй далося спорудження будинку: «Ми кілька місяців чекали, поки доставлять оті канделябри з Італії!»

Ми приїхали з катастрофічно безглуздого сеансу з лікарем Голаном, і я йшов слідком за батьком до нашої підозріло темної вітальні, коли той бурмотів щось типу «Яка ганьба, що ми цього року нічого не влаштували на твій день народження» і «Та то нічого, наступного року неодмінно надолужимо», як раптом увімкнулися лампи і залили світлом вітальні плакати, повітряні кульки та пістряву компанію, що складалася з моїх тіток, дядьків та решти родичів, з якими я рідко бачився, а говорив — іще рідше. Там були всі, кого моїй матері вдалося вмовити прийти, навіть Рікі. Трохи комічний і недоречний у своїй розцяцькованій шкірянці він примостився біля великої чаші з пуншем. Коли всі скінчили поздоровляти мене, а я скінчив удавати, що страшенно здивований, мати обняла мене за талію і пошепки спитала: «Ну як — нормально?» Я був засмучений, стомлений і, якщо чесно, волів би краще пограти в комп’ютерну гру, а потім заснути під телевізор. Але що ж тоді робити з гостями — прогнати їх усіх додому? Тому я сказав, що все класно, а мати всміхнулася і подякувала мені.

— Хто хоче оглянути нашу нову прибудову? — спитала вона співучим голосом і, наливши собі трохи шардоне, повела групу родичів на оглядини.

Ми з Рікі перезирнулися через кімнату і кивнули в мовчазній згоді потерпіти годину-дві присутність один одного. Ми не розмовляли з ним з того дня, коли він мало не зіштовхнув мене з даху, але добре розуміли важливість підтримання ілюзії нашої дружби. Я вже хотів був підійти до нього й поговорити, коли дядько Боббі вхопив мене за лікоть і заштовхав у куток.

Дядько Боббі — величезний чолов’яга з широкими, мов діжка, грудьми — їздив на величезному авто, жив у величезному будинку і насамкінець йому судилося померти від величезного серцевого нападу, бо він полюбляв паштет із гусячої печінки та гамбургери страхітливих розмірів, якими він роками натоптував свій шлунок. Усі дядькові статки успадкували мої недоумкуваті наркомани-кузени та його крихітна мовчазна дружина. Дядько Боббі з дядьком Лесом були співвласниками мережі «Кмітливий помічник» і мали спільну звичку заштовхувати людей у кутки для конфіденційних розмов, немов для обговорення якихось мафіозних планів, замість того щоби вихваляти господиню за прекрасний соус гуакамоле.

— Твоя мати каже, що в тебе стріха поїхала і ти захворів на… ну, захворів через оті дідові вигадки.

Які вже стали моїми. Можна подумати, ніхто не знає, як це зветься.

— Це зветься «гостра стресова реакція», — пояснив я.

— Як?

— Назва того, чим я хворів. Тобто хворію. Втім, яка різниця?

— Зрозуміло. Дуже приємно чути. — І дядько Боббі махнув рукою, наче відмахнувшись від прикрої дрібниці, про яку не варто й говорити. — Ми тут із твоєю мамою подумали… Як ти дивишся на те, щоби приїхати цього літа до Тампи і подивитися, як працює родинний бізнес? Трохи попрацювати головою разом зі мною в нашій штаб-квартирі? Чи тобі більше подобається розставляти товари на полицях?

І дядько Боббі розреготався так гучно, що я мимоволі аж позадкував.

— Можеш навіть залишатися у нас на вихідні порибалити зі мною та кузенами.

Потім він хвилин п’ять описував мені свою нову яхту, вдаючись до найдрібніших, майже інтимних деталей, наче вже цього буде достатньо, щоби змусити мене погодитися. Коли дядько скінчив, він привітно вишкірився і простягнув мені руку, щоби я її потиснув на знак згоди.

— Ну, що скажеш, друзяко Джейкоб?

Гадаю, що то була пропозиція, від якої неможливо відмовитися, але я вважав за краще провести літо в концентраційному таборі в Сибіру, аніж жити в одному будинку з дядьком та його зіпсованими нащадками. Стосовно ж роботи в штаб-квартирі «Кмітливого помічника» я розумів, що це, імовірно, є невідворотною частиною мого майбуття, але я розраховував іще, принаймні, на кілька літніх сезонів вільного життя та на чотири роки в інституті, перш ніж дозволю замкнути себе в корпоративній клітці. Я завагався, роздумуючи про те, як гідно вийти з цієї непростої ситуації. Але натомість бовкнув:

— Не думаю, що ця ідея сподобається моєму психіатру.

Дядько зсунув свої кущасті брови. Непевно кивнувши, він сказав:

— Так, звісно, аякже. Що ж, друзяко, ну тоді діятимемо залежно від обставин. Як ти на це дивишся? — І він відійшов від мене, не чекаючи на відповідь, удаючи, що побачив по той бік кімнати ще когось, кого можна ось так схопити за лікоть і заштовхати в куток.

Нарешті моя мати оголосила, що настав час показувати подарунки. Вона завжди наполягала, щоби ця процедура виконувалася у всіх на очах, що створювало для мене чималу проблему, бо, як я вже сказав, брехун із мене ніякий. А це означає, що мені погано вдається зображувати на обличчі вдячність за переподаровані CD із записами різдвяної музики в стилі кантрі або ж за передплату на журнал «Полювання та риболовля» — роками мій дядько Лес перебував у полоні ілюзії, що я, бач, такий собі «любитель природи». Задля пристойності

мені довелося вичавити з себе посмішку, піднімаючи догори і показуючи всім кожен розгорнутий подарунок (щоби всі достобіса позахоплювалися ним), допоки купа подарунків на кавовому столику не всохла до трьох предметів.

Я простягнув руку до найменшого з них. Усередині виявився ключ до чотирирічного седана представницького класу, на якому роз’їжджали мої батьки. Мама пояснила, що вони з татом саме збираються придбати новий, тому цей дістався мені у спадщину. Моє перше авто! Усі відразу ж заохали і заахали, а я відчув, що враз почервонів. Для мене то було занадто — чванькувато вихваляти такий коштовний подарунок у присутності Рікі, чия тачка коштувала приблизно стільки, скільки мені видавали на кишенькові витрати у дванадцять років. Схоже, мої батьки намагалися привчити мене любити гроші, хоча насправді мені було до них байдуже. Втім, легко розводитися про байдужість до грошей, коли маєш їх цілу купу.

Наступним подарунком була цифрова камера, яку я виклянчував у батьків ціле літо.

— Ой! — захоплено вигукнув я, пробуючи камеру рукою на вагу. — Класна річ!

— Я невдовзі розпочну нову книгу про птахів, — сказав батько. — Тому й подумав: може, ти захочеш пофотографувати?

— Нова книга! — вигукнула моя мамця. — Феноменальна ідея, Френку. До речі, а що трапилося з тою книгою, над якою ти останнім часом працював? — Певно, вона вже хильнула кілька фужерів вина.

— Мені залишилося дещо в ній виправити, — ледь чутно відказав батько.

— А, зрозуміло.

Я почув, як дядько Боббі стиха пирснув.

— Ну ось! — мовив я, простягаючи руку за останнім подарунком. — А оцей — від тітоньки Сюзі.

— Взагалі-то, — сказала тітка, коли я розривав пакувальний папір, — це подарунок від твого діда.

Я закляк як вкопаний. У кімнаті запала мертва тиша, і всі витріщилися на тітоньку Сюзі так, наче вона щойно ви´кликала якусь злу примару. Батько міцно стулив губи, а мати залпом допила вино.

— А ти просто розгорни і подивися, — запропонувала тітонька Сюзі.

Зірвавши рештки пакувального паперу, я побачив стару книгу у твердій палітурці, обтріпану, без суперобкладинки. То були «Вибрані твори» Ральфа Волдо Емерсона. Я витріщився на неї так, наче хотів прочитати крізь обкладинку, не в змозі збагнути, як вона опинилася у моїх руках, що враз затремтіли. Ніхто, окрім лікаря Голана, не знав про останні слова мого діда, і він пообіцяв декілька разів, що доти, поки я не погрожуватиму вчинити самогубство, нажершись отруйних пігулок або не стрибону ластівкою з мосту Саншайн Скайвей, все, про що ми говорили в його кабінеті, залишиться таємницею.

Я витріщився на свою тітку, і на моєму обличчі застигло запитання, яке я достеменно не знав, як поставити. Вона вичавила з себе слабку усмішку і сказала:

— Я знайшла цю книгу в дідовому письмовому столі, коли прибирала в будинку. На титульній сторінці він написав твоє ім’я. Тож мені й подумалося, що він хотів подарувати її тобі.

«Господи, благослови тітоньку Сюзі. Бо вона таки має серце».

— Ти диви. А я й не знала, що твій дід був любителем книжки почитати, — мовила моя мати, намагаючись розрядити напружену атмосферу. — Глибокодумний подарунок, нічого не скажеш.

— Так, дійсно, — сказав батько крізь стиснуті зуби. — Дякую тобі, Сюзанно.

Я розгорнув книгу. Зрозуміла річ — на титульній сторінці був напис, зроблений тремтячим почерком мого діда.

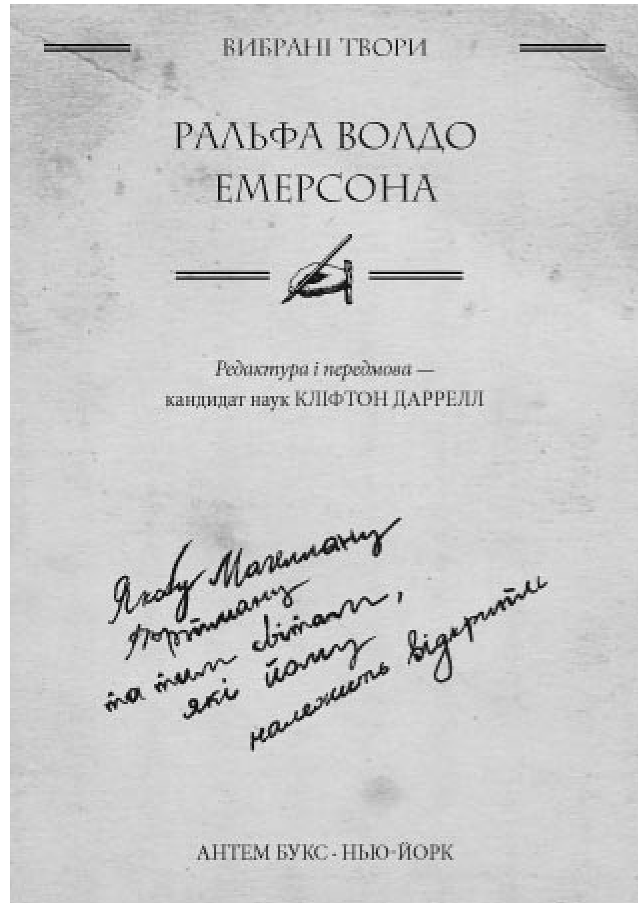

Я встав, щоби піти, боячись розплакатися на очах у всіх присутніх, та з-поміж сторінок книги щось вислизнуло і впало на підлогу.

Я нахилився і підняв упалий предмет. То був лист.

«Емерсон… лист».

Я відчув, як кров відхлинула від мого обличчя. Мати прихилилася до мене і напруженим шепотом спитала, чи не потрібна мені склянка води, що на її мові означало: «Тримайся, бо люди дивляться». І в ту мить я, вхопившись однією рукою за живіт, прожогом вискочив з кімнати.

* * *

Лист був написаний на тонкому неліннованому папері заокругленим і кучерявим, майже каліграфічним письмом, чорним чорнилом мінливого відтінку, як у старовинних чорнильних ручках. У листі йшлося таке:

Мій любий Ейбе!

Сподіваюся, що мій лист застане тебе цілим, неушкодженим і здоровим. Ми так давно не мали від тебе звісток! Але я пишу не для того, щоби дорікнути, а лишень сказати тобі, що

ми й досі часто згадуємо тебе і молимося за твоє здоров'я й благополуччя.

Наш хоробрий красень Ейб!

Що ж до життя на острові, то в ньому мало що змінилося. Але ми ж самі воліємо, щоби все було тихо й чинно! Цікаво, чи впізнаємо ми тебе через скільки років, хоча я впевнена, що ти упізнаєш нас, тобто всіх тих, хто ще залишаються. Було б добре отримати твоє недавнє фото; надішли, якщо маєш змогу. Я ж посилаю тобі свій категорично древній знімок.

Е. страшенно за тобою скучає. Може, ти їй напишеш?

З повагою та захватом,
директриса, Альма Ле Фей Сапсан

Як і обіцяла авторка, лист містив старе фото.

Я підніс його під світло настільної лампи, намагаючись видивитись додаткові деталі на силуеті жіночого обличчя, але не зміг знайти жодної. Той знімок був дуже химерний, однак зовсім не схожий на ті фото, що я знайшов у дідовій коробці під ліжком. На ньому не було ніяких фототрюків. Просто жінка — стоїть собі й палить люльку. Та люлька нагадувала люльку Шерлока Холмса: крива і наче причеплена до краю губ. Мій погляд раз-по-раз повертався до неї.

Чи було це тим, що мій дід сказав мені знайти? Справді, подумалося мені, саме так воно і є. Не *листи* Емерсона, а лист, засунутий у книгу з творами Емерсона. Але хто вона була — ця директриса, ця жінка на прізвище Сапсан? Я придивився до конверта, сподіваючись знайти зворотну адресу, але знайшов лишень збляклу поштову марку з написом: «Ост. Кернгольм, Кемрі, ВБ».

ВБ — це Велика Британія. Вивчаючи в дитинстві географічні атласи, я дізнався, що Кемрі валійською мовою означає «Уельс». Ост. Кернгольм, напевне, означало той острів, який пані Сапсан згадувала у своєму листі. Може, то і є отой острів, на якому мій дідо жив у дитинстві?

Дев'ять місяців тому він сказав мені: «Знайди птаха». Дев'ять років тому він стверджував, що дитячий притулок, у якому він мешкав, перебував під захистом «птаха, що

палив люльку». У віці семи років я сприйняв цей вираз буквально, але директриса на знімку справді палила люльку, і звали її Сапсан, що означало різновид яструба. А що, як птах, якого мій дід наказав мені знайти, насправді був отою жінкою, котра врятувала й оберігала його — тобто був директоркою дитячого притулку на острові? Може, вона й досі там, звісно, стара, як світ — скільки ж років минуло! — але підтримувана своїми підопічними, дітьми, які виросли, але так нікуди з острова й не поїхали.

Уперше останні слова мого діда набули чіткого, хоча й химерного сенсу. Він хотів, щоб я поїхав до того острова і знайшов цю жінку, його колишню директорку. Хто-хто, а вона мала знати таємницю його дитинства. Але поштовій марці на тому конверті вже років п’ятнадцять. Чи була пані Сапсан і досі жива? Я швидко провів обчислення: якщо вона керувала дитячим притулком у тисяча дев’ятсот тридцять дев’ятому, скажімо, у двадцять п’ять років, то тепер їй уже під сто. Так, це цілком можливо: в Енглвуді були старі люди й старші, вони жили самі по собі та ще й на автомашинах їздили; а навіть якщо пані Сапсан уже відійшла у кращий світ з часу написання оцього листа, то на острові Кернгольм мають залишитися люди, які мені допоможуть, люди, котрі знали дідуся Портмана ще малим хлопчиком. Люди, котрі знали його таємниці.

* * *

Як ви вже здогадалися, переконати моїх батьків дозволити мені провести частину літнього відпочинку на крихітному острові біля узбережжя Уельсу було завданням не з легких. Вони — а особливо матір — мали багацько поважних причин вважати, що це дурна ідея, зважаючи на чималу вартість поїздки, зважаючи на те, що я мав провести літо разом із дядьком Боббі, навчаючись керувати фармацевтичною імперією, і зважаючи на те, що мене нікому супроводжувати, бо батьки не мали ані найменшого бажання їхати зі мною, а поїхати туди сам я, звісно, не міг — на їхню думку. Жодного дієвого аргументу на свою користь я не мав, а справжню причину (так дід велів!) озвучити не міг, бо тоді батьки визнали б мене ще більш схибленим, аніж я був. Певна річ, я не збирався розповідати їм про останні слова дідуся Портмана, а також про лист та фото, бо тоді вони точно мене не пустили б. Єдиним моїм аргументом, що звучав більш-менш розсудливо, було щось типу «Мені хочеться більше дізнатися про історію нашої родини» або не надто переконливе «Он декотрі з наших сусідів збираються влітку до Європи, то їм можна, а мені ні?» Оці останні, «раціональні» докази я не втомлювався наводити за будь-якої першої-ліпшої нагоди, а одного разу навіть вдався до тактики шантажу: «Ви що, грошей не маєте?» — однак відразу ж пожалкував про це. Та всі мої зусилля були марними.

Далі трапилися кілька подій, які страшенно допомогли мені у справі переконання батьків. По-перше, дядько Боббі охолов до ідеї, що мені слід провести з ним літо, бо кому ж захочеться, щоб у нього вдома жив схиблений бовдур? Тож мої перспективи на літо несподівано розширилися. По-друге, мій татко дізнався, що отой острів Кернгольм є визначним місцем поширення всіляких цікавих птахів, і що там гніздиться чи не половина світової популяції якихось особливих птахів, і це дослідження допомогло б йому в написанні ще одного орнітологічного опусу. Він без упину базікав про оцю здогадну нову книгу, і щоразу, коли траплялася нагода, я, як міг, заохочував його, і він, здавалося, виявляв до цієї орнітологічної теми дедалі більший інтерес. Та найважливіший вплив справив лікар Голан.

Після навдивовижу нетривалого переконування з мого боку він шокував нас усіх тим, що підтримав мою ідею і спонукав моїх батьків дозволити мені поїздку на острів.

— Ця поїздка може стати переломним моментом для вашого сина, — якось сказав він моєму батьку після чергового сеансу психотерапії. — Оте місце було настільки міфологізоване його дідом, що для демістифікації цієї легенди вашому сину конче необхідно особисто відвідати той острів. Там він переконається, що то є звичайне і аж ніяк не містичне місце, і фантазії діда втратять для вашого сина всю свою силу. Ця поїздка може стати дуже ефективним засобом подолання хворобливих фантазій за допомогою реалій.

— Але ж мені здавалося, що насправді мій син не вірив у всі ці дурниці, — сказала мати, обертаючись до мене. — Хіба ж не так, Джейку?

— Так, мамо, так, — заспокоїв я її.

— Свідомо він справді не вірить у них, — підтвердив лікар Голан. — Але вся річ у його підсвідомості — ось що призводило й призводить до нинішніх проблем з вашим сином. Підсвідомість породжує тривогу й кошмарні сни.

— То ви гадаєте, що поїздка на острів допоможе йому? — перепитала моя мати, глянувши на нього примруженими очима так, немов приготувалася почути неприховану правду. Стосовно того, що мені слід чи не слід робити, слово лікаря Голана було для батьків законом.

— Так, я в цьому переконаний, — відповів він.

Цих слів було достатньо, щоби остаточно переламати ситуацію на мою користь.

* * *

Далі все пішло як по маслу і напрочуд швидко. Були придбані авіаквитки, складені розклади і розплановані плани. Ми з батьком вирушали на три тижні на острів наприкінці червня. Мені здалося, що то занадто тривалий термін, але батько заявив, що саме стільки часу він потребує для того, щоб досконально дослідити пташині колонії. Я гадав, що мамця заперечуватиме — аж три тижні! — але чим ближче до часу поїздки, тим більшою була її радість за нас.

— Це ж треба — двоє моїх чоловіків вирушають у велику пригодницьку подорож! — час від часу повторювала вона, сяючи від захвату.

Мені її ентузіазм і справді здавався зворушливим та щирим, допоки одного вечора я не підслухав, як вона базікала по телефону з подругою, розводячись про те, як вона нарешті «зможе пожити своїм колишнім життям», і що їй аж три тижні не доведеться панькатися з двома безпорадними дітьми.

«І я тебе люблю — як і ти мене» хотілося сказати мені з сарказмом, але вона говорила не зі мною, мене не бачила, і тому я промовчав. Я й справді любив її, але здебільшого тому, що любити свою матір вважається за належне, а не тому, що вона була однією з тих жінок, до якої я відчув би сильну симпатію, стрівши її на вулиці. Втім, такого не сталося б у принципі, бо вона їздить на авто, а вулицею ходять лише незаможні люди.

Упродовж тритижневого вікна, що випало між закінченням школи та початком поїздки, я зробив усе, щоби перевірити в Інтернеті — чи, бува, не значиться пані Сапсан серед живих, але безрезультатно. Припускаючи, що вона й досі жива, я сподівався зв’язатися з нею телефоном і хоча би попередити про наш приїзд, але невдовзі виявилося, що на острові

Кернгольм телефону не мав майже ніхто. Я знайшов один-єдиний номер на увесь острів, і на нього подзвонив.

На з'єднання пішла хвилина, у лінії чулися сичання та тріскіт, вони то припинялися, то знову оживали, тож я мало не фізично відчув кожну милю відстані, яку долав мій дзвінок. Нарешті я почув отой дивний суто європейський гудок: «Уа-а-ап, уа-а-ап!» і слухавку взяв якийсь чолов'яга, що, як я міг судити, був добряче напідпитку.

— Волоцюжна діра слухає! — загорлав він. Потім на задньому фоні почувся якийсь жахливий гармидер, типу того, що зчиняється у розпал студентської гулянки. Я спробував назватися, але він, здавалося, мене не розчув.

— Діра слухає! — знову загорлав чоловік. — Хто питає? — Та не встиг я хоч щось сказати, як він відірвав трубку від рота і на когось заволав: — Я сказав стуліть пельки, пришелепки чортові! Я по телефону роз…

І в цю мить зв'язок перервався. Я просидів з хвилину, отетеріло притиснувши слухавку до вуха, а потім поклав її. І не завдав собі клопоту повторним дзвінком. Якщо єдиний телефон на Кернгольмі встановлений у лиховісному лігві під здогадною назвою «Волоцюжна діра», то про решту острова годі й казати. Невже моя перша поїздка до Європи перетвориться на нескінченне уникання п'янючих маніяків і спостерігання, як птахи випорожнюють свої кишки на скелястих берегах острова? Можливо, що так. Але якщо це означатиме й остаточне розкриття таємниці мого діда, після чого я зможу повернутися до звичайного непоказного життя, то заради цього можна перетерпіти все, що мені трапиться.

Розділ третій

Туман огортав нас щільною завісою. Коли капітан заявив, що ми майже прибули, то спершу мені здалося, наче він жартує, бо все, що я спромігся бачити з хиткої палуби порома, — це нескінченну сіру портьєру. Вчепившись пальцями в поруччя, я витріщався на зелені хвилі й думав про риб, яким, можливо, пощастить ласувати моїм сніданком, а батько стояв поруч зі мною в безрукавці і тремтів від холоду.

Я й гадки не мав, що в червні може бути так холодно й вогко, і сподівався — заради себе й батька, — що наша виснажлива півторадобова подорож, яку ми витримали, щоб заїхати так далеко (три літаки, дві затримки рейсу, короткий сон на брудних вокзалах під час пересадок, а тепер оця нескінченна подорож поромом, від якої кишки вивертало), подарує очікуваний результат. Раптом мій батько скрикнув: «Поглянь!» Я підняв голову і побачив, як перед нами зі схожого на сірий брезент туману виринула височенна скеля.

То був острів мого діда. Примарно бовваніючи в тумані, охоронюваний мільйоном верескливих птахів, він скидався на таку собі середньовічну фортецю, споруджену гігантами. Я поглянув угору на прямовисні скелі — і ідея про те, що це острів зачаклований, видалася мені не такою й абсурдною.

Моя нудота начебто щезла. А татко носився туди-сюди, прикипівши поглядом до птахів, що кружляли над нами; він був схожий на маленького хлопчика в очікуванні різдвяних подарунків.

— Ти лишень поглянь, Джейкобе! — скрикнув він, тицяючи пальцем на зграйку птахів над нашими головами. — Це ж буревісник звичайний!

Ми наближалися до скель, і я помічав під водою якісь химерні обриси. Член екіпажу, який проходив повз мене, побачив, як я витріщився на них, перегнувшись через поруччя, спитав:

— Ти що, ніколи не бачив затонулих кораблів?

Я обернувся.

— Та невже?

— Увесь прилеглий район — це справжній корабельний цвинтар. Недарма ж казали колись старі морські вовки: «Мис Твікст Гартленд і затока Кернгольм-бей — це могила для моряка і вночі, і вдень!»

У ту мить ми пройшли повз затонуле судно. Воно лежало близько до поверхні води, а його зеленуватий корпус виднівся так чітко, що, здавалося, воно ось-ось вирине з води, як той зомбі з неглибокої могили.

— Ось бачиш отой корабель? — спитав моряк, показуючи на те судно. — Його потопив підводний човен, це правда.

— Невже підводні човни запливали аж сюди?

— Зграями. Все Ірландське море аж кишіло німецькими субмаринами. Б’юся об заклад, якщо підняти всі торпедовані ними кораблі, то набереться чималенький військово-морський флот.

І щоби посилити враження від сказаного, моряк красномовно насупив брови і з усмішкою пішов геть.

Я підтюпцем перебіг з носа на корму і провів поглядом потонулий корабель, аж поки той не зник у пінистому сліді нашого порома. А потім, щойно я замислився, чи не

знадобиться нам альпіністське спорядження, щоби вибратися на острів, як його скелі розступилися і знизилися нам назустріч. Ми обігнули мис і ввійшли до скелястої затоки у формі півмісяця. Віддалік я помітив маленьку бухту, де підстрибували на хвилях барвисті риболовецькі човни, а за нею, в зеленій чаші острова, виднілося невелике містечко. Клаптики полів, всіяні подекуди цятками овець, тягнулися пагорбами вгору аж до високого кряжа, за який вчепилася схожа на бавовняну ширму стіна хмарин. Краєвид був надзвичайний. Такої гарної місцини я ще ніколи в житті не бачив. Коли пором, чмихаючи двигуном, поволі увійшов до затоки, я відчув приємне передчуття пригоди, немов побачив нерозвідану землю, позначену на карті лише блакитними обрисами.

Пором пришвартувався, і ми знесли наші пожитки на берег. Придивившись, я помітив, що, як і більшість предметів, те місто виявилося не таким гарним, як здалеку. Вздовж невеличкої мережі багнистих, всипаних гравієм вулиць тягнулися білені будиночки — такі дивовижні й незвичайні, за винятком супутникових антен, що стирчали на їхніх дахах. Острів Кернгольм розташовувався надто далеко і був надто малозначущим, щоби прокладати сюди силові кабелі з материка, тому на кожному розі лютими осами гуділи смердючі дизельні генератори, що гармонійно поєднувалося з гуркотом тракторів — єдиним видом колісного транспорту на острові. На околицях містечка виднілися старезні покинуті будинки без дахів — як ознаки скорочення населення, бо молодь острова виїжджала геть, приваблювана деінде більш ефектними та багатообіцяльними перспективами за традиційні рибальство та фермерство, якими місцеві мешканці займалися вже кілька сторіч.

Ми тягнули на собі свої пожитки, видивляючись щось типу готелю під назвою «Попівська хата», де мій батько замовив нам номер. Я уявив собі старезну церкву, переобладнану на пансіон — нічого особливого, було б де переспати після спостереження за птахами чи ходіння по слідах мого діда. Кілька разів ми питали у місцевих мешканців дорогу, але у відповідь ті лише кидали на нас знічені погляди.

— Вони розмовляють англійською чи ні? — вголос здивувався мій батько. Моя рука страшенно заболіла від надмірної ваги валізи, коли ми вийшли на церкву. Нам здалося, що ми нарешті знайшли, що шукали, аж поки не зайшли всередину. Там ми побачили, що то справді була переобладнана церква, але переобладнали її під невеличкий тьмяний музейчик, а не під пансіон.

У кімнаті, завішаній старими рибальськими сітками та овечими шкурами, ми знайшли куратора, що працював тут неповний день. Його обличчя просяяло, але вмить згасло, щойно він дізнався, що ми лише заблукали.

— Напевне, ви шукаєте «Попівську нору», — підказав нам куратор. — То єдина споруда на острові, де здаються номери.

І чоловік дав нам кілька порад, як знайти дорогу, говорячи з якимось ритмічним акцентом, котрий мені страшенно сподобався. Я любив слухати, як говорять валлійці, навіть якщо я не розумів половину зі сказаного. Батько подякував чоловіку і вже приготувався піти, але я, побачивши доброзичливе бажання куратора допомогти нам, трохи затримався і поставив йому ще одне запитання.

— А де тут можна знайти старий дитячий притулок?

— Старий *що*? — примружено поглянув він на мене.

На якусь жахливу мить мені подумалося, що ми приїхали не на той острів або ще гірше: отой притулок виявився ще одною дідовою фантазією.

— На вашому острові колись був притулок для дітей-біженців, еге ж? — спитав я. — Під

час війни? Такий великий будинок?

Куратор замислено прикусив губу, немов роздумуючи — допомагати мені чи відразу ж відкараскатися від усього цього. Та, зрештою, він мене пожалів.

— Не знаю стосовно біженців, — відповів нарешті він, — але мені здається, що я знаю місце, про яке ви кажете. Воно ген там — на протилежному боці острова, за болотом та лісом. Але на вашому місці я не плентався б туди сам. Варто лишень трохи відхилитися від стежини — і більше вас ніхто й ніколи не побачить: можна послизнутися на мокрій траві чи овечому кізяку і беркицьнутися в провалля.

— Дякую, що попередили, — сказав татко. — Обіцяй мені, що ніколи не підеш туди сам-один.

— Гаразд, гаразд.

— А що саме цікавить вас там? — спитався чоловік. — Бо цей будинок не позначений на туристичній карті.

— Та так — невеличка справа, пов’язана з нашим генеалогічним деревом, — пояснив батько, затримавшись у дверях. — Мій батько у дитинстві провів там кілька років. — Я побачив, що він ретельно уникає будь-яких згадок про психіатрів та померлого діда. Іще раз подякувавши чоловікові, він швидко витягнув мене на вулицю.

Йдучи за вказівками куратора, ми повернулися тією самою дорогою, аж поки не опинилися перед похмурою статуєю, викарбуваною з чорного граніту. То був пам’ятник під назвою «Жінка чекає», присвячений всім загиблим у морі острів’янам. Зі скорботним обличчя та жінка стояла, простягнувши руки до бухти, що була на відстані кількох кварталів; а ще її руки простягалися до «Попівської нори», розташованої прямісінько через дорогу. Я не знавець готелів, але одного погляду на вицвілу й потріпану вітрами вивіску було достатньо, щоб виснувати: наше перебування у «Норі» навряд чи нагадуватиме життя в чотиризірковому готелі, де вдячна адміністрація залишає постояльцям на подушках м’ятні льодяники та інші солодощі. У верхній частині вивіски величезними друкованими літерами було написано: «ВИНО, ПИВО, МІЦНІ НАПОЇ». Нижче, вже скромнішими літерами, додали: «Добра їжа». А внизу, від руки, немов поспіхом пригадавши, хтось написав: «Номери в оренду». Літера «И» в слові «номери» кудись зникла, і тому було незрозуміло, одна кімната здається чи декілька. Коли ми підтягували наш багаж до дверей, а батько щось стиха бурмотів про шахраїв та недобросовісну рекламу, я озирнувся на «Жінку чекає», і мені спало на думку: «А може, то вона чекає, що їй хтось випити принесе?»

Насилу пропхавши наші торби у двері, ми раптом опинилися в тьмяному барі з низькою стелею, і від несподіванки закліпали очима. Коли мої очі звикли до напівтемряви, я збагнув, що слово «нора» було досить точною характеристикою цього закладу: малесенькі вітражі пропускали світла достатньо для того, щоби знайти пивний кран і не перечепитися через столи та стільці. Столи, подерті та хиткі, більше годилися на дрова. Навіть у таку ранню годину бар був наполовину заповнений відвідувачами — чоловіками різного ступеня сп’яніння; вони сиділи, звісивши голови, немов у молитві, над келихами з янтарною рідиною.

— Ви, напевне, прийшли орендувати номер? — поцікавився чоловік за шинквасом. Він хутко підійшов до нас і потиснув нам руки. — Мене звуть Кев, а ото — мої хлопці. Поздоровкайтеся, хлопці!

— Привіт, — промимрили вони, закивавши над своєю випивкою.

Ми пішли слідком за Кевом вузькими сходами до номера люкс (літера «и» таки відпала

недарма — тут був лише один номер люкс), який милосердно й поблажливо називався таким, що має базові зручності. У номері були дві спальні, їдальня та житлова кімната, а це означало, що в ній був один стіл, одна побита міллю софа та одна газова плитка. Як заявив Кев, туалет функціонував більшу частину часу, «та коли з ним щось трапиться, то завжди можна скористатися старим і надійним пристроєм». І з цими словами Кев кивнув у бік мобільного біотуалету, зручно розташованого так, що його було видно з вікна моєї спальні.

— Ага, а ще вам знадобиться ось це, — додав Кев, витягаючи з шафки дві гасові лампи. — Генератори зупиняються о десятій вечора, оскільки доставляння пального до острова морем влітає в чималу копієчку, тому вам доведеться або рано лягати, або звикати до свічок та гасових ламп. — З цими словами Кевін вишкірився. — Сподіваюся, наші умови не здадуться вам аж надто середньовічними.

Ми запевнили його, що нужник у дворі та гасові лампи — це те, що треба, класна екзотика, навіть дещо романтично, так, сер, аякже — це додає певної пікантності, і після цього він повів нас униз, до завершальної стадії нашого турне.

— Ми ласкаво запрошуємо вас харчуватися отут, — сказав Кевін, — і я сподіваюся, що ви скористаєтеся моїм запрошенням з огляду на те, що тут більше нема де поїсти. Якщо вам треба буде зателефонувати, то ми маємо отам в кутку телефон-автомат. Втім, інколи до нього утворюється чималенька черга, оскільки мобільний зв’язок сюди не сягає, тож перед вами — єдиний стаціонарний телефон на всьому острові. Ми — свого роду монополісти: їжа тільки у нас, номери тільки у нас, і телефон теж тільки у нас. — І Кев, закинувши назад голову, розсміявся — довго і гучно.

«Єдиний телефон на острові». Я поглянув на нього — він містився у телефонній будці, тому для конфіденційності можна зачинити дверцята. Точнісінько як у старих фільмах. І тут мене охопив жах, бо я збагнув, що саме отут шаленіла ота оргія, тут гуділа ота гулянка, яку я почув по телефону, коли дзвонив на острів кілька тижнів тому. Оце й була та сама «волоцюжна діра». Авжеж, діра.

Кев віддав батьку ключі до нашого номера.

— Якщо виникнуть якісь запитання, — сказав він, — то ви вже знаєте, де мене знайти.

— У мене вже виникло питання, — озвався я. — А що таке «Попівська нора»?

Чоловіки у барі вибухнули сміхом.

— Ну як тобі пояснити. Це просто нора для священиків, — сказав один із них, і решта розреготалися ще голосніше.

Кев підійшов до латки з кривих дощок у підлозі саме біля каміна, де спав шолудивий пес.

— Ось тут, — сказав він, постукавши черевиком по латці, яка виявилася лядою в підлозі, — ось тут сотні років тому, коли бути католиком означало, що вас запросто можуть повісити на гілляці, ховалися від небезпеки церковники. Якщо у пошуках католиків сюди заявлялися горлорізи королеви Єлизавети, ми ховали всіх, кому загрожувала небезпека, в отаких маленьких затишних місцинках, які називалися «попівськими норами». — Мене вразило, як він сказав «ми», наче особисто знав тих острів’ян, котрі померли сотні років тому.

— І справді — зручна й затишна місцина! — вигукнув один із завсідників бару. — Напевне, їм було тут так тепло й затишно, що вони напивалися до поросячого вереску!

— Може, воно й так, але як не напиватися до всирачки, коли мисливці за католиками щодня могли підвісити тебе на гілляці, мов тараньку! — озвався інший пияк.

— Слухайте-но, хлопці! — сказав перший чоловік. — Випиймо за Кернгольм! Най він

завжди буде нашою непохитною скелею-притулком!

— За Керngольм! — хором гукнули завсідники і всі разом підняли свої склянки.

* * *

Виснажені та ошелешені від різкої зміни часових поясів, ми повкладалися рано, чи то пак, полягали у ліжка і понакривали голови подушками, щоби не чути тієї жахливої какофонії, яка лунала крізь дошки долівки, а в якусь мить стала такою гучною, що я підскочив на ліжку, гадаючи що то до кімнати увірвалися гуляки. А потім, напевне, годинник вдарив десяту, бо генератори чмихнули і враз замовкли, а разом із ними замовкла й музика внизу і згасли вуличні ліхтарі, що світили мені у вікно. Раптом мене, немов коконом, огорнула благословенна й мовчазна темрява, і лишень шепіт далеких хвиль нагадував мені про те, де я опинився.

Уперше за багато місяців я провалився в глибокий, вільний від кошмарів сон. Натомість мені наснився мій дід, коли він був іще хлопчиком, наснилася перша ніч, яку він тут провів, — чужинець на чужому острові, під чужим дахом, чужинець, що завдячував своїм життям людям, які розмовляли чужою мовою. Коли я прокинувся, у вікно лилося сонячне світло, і я збагнув, що пані Сапсан урятувала життя не лише мого діда, а й моє життя, і життя мого батька. І сьогодні, якщо мені поталанить, я нарешті зможу подякувати їй за це.

Я спустився до бару і застав там свого батька. Він сидів, притулившись животом до стола, сьорбав каву і протирав свої наворочені супербіноклі. Щойно я всівся, як з’явився Кев з двома тарілками м’яса невідомого походження і грінками.

— Не думав, що ви вмієте смажити грінки, — зауважив я, на що Кев відказав, що він не знає таких харчів, смакові властивості яких не можна покращити підсмажуванням.

За сніданком ми обговорили з батьком наш план на день. То мало бути щось на кшталт розвідувального походу, щоб ознайомитися з островом. Спершу ми обдивимося таткові зони потенційного спостереження за птахами, а потім пошукаємо дитячий притулок. Я поспіхом запхав у себе залишки страви, бо мені кортіло якомога швидше вирушити в дорогу.

Взявши з собою пристойну суму грошей для «підмазування» місцевих мешканців, щоб вони були більш зговірливими, ми покинули бар і пішли через місто, оминаючи трактори і перекрикуючи гуркіт генераторів, аж поки вулиці змінилися полями, а шум позаду нас ущух. День був прохолодний, вітряний — сонце ховалося за гігантськими скупченнями хмар і пробивалося крізь них лише на якусь мить, щоби всипати довколишні пагорби неймовірними променями світла — і це додавало мені енергії та надії. Ми прямували до скелястого узбережжя, де вчора з порома мій татко помітив зграю якихось птахів. Втім, я не знав, як ми туди дістанемось, бо острів мав дещо чашкоподібну форму: пагорби здіймалися угору ближче до його країв і обривалися прибережними стрімчаками, але в цій конкретній точці місцевості отой край був трохи згладжений, і до маленької, схожої на бризку, плями піску біля води вела вузенька стежина.

Ми обережно пробралися до берега, де, здавалося, ціла популяція птахів ляскала крилами, верещала та ловила рибу в припливних калюжках. Я помітив, як розширилися батькові очі.

— Неймовірно, — пробурмотів він, дряпаючи гострим кінцем своєї ручки закам’янілий пташиний послід. — Мені доведеться пробути тут певний час. Ти як — не проти?

Мені вже доводилося бачити такий вираз на його обличчі, я вже знав, що отой «певний час» міг тривати годинами.

— Тоді я сам піду шукати будинок.

— Ні, сам ти не підеш. Ти ж обіцяв.

— Ну тоді я знайду кого-небудь, хто мене туди відведе.

— Кого саме?

— Може, Кев когось знає.

Мій татко поглянув у бік моря, де з купи скелястих валунів стирчав великий іржавий маяк.

— Ти ж знаєш, якою була б відповідь, якби тут була твоя мати, — завважив він.

Мої батьки мали різні теорії стосовно того, якого обсягу виховання я потребував. Мамця завжди тиснула на мене, завжди висіла над душею, зате батько тримався осторонь. Він вважав, що я мушу час від часу робити власні помилки. До того ж, якщо він дозволить мені піти самому або у чиємусь супроводі, то матиме змогу хоч цілий день длубатися в отому скам'янілому пташиному гівні.

— Гаразд, — погодився він. — Але не забудь дати мені номер телефону тієї людини, яка тебе супроводжуватиме.

— Татку, тут ніхто не має телефонів.

Він зітхнув.

— Добре. Можеш іти. Але то мають бути надійні люди.

* * *

Кева не було на місці — він кудись подався у справах, а через те, що прохати одного з його підпилих завсідників супроводжувати мене здалося мені ідеєю, не вартою уваги, я пішов до найближчої крамниці спитати кого-небудь, хто непогано заробляв і міг би приділити мені трохи часу. На дверях крамниці виднівся напис: «Риботорговець». Я поштовхом розчахнув двері — і мало не наскочив на бородатого велетня в закривавленому фартуху. Він кинув відрізати голову рибині і, тримаючи в руці великий ніж, з якого капала кров, невдоволено вирячився на мене. А я поклявся самому собі більше ніколи не ставитися з неповагою до людей напідпитку.

— На біса? — прогарчав він, коли я пояснив йому, куди збираюся піти. — Нічого цікавого там немає, тільки болота і скажена погода.

Я розповів йому про свого діда і про дитячий притулок. Риботорговець насуплено зиркнув на мене, а потім сперся на прилавок і кинув сповнений сумніву погляд на мої черевики.

— Здається, Ділан не дуже занятий і зможе тебе провести, — нарешті сказав він, показавши ножем на хлопця приблизно мого віку, який розкладав у холодильнику рибу. — Але тобі знадобиться належне взуття. Туди не пройдеш у таких кросівках — їх відразу ж засмокче багнюка, і тобі доведеться йти далі босяка!

— Та невже? — спитав я. — А звідки ви знаєте?

— Ділане, принеси нашому добродію парочку «велінгтонів».

Хлопець роздратовано простогнав, картинно зачинив холодильну камеру і, витерши руки, невдоволено поплентався до стіни з полиць, де лежала мануфактура.

— Принагідно ми можемо запропонувати вам гарні й міцні чоботи, — сказав риботорговець. — Купіть парочку — і отримаєте безкоштовну дулю на додачу! — Він заливчасто розреготався і гепнув ножем по лососю, голова якого кулею промчала по слизькому від крові прилавку і приземлилася точнісінько у гільйотинне цебро.

Я видобув з кишені «аварійні» гроші, які дав мені татко, бо прикинув, що оце здирництво є невеликою ціною за те, щоби знайти жінку, заради зустрічі з якою я перетнув Атлантичний океан.

Тож із крамниці я вийшов у нових гумових чоботях — таких великих, що пречудово увібрався в них разом із кросівками, і таких важких, що я насилу встигав за моїм буркотливим гідом.

— То ти ходиш до школи на острові? — спитав я Ділана, намагаючись не відстати від нього. Мені справді було цікаво — як тут живеться моїм одноліткам?

Хлопець промимрив назву міста на найбільшому острові, тобто у Великій Британії.

— Невже ти щодня добираєшся до школи поромом — годину туди й годину назад?

— Еге ж.

Отак розмова тривала й далі. На мої подальші спроби зав’язати розмову Ділан відповідав словами, в яких було ще менше складів, тобто не відповідав взагалі. Зрештою я здався і мовчки пішов слідком. На виході з міста ми наштовхнулися на його приятеля — у сліпуче-жовтому спортивному костюмі та з ланцюгами з фальшивого золота. Навіть якби він начепив скафандр астронавта, то, напевне, і тоді його вигляд не видавався б таким недоречним для Кернгольму. Він по-приятельськи стусонув Ділана в плече кулаком і назвався Хробаком.

— Хробак?

— Це його сценічне псевдо, — пояснив Ділан.

— Ми — найпотрясніший дует реперів на всьому острові, — сказав Хробак. — Я — Емсі Хробак, а він — Рибний Хірург, відомий також як Емсі Мерзотник Ділан, а ще як Емсі Брудний Бізнес — кернгольмський король біт-боксинґу. Може, продемонструємо цьому янкі, як ми виступаємо, Мерзотнику Ді?

На обличчі Ділана з’явилося роздратування.

— Що, саме тепер?

— Покажи-но йому ритм нової доби, синку!

Ділан підкотив очі, але зробив, як його просили. Спершу мені здалося, що він подавився власним язиком, однак виявилося, що його вибуховий кашель має особливий ритм — пу-пу-ча! Пу-пу-пу-ча! І під цей ритм Хробак «гнав» свій реп:

Люблю я подуріти у «Норі» в суботу,

Твій предок там стирчить також, бо не має роботи,

Я співаю бухий, зате мій реп легкий,

А Ділáнів ритм є страшенно заводний.

Ділан зупинився.

— Якась дурня безглузда, а не пісня, — сказав він. — До того ж, це *твій* татко живе на допомогу у зв’язку з безробіттям, а не мій.

— Нумо, Мерзотнику Ділане, задай жару! Тепер ти жени свій реп! — І Хробак почав біт-боксинґ, танцюючи ходячого робота й прокручуючи своїми кросівками отвори у гравії. — Хапай мікрофон, Мерзотнику!

Ділан знітився, але потім видавав «вірша»:

Я зустрів недавно кицьку на ім’я Шарон,

Їй був до смáку мій костюм та позолочений кулон,

Я із нею покохався, як годиться мужику,

А цю пісню написав, коли сидів у нужникý!

Хробак невдоволено похитав головою.

— У нужникý? Щось не звучить.

— Чорт, та я не встиг як слід підготуватися, йолопе!

Потім вони звернулися до мене: що я думаю про їхній «виступ». Зважаючи на те, що їм не сподобалися реп-вірші один одного, я навіть не знав, що й сказати.

— Мабуть, мені більше до вподоби музика, де співають і грають на гітарах та інших інструментах.

Хробак роздратовано відмахнувся від мене.

— Та він у цьому ані біса не петрає і тому не розрізнить гарного нарковірша навіть тоді, коли той за яйце його вкусить, — промимрив Хробак.

Ділан розсміявся, і вони обмінялися серією складних та витіюватих рукостискань, легких ударів кулаком та ляскань високо піднятими долонями.

— Може, нам час іти? — нагадав я.

Хлопці невдоволено забурмотіли, потім ще трохи побайдикували, але невдовзі ми таки вирушили, тільки тепер за нами поплентався Хробак.

Я йшов позаду, обдумуючи, що скажу пані Сапсан, коли її зустріну. Я сподівався, що мене познайомлять з добре вихованою валійською дамою і ми з нею сидітимемо у вітальні, попиваючи чай і теревенячи про те й се, аж поки не настане слушний час, щоби повідомити їй погану новину. «Я онук Абрахама Портмана, — скажу я їй. — Вибачте, що саме мені випало сповістити вам це, але він пішов від нас назавжди». А потім, коли вона мовчки витре сльози, я засиплю її питаннями.

Я йшов за Діланом і Хробаком стежиною, що звивалася пасовиськами з вівцями, а потім, важко хекаючи від натуги, ми видерлися на кряж. На його вершині висів звивистий і хвилястий туман — такий густий, що здалося, наче ми ввійшли в якийсь інший світ. Сюжет був майже біблійним: то було схоже на туман, який Господь, злегка розгнівавшись, наслав на єгиптян. Коли ж ми спускалися протилежним схилом, туман, здавалося, погустішав. Сонце зблякло і наче перетворилося на бліду білу квітку. Волога приставала до всього — виступала намистом на шкірі і зволожувала одяг. Температура різко впала. На мить я втратив Ділана й Хробака з виду, аж раптом стежина вирівнялася, і я помітив їх — вони стояли осторонь і чекали на мене.

— Агов, янкі! — гукнув Ділан. — Йди-но сюди!

Я зробив, як мені сказали. Зійшовши зі стежини, ми побрели через поле, продираючись у густій болотяній траві. Вівці витріщалися на нас своїми великими вологими очима; їхня

вовна була геть мокра, а хвости похнюпилися донизу. З туману виринув невеличкий будинок. Усі його вікна й двері позабивані дошками.

— А ви впевнені, що це саме той будинок? — спитав я. — Схоже, він порожній.

— Порожній? Нічого подібного, там вагон гівна, — відказав Хробак.

— Ходімо подивимося, — запропонував Ділан.

Я мав відчуття, що все це якийсь обман, але таки підійшов до дверей і постукав. Двері були незамкнені і від мого дотику злегка прочинилися. Всередині було надто темно, щось розгледіти було неможливо, тому я пройшов у двері — і моя нога опустилася на щось типу земляної долівки, та я швидко збагнув, що насправді то було справжнє море екскрементів по щиколотки завглибшки. Це покинуте житло, яке ззовні мало такий безневинний вигляд, насправді виявилося імпровізованою овечою кошарою. І там справді було повно гівна.

— О Господи! — скривився я від огиди.

Назовні почувся вибух реготу. Спотикаючись, я рвонув якомога швидше до дверей, щоби не опинитися в нокауті, зомлівши від незносного смороду, і побачив моїх супутників, що аж надривалися, вхопившись за животи.

— Ви — мудаки, ось що я вам скажу, — заявив їм я, тупаючи ногами, щоби очистити чоботи.

— Чому це ми мудаки? — удавано здивувався Хробак. — Ми ж попередили тебе, що там вагон гівна.

Я підскочив до Ділана і глянув на нього впритул.

— Ти покажеш мені будинок чи ні?

— Він не жартує, — сказав Хробак, витираючи сльози.

— Звісно, не жартую!

Діланова усмішка швидко зблякла.

— Я гадав, що ти нас просто задрочуєш, друзяко.

— За *що*?

— Ну, типу, жартуєш.

— Ні, я не жартував.

Хлопці обмінялися тривожними поглядами. Ділан щось прошепотів Хробаку. А Хробак прошепотів йому щось у відповідь. Нарешті Ділан обернувся і вказав на стежину.

— Якщо й справді хочеш побачити будинок, — сказав він, — то йди повз болото й через ліс. Там побачиш велику стару споруду. Її неможливо не помітити.

— Що за фігня! Ми домовлялися, що ви підете зі мною!

Хробак відвів очі.

— Далі ми піти не можемо, — мовив він.

— Чому?

— Не можемо — і все.

Хлопці обернулися і почимчикували назад, швидко розчиняючись у тумані.

Я зважив варіанти. Можна піти слідком за моїми мучителями і повернутися до міста, а можна піти вперед самому, а батьку збрехати, що хлопці ходили разом зі мною.

Після кількох секунд важких роздумів я рушив уперед.

* * *

Обабіч стежини розляглося широке блякле болото, краї якого губилися в тумані: скільки сягав погляд — сама бура трава й чайного кольору вода; невиразність ландшафту подекуди порушували купки нагромадженого каміння. Болото раптово обірвалося стіною лісу зі схожих на кістяки дерев. Гілки безладно стирчали догори, наче розгалужені шпички мокрих пензликів для малювання; ненадовго стежина загубилася під впалими стовбурами дерев і килимом зі всіляких лоз, тож іти доводилося за інтуїцією. І мені подумалося: як така стара жінка, як пані Сапсан, спромагається долати таку непросту смугу перешкод? «Напевне, все необхідне їй приносять додому», — придумав я пояснення, хоча несхоже, що цією стежиною хтось ходив останні кілька місяців, а можливо, й років.

Коли я насилу перебрався через товстелезний стовбур, вкритий гладеньким мохом, стежина круто звернула вбік. Дерева розступилися, немов куліси театру, — і я раптом побачив його: закутаний у туман, він бовванів віддалік на пагорбку, геть зарослому бур'яном.

Будинок.

Я відразу ж збагнув, чому хлопці відмовилися зі мною йти.

Дідо сотні разів описував його мені, але в його розповідях цей будинок завжди фігурував, як місце яскраве й радісне. Так, велике й гамірливе, але сповнене світла й веселого сміху. А те, що постало перед моїми очима, було не притулком від потвор, а власне потворою, яка, сидячи на вершечку пагорба, з ненаситною пожадливістю витріщалася на ліс. З розтрощених вікон стирчали дерева, а шорсткі лози обсідали стіни, наче антитіла, які напали на вірус, немов сама природа вела війну проти цього будинку, але він виявився непереможним, вперто стримів угору попри неправильність кутастих обрисів та зубчасту лінію неба, видиму крізь провалений дах.

Я спробував переконати себе, що тут досі хтось живе, хоч яким би занедбаним цей будинок не видавався. Таке не було рідкістю в краях, звідки я прибув: похила халабуда із завжди запнутими вікнами на краю міста стає притулком старезного відлюдника, який із прадавніх часів перебивається вермішеллю швидкого приготування та обрізками з хрящів. Але про це ніхто не знає, допоки до тієї халупи не вломиться який-небудь агент із продажу нерухомості чи надміру активний працівник бюро з перепису населення — і знайде там тлінні останки бідолахи на подертому дивані. У старості людям вже несила дбати про будинок, а родина з різних причин відхрещується від них. Списує з рахунків. Сумно, але таке трапляється досить часто. З цих міркувань випливало, що, хочеться чи не хочеться, а в двері постукати доведеться.

Зібравши докупи жалюгідні залишки сміливості, я пішов убрід крізь височенні бур'яни до ґанку — чи то купи битої черепиці та струхлявілих дощок, і зазирнув у вікно з тріснутою шибкою. Все, що я спромігся узріти крізь засмальцьоване скло, — це обриси якихось меблів, тож я постукав у двері і відступив на крок, чекаючи у лячній тиші і нервово мацаючи у кишені лист від пані Сапсан. Я взяв його з собою на той випадок, якщо доведеться пояснювати, хто я є, однак минула хвилина, за нею друга, і мені з дедалі більшою впевненістю здавалося, що лист мені не знадобиться.

Зійшовши з ґанку у двір, я обійшов будинок, видивляючись — чи нема де ще одного входу, оцінюючи його розміри, але, здавалося, ця споруда була безрозмірною, бо з кожним рогом, що я оминав, вона немов приростала новими балконами, вежками та димарями. Та на зворотному шляху по той бік будинку я нарешті побачив те, що шукав: дверний проріз без дверей із бородою з лоз — зяючий і чорний. Він нагадував роззявлену пащу невідомого звіра, готового щомиті проковтнути мене. Одного лише погляду на ті двері було достатньо, щоби по

спині у мене побігли великі холодні мурахи. Не тікати ж мені з переляканим вереском від моторошного будинку, заради якого я проїхав півсвіту? Я згадав всі ті жахи, які довелося пережити дідусеві Портману, і моя рішучість зміцніла. Якщо всередині ще можна когось знайти — я знайду його. Чи їх. Ступивши на облуплені східці, я переступив поріг і зайшов усередину.

* * *

Стоячи у темному, як склеп, коридорі, я заціпеніло витріщався на предмети на гачках, один в один схожі на людські шкури. Я пережив моторошну мить, коли мені здавалося, що з затінку ось-ось вистрибне схиблений канібал із ножем у руці, та нарешті второпав, що то були всього-на-всього плащі й пальта, зотлілі до ганчір'я і позеленіли від віку. Я мимоволі здригнувся й увібрав повні легені повітря. Ще й кількох футів не ступив, а вже мало у штани не наклав. «Тримай себе в руках», — сказав я сам собі і, відчуваючи, як у грудях важким молотом гупає серце, поволі рушив уперед.

Кожна наступна кімната була жахливішою за попередню. Газети скупчилися сніговими заметами. Вкриті шаром пилюки розкидані іграшки — як свідчення того, що колись тут мешкали діти. Уражені повзучою пліснявою стіни, прилеглі до вікон, почорніли і немов вкрилися шумовинням. Каміни позабивалися лозами, що спустилися з даху і хижими мацаками розповзалися долівкою. Кухня нагадувала місце якогось невдалого наукового експерименту — після понад шістдесяти років замерзання й відтавання скляні банки із законсервованою їжею вибухнули і заляпали стіни моторошними плямами, а облуплений тиньк лежав на підлозі їдальні товстим шаром, через що мені спершу здалося, наче всередині будинку випав сніг. У кінці спраглого за світлом коридору я випробував на міцність хиткі сходи, залишаючи чоботями сліди на товстому шарі пилюки. Східці стогнали, немовби прокидаючись від довгого сну. Якщо нагорі хтось і був, то вниз він не спускався дуже-дуже давно.

Нарешті я вийшов на дві кімнати, яким бракувало тієї чи іншої стіни, і у ці діри всередину увібралися могутні зарості підліску та хирлявих деревець. Зненацька охоплений поривом легенького вітерцю, я стояв і думав — що ж призвело до руйнації? І в мене виникло відчуття, що тут сталося щось жахливе. Я ніяк не міг зліпити докупи у своїй свідомості ідилічні розповіді діда та оцей кошмарний будинок, не міг поєднати думку про притулок, який він тут знайшов, з відчуттям лиха, яке пронизувало всю споруду. Мені ще багато належало оглянути і дослідити, та раптом я збагнув, що марную час: неможливо, щоби тут хтось і досі жив, навіть найзапекліший відлюдник-мізантроп. Будинок я покинув з відчуттям, що ще ніколи не був так далеко від правди про свого діда і його загадкове дитинство.

Розділ четвертий

Коли я, перестрибуючи через стовбури, перечіпляючись і, мов сліпий, намацуючи шлях, вибрався крізь ліс та туман до світу, де панувало сонце й світло, я з подивом виявив, що сонце вже котилося за обрій, а світло почервоніло. Якимось чином день непомітно прослизнув у небуття, мов крізь пальці пісок. У барі на мене вже чекав татко; перед нам на столі стояли кухоль чорного, як смола, пива і ноутбук. Я сів і крадькома від батька хильнув добрячий ковток його пива. Та він навіть погляду не відірвав від свого комп’ютера, щось заповзято друкуючи.

— Господи милосердний! — поперхнувся я добрячим ковтком. — Що це? Зброджена моторна олива?

— Та десь так, — з усмішкою відповів татко, забираючи в мене кухоль. — Тутешнє пиво не схоже на наше, американське. Ти й досі не знав, яке воно на смак, еге ж?

— Авжеж, навіть не здогадувався, — відповів я, хитро підморгнувши, хоча насправді так воно й було. Моєму батьку подобалося думати, що я такий самий любитель веселих компаній та пригод, як і він у моєму віці; цей міф мені було дуже легко підтримувати.

Я зазнав короткого допиту — як дістався до будинку і хто мене туди відвів. Оскільки найлегший спосіб брехати — це замовчувати деталі, а не вигадувати їх, то цей екзамен я склав на «відмінно». Тому вельми доречно «забув» розказати про те, як Хробак із Діланом заманили мене в овечі кізяки, а самі накивали п’ятами за півмилі від кінцевого пункту нашого походу. Схоже, батьку сподобалося, що я встиг познайомитися з двома хлопцями мого віку; втім, наскільки я пам’ятаю, я забув сказати йому, що ті хлопці поставилися до мене відверто зневажливо.

— Ну, і як будинок?

— Руїна.

Батько поморщився.

— Що ж, давно твій дідо там не жив, еге ж?

— Та отож. Там давно ніхто не живе.

Татко закрив свій портативний комп’ютер — явна ознака того, що він хотів вислухати мене дуже уважно.

— Бачу, ти дуже розчарований.

— Та ото ж. Не думав я, що проїду тисячі миль для того, щоби знайти будинок, повний химерного мотлоху.

— І що ж ти збираєшся робити тепер?

— Пошукаю, з ким можна поговорити. Хтось має знати, що трапилося з дітьми, які там мешкали. За моїми прикидками дехто із тих дітей і досі має бути серед живих. Якщо не тут, то на Великій землі. Ну, в притулку для людей похилого віку чи типу того.

— Безсумнівно. Слушна думка. — Втім, його слова прозвучали якось непереконливо. Настала ніякова пауза, а потім батько додав: — Отже, побувавши тут, ти потроху розумієш, ким насправді був твій дідо?

Я замислився.

— Не знаю. Може, й так. Нічого особливого тут немає — острів як острів.

Батько кивнув.

— Та ото ж.

— А ти як?

— Я? — знизав він плечима. — Я вже давно кинув спроби зрозуміти свого батька.

— Шкода. І сумно. А хіба тобі було нецікаво?

— Було, зрозуміла річ. Але через деякий час стало нецікаво.

Я відчув, що розмова ось-ось піде в небажаному для мене напрямку, але наполягав.

— І чому?

— Якщо тебе не впускають, то врешті-решт ти припиняєш стукати у двері. Розумієш, про що я?

Батько вкрай рідко розмовляв зі мною отак. Можливо, то пиво подіяло чи те, що ми були далеко від дому, а може, він вирішив, що я вже достатньо дорослий, щоби вислухувати подібне. Та якою б не була причина, мені не хотілося, щоб він зупинявся.

— Але ж він був твоїм татком. Як ти міг кинути цікавитися його минулим?

— Та це не я кинув! — відказав він занадто голосно, майже скрикнув, а потім знітився, опустив очі й покрутив склянку з пивом. — Річ у тім… правда в тім, що твій дідо не знав, як бути батьком, не вмів, але однаково вважав, що мусить, бо ніхто з його братів та сестер не пережив ту війну. Та батьківство для нього полягало в тому, що його увесь час не було вдома — то він на полюванні, то у службовому відрядженні, то кудись завіється. Але навіть тоді, коли він був удома, виникало таке відчуття, що насправді його вдома немає.

— Це ти про Геловін, еге ж?

— Про який іще Геловін?

— Сам знаєш який. Отой, що на фото.

То було давно, і трапилося ось що: настав Геловін. Мій татко був малюком чотирьох-п’яти років, і йому ще ніколи не доводилося «щедрувати». Тож дідо Портман пообіцяв взяти його з собою після роботи, щоби ходити по сусідах, приказуючи «Почастуй чи пожартуй!» Моя бабця навіть роздобула таткові отой сміховинний рожевий костюм зайця, тож він начепив його і просидів з п’ятої і аж до опівночі, чекаючи на дідуся, але той так і не з’явився. Розлючена бабця сфотографувала татка, коли він сидів та плакав на під’їзній алеї — щоби продемонструвати діду, який же він поганець. Певна річ, те фото відтоді стало у нашій родині предметом з легенди, а для мого батька — предметом великої ніяковості.

— Та ні, тут не лише Геловін, тут багато чого, — пробурмотів татко. — А насправді, Джейку, ти був ближчим йому, аніж будь-коли вдавалося мені. Не знаю… Мені навіть

здається, що між вами існувало щось невисловлене.

Я не знав, що й казати. Невже він ревнував?

— А чому ти мені це кажеш?

— Тому, що ти мій син, і мені не хочеться, щоб ти постраждав.

— Постраждав? Як саме?

Батько ненадовго замовк. По небу бігли хмари, і останні промені сонця кидали на стіну наші химерні тіні. У мене виникло негарне відчуття, оте, що буває тоді, коли твої батьки «розколюються» і кажуть тобі те, чого раніш ніколи не казали, але ти здогадуєшся про це ще тоді, коли вони навіть рота не розтулили.

— Я ніколи не виявляв допитливості стосовно життя твого діда, бо боявся того, що віднайду, — сказав нарешті татко.

— Ти маєш на увазі те, що трапилося з ним під час війни?

— Ні. Ті таємниці твій дідо беріг тому, що вони були надто болючими. Це я добре розумів. Я маю на увазі його подорожі, те, що його майже увесь час не було вдома. Ми з твоєю тіткою мали свою думку щодо цього: насправді він не подорожував, а проводив час з іншою жінкою. І, можливо, навіть не з одною.

Я нічого не відповів, і батькові слова немов зависли в повітрі. Щоки мої якось химерно засвербіли.

— Це ж повна бздура, татку.

— Якось ми знайшли листа. Лист був від жінки, її імені ми не знали, а адресувався він твоєму діду. «Я кохаю тебе, я без тебе не можу, коли ми побачимося знову» і таке інше. Вульгарна показна писанина. Ніколи не забуду її.

Сором гострою шпичкою кольнув мене, немов батько описував мої власні гріхи. Та однаково я ніяк не міг повірити в почуте.

— Ми порвали того листа і змили в унітаз. Більше нічого такого ми не знаходили. Напевне, після того випадку твій дідо став обережнішим.

Я не знав, що сказати, мені було соромно батьку в очі глянути.

— Вибач, Джейку. Напевне, це тяжко чути. Я знаю, ти його боготворив. — Він простягнув руку, щоби стиснути мені плече, але різким порухом плеча я скинув її, а потім з лязганням відсунув стілець і встав.

— Я нікого й ніколи не боготворив.

— Гаразд. Я просто… Мені не хотілося приголомшувати тебе, от і все.

Я взяв куртку і накинув її на плече.

— Куди ти? Скоро вечеря.

— Ти помиляєшся стосовно нього. І я це доведу.

Батько зітхнув, наче казав: «Роби, як знаєш».

— Гаразд. Сподіваюся, що доведеш.

Гепнувши дверима, я вискочив з «Попівської нори» і попрямував, сам не знаючи куди. Інколи необхідно просто піти геть.

Звісно, мій татко мав рацію: я боготворив свого діда. Я мав потребу думати про нього тільки добре, і той факт, що він начебто виявився бабієм, в цю концепцію не вписувався. Коли я був малим, незвичайні історії дідуся Портмана ставали для мене свідченням того, що людина може жити фантастично красивим життям, сповненим пригод. Навіть тоді, коли я припинив вірити в ці історії, для мене в дідові так і лишалося щось фантастичне, щось чаклунське. Пережити всі ті жахи, що випали на його долю, стати свідком найгірших проявів

людської натури, які вщент спотворили його життя, і вийти зі всього цього доброю і шляхетною людиною, якою я його знав, — ось це було по-справжньому фантастичним. Тому я ніяк не міг повірити, що мій дідо був брехуном і поганим батьком. Бо якщо вже дідусь Портман не шляхетний добродій, то хто ж тоді?

* * *

Двері музею були відчинені, світло увімкнене, але всередині, здавалося, нікого немає. Я зайшов усередину, сподіваючись знайти куратора, щоб дізнатися про історію острова та про його мешканців хоч щось, що кине світло на історію отого покинутого напівзруйнованого будинку і можливе місцезнаходження його колишніх мешканців. Подумавши, що куратор ненадовго кудись вийшов, бо натовпи відвідувачів не ломилися у двері музею, я ввійшов до святилища, щоби згаяти час за розгляданням експонатів.

Ті містилися у великих відкритих шафах, що стояли вздовж стіни там, де колись були лави для прихожан. Здебільшого невимовно нудні — про життя в традиційному рибальському селі, про секрети тваринництва. Утім, один експонат вирізнявся з-посеред інших. Він перебував в ошатній шафці на почесному місці в передній частині кімнати, де колись стояв вівтар. Шафка була відгороджена мотузкою, через яку я переступив, не завдаючи клопоту прочитати попереджувальну табличку; шафка мала поліровані дерев’яні боки і плексигласовий верх, тому зазирнути у неї можна було лише згори.

Коли ж я зазирнув туди, то мало не скрикнув з переляку і на якусь пронизану панікою мить подумав: «Потвора!», бо несподівано і раптово зіштовхнувся лицем до лиця з почорнілим мерцем. Його усохле тіло мало моторошну схожість з істотами, які з’являлися в моїх кошмарах, схожим був і колір плоті, немов підсмаженої, як шашлик, на вогні. Та той жмур не ожив, не поранив назавжди мою свідомість, розбивши скло і вчепившись мені в шию, тож моя паніка поступово вщухла. Це ж всього-на-всього експонат, хоча й надзвичайно моторошний.

— Бачу, ви вже встигли познайомитися з нашим Старим! — почувся позаду голос. Обернувшись, я побачив хранителя музею, який широкими кроками йшов у моєму напрямку. — Ви добре впоралися з початковим шоком. Я не раз бачив, як дорослі люди падали біля тої шафки непритомні! — Хранитель вишкірився і потиснув мені руку. — Мартін Педжет. Не впевнений, що запам’ятав ваше ім’я, коли ми бачилися вчора вранці.

— Джейкоб Портман, — сказав я. — А це хто? Найзнаменитіша в Уельсі жертва вбивства?

— Ха-ха! Може й так, хоча я ніколи не думав про нього як про знамениту жертву убивства. Це найстарший мешканець нашого острова, більш відомий в археологічних колах як Кернгольмський Чоловік, хоча для нас він просто Старий. Якщо точно, то йому понад дві тисячі сімсот років, хоча на момент смерті йому було лишень сімнадцять. Тож насправді це доволі молодий Старий.

— Дві тисячі сімсот? — спитав я, зиркнувши на лице померлого хлопця, чиї риси збереглися напрочуд добре. — Але ж він має такий вигляд, наче…

— Так буває тоді, коли найкращі роки твого життя проходять у середовищі, де немає кисню й бактерій, наприклад, на дні нашого болота. Те болото — наче джерело молодості, звісно, за тієї неодмінної умови, що ви вже встигли померти.

— Так онде ви його знайшли! У болоті!

Хранитель розсміявся.

— Та ні, то не я його знайшов. Його знайшли копачі торфу, вони рили яму біля кам'яного кургану ще в сімдесятих роках. Хлопець мав такий свіжий вигляд, що ті копачі подумали — а чи не гуляє десь у Керне́гольмі вбивця на свободі? Але потім приїхали поліцаї і виявили, що лук, який мав той хлопець у руці, належав до кам'яної доби, а таких петель з людського волосся, яку померлий мав на своїй шиї, вже давно не виготовляють.

Я аж здригнувся.

— Щось типу людської пожертви, еге ж?

— Саме так. Його вбили комбінованим способом: задушили, утопили, випотрошили нутрощі і завдали смертельного удару по голові. Схоже на багатократно гарантоване вбивство, чи не так?

— Гадаю, що так.

Мартін розреготався.

— Він гадає!

— Гаразд, я не сумніваюся, що це так.

— Безсумнівно, так. Але для нас, людей сучасних, найдивовижніше ось що: скоріш за все, цей хлопець пішов на смерть добровільно. І навіть з радістю. Його одноплемінники вірили, що оті болота (і наше болото зокрема) є входами до світу богів і тому є найзручнішим місцем, де можна зробити їм найцінніший подарунок — самого себе.

— Це ж божевілля!

— Може, й так. Хоча, на мою думку, нині ми вбиваємо себе всілякими способами, які людям майбутнього видадуться божевільними. Стосовно ж дверей до іншого світу, то болото — не такий вже й поганий варіант. Не суцільна вода й не суцільна земля, таке собі підвішене місце — і не тут, і не там.

Мартін схилився над шафою, вдивляючись у тіло.

— Красень, та й годі.

Я знову зиркнув на мерця, якого задушили, випатрали й утопили, однак при цьому якимось чином обезсмертили.

— Не думаю.

Мартін випростувався, трохи помовчав, а потім заговорив величаво:

— Йдіть-но всі сюди й погляньте на цього чорного, мов дьоготь, чоловіка! Ось лежить він, моторошний та чорний, з юним обличчям кольору сажі, його змарнілі руки — мов вугільні жили, ноги — мов цурпалки усохлої лози! — Він скинув догори руки і, немов манірний актор провінційного театру, ходив довкола шафи й примовляв: — Йдіть-но всі сюди й погляньте на його жорстокі рани! Криві та звивисті порізи — то лінії ножа; кістки та череп геть розтрощені камінням; мотузка й досі впивається йому в горло! Ти ранній плід, що зрізали і кинули у яму, шукач Небес, старий, залишений навік у юності своїй. Як же мені не любити тебе!

Мартін театрально вклонився, а я зааплодував.

— Клас! Ви самі це написали?

— Каюся — сам, — відповів хранитель з винуватою усмішкою. — Я бавлюся час від часу віршами, але це просто хобі. У всякому разі — дякую, що вислухали мене і оцінили.

«Що ж робить тут, на Кернгольмі, цей дивний чоловік із даром промовця, у напрасованих штанях та зі своїми недосконалими віршами? — подумалося мені. — Він

більше схожий на директора банку, а не на людину, яка живе на вітряному острові з одним-єдиним телефоном та без жодної брукованої дороги».

— Знаєте, я б з радістю продемонстрував вам решту моєї колекції, — сказав він, супроводжуючи мене до дверей. — Але боюся, що вже час зачиняти музей. Але якщо ви забажаєте прийти завтра, то…

— Взагалі-то, я прийшов, бо сподівався, що ви можете дещо знати, — сказав я, зупиняючи його на півслові і не даючи можливості випхати мене з музею. — Стосовно отого будинку, про який я питав учора. Я ходив на нього подивитися.

— Отакої! — вигукнув хранитель. — А мені здалося, що я відлякнув вас від нього. І як ся має наш особняк з привидами? Іще не розвалився?

Я запевнив його, що ні, а тоді перейшов до суті.

— Оті люди, що в ньому мешкали, — ви не в курсі, що з ними сталося?

— Вони померли. Це було давно.

Я здивувався, хоча, напевне, і не мав би дивуватися. Пані Сапсан була стара. А старі люди помирають. Та я не збирався кидати свій пошук.

— Мене цікавить будь-хто, хто там колись мешкав, а не лише директриса.

— Усі вони померли, — повторив хранитель. — З часів війни там ніхто не жив.

Я не відразу усвідомив почуте.

— Що ви хочете сказати? Якої війни?

— Коли тут кажуть «війна», мій хлопчику, то йдеться лишень про одну війну — про Другу світову. Якщо я не помиляюся, ті люди з будинку загинули під час німецького авіаційного нальоту.

— Цього не може бути.

— Може, — ствердно кивнув хранитель. — У той час на дальньому кінці острова, за лісом біля того будинку розміщувалася протиповітряна батарея. І це робило Кернгольм потенційним і легітимним об'єктом військового нападу. Втім, легітимний чи нелегітимний — німців це мало турбувало. Та як би там не було, одна з бомб відхилилася від цілі і… — Хранитель скрушно похитав головою. — Людям в тому будинку дуже не пощастило.

— Цього не може бути, — повторив я, хоча вже з дещицею сумніву.

— Може, сядеш, а я тобі чаю приготую? — спитав Мартін. — Ти чимось ошелешений.

— Та трохи в голові запаморочилося…

Він відвів мене до свого кабінету, посадовив у крісло, а сам пішов робити чай. Я спробував зібрати думки докупи. «Будинок розбомбили під час війни» — ось пояснення, чому в кімнатах повибивані стіни. Але як бути з листом від пані Сапсан із поштовою маркою Кернгольму, надісланим п'ятнадцять років тому?

Повернувся Мартін і дав мені велику чашку з чаєм.

— Я хлюпнув сюди трохи «Пендеріну», — пояснив він. — Такий собі таємний фірмовий рецепт. Враз поставить тебе на ноги.

Я подякував і відсьорбнув добрячий ковток, занадто пізно здогадавшись, що отим таємним інгредієнтом було якісне міцне віскі. Моїм стравоходом наче потік напалму прокотився.

— А й справді це дещо тонізує, — визнав я, відчуваючи, як моє обличчя поволі розпашіло.

Мартін нахмурився.

— Мабуть, треба батька твого покликати.

— Та ні, все нормально, все гаразд. Краще розкажіть мені ще про отой авіаналіт — я буду дуже вдячний.

Мартін вмостився у крісло напроти мене.

— Дивно. Ти ж казав, що твій дідо жив тут під час війни. Невже він тобі не розповідав про те бомбування?

— Мені теж дивно, — сказав я. — Можливо, це сталося після того, як він покинув острів. Наліт був на початку війни чи наприкінці?

— Мушу з соромом визнати, що не знаю. Але якщо тобі так кортить дізнатися, то я можу познайомити тебе з тим, хто в курсі, — з моїм дядьком Оґґі. Йому вісімдесят три, він прожив тут усе життя. І досі має розум гострий, як ніж. — Мартін поглянув на годинника. — Якщо ми застанемо його до початку телесеріалу, то певен, він з радістю розповість тобі все, що ти захочеш.

* * *

Через десять хвилин ми з Мартіном утопали в м’якому, як подушка, дивані у вітальні дядька Оґґі, вщент напханій книжками та коробками зі зношеним взуттям. Ламп у вітальні було достатньо, щоби освітити всі генделики Карлсбада, але всі ті лампочки, окрім одної, були вимкнені. Я зрозумів, що життя на віддаленому острові перетворювало людей на барахольників, що наживають більше, ніж можуть спожити. Оґґі сидів напроти нас — у потертій куртці та штанях з піжами, наче очікував на гостей, але не таких, заради яких варто вдягати напрасовані штани. Розмовляючи з нами, він без кінця погойдувався у своєму пластиковому кріслі на низьких ніжках. Дядько Оґґі був радий хоч із кимось поговорити, почав розводити про погоду, уельську політику та жалюгідний стан нинішньої молоді, але Мартіну вдалося скерувати його розмову до теми авіаційного нальоту та дітей з притулку.

— Звісно, я всіх їх пам’ятаю, — сказав він. — То була колекція дивних людей. Ми час від часу зустрічали їх у місті — інколи самих, інколи з їхньою вихователькою; вони приходили купувати молоко, ліки і таке інше. Коли ми казали їм «Доброго ранку», вони відверталися. Трималися відлюдно, еге ж, і жили в отому великому будинку. Ходили всілякі чутки про те, що діялося в тім будинку, але ніхто достеменно не знав.

— Які чутки?

— Всілякі нісенітниці, хоча, як я вже сказав, ніхто достеменно не знав. Можу лишень зазначити, що то не були звичайні діти-сироти, не такі, як з інших притулків, котрі часто приходять до міста на свята, на паради, тобто діти, з якими можна поспілкуватися. Та компанія була інакшою. Багато з них навіть не говорили літературною англійською. І не лише літературною. Вони взагалі англійською не володіли.

— Бо насправді вони були не сиротами, — пояснив я. — А біженцями з інших країн. З Польщі, Австрії, Чехословаччини…

— Та невже? — сказав Оґґі, скептично поглянувши на мене. — Дивно, я про це ніколи не чув. — У його голосі почулося невдоволення, наче я образив його тим, що навмисне продемонстрував, що знаю про його острів більше, ніж він. Його погойдування в кріслі стало швидшим та більш агресивним. Якщо на Кернгольмі мого діда та решту дітей приймали отак, як нині мене, то недивно, що вони трималися осторонь.

Мартін прокашлявся, вклинюючись у розмову:

— Ну то як, дядьку, стосовно авіанальоту?

— Не гарячкуй, всьому свій час. Так, оті бісові фріци… як же ж можна таке забути!

І дядько Оґґі заходився розлого описувати життя, яким воно було під час німецьких авіаційних рейдів: виття сирен, люди, що панічно втікають до бомбосховищ, добровільний оповісник, що бігав уночі від хати до хати, перевіряючи, чи всі мешканці позапинали вікна і чи всі ліхтарі на вулиці вимкнені, щоби позбавити ворожих пілотів можливості прицільно скидати бомби. Острів'яни намагалися підготуватися до нальоту якнайкраще, хоча насправді не вірили, що їх уразить бомба, зважаючи на те, що всі важливі цілі — порти та підприємства — були розташовані на великій землі, об'єкти набагато важливіші за невеличку зенітну батарею на острові Кернгольм. Але одної ночі на них таки посипалися бомби.

— Стояв жахливий шум, — пригадував Оґґі. — Наче по острову гупали ногами велетні; здавалося, це триватиме без кінця. Вони нас добряче потрусили, хоча, хвала Всевишньому, в місті ніхто не загинув. Чого не можна було сказати про наших зенітників — хоча вони відчайдушно відстрілювалися — та бідолашних сиріт з притулку. Достатньо було однієї бомби. Віддали свої життя за Британію, ось так. Тож звідки б вони не приїхали сюди, Господи, благослови їхні душі.

— А чи не пам'ятаєте ви, коли саме це сталося? — поцікавився я. — На початку війни чи пізніше?

— Я можу навіть точну дату назвати, — відповів дядько Оґґі. — То було третього вересня тисяча дев'ятсот сорокового року.

— А ви впевнені? Ну, що то сталося *саме того* дня?

— Я так і не потрапив на війну, — сказав Оґґі. — Був на рік молодший, ніж треба. Тому ота ніч і стала всією моєю війною. Так, я впевнений, що не помиляюся.

Я розгублено замовк. Може, подумалося мені, зі мною хтось жарти жартує? Химерні й несмішні жарти?

— І нікому з тих дітей не вдалося вижити? — поцікавився Мартін.

Дід на хвилину замислився, уставившись поглядом у стелю.

— Тепер, коли ти спитав, я пригадую, що декому вдалося. Одному хлопцеві, не старшому, аніж оцей. — І, напружено пригадуючи минуле, він навіть припинив погойдуватися у своєму кріслі. — З'явився у місті на ранок після нальоту без жодної подряпинки. Здався абсолютно незворушним, зважаючи на те, що він щойно став свідком того, як усі його товариші вирушили у кращий світ. І оця його незворушність була найхимернішою обставиною.

— Напевне, він перебував у стані шоку чи контузії, — припустив Мартін.

— І недивно, — погодився його дядько. — Він заговорив лише один раз — спитав мого батька, коли вирушає до великої землі наступний човен. Сказав, що хоче взяти в руки зброю і повбивати усіх клятих потвор, які вбили його товаришів.

Розповідь дядька Оґґі здавалася так само надуманою і притягнутою за вуха, як і розповіді мого діда Портмана, однак я не мав підстав йому не вірити.

— Я знав його, — мовив я. — То був мій дідо.

Мартін з дядьком спантеличено витріщилися на мене.

— Отакої! — вигукнув Оґґі. — Хто б міг подумати.

Я вибачився і підвівся, щоби піти. Мартін зауважив, що я маю поганий вигляд, і визвався провести мене до бару, але я відмовився. Мені треба було побути на самоті зі своїми

думками.

— Тоді заходь, як тільки буде змога, — запропонував він, і я пообіцяв, що зайду.

Назад я добирався довго, йдучи повз ліхтарі гавані, що гойдалися від вітру, і вдихаючи повітря, важке від морської солі та диму з сотні димарів. Вийшовши на край причалу, я дивився, як над водою сходить місяць, і уявляв, як отого жахливого ранку після авіанальоту тут стоїть мій дідусь, онімілий від шоку, і чекає на човен, що повезе його геть від смертей, які він щойно пережив, на війну, де смертей буде ще більше. Нема порятунку від потвор, навіть на цьому острові, який на мапі не більший за зернину, на острові, захищеному туманними пагорбами, гострими скелями та гуркотливими хвилями. Ніде немає порятунку. Саме від цієї жахливої правди і намагався захистити мене мій дідо.

Я почув, як вдалині чмихнули й замовкли генератори, і всі ліхтарі в гавані та у вікнах будинків яскраво спалахнули наостанок і згасли. Я спробував уявити собі цю картину з повітря — коли увесь острів зненацька спалахує і щезає у темряві так, наче його ніколи й не було. Мов якась супернова зірка в мініатюрі.

* * *

Я йшов назад під місячним світлом, почуваючись маленьким та нещасним. Татка я застав у барі за тим самим столом; перед ним стояла тарілка з біфштексом у підливі, що вже встигла загуснути.

— Погляньте, хто прийшов, — мовив він, коли я сідав за стіл. — Я зберіг тобі твою порцію вечері.

— Я не голодний, — відказав я і розповів йому те, що дізнався про дідуся Портмана.

Здавалося, ця новина більше розсердила батька, аніж здивувала.

— Як це так — він жодного разу не торкався цієї теми, — мовив він. — Жодного разу!

Я розумів його гнів: коли дідусь щось приховує від свого онука, то одне, але коли батько приховує щось від сина — то зовсім інше. Та ще й так довго!

Я спробував скерувати розмову в позитивний бік.

— Приголомшує, еге ж? Ну — все оте, що йому довелося пережити.

Батько кивнув.

— Гадаю, тепер ми вже ніколи не дізнаємося про це в подробицях.

— Дідо Портман добре зберігав свої таємниці, еге ж?

— Жартуєш? Та то був ядерний заряд емоцій!

— Взагалі-то, це дещо пояснює. Наприклад, його постійне намагання вшитися з дому, коли ти був малим.

Татко кинув на мене колючий погляд, і я збагнув, що мені треба якомога швидше розтлумачити суть сказаного, щоби не зайти надто далеко.

— Йому двічі доводилося втрачати свою родину: один раз у Польщі, другий — отут, на цьому острові, де він втратив прийомну родину. Тому коли з’явилися ти і тітка Сюзі…

— Ти хочеш сказати, що він студив воду, обпалившись молоком?

— Я не жартую. Тобі не здається, що, зрештою, він міг і не зраджувати бабусю?

— Не знаю, Джейку. Переконаний, що все у житті не таке просте, як здається. — Він зітхнув, від чого скло всередині його склянки з пивом запітніло. — Втім, схоже, я здогадався, *що* насправді це пояснює. Чому ви з дідом були такі близькі.

— Ну, і що ж це пояснює?

— П’ятдесят років пішло у нього на те, щоби позбутися страху мати сім’ю. І ти з’явився у слушний час. Коли його страх минув.

Я не знав, що й сказати. Бо як сказати рідному батьку: «Мені дуже жаль, що тобі бракувало батьківської любові»? Я не знав, як це сказати, натомість промимрив «Добраніч» і пішов нагору спати.

* * *

Більшу частину ночі я сіпався й крутився. Думки про листи ніяк не йшли з голови: про лист, що його знайшли мій татко та тітонька Сюзі, коли були ще малими, лист від «іншої жінки» та про лист, який я виявив місяць тому, — лист від пані Сапсан. Та найбільше не давала спати думка: «А що, як то була одна й та сама жінка?»

Поштовій марці на листі від пані Сапсан було п’ятнадцять років, але, судячи з усього, ця жінка відійшла у стратосферу ще тисяча дев’ятсот сорокового. На мою думку, залишалося два пояснення: або мій дідо листувався з померлою персоною, чого не могло бути, або хтось користався її іменем, щоб приховати власне.

Коли приховують свою справжню особу в листуванні? Коли мають, що приховувати. Коли ти — не та жінка, за яку себе видаєш.

А що, як єдиним моїм відкриттям у цій подорожі стало те, що мій дідо виявився зрадливим брехуном? Про що намагався сказати він мені словами, мовленими з останнім зідханням? Про смерть своєї прийомної родини — чи хотів зізнатися в якомусь банальному адюльтері, що тягнувся не одне десятиріччя? Можливо, і про те, і про друге, а можливо, правда полягала в тім, що на той час, коли він змужнів, він стільки разів втрачав свою родину, що більше не знав, що то є таке — мати сім’ю і бути їй вірним.

Утім, це лише здогадки. Достеменно я нічого не знав, а спитати було ні в кого. Всі, хто могли дати відповідь, давно померли. Менш ніж за добу вся наша поїздка втратила будь-який сенс.

Нарешті я заснув тривожним сном. Уранці мене розбудив якийсь звук у моїй кімнаті. Я ліниво перекотився на другий бік — і від несподіванки аж підскочив. На моїй тумбочці, витріщившись на мене згори вниз, сидів великий птах. Він мав гладеньку, мов прилизану, голову з сірими перами і великі пазури, якими цокотів по дерев’яній поверхні тумбочки, тупцював то на один її бік, то на другий, немов намагався краще мене розгледіти. Я теж витріщився на птаха, гадаючи — чи це, бува, не сон?

Я гукнув татка, і від звуку мого голосу птах злетів із тумбочки. Вмить прикривши обличчя рукою, я відкотився убік, а коли обережно зиркнув крізь пальці, то виявив, що птах зник, вилетівши у розчинене вікно.

Похитуючись і потираючи заспані очі, до мене увійшов батько.

— Що тут відбувається?

Я показав йому подряпини від пташиних пазурів і подав йому пір’їну, що впала на підлогу.

— Господи, як дивно, — мовив він, вертячи її в руці. — Сапсани майже ніколи не підлітають близько до людей.

Мені здалося, що я його не розчув.

— Ти сказав «сапсани»?

Батько підняв перо.

— Різновид сокола. Сапсан. Дивовижні істоти. Найшвидші птахи на землі[4]. Вони справжні повітряні перевертні, бо здатні швидко змінювати на льоту форму свого тіла, надаючи йому стрімких обрисів.

Може, то був випадковий збіг, але цей інцидент залишив лячне відчуття, яке я не зміг подолати.

За сніданком я міркував: а чи не здався я надто легко, майже без бою? Справді, серед живих не залишилося нікого, хто міг би розповісти мені про мого діда, але є будинок, велику частину якого я ще не встиг дослідити. Якщо в ньому й крилися якісь відповіді стосовно мого діда — можливо, у вигляді листів, фотоальбому або ж щоденника, — то вони, напевне, згоріли або зотліли десятки років тому. Але я знав, що, коли поїду з острова, не переконавшись в цьому остаточно, завжди про це жалкуватиму.

Отак я, людина надміру вразлива, схильна до кошмарів, нічних страхів, мурашок по тілу, нервового дрожу, схильна бачити *речі, яких насправді немає*, поволі переконав себе в необхідності зробити ще одну, останню подорож до покинутого будинку, де майже напевне жили примари, і де десяток, а то й більше дітлахів знайшли свою передчасну смерть.

Розділ п’ятий

Ранок був майже бездоганний. Вийшовши з бару, я відчув, наче увійшов в одну з отих відретушованих фотографій, які зазвичай бувають фоновими заставками в комп’ютерних моніторах: вулиці з картинно старезними сільськими хатками, що тікають вдалечінь, переходять у зелені поля, всипані гострими валунами, а над цією ідилічною картиною мчать прудконогі білі хмаринки. Та за всім цим, над будиночками, полями та вівцями, розсипаними по пасовиськах, немов шматочки білої вати, я бачив язики щільного туману, що лизькали далекий кряж, там, де один світ кінчався і починався другий — холодний, вогкий, позбавлений сонця.

Я перебрався через кряж — і потрапив під невеличкий дощ. Вірний собі, я забув взути гумові чоботи, а стежина досить швидко перетворилася на глибоку стрічку багнюки. Але вирішивши, що краще намокнути, аніж повертатися за чоботами та двічі за один ранок видиратися на пагорб, я нагнув голову від дощу, що плювався водою в обличчя, і потупцював далі. Невдовзі я пройшов повз кошару, де виднілися розмиті обриси овець, що скупчилися, аби зігрітися, а потім крізь болото — тихе й лиховісно-примарне. Мені пригадався отой двітисячічісімсотрічний мешканець Кернгольмського музею, і я подумав — а скільки ж таких, як він, передчасно померлих, ховають ці болота і поля? Скільки ж таких, як він, віддали свої життя, прагнучи потрапити до раю?

На той час, коли я дістався до дитячого притулку, те, що починалося як звичайний дощ, перетворилося на справжнісіньку зливу. Тому я не мав часу вештатися у здичавілому й зарослому дворі будинку, вдивляючись у його непривітні форми, не мав часу лякатися прорізу з вибитими дверима, який немов проковтнув мене, коли я пройшов у нього, не мав часу звертати надмірну увагу на те, як злегка прогнулися під моєю вагою дошки, набухлі від дощу, в коридорі. Я викрутив сорочку, повертів головою, струшуючи з волосся воду, а коли висушив себе, як зміг — а зміг я небагато, — то взявся за пошуки. А що шукати? Коробку з листами? Ім’я мого діда, видряпане на стіні? Це видавалося вкрай нереальним.

Я блукав, риючись у купах розкиданих газет і зазираючи під столи та крісла. Мені здавалося, що я ось-ось натраплю на якусь жахливу картину: купку сплетених кістяків у обгорілій одежі, та все, що знайшов, — це кімнати, що стали частиною довкілля зсередини більше, аніж зовні, бо волога, вітер та нашарування грязюки урівняли їх. Оглянувши перший поверх, я дійшов висновку, що шукати тут більше нема чого. Тож я повернувся до сходів, знаючи, що цього разу таки доведеться ними скористатися. Тільки куди — ось питання? Нагору чи вниз? Найголовнішим аргументом проти того, щоби йти нагору, була обмежена кількість варіантів швидкої втечі (від лютих волоцюг, що оселилися тут без дозволу, вовкулаків та інших непривітних істот, яких малювала моя розбурхана фантазія); власне, варіант втечі був один — викинутися з вікна горішнього поверху. Спуск до підвалу теж пов’язаний із проблемою втечі, до якої, втім, додавався ще один несприятливий чинник — темрява, а ліхтарика з собою я, звісно, не прихопив. Тож залишався один варіант — іти нагору.

Східці протестували проти моєї ваги какофонією скрипів та стогонів, але вони витримали, і те, що я знайшов нагорі, — порівняно з розбомбленим першим поверхом — скидалося на капсулу з посланням до прийдешніх поколінь. Розташовані вздовж коридору зі шпалерами, що частково відпали від стін, кімнати збереглися у напрочуд доброму стані. Хоча

одна чи дві з них уразила пліснява в тих місцях, де крізь розбиті шибки потрапляла дощова вода, решта містили багацько речей, котрі, якби не шар пилюки, можна було б назвати цілком новими або майже новими: вкрита цвіллю сорочка, недбало кинута на спинку крісла, дрібні монети, розкидані по нічній тумбочці. Легко вірилося, що все залишилося так, як покинули діти, наче в ніч їхньої загибелі час зупинився.

Я ходив із кімнати до кімнати і, наче археолог, досліджував їхній вміст. Ось вкриті цвіллю іграшки в коробці, ось олівці на підвіконні, їхні кольори зблякли під сонячними променями впродовж двадцяти з гаком тисяч днів; ляльковий будинок з ляльками всередині, такі собі довічні в'язні в іграшковій тюрмі. У скромній бібліотеці багаторічна волога вигнула полиці у криві посмішки. Я провів пальцем по зблялих корінцях, наче роздумуючи, а чи не витягти якусь книжку і почитати? Там були класичні твори на кшталт «Пітера Пена» та «Потаємного саду» — історії, написані авторами, про яких забула історія, а ще підручники з латини та грецької. У кутку скупчилися старі парти. Я збагнув, що колись тут був шкільний клас загиблих дітлахів, де їх навчала пані Сапсан.

Я спробував розчинити важкі стулчасті двері — натиснув на ручку, але вони не піддалися, бо розбухли. Тож я розігнався і гепнув їх плечем. З різким вереском вони розчинилися — і я з розгону гепнувся долілиць на підлогу наступної кімнати. Піднявшись, обтрусившись і обдивившись, я збагнув, що ця кімната могла належати лише пані Сапсан. Вона скидалася на кімнату в замку з казки про Сплячу красуню: вкриті павутиною свічки у настінних канделябрах, туалетний столик із дзеркалом та кришталевими пляшечками, велетенське дубове ліжко. Я уявив її в оту останню ніч: як вона вибирається з-під ковдри посеред ночі під завивання сирен, як збирає заспаних дітей, як вони хапають свої пальтечка та хутко спускаються вниз.

«Тобі було страшно? — подумки спитав я діда. — Ти чув наближення літаків?»

У мене виникло химерне відчуття. Наче за мною хтось стежить; здавалося, діти й досі тут, збережені, як отой болотний хлопець, у стінах цього будинку. Я фізично відчував, як вони піддивляються за мною зі шпарин та дірок, схожих на дупла.

Я поволі перейшов до наступної кімнати. Усередину з вікна лилося слабке світло. Відсталі від стін пелюстки зеленувато-блакитних шпалер схилилися над двома маленькими ліжечками, і досі застеленими вкритими пилюкою покривалами. Чомусь у мене виникла впевненість, що саме в цій кімнаті мешкав мій дідо.

«Навіщо ти мене сюди послав? Що ти хотів, щоби я побачив?»

Раптом я помітив дещо під одним із ліжок і став навколішки, щоб краще роздивитися. То була стара валіза.

«Це твоя валіза? Це її ти ніс до поїзда, попрощавшись зі своїми батьками і зі своїм першим життям, яке швидко зникало вдалині?»

Я витягнув ту валізу і став смикати її потерті шкіряні застібки. Вона відкрилася легко, але окрім виводку засохлих жуків всередині нічого не було. Валіза виявилася порожньою.

Я теж відчув себе порожнім та химерно важким — наче планета оберталася надто швидко, різко збільшуючи силу тяжіння, і ця сила притисла мене до підлоги. Раптово виснажений, я сів на ліжко — напевне, його ліжко — і, сам не знаючи, чому, розлігся на запиленому покривалі й витріщився у стелю.

«Про що ти думав ночами на оцьому ліжку? Тебе також мучили кошмари?

Я заплакав.

«Коли загинули твої батьки, ти про це дізнався чи ні? Ти відчув, що їх не стало?»

Я заплакав сильніше. Я хотів, але не міг зупинитися.

Я не міг зупинитися, тому подумав про лихе й погане. Я накручував та накручував себе доти, поки не розридався так, що мало не захлинувся власними слізьми. Я подумав про своїх прабабу та прадіда, про те, як вони помирали з голоду. Я уявив собі, як їхні змарнілі тіла заштовхують у топку крематорію, бо люди, яких вони навіть не знали, люто їх ненавиділи. Я уявив, як діти, що мешкали тут, спопелилися або розлетілися на шматки, бо байдужий пілот натиснув на кнопку. Я подумав про те, як мого діда розлучили з його родиною, про те, як він виріс, не знаючи батька, — і от тепер я страждаю від гострого стресу та кошмарів, лежу тут сам-один у напівзруйнованому будинку і гірко ридаю, заливаючи нікому не потрібними слізьми щоки й сорочку. І все це — через лихо, яке сталося сімдесят років тому і яке передалося мені, наче спадкова хвороба, разом із отими потворами, котрих я не міг здолати, бо всі вони померли і тому їх вже не можна ані вбити, ані покарати, ані хоч якось стримати. Мій дідо хоч мав можливість вступити до війська і воювати проти них. А що ж робити мені?

Коли плач скінчився, у мене загупало в голові. Я заплющив очі, сильно потер їх кулаками, щоб хоч на мить вгамувати біль, а коли знову розплющив їх, то побачив, що з кімнатою сталася чудесна переміна: крізь вікно світив один-єдиний промінь сонця. Я встав, підійшов до тріснутої шибки і побачив, що надворі і дощило, і світило сонце. То був метеорологічний парадокс, стосовно назви якого й досі точилися суперечки. Наприклад, моя мати — хочете вірте, а хочете ні — називала його не інакше, як «сиротинські сльози». Раптом мені пригадався варіант назви, якого дотримувався Рікі: «Чорт дає чортів своїй дружині» — я розсміявся, і мені трохи полегшало.

І тут в плямі сонячного світла, яке швидко блякнуло, я помітив те, чого не помітив раніше. То був великий чемодан, чи то його край, що стирчав з-під другого ліжка. Я підійшов і відсунув покривало, яке затуляло більшу частину чемодана.

То був великий корабельний чемодан, застебнутий на гігантський іржавий замок. «Не може і цей бути порожнім!» — подумалося мені. Бо порожні чемодани не замикають гігантськими навісними замками. Я майже чув його крик: «Відімкни мене! Я повен таємниць!»

Вхопивши чемодан за боки, я смикнув його. Той навіть не поворухнувся. Я знову смикнув, тепер сильніше, але чемодан не піддався й на міліметр. Дивно — чи то він такий важкий, чи то накопичені за багато років волога та пилюка припаяли його до підлоги? Я підвівся й кілька разів довбонув його ногою. Це начебто зірвало чемодан з місця. Смикаючи його по черзі за боки, як зазвичай переміщають важкий холодильник чи шафу, я нарешті витягнув його з-під ліжка. На підлозі залишилися дві криві, схожі на шрами подряпини. Я посмикав замок, але той, попри товстий шар іржі, вперто не піддавався. Я на мить задумався — а чи не пошукати ключа? — бо він мав бути десь тут, поруч, але я не міг дозволити собі марнувати час на пошуки, до того ж замок такий іржавий, що я засумнівався: а чи працює він? Залишилося одне — зламати його.

Шукаючи придатне знаряддя, я знайшов у одній з кімнат розламаний стілець. Висмикнувши з нього ніжку, я хижо накинувся на замок, з розмаху гепаючи його щосили доти, поки не зламалася сама ніжка, і я завмер, тримаючи в руці її розтрощений уламок. Я озирнувся — чи немає в кімнаті чогось міцнішого — і швидко помітив у рамі ліжка ослаблий металевий прут. Кілька ударів підошвою — і він загримів на підлогу. Один його кінець я вштрикнув у дужку замка, а за другий смикнув. Але не сталося нічого.

Я наліг на залізяку всією своєю вагою. Чемодан скрипнув, але на більше я не спромігся.

Я став буцати його ногами, щосили налягаючи на металевий прут, вени на моїй шиї набрякли, я заволав: «Відмикайся, чортів ящику, дурний упертий ящику!» Нарешті я знайшов об'єкт, на який мав змогу вихлюпнути свою пригніченість та придушений гнів: якщо я не зміг умовити діда видати свої таємниці, то тепер я неодмінно вичавлю ті таємниці з оцього бісового чемодана! Раптом прут ковзнув по поверхні чемодана, я з розмаху гепнувся на підлогу, і мені забило дух.

Я лежав собі на підлозі, витріщаючись у стелю і відсапуючись. Надворі «сиротинські сльози» кінець-кінцем перетворилися на звичайнісінький дощ, який періщив іще сильніше, ніж спочатку. Я подумав: «А чи не сходити до міста за молотком чи ножівкою?» — але то збурило б у місцевих мешканців вихор запитань, на які мені не хотілося відповідати.

І раптом мені на думку спала чудова ідея. Якби я знайшов спосіб *розбити* чемодан, то мені не довелося б морочитися з замком. А яка сила буде більшою за силу моїх недорозвинених м'язів верхньої частини тулуба? Правильно — сила земного тяжіння. Зрештою, я був на другому поверсі будинку, і мені не треба вигадувати спосіб підняти чемодан достатньо високо, щоби викинути його у вікно. Річ у тім, що поруччя на верхньому майданчику сходів давно обвалилося, і мені тільки й треба було — підтягнути туди чемодан і скинути його униз. Чи витримає вміст чемодана падіння з такої висоти — то було під питанням, але, принаймні, я зможу дізнатися, що там усередині.

Я став навкарачки за чемоданом і штовхнув його до коридору. Та через кілька дюймів його металеві ніжки глибоко вгризлися у м'яку підлогу, і чемодан, скреготнувши, зупинився, вперто не бажаючи рухатися далі. Непохитний у своїй рішимості, я обійшов його, вхопився за навісний замок і потягнув на себе. На мій превеликий подив він проїхав одним махом два чи навіть три фути. То була нешляхетна робота у смішній позі — то накарачках, то вистромивши вперед зад — але я, кільканадцять разів повторивши оці вправи з присіданням та впиранням, які супроводжувалися оглушливим скреготінням металу по дереву, невдовзі спромігся дотягнути чемодан з кімнати до коридору, а з коридору, фут за футом, двері за дверима — і до сходового майданчика. Я увесь занурився у всепоглинальний ритм цієї роботи, у якій пролив відро поту, як і личить справжньому мужчині.

Нарешті я добрався до майданчика і, востаннє надсадно вилаявшись, витягнув на нього чемодан позаду себе. Той ковзнув напрочуд легко, і я завершальними легенькими поштовхами підсунув його аж до самісінького краю сходового майданчика; чемодан непевно зависнув на краю: один легенький поштовх — і він полетить у прірву. Але мені хотілося на власні очі побачити, як він упаде й розіб'ється, тож я підвівся, обережно почовгав до краю і, злегка нахилившись, побачив унизу дно сходового колодязя. А потім, затамувавши дух, злегка штурхонув чемодан ногою.

Він на мить наче завагався, погойдуючись на краю небуття, а потім рішуче пірнув униз і полетів, повільно й граціозно обертаючись, немов виконуючи в уповільненому темпі якесь балетне па. Почувся грандіозний гуркіт, від якого, здавалося, здригнувся увесь будинок, знизу мені в обличчя шугонув стовп пилюки, і я затулив лице руками й позадкував углиб коридору, де перечекав, поки пилюка вляжеться. Через хвилину я повернувся на майданчик, зиркнув униз — і побачив зовсім не те, на що я так гаряче сподівався: не купу розтрощеної деревини, а зубчасту діру у формі чемодана, що зяяла у долівці першого поверху. Клятий чемодан пробив підлогу і провалився прямісінько в підвал.

Я притьмом кинувся внизу і підповз, звиваючись, до краю пролому в підлозі так, немов рухався по крихкій кризі до ополонки. На глибині п'ятнадцяти футів, через імлу з пилу та

темряви, я побачив те, що лишилося від чемодана. Він розколовся, наче гігантське яйце, і його рештки змішалися зі сміттям та уламками долівки. Скрізь валялися маленькі шматочки паперу. Схоже, я знайшов повний чемодан листів, не абищо! Але потім примружився і придивився уважніше: обличчя, фігури… І тоді я збагнув, що то були не листи, а фотографії. Десятки фотографій. Я враз загорівся цікавістю — і так само швидко охолов, бо до мене дійшла одна лячна думка: «Мені доведеться туди спускатися».

* * *

Підвал виявився звивистим комплексом кімнат настільки темних, що їх з тим самим успіхом можна було досліджувати із зав'язаними очима. Я спустився скрипучими сходами і трохи постояв на вході, сподіваючись, що очі таки звикнуть до темряви. Але то була темрява, до якої призвичаїтися неможливо. Сподівався я призвичаїтися і до запаху — химерного ядучого смороду, як в комірчині з хімікаліями в кабінеті хімії, але мої сподівання також виявилися марними. Тож я обережно почовгав усередину, прикривши носа комірцем сорочки, виставивши поперед себе руки і сподіваючись на краще.

Раптом я спотикнувся і мало не впав. Щось скляне покотилося, обертаючись, по підлозі. Здавалося, сморід став нестерпнішим. Мені ввижалися істоти, що ховалися попереду мене в темряві. Втім, тут і без потвор та примар було чого боятися: якщо в підлозі не один пролом, а декілька, я можу заблукати, і моє тіло ніхто й ніколи не знайде.

Раптом мені на думку спала майже геніальна ідея: натискаючи на кнопки свого мобільника, я вмикатиму підсвітку дисплея, використовуючи телефон як ліхтарик, дарма що до найближчої точки прийому було аж десять миль. Тож я витягнув мобільника, увімкнув екран і наставив його поперед себе. Світло майже не пробивало темряви, тому я спрямував його на підлогу. І не побачив нічого, окрім розтрісканих плит кам'яної долівки та купок мишачого лайна. Я спрямував світло убік — і побачив, як там щось легенько блиснуло.

Я підступив на крок ближче і поводив телефоном туди-сюди. З темряви випливли шереги полиць, заставлених скляними банками. Вони були всіляких форм та розмірів, вкриті пилюкою та заповнені чимось желатиноподібним, що плавало в мутній рідині. Мені пригадалася кухня і вибухлі банки з консервованими фруктами та овочами. Можливо, тут температура була стабільнішою, і тому ці банки вціліли.

Та коли я підсунувся ближче, до мене дійшло, що то були не фрукти й овочі, а людські органи. Мозки. Серця. Легені. Очі. Всі законсервовані в розчині, схожому на формальдегід кустарного виробництва, — чим і пояснювався отой жахливий сморід. Я кавкнув і позадкував у темряву, ошелешений і шокований огидою. Що ж тут насправді було? Цим банкам місце скоріш у якомусь другорядному медичному училищі, а не в дитячому притулку. Якби не ті прекрасні речі, які дідо Портман розповідав мені про цей будинок, я запросто подумав би, що пані Сапсан рятувала дітей для того, щоб видобувати з них внутрішні органи.

Трохи оклигавши, я підвів очі — і знов побачив поблиск світла попереду, але не відбиття світла мого телефону, а слабеньке мерехтіння денного світла. Напевне, воно проникало в отвір, проломлений чемоданом. Я рішуче рушив уперед, затуляючи носа коміром сорочки і намагаючись триматися якомога далі від стін та тих нових жахів, які могли там на мене чигати.

Йдучи на світло, я обігнув виступ і потрапив до невеликої кімнати з частково

проваленою стелею. Крізь діру лилося денне світло, падаючи на купу розтрощених дощок долівки та скляних скалок, вкритих пилюкою та шматками розідраного, схожого на посічене м'ясо, килима. Під уламками чулося шкрябання крихітних лапок — то, напевне, якась миша таки пережила катастрофічну руйнацію свого підземного світу. А посередині кімнати валявся розтрощений чемодан, навколо якого, мов конфеті, розсипалися фотографії.

Я обережно йшов серед уламків, обачливо обходячи гострі списи дощок та планок з іржавими гвіздками, а потім сів навпочіпки і заходився рятувати з купи те, що міг. Я почувався як рятівник, що витягує з-під уламків людей, змітаючи геть друзки скла та трухлявого дерева. І хоча частина моєї свідомості спонукала мене поспішати — бо решта долівки могла будь-якої миті звалитися мені на голову — я не міг не придивлятися до речей, які рятував.

На перший погляд ці фото були схожі на ті, що є в кожному сімейному альбомі, — знімки людей, що весело проводять час на пляжах, усміхаються на ґанках, пейзажі з усіх кінців острова, а ще — багато дітлахів, які позували то по одному, то парами; такі собі неофіційні знімки й офіційні фото, зняті на тлі тої чи іншої ширми, а люди, зображені на них, притискали до себе ляльок з мертвими очима, немов їх сфотографували в фотоательє якогось провінційного універмагу кінця дев'ятнадцятого сторіччя — початку двадцятого, де продавали отих моторошних ляльок. Але по-справжньому моторошними були не мертві очі тих ляльок-зомбі чи химерні зачіски дітей, які, здавалося, ніколи не усміхалися. По-справжньому моторошним було те, що чим більше я вдивлявся у ці фото, тим знайомішими вони мені здавалися. Усі вони мали одну спільну рису, що поєднувала їх зі старими фото мого дідуся, особливо з тими, які він ховав у сигарній коробці, — всі ці фото наче були з одного комплекту.

Наприклад, там було фото двох молодих жінок, що позували на тлі не надто переконливо намальованого океану. Сама по собі фотографія — нічого особливого, але бентежило в ній те, в *якій позі* стояли ті молодички. А стояли вони спиною до фотокамери. Навіщо ж завдавати собі клопоту та витрат — а в ті часи фотографії коштували недешево, — аби сфотографуватися спиною до камери? Я майже не сумнівався, що невдовзі знайду ще одне фото: ті ж самі дівчата, цього разу сфотографовані спереду, але замість облич у них — вишкірені черепи.

Декотрі фото були підроблені так само, як і фотографії, що зберігалися у мого діда. На одній із них зображена самотня дівчинка, що вдивляється в дзеркальний ставок і бачить у відображенні не одну, а двох дівчаток. Це фото нагадало мені дідівський знімок дівчинки «у пляшці», хоча цього разу маніпуляція з негативом була не такою очевидною. Ще на одному фото зображений напрочуд спокійний молодик, верхню частину тіла якого густо вкривали бджоли. Це дуже легко підробити, еге ж? Як отой явно гіпсовий валун, що його піднімав хлопець на одній з дідових фотографій. Несправжній валун, несправжні бджоли.

Раптом волосся на потилиці стало дибки — я пригадав розповідь діда про хлопця, який жив у їхньому будинку, а всередині того хлопця жили бджоли. «Декотрі з них вилітали щоразу, коли він розтуляв рота, — казав дідо, — але вони ніколи не кусалися — тільки тоді, коли Г'ю сам їм дозволяв».

На думку мені спадало лише одне пояснення. Знімки мого діда з того самого чемодана, що лежав розтрощений переді мною. Втім, я не мав абсолютної впевненості, аж поки не знайшов знімок отих химерних істот: двох дітлахів у масках та жабо, які начебто згодовують один одному скручену кільцем стрічку. Кого ж вони хотіли таким чином зобразити? Балерин

із садомазохістськими нахилами? Не знаю. Втім, пожива для нічних кошмарів вийшла добра. Як би там не було, я анітрохи не сумнівався, що дідо Портман мав фотографію саме хлопчаків. Я бачив її у сигарній коробці, яку знайшов кілька місяців тому.

Це не був звичайний збіг обставин. Це означало, що показані дідом фото — за його клятвеними запевненнями, знімки дітей, з якими він тут мешкав, — справді з'явилися з цього будинку. Але чи означало це, попри сумніви, які закралися в мою душу ще у восьмирічному віці, що всі ці фото справжні? А як же оті фантастичні історії, що ці знімки супроводжували? Те, що хоч якась із них могла бути правдивою — насправді правдивою — раніш здавалося немислимим. Однак тепер, коли я стояв у запиленому напівмороці оцього мертвого будинку, який, здавалося, кишів примарами, мені подумалося, що я, можливо, помилявся. «Усе може бути…»

Раптом десь у будинку наді мною щось гучно торохнуло, і я перелякався так сильно, що

фотографії випали у мене з рук.

«Та то протяг гуляє, — подумав я. — А може, прогинається!» Та коли я нагнувся зібрати фото, вгорі щось знову торохнуло, і те блякле світло, що потрапляло до підвалу крізь діру в підлозі, вмить згасло. Я опинився у суцільній чорнильній темряві.

Я почув кроки, а потім чиїсь голоси. Напруживши слух, я спробував розібрати, про що вони говорили, але не зміг. Рухатися я не наважувався, побоюючись, що найменший порух спричинить довкола мене лавиноподібний обвал уламків. Я знав, що страх мій — ірраціональний, можливо, то всього-на-всього оті юні пришелепкуваті репери-початківці вирішили зіграти зі мною ще один злий жарт, але серце застукотіло зі швидкістю сто миль на годину, і якийсь суто тваринний інстинкт наказав мені мовчати.

Ноги німіли. Рухаючись якомога тихше, я переніс вагу з однієї ноги на другу, щоби відновити кровообіг. З купи уламків виокремилося щось маленьке і покотилося геть зі звуком, який у навколишній тиші здався страшенним гуркотом. Голоси стихли. А потім прямо над моєю головою скрипнула дошка, і вниз пролився невеличкий дощик із тинькової пилюки. Хто б там нагорі не був, вони точно знали, де я стою.

Я затамував дух.

Раптом почувся тихенький дівчачий голос.

— Ейбе, це ти?

Мені здалося, що то була лишень гра моєї настрашеної уяви. Я почекав, поки дівчина озветься знову, та впродовж досить тривалого часу не було чутно нічого, крім торохтіння дощу по даху, немов десь далеко хтось стукотів пальцями. Раптом наді мною спалахнув ліхтар, я вигнув шию і побачив з півдесятка дітлахів, що вдивлялися в темряву підвалу, схилившись над зубчастими краями пролому в долівці.

Вони здалися мені віддалено знайомими, хоча я не міг пригадати, де бачив їх раніше. Їхні обличчя були немовби з якогось напівзабутого сну. Де ж я їх бачив раніше — і звідки вони знають ім’я мого діда?

Раптом у мене сяйнула думка. Їхній одяг, дивовижний навіть для Уельсу. Їхні бліді невеселі обличчя. Переді мною валялися розсипані фото і витріщалися на мене, а згори на мене витріщалися діти. І я враз усе зрозумів.

Я бачив цих дітей на фотографіях.

Дівчина, що тільки-но говорила, нагнулася, щоби краще мене розгледіти. В її руках мерехтіло якесь світло, але то був не ліхтар, не свічка, здавалося, що то куля з живого вогню, підтримуваного не чим іншим, як її оголеною шкірою. Я бачив фото цієї дівчини хвилин зо п’ять тому, на ньому вона мала приблизно такий самий вигляд, як і тепер, і навіть тримала у долонях таке саме химерне світло.

«Мене звуть Джейкоб, — хотілося сказати мені. — Я вас шукав». Але щелепа моя отетеріло відвисла, і все, що я міг, — це витріщатися.

Обличчя дівчини стало похмурим. Я мав жалюгідний вигляд — сидів навпочіпки на купі уламків, мокрий від дощу і щедро посипаний пилом.

І я був не тим, кого ці дітлахи сподівалися побачити крізь діру в підлозі.

Вони про щось стиха поговорили, а потім попідводилися і хутко зникли хто куди. Від їхньої несподіваної втечі в мені щось вивільнилося, я знову набув дару мови і заволав, щоби вони зачекали, але дітлахи ще дужче загупали підлогою до дверей. Перечіпаючись через уламки, я навпомацки рушив крізь смердючий підвал до сходів. Але поки я видряпався на перший поверх, куди якимось чином повернулося світло, якого вони мене позбавили, дітлахи вже щезли з будинку.

Я прожогом вискочив надвір і злетів облупленими цегляними східцями на траву, несамовито волаючи: «Стривайте, зачекайте!» Але дітей уже й слід прохолов. Важко дихаючи й лаючись, я обшукав двір і зарості.

Раптом за деревами щось тріснуло. Я крутнувся на п’ятах, вдивився у плетиво гілок і на мить побачив якийсь розмитий рух, немов край білого плаття мелькнув. То була вона — ота дівчинка. Я щодуху кинувся навздогін, проломлюючись крізь чагарники. Але дівчина чкурнула геть, звернувши на стежину.

Я з розгону перестрибував стовбури впалих дерев, блискавично нагинався, уникаючи низьких гілок, я мчав так, що у мене аж легені запекло. А дівчина намагалася заплутати мене і відірватися, то кидаючись із стежини навпростець у гущавину лісу, то повертаючись назад. Зненацька зарості залишилися позаду, і ми вискочили на широке болото. Нарешті я побачив реальний шанс наздогнати втікачку. Тепер дівчинці нікуди ховатися — щоби наздогнати її, мені треба лишень трохи пришвидшитись, а якщо зважити на те, що я був у джинсах та кросівках, я вона — у платті, то це було змагання нерівних суперників. Та коли я майже наздогнав її, вона різко повернула і стрибнула в болото. Не маючи іншого вибору, я зробив те саме.

Тепер про біг і мови не було. Зрадлива й мінлива поверхня, вона увесь час піддавалася

під моїми ногами, і я провалювався у багнисті баюри по коліно завглибшки, де багно просочувало мої джинси і засмоктувало ноги. Однак дівчина, здавалося, чудово знала, куди слід ступати, і тому поволі відривалася від мене, аж поки не щезла в тумані, залишивши мені єдиний вибір: йти по її слідах.

Коли їй вдалося відірватися від мене, я деякий час сподівався, що її сліди знову виведуть мене на стежину, але натомість вони завели дедалі глибше в болото. А потім туман оточив мене з усіх боків, я втратив з виду стежину, а разом із нею я втрачав надію, що коли-небудь виберуся звідси. Я спробував був гукати її: «Мене звуть Джейкоб Портман! Я онук Ейба Портмана! Я не заподію тобі нічого лихого!» Але туман та болото наче проковтнули мій голос.

Сліди дівчинки привели мене до кам’яного горбка. Він був схожий на велике сіре іглу, але виявилося, що то курган — одна з гробниць доби неоліту, завдяки яким Кернгольм дістав свою назву, бо «керн» кельтською означає курган.

Цей курган був трохи вищим за мене, довгим та вузьким, з одного краю він мав трикутний вхід на кшталт дверей; споруда вивищувалася над болотом з-поміж трави, що росла пучками. Вибравшись з багнюки на відносно суху й тверду місцину, яка оточувала курган, я побачив, що той отвір є входом до тунелю. З боків на камінні були викарбувані якісь хитромудрі завитки та спіралі, мабуть, то древні ієрогліфи, значення яких загубилося в глибині сторіч. «Що ж вони означають? — подумав я. — Напевне, щось типу «Тут покоїться болотяний хлопець». А скоріше щось на кшталт «Облиш надію всяк, хто сюди входить»».

Але все ж таки я увійшов, бо саме сюди привели мене залишені дівчинкою сліди. Всередині курганний тунель виявився сирим, вузьким, страшенно темним та ще й таким тісним, що я міг просуватися вперед лише навприсядки, мов краб. На щастя, замкненого простору не було в просторому списку речей, здатних налякати мене до всирачки.

Гадаючи, що дівчинка тремтить від страху десь недалеко поперед мене, я увесь час розмовляв із нею, всіляко намагаючись запевнити, що не маю лихих намірів і нічого поганого їй не зроблю. Мої слова ляскали мене по вухах, повертаючись назад химерним відлунням, яке йшло наче з усіх боків і заважало мені орієнтуватися в темряві. Щойно мої стегна заболіли від незручної пози, у якій мені довелося рухатися, як раптом тунель розширився і перетворився на камеру, де було темно, хоч в око стрель, зате достатньо просторо, щоби стати на повен зріст і простягти руки в будь-якому напрямі, не торкаючись стін.

Я витягнув телефон, знов увімкнув його, щоби скористатися ним як імпровізованим ліхтариком. Оцінка розмірів камери не забрала багато часу. То була звичайна обкладена камінням камера завбільшки з мою спальню. І цілковито порожня. Дівчинки ніде не видно.

Я стояв, намагаючись зметикувати, як же їй в біса вдалося прослизнути повз мене, коли раптом на думку спала одна річ — така очевидна, що мені аж соромно стало: який я ідіот, чому ж не здогадався про це раніше! Річ у тім, що *ніякої дівчинки* не було взагалі. Я її нафантазував — разом із рештою компанії. Мій мозок оживив їх тієї самої миті, коли я вперше побачив їхні фото. А ота несподівана й химерна темрява, що передувала їхній появі? То було всього-на-всього короткочасне затьмарення свідомості.

Це й справді неможливо й немислимо, бо всі ці дітлахи загинули багато років тому. Та навіть якби вони якимось дивом вижили, то навряд чи мали б такий самий, незмінний, вигляд, як на отих фотографіях. Втім, все сталося так швидко, що я не мав часу зупинитися й подумати: а може, то я женуся за галюцинацією?

Я вже навіть міг передбачити наперед тлумачення лікаря Голана: «Цей будинок є для тебе настільки емоційно зарядженим місцем, що навіть короткочасного перебування в ньому достатньо, щоби спричинити стресову реакцію». От уже ж вилупок собачий зі своїми психотеревенями! Мудацюра! Втім, така доброзичлива характеристика аж ніяк не робила його судження хибними. Він завжди мав рацію.

Присоромлений, я обернувся і рушив назад. Замість чимчикувати навприсядки, я, відкинувши рештки гідності поповз навкарачки вперед, до слабенького світла, що линуло зі входу до тунелю. Підвівши на мить очі, я збагнув, що вже бачив цю картину раніше: на фотографії в Мартіновому музеї із зображенням місця, де знайшли отого болотяного хлопця. Мене чомусь бентежила й ошелешувала думка, що колись люди вірили, наче оця смердюча болотяна пустка насправді була входом до раю, причому вірили з такою силою переконаності, що хлопчина мого віку охоче віддав своє життя за те, щоби туди потрапити. Так сумно й по-дурному змарноване життя…

І в ту мить я вирішив, що хочу повернутися додому. Бог із ними, з тими фотографіями у підвалі, мене вже нудило від загадок, таємниць та дідових останніх слів. Успадкована від нього одержимість цими речами пішла мені тільки на шкоду. Настав час звільнитися від неї.

Я вибрався з низького кургану — і мене засліпило сонце. Прикривши очі рукою, я примружено поглянув на світ і не впізнав його. То було те саме болото, та сама стежина, все було, як і раніше, але вперше після мого приїзду тут все купалося у жовтавому сонячному світлі; небо здавалося яскраво-блакитним, і ніде не було видно звивистих пасом туману, який я вже сприймав як невід’ємний атрибут цієї частини острова. Було не лише сонячно, було ще й тепло, як у розпал літа, а не на його початку, коли ще часто дме прохолодний вітерець. «Господи, як же швидко змінюється тут погода!» — подумалося мені.

Я рішуче закрокував стежиною до міста, намагаючись ігнорувати неприємне й навіть моторошне чвакання багнюки у кросівках та шкарпетках. Дивно, але цього разу стежина здавалася зовсім не багнистою — невже вона отак швидко висохла за якихось десять хвилин?

— зате була так рясно «замінована» великими купами схожих на виноградні ґрона овечих кізяків, що мені ніяк не вдавалося йти по прямій. І як я всього цього раніше не помітив? Невже впродовж ранку я перебував у стані психопатичного затьмарення? А може, я й досі там перебуваю?

Я не відривав очей від закізяченої стежини, аж поки здолав перевал та спустився до міста. І саме в цю мить збагнув причину плутанини, що виникла в моїй голові. Там, де сьогодні вранці цілі загони тракторів з возиками, завантаженими рибою та торф'яними брикетами, сновигали гравійними дорогами між гаванню та містом, тепер виднілася зовсім інакша картина: возики тягнули коні та мули. Гурчання двигунів змінилося цоканням копит.

Не чулося і невпинного дзижчання дизельних електрогенераторів. Невже за кілька годин моєї відсутності на острові скінчилося пальне? І де місцеві мешканці увесь цей час ховали оцих великих тварин?

І чому всі на мене так витріщаються? Кожен, кого я минав, вилуплявся на мене виряченими очима, кидав своє заняття та ще й шию вивертав, дивлячись мені услід. «Напевне, я не лише почуваюся схибленим, я ще й маю вигляд схибленого», — подумалося мені. Оглянувши себе з ніг до голови, я виявив, що від талії й до п'ят вкритий засохлою багнюкою, а від талії до голови всипаний тиньком. Тож я увібгав голову в плечі і якомога швидше закрокував до бару, де, принаймні, можна було занишкнути в напівтемряві так, щоби мене ніхто не бачив, і дочекатися, коли татко прийде на обід. Я вирішив сказати йому, що хочу якомога швидше повернутися додому. А якщо він завагається, то я зізнаюся йому, що у мене почалися галюцинації, і ми покинемо острів з першим поромом — це гарантовано.

У «Норі» я застав звичну компанію підпилих чоловіків, що сиділи, увіткнувшись носами у свої келихи, ті ж самі подерті столи і той самий тьмяно-брудний декор, серед якого я вже звик почуватися як вдома вдалині від домівки. Та коли я рушив до сходів, чийсь непривітний голос гаркнув.

— І куди ж це ти зібрався?

За фут від нижньої сходинки я обернувся і побачив бармена, який підозріло оглядав мене з ніг до голови. Але то був не Кев, а якийсь сердитий яйцеголовий дядько, якого я не впізнав. На ньому був фартух, він мав кущасті брови, що зрослися в одну лінію, і горизонтально настовбурчені вуса, котрі надавали його обличчю смугастого вигляду.

Я мало не сказав йому: «Я йду нагору збирати свою валізу, а якщо татко не захоче відвезти мене додому, то я вдам, що у мене стався психопатичний напад», але натомість відповів:

— Хочу піднятися у свій номер.

Моя відповідь прозвучала так, що була більше схожою на запитання, а не на констатацію факту.

— Та невже? — вигукнув бармен, зі стукотом поставивши на стійку кухоль, який він наповнював пивом, коли я увійшов. — Тут тобі що — готель?

Заскрипіли дерев'яні стільці — то завсідники обернулися, щоби поглянути на мене. Я швидко пробігся поглядом по їхніх обличчях. Жодне з них не здалося мені знайомим.

«Ну от, знову психопатична галюцинація, — подумав я. — Саме тепер, саме на цьому місці. Так ось яка вона насправді!» Та навряд чи то була галюцинація, бо нічого особливого я не відчував. Я не бачив ударів блискавки, долоні мої не спітніли. Скидалося на те, що з'їхав з глузду не я, а навколишній світ.

Я сказав бармену, що, вочевидь, сталося якесь непорозуміння.

— Ми з татком знімаємо номери нагорі, — пояснив я. — Ось погляньте — це мій ключ, — додав я, видобуваючи його з кишені для підтвердження своїх слів.

— Ану дай подивитися, — сказав бармен і, перехилившись через стійку, вихопив ключ у мене з руки. Піднявши його вгору до тьмяного світла, він ретельно, наче ювелір, обдивився його. — Це не наш ключ, — прогарчав він, опускаючи його до своєї кишені. — А тепер скажи мені, що ти тут робищ, але цього разу не бреши!

Я відчув, як спалахнуло моє обличчя. Іще ніколи доросла людина, яка не була мені родичем, не називала мене брехуном.

— Я вже вам сказав. Ми зняли оті дві кімнати нагорі! Візьміть і спитайте Кева, якщо мені не вірите!

— Я не знаю ніякого Кева і не люблю, коли мені локшину на вуха вішають, — спокійно й холоднокровно відказав мені бармен. — Ніякі горішні кімнати тут не здаються, бо там мешкаю я і більше ніхто.

Я озирнувся, сподіваючись, що хтось не витримає і пирсне зо сміху, даючи зрозуміти, що все це розіграш. Але обличчя чоловіків у барі були незворушні, мов камінь.

— Він американець, — зауважив якийсь дебелий чолов’яга, погладжуючи чималеньку бороду. — Мабуть, військовик.

— Бздура, — заперечив другий. — Ти лишень поглянь на нього. Він ще курча жовтороте!

— А оця куфайчина? — не вгамовувався бородань і, простягнувши руку, помацав мою куртку з водонепроникної матерії. — Такої в крамниці днем з вогнем не знайдеш. Він точно з війська.

— Слухайте, — сказав я. — Я не військовик і, присягаюсь, не збираюся вас надурити. Я лишень хочу знайти свого татка, забрати свої речі і…

— Та який він у біса американець! — заволав якийсь товстун. І, відірвавши від стільця свою дебелу дупу, став межи мною та дверима, до яких я потроху задкував. — Акцент у нього якийсь дивний. Б’юся об заклад, що перед нами фашистський шпигун.

— Я не шпигун, — слабо і якось непереконливо заперечив я. — Я просто заблукав.

— Оце я тобі й повірив, — хижо вишкірився товстун. — Втім, ми дізнаємося правду — нашим дідівським способом. За допомогою міцної мотузки.

Сп’янілі чоловіки схвально загукали. Мені було важко розібрати, чи вони погрожували мені всерйоз, чи просто «брали на понт», але мені чомусь не хотілося залишатися тут, щоби дізнатися про їхні справжні наміри. Плутанину мого мозку пронизала чітка думка, рухома безпомилковим первісним інстинктом: «Тікай!» А потім, уже без натовпу сп’янілих мужиків, мені буде набагато легше розібратися, що тут у біса відбувається. Зрозуміла річ, моя втеча лише остаточно переконає їх у моїй винуватості, але мені начхати. Я спробував обійти товстуна.

Він хотів був схопити мене, але неповороткий та підпилий чоловік — не рівня тверезому, прудкому, та ще й до смерті переляканому хлопцю. Я вдав, що кинувся ліворуч, а потім різко пірнув у нього під рукою праворуч. Товстун заревів од люті, решта завсідників повідклеювали свої сідниці від стільців, щоби кинутися навздогін, але я прослизнув поміж їхніми незграбними руками і вискочив з бару на яскраве полуденне сонце.

* * *

Я чимдуж кинувся навтьоки вздовж вулиці, час від часу спотикаючись об шматки торфу, що валялися на гравійній дорозі, і чуючи, як позаду мене поволі стихають крики і кроки. На першому ж розі я, різко загальмувавши, звернув праворуч, щоби не бути на виду у переслідувачів. Кинувшись навперіз через якийсь двір і, наполохавши курей, які заквоктали і порозліталися навсібіч, я вискочив на відкритий простір, де стояли жінки, що чекали у черзі накачати води зі старого колодязя. Коли я пробігав повз них, вони повернули голови, проводячи мене здивованими поглядами. Я хотів був кинути їм щось ядуче, типу: «Чого баньки порозззявляли?», але раптом переді мною виросла невисока стіна, і мені довелося терміново зосередитися на її подоланні: «Обіприся об неї, закинь на неї ногу — і перестрибуй!» Перестрибнувши через стіну, я опинився на пожвавленій дорозі й мало не потрапив під фургон, що мчав з чималенькою швидкістю. Візниця гаркнув мені щось образливе про мою матір, а кінь трохи зачепив мене боком, залишивши сліди копит та колію коліс за кілька дюймів від носків моїх кросівок.

Я й гадки не мав, що відбувається. А розумів лише дві речі: цілком можливо, що в мене остаточно поїхала стріха і мені треба якомога скоріше вшитися від людей, щоби на самоті проаналізувати, чи справді вона в мене поїхала. З цією метою я забіг до провулку за двома рядами будиночків, де, здавалося, можна знайти багато схованок, і попрямував до краю міста. Потім я стишив крок і перейшов на швидку ходьбу, сподіваючись, що заляпаний багнюкою та всипаний тиньком хлопець із Америки привертатиме дещо менше уваги, якщо йтиме, а не бігтиме.

Та мої спроби поводитися нормально виявлялися марними, бо я підстрибував від кожного найменшого шуму та найслабшого поруху. Я кивнув і привітно помахав рукою жінці, що вішала білизну, але вона, як і всі решта, мовчки витріщилася на мене. Я пришвидшив кроки.

Раптом я почув позаду якийсь химерний шум і пірнув до сараю, що стояв неподалік. Сховавшись там за напівзачиненими дверима, я перевів дух і роздивився рясні написи на стінах.

Дуллі — козел і з козлами водиться
Не так, а за гроші

Нарешті я побачив, як повз сарай прочимчикувала сучка з виводком дзявкучих цуценят. Я полегшено зітхнув і трохи заспокоївся. А потім, взявши себе в руки, знову вийшов у провулок.

Хтось схопив мене за волосся. Не встиг я й писнути, як звідкись ззаду вискочила чиясь рука і притиснула до мого горла щось гостре.

— Крикнеш — заріжу, — почувся голос.

Притискаючи лезо до мого горла, нападник штовхнув мене до стіни сараю й обійшов спереду, щоби роздивитися мене. На мій превеликий подив, то не був один із чоловіків із бару. То була дівчина. Вбрана у просте біле плаття, на обличчі — суворий вираз. І хоча те обличчя було напрочуд гарним, я побачив, що вона й справді серйозно замислилася: перерíзáти мені горлянку чи ні.

— Ти хто? — прошепотіла дівчина.

— Е… у… я американець, — вичавив я, затинаючись, не зовсім розуміючи, що вона хотіла від мене почути. — А звуть мене Джейкоб.

Дівчина знову міцно притиснула ножа до моєї горлянки, і я відчув, як тремтить її рука. Вона була налякана, а отже, небезпечна.

— Що ти робив у тому будинку? — грізно спитала вона. — Чому ти за мною гнався?

— Я хотів поговорити з тобою! Не вбивай мене!

Вона пришпилила мене до стіни презирливо-скептичним поглядом.

— Поговорити зі мною? А про що?

— Про отой будинок… про людей, які в ньому жили.

— Хто прислав тебе сюди?

— Мій дід. Його звали Абрахам Портман.

Від несподіванки дівчина аж рота роззявила.

— Це брехня! — скрикнула вона, гнівно блиснувши очима. — Гадаєщ, я не знаю, хто ти? Я ж не вчорашня! Розплющ очі — дай тобі в очі поглянути!

— Ось, будь ласка! — сказав я, вилупивши очі якомога ширше. Дівчина стала навшпиньки й уважно зазирнула в них, а потім тупнула ногою і скрикнула:

— Ні! Покажи свої справжні очі! Бо цими фальшивками ти обдуриш мене не більше, аніж своєю брехнею про Ейба!

— Це не брехня і це мої справжні очі! — Вона так здавила мені горло, що я насилу дихав. Я зрадів, що її ніж був тупий, інакше вона мене неодмінно порізала б. — Слухай, — натужно каркнув я. — Я не той, за кого ти мене вважаєш. І я можу це довести.

Її рука дещо ослабла.

— Тоді доведи, інакше я орошу оцю траву твоєю кров'ю.

— Я маю дещо отут, — сказав я, потягнувшись до кишені в куртці.

Дівчина відскочила і з криком «Ані руш!» спрямувала свій ніж на мене так, що він застиг біля мого перенісся.

— Та це всього-на-всього лист! Вгамуйся!

Дівчина знову опустила ножа до мого горла, і я повільно витягнув з кишені фото пані Сапсан і лист, щоби вона сама могла роздивитися.

— Цей лист почасти став причиною мого приїзду сюди. Його дав мені мій дід. Він від Пташки. Ви ж звали свою виховательку Пташка, чи не так?

— Це нічого не доводить! — скрикнула дівчина, навіть не намагаючись як слід роздивитися те, що я їй показував. — І звідки ти так до біса багато про нас знаєш?

— Я ж сказав тобі, що мій дід…

Вона висмикнула листа з моїх рук.

— Не хочу більше ані слова чути про всілякі дурниці!

Вочевидь, я зачепив її за живе. На мить дівчина замовкла, роздратовано зсунувши брови, немов вирішувала, як найкраще позбутися мого тіла, коли вона втілить у життя свої погрози. Та не встигла вона дійти якогось висновку, як протилежний кінець провулку вибухнув криками. Ми обернулися і побачили, що до нас біжать чоловіки з бару, вимахуючи дерев'яними кийками та огороднім причандаллям.

— Що таке? Що ти вже встиг наробити?

— Ти — не єдина людина, яка хоче мене убити!

Дівчина прибрала ніж від мого горла, приставила його до мого боку і вхопила мене за комір.

— Тепер ти мій полонений. Роби точнісінько так, як я скажу, бо пожалкуєш!

Я не перечив їй, бо не знав, де мої перспективи кращі — в руках неврівноваженої

дівчини чи в руках хижого натовпу підпилих мужиків, але з нею я, принаймні, мав можливість знайти відповіді хоч на якісь зі своїх запитань.

Дівчина підштовхнула мене — і ми помчали сусіднім провулком. На півдорозі вона різко рвонула убік і потягнула мене за собою. Пірнувши під мотузку з білизною, ми хутко перескочили через дротяну курячу загорожу й опинилися у дворі невеличкого будиночка.

— Сюди, — прошепотіла дівчина і, озирнувшись, щоби переконатися, що нас не помітили, проштовхнула мене у двері до тісної халупи, де смерділо паленим торфом.

Усередині нікого не було, окрім старого собаки, що спав на дивані. Він розплющив одне око і, не побачивши нічого цікавого, знову заснув. Кинувшись до вікна, що виходило на вулицю, ми поприлипали до стіни біля нього. І завмерли, прислухаючись. Утім, дівчина не забувала тримати руку на моєму передпліччі, а ніж — притиснутим до мого боку.

Минула хвилина. Здавалося, голоси чоловіків ущухли, але потім знову повернулися; важко було визначити, куди вони побігли. Я повільно обвів поглядом маленьку кімнату. Вона здавалася аж надміру сільською, навіть для Кернгольму. В кутку, злегка нахилившись, закляк стос плетених вручну кошиків. Перед величезною залізною плитою, яка опалювалася вугіллям, стояло вкрите рядниною крісло. На стіні напроти нас висів календар, і хоча з того місця, де ми стояли, його було погано видно, один лише погляд на нього викресав у мене химерну думку.

— А який нині рік?

— Стули пельку.

— Та ні, я серйозно.

Дівчина нічого не сказала, але якось дивно поглянула на мене.

— Не знаю, що ти насправді замислив, але піди й сам подивися, — відказала вона, підштовхнувши мене до календаря.

У верхній частині було надруковане чорно-біле фото якогось тропічного ландшафту, на фоні якого на березі океану стояли, усміхаючись, дебелі цицькаті дівчата в антикварних купальних костюмах. Угорі виднівся друкований напис: «Вересень 1940». Перше та друге числа місяця були закреслені хрестиками.

Мене охопило легке заціпеніння. Я пригадав усе те дивне, що бачив цього ранку: дивовижну й несподівану зміну погоди; начебто вже добре знайомий острів раптом заселили злі незнайомці; все довкола стало незвичним й новим, але водночас — старим, із минулих часів. І все це пояснювалося отим календарем, що висів на стіні.

Отже, сьогодні третє вересня тисяча дев’ятсот сорокового року. Але *як* це могло статися?

І раптом до мене дійшов сенс декотрих останніх слів діда Портмана. «По той бік могили Старого». Саме цю фразу я ніяк не міг розтлумачити. Одного разу я навіть подумав: «А чи не мав він на увазі примар?» Оскільки всі його знайомі діти загинули, мені, мабуть, доведеться дістатися іншого боку могили, щоби їх знайти. Але це було аж надто романтично. Бо мій дідо був людиною конкретною, не схильною отак просто розкидатися метафорами чи поетичними гіперболами. Він дав мені абсолютно чіткі вказівки, пояснити які просто не мав часу. Я збагнув, що під Старим мій дідо мав на увазі отого, як його називали місцеві мешканці, болотного хлопця, чиєю могилою був курган. Сьогодні вранці я увійшов до того кургану — і вийшов у минулому: третього вересня тисяча дев’ятсот сорокового року.

І все це я встиг обміркувати в той швидкоплинний момент, коли ноги мої підломилися, кімната перевернулася догори ногами і я провалився в пульсуючу оксамитову темряву.

* * *

Прийшовши до тями, я виявив, що лежу на підлозі з прив'язаними до кухонної плити руками. Дівчина нервово походжала туди-сюди і, як мені спершу здалося, пожвавлено розмовляла сама з собою. Я не розплющував очі, вдаючи непритомного, і натомість став уважно прислухатися.

— Напевне, він — витвір, — сказала вона. — Бо інакше чому б це він нишпорив у будинку, наче грабіжник?

— Не маю ані найменшого уявлення, — відповів хтось дівчині, — але, здається, він не є ані грабіжником, ані витвором.

Ага, то вона розмовляла не сама з собою, хоча з того місця, де я лежав, мені не видно того хлопця, з яким вона розмовляла.

— Кажеш, він навіть не усвідомив, що потрапив у петлю?

— А ти сам розсуди, — відповіла дівчина, махнувши рукою у мій бік. — Хіба ж можна собі уявити, щоби хтось із родичів Ейба був такий нетямущий?

— А хіба можна собі уявити, що він — витвір? — спитав хлопець.

Злегка повернувши голову, я крадькома обдивився кімнату, та так і не зміг побачити його.

— Я можу собі уявити витвір, що лишень вдає з себе звичайну людину, — відказала дівчина.

Пес, який тепер уже прокинувся, причимчикував до мене й облизав мені обличчя. Міцно стиснувши повіки, я спробував не зважати на нього, та це було нестерпно. Мені довелося нарешті сісти, аби не потонути у собачій слині.

— О, дивіться, хто оклигав! — вигукнула дівчина, саркастично зааплодувавши. — А ти здібний трюкач. Особливо мені сподобалося, як ти зіграв втрату свідомості. Гадаю, в той день, коли ти вирішив присвятити себе убивствам та канібалізму, театр втратив чудового актора.

Я розтулив був рота, щоби висловити протест проти такого наклепу, як раптом помітив, що до мене пливе чашка.

— Попий води, — сказав хлопець. — Я не можу допустити, щоби ти помер, перш ніж ми відведемо тебе назад, до директорки. Ну як — ти готовий?

Здавалося, його голос ішов з порожнечі, з повітря. Я простягнув руку до чашки, а коли кінчик мого пальця торкнувся невидимої руки, я мало не впустив її.

— Який він незграбний, — зауважив хлопець.

— Так ти — невидимий, — мовив я.

— Авжеж, невидимий. Мілард Нулінґс до ваших послуг.

— Навіщо ти сказав йому своє ім'я?! — скрикнула дівчина.

— А це Емма, — вів далі хлопець, наче нічого не було. — Вона трохи полохлива, втім, гадаю, ти вже й сам встиг це помітити.

Емма злобно вирячилася на нього, точніше, на те місце, де, як мені здавалося, він стояв, але не сказала нічого. Чашка в моїй руці затремтіла. Я спробував ще раз усе пояснити, але мене перервали розлючені голоси, що почулися за вікном.

— Тихо! — просичала Емма. Я почув, як Мілард підійшов до вікна, і побачив, як завіски злегка розсунулися.

— Що там таке? — спитала Емма.

— Вони обшукують будинки, — відповів Мілард. — Нам не можна тут довго залишатися.

— Але ж ми не можемо просто так взяти і піти туди!

— А мені здається, що можемо, — відказав хлопець. — Втім, для певності мені треба зазирнути до моєї книги.

Завіски знову стулилися, і я побачив, як зі столу злетів записник у шкіряний оправі та розкрився, завмерши у повітрі. Щось бурмочучи, Мілард погортав сторінки. А через хвилину різко згорнув книжку.

— Як я й передбачав! — сказав він. — Нам лишень слід почекати трохи більше хвилини, а потім ми зможемо вийти хоч у парадні двері.

— Ти що, здурів? — злякалася Емма. — Та ці пітекантропи враз накинуться на нас зі своїми кийками!

— Не накинуться, якщо ми станемо для них менш цікавими, аніж те, що трапиться, — відказав Мілард.

Мене відв’язали від плити і підвели до дверей, де ми всі разом злегка попригиналися і напружено чекали. Раптом згори долинув звук іще гучніший, аніж вигуки сердитих чоловіків. То був звук двигунів. І судячи з його характеру — звук десятків двигунів.

— Ой, Міларде, ти просто геній! — скрикнула Емма.

Хлопець гордовито пирснув.

— А ти казала, що мої дослідження — то марнування часу.

Емма взялася за дверну ручку й обернулася до мене.

— Візьми мене за руку. Не біжи. Поводься так, наче тобі байдуже.

Ножа вона прибрала, але запевнила мене, що коли я спробую втекти, то знову його побачу — перед смертю.

— А звідки мені знати, що ти мене не вб’єш, навіть якщо я не тікатиму?

Дівчина на мить замислилася.

— Нізвідки, — відказала вона і поштовхом розчинила двері.

* * *

На вулиці було повно людей. То були не лише чоловіки з бару, яких я відразу ж помітив наприкінці кварталу, а й похмурі крамарі, жінки та візники. Всі вони покидали свої справи і завмерли посеред дороги, закинувши голови і вдивляючись в небо. А там, на невеликій висоті з ревінням ішла ескадрилья німецьких винищувачів, зберігаючи чіткий груповий порядок. Я вже бачив схожі фотографії літаків у музеї Мартіна в експозиції під назвою «Кернгольм в облозі». І тут мені на думку спало отаке: «Як же дивно мусили почуватися люди, коли в отакий, нічим іншим не примітний день їм раптово доводилося опинятися під тінню ворожих знарядь убивства, здатних щомиті пролити на них смертельний бомбовий дощ».

Намагаючись поводитися невимушено, хоча Емма тримала мене за руку мертвою хваткою, ми перетнули вулицю. Ми майже дійшли до протилежного боку провулка, коли нас таки помітили. Почулися крики, ми обернулися — і побачили чоловіків, що рвонули за нами навздогін.

Ми кинулися бігти. Провулок був вузький, і вздовж нього тягнулися стайні. Ми вже встигли здолати половину відстані, коли Мілард сказав.

— Я відстану і зроблю так, що вони перечепляться й попадають. Зустрінемося за баром рівно о п'ятій годині й половині хвилини!

Його кроки стихли позаду нас, а коли ми добігли до кінця провулку, Емма зупинила мене. Ми озирнулися й побачили, як відрізок мотузки розмотався і поплив над гравієм на висоті щиколотки. Коли натовп наблизився до неї, вона туго напнулася — і переслідувачі, перечепившись через мотузку, полетіли всією купою в багнюку, безладно вимахуючи руками й ногами. Емма переможно скрикнула, і я був майже впевнений, що мені почулося, як розсміявся Мілард.

Ми побігли далі. Я не знав, чому Емма погодилася зустрітися з Мілардом у «Попівській норі», бо той заклад розташовувався в напрямку гавані, а не будинку. Та оскільки я також не міг пояснити, звідки Мілард дізнався про появу над островом літаків, я вирішив не завдавати собі клопоту непотрібними питаннями. Але ще більше спантеличило мене те, що Емма, замість непомітно пробратися зі мною поза бар, розбила всяку надію на те, що ми проскочимо непоміченими: вона заштовхала мене до бару у парадні двері.

Всередині не було нікого, окрім бармена.

— Бармене! — гукнула Емма. — Ви вже відчинилися? Бо у мене так у горлі деренчить, що аж випити хочеться!

Бармен розсміявся.

— Я не дозволяю собі подавати спиртне малолітнім дівчатам.

— Та яка різниця! — вигукнула Емма, ляснувши рукою по стійці. — Налий мені ковточок твого найміцнішого віскі. Але тільки не оті розведені сцяки, які ти подаєш

зазвичай!

Мені здалося, що вона брала бармена на понт, щоби потягнути час і дати можливість Міларду ще раз викинути отой трюк із мотузкою.

Бармен перехилився через стійку і спитав у Емми, хтиво вишкіряючись:

— То тобі, крихітко, потрібне щось міцне? Міцне у склянці чи міцне у штанях? Тільки мамці своїй не розповідай, а то за мною наввипередки ганятимуться і священик, і констебль.

Він витягнув пляшку якоїсь темної, лиховісної на вигляд рідини і налив Еммі повний шкалик.

— А що там твій приятель? Мабуть, уже набрався, як чіп?

Я удав, що з цікавістю оглядаю камін.

— Ти диви, який сором'язливий, — торочив своє бармен. — А звідки він?

— Каже, що з майбутнього, — невимушено відповіла Емма. — А я кажу йому, що він ненормальний на всю голову.

Бармен підозріло примружився.

— Звідки-звідки?

І в ту мить він, напевне, упізнав мене, бо з войовничим вигуком гепнув пляшку віскі на стійку і хутко рушив до мене.

Я вже зібрався чкурнути, та не встиг бармен наблизитися до мене, як Емма перевернула шкалик з віскі дном догори і розлила брунатну рідину по всій стійці. А потім зробила дещо дивовижне: випростала руку долонею униз над мокрою від віскі стійкою — і за мить та спалахнула вогняними язиками з фут заввишки.

Бармен завив з переляку і заходився лупцювати омахи полум'я рушником.

— Сюди, заручнику! — наказала мені Емма і, схопивши за руку, потягнула до каміна.

— А тепер допоможи мені! Підваж ляду і підніми її!

Ставши навколішки, вона просунула пальці в шпарину в підлозі. Я встромив свої пальці поруч з пальцями Емми, і спільними зусиллями ми підняли невелику секцію підлоги, під якою виявився отвір завширшки з мої плечі: то була попівська нора. Поки бармен, кашляючи від диму, намагався загасити полум'я, ми пірнули в ту нору — і зникли.

Попівська нора виявилася шурфом приблизно чотири фути заввишки, який вів до лазу. Там було темно, як у гузні, але не встиг я і оком змигнути, як лаз освітився м'яким помаранчевим світлом. То Емма зробила зі своєї руки смолоскип — маленьку кульку світла, яка, здавалося, висіла над долонею. Забувши про все на світі, я витріщився на те чудо з роззявленим ротом.

— Ворушися! — гаркнула Емма і підштовхнула мене вперед. — Там, попереду, двері.

І я почимчикував уперед — аж поки лаз не вперся в глуху стіну. Емма проштовхнулася повз мене, сіла на долівку і гепнула по стіні обома ногами. Стіна відвалилася, і ми опинилися надворі.

— Нарешті, — почувся голос Міларда, коли ми вибиралися з лазу в провулок. — Не могла обійтися без отого спектаклю, що ти влаштувала у барі, еге ж?

— Не розумію, про що ти говориш, — невимушено відказала Емма, хоча я побачив, що вона була явно задоволена собою.

Міла‌рд підвів нас до кінного фургона, який начебто подали спеціально для нас. Ми заповзли до нього ззаду і сховалися під брезентом. Буквально за мить підійшов якийсь чоловік, всівся на коня, змахнув віжками, і ми, підстрибуючи на вибоїнах, рушили вперед.

Якийсь час ми їхали мовчки. За зміною довколишніх звуків я здогадався, що ми

прямували за місто.

Набравшись хоробрості, я поцікавився:

— А звідки ти взнав про фургон? Про літаки? Ти що — типу екстрасенс, чи хто?

— Навряд чи, — пирснула Емма.

— Бо все це сталося учора, — відповів Мілард, — і позавчора. Хіба ж не так все відбувається у твоєму контурі, точніше, у твоїй петлі?

— У моєму *що*?

— Та ні з якого він не контуру, — кинула Емма, намагаючись говорити якомога тихше. — Кажу тобі ще раз: він — довбаний витвір.

— А я гадаю, що ні. Витвір ніколи не дозволив би тобі взяти себе живцем.

— От бачите, — прошепотів я. — Я не той, що ви кажете. Я Джейкоб.

— Ми ще розберемося з тобою. А наразі помовчуй. — З цими словами Емма простягнула руку, трохи відтягнула край брезенту, і в шпарині показалася мінлива стрічка блакитного неба.

Розділ шостий

Коли позад нас у далині поховалися останні будиночки міста, ми тихо вислизнули з фургона і, перетнувши кряж пішки, рушили до лісу. Емма йшла збоку, насуплена й замислена, тримаючи мене за руку, а по інший бік чимчикував Мілард, щось мугикаючи і піддаючи ногою камінці на стежині. Я був знервований, спантеличений і дивовижним чином збуджений — і все це одночасно. Якоюсь частиною єства я усвідомлював, що невдовзі має статися дещо дуже важливе. Друга ж частина мене очікувала, що я ось-ось прокинуся, вийду з цього хворобливого сну чи стресового нападу, чи як там іще це називається, відірву обличчя з заслиненими губами від столику в аптеці «Кмітливий помічник» і подумаю: «Оце так фігня наснилася!» А потім повернуся до нудного рутинного заняття — бути самим собою.

Але я не прокинувся. Ми йшли далі: дівчина, яка робила вогонь власними руками, невидимий хлопець і я. Ми перетнули ліс, де стежка була чистою й широкою, наче колія в державному заповіднику, потім вийшли на посмуговану акуратними садками простору галявину, де буяли квіти, і нарешті дісталися до будинку.

Я зачудовано витріщився на нього. І не тому, що він видавався моторошним, ні. Він був прекрасний. Усе тут було до ладу і не видно жодної розбитої шибки. Вежки й димарі, похилі й облуплені в будинку, баченому мною раніше, тепер упевнено і гордовито стриміли в небо. Ліс, який колись ніби пожирав його стіни, тримався на поштивій відстані.

Стежиною, викладеною кам’яними плитами, та свіжофарбованими сходами мене привели до ґанку. Здавалося, Емма вже не вважала мене джерелом небезпеки, але перед тим, як зайти всередину, таки зв’язала мені руки позаду — як я зрозумів, більше задля того, щоб повихвалятися. Вона удавала з себе мисливця, який повертається з полювання, а я був її здобиччю. Вона вже завела мене всередину, як Мілард зупинив її.

— Його черевики заліплені грязюкою, — сказав він. — Не можна наносити до будинку багно. У Пташки істерика станеться.

Мої поневолювачі почекали, поки я зняв із себе і кросівки, і шкарпетки, також заляпані багном. Потім Мілард попросив мене підкотити халяви джинсів, щоб не забруднити килим. Я так і зробив, тоді нарешті Емма нетерпляче вхопила мене і проштовхнула у двері.

Ми пішли коридором, який я запам’ятав заваленим розтрощеними меблями, що ніде й кроку ступити, пройшли повз сходи, що блищали лакованою поверхнею, а крізь перила та з їдальні на нас крадькома поглядали допитливі очиці. Сніговий замет із тиньку зник, а на його місці з’явився довгастий дерев’яний стіл, оточений стільцями. То був той самий будинок, який я досліджував, але все тут відновили до бездоганного порядку. Там, де мені запам’яталися плями зеленої цвілі, були шпалери, дерев’яні стінні панелі та фарбовані веселими кольорами поверхні. У вазах стояли квіти. Похилі купки трухлявої деревини та матерії трансформувалися в дивани та крісла, а крізь високі вікна лилося сонячне світло, хоча колись ці вікна були такі закіптюжені, що мені здалося, наче їх позаклеювали темним папером.

Нарешті ми увійшли до маленької кімнати з вікнами, що виходили на задній двір.

— Придивляйся за ним, поки я покличу директрису, — наказала Емма Міларду, і я відчув, як його рука міцно взяла мене за лікоть. Та коли Емма пішла, Мілард прибрав руку.

— А хіба ти не боїшся, що я зжеру твій мозок і таке інше?

— Та якось не дуже.

Обернувшись до вікна, я зачудовано витріщався. У дворі було повно дітей, яких я майже всіх упізнав з раніше бачених фотографій. Декотрі відпочивали в тіні дерев; інші грали в м'яч чи ганялися одне за одним поміж клумб, що буяли кольорами. То був саме той рай, який змальовував дідо Портман. То був зачарований острів, а це були магічні діти. Якщо це сон, то мені не хотілося, щоби він скінчився. Принаймні, тепер.

На зеленому футбольному полі хтось буцнув м'яч надто сильно — і він застряг у гігантській фігурі якоїсь тварини, майстерно вистриженої з садових чагарників. Цих тварино-кущів я завважив цілий ряд: фантастичні істоти заввишки з будинок, вони стояли немов вартові, охороняючи його від лісу. Тут були і крилатий грифон, і кентавр, що став дибки, і русалка. Погнавшись за втраченим м'ячем, двійко хлопчиків підбігли до підніжжя кентавра, а за ними — маленька дівчинка. Я миттєво упізнав у ній «летючу дівчинку» з дідової фотографії, тільки цього разу вона не летіла, а навпаки: пересувалася так повільно, наче якийсь тягар заважав їй відривати ноги від поверхні землі.

Підійшовши до хлопців, вона підняла руки вгору, і вони накинули їй на талію петлю з мотузка. Потім дівчинка обережно вислизнула зі своїх черевиків — і враз злетіла догори, немов повітряна кулька. Це видовище приголомшувало. Вона піднімалася, аж поки мотузка на її талії натягнулася — і дівчинка повисла на висоті десяти футів, стримувана двома хлопчаками.

Вона їм щось сказала, хлопці кивнули і попустили мотузок. Дівчинка повільно піднімалася вздовж одного боку кентавра, а опинившись на одній висоті з його грудьми, просунула руки крізь гілки, щоби взяти м'яч, але той міцно застряг у заростях кущової фігури. Вона поглянула вниз і похитала головою, хлопці, змотуючи мотузок, опустили її на землю, де вона знову вступила у свої надважкі черевики і відв'язала мотузок від талії.

— Насолоджуєшся виставою? — спитав Мілард. Я мовчки кивнув. — Є набагато легші способи витягнути м'яч, — сказав він. — Але вони знають, що в них є глядач. І тому грають на публіку.

А тим часом до кентавра підійшла ще одна дівчина. Їй було років сімнадцять, і замість звичайного волосся на голові вона мала щось типу гнізда, яке відростало вниз безладними кучерями. Вона нагнулася, вхопила кущову фігуру за довгий вкритий густим листям хвіст, накрутила його собі на руку, а потім заплющила очі, наче зосереджувалась. За мить я побачив, як рука кентавра поворухнулася. Вдивляючись крізь скло, я прикипів поглядом до зеленого куща, подумавши, що, напевне, рука від вітру ворухнулася, але раптом пальці кентавра повільно стиснулися і розтиснулися, наче до них поверталося життя. Я ошелешено спостерігав, як велетенська рука кентавра зігнулася в лікті, потягнулася до м'яча, витягнула його і кинула униз дітям, а ті радісно застрибали. Гра почалася знову, а кудлата дівчина відпустила кентаврів хвіст, і той закляк, наче нічого й не було.

Дихання Міларда затуманило шибку біля мене.

— Не хочеться бути нечемним, — сказав я, — але хто ви — всі ці люди?

— Ми дивні, — відповів Мілард, злегка здивувавшись. — А ти хіба ні?

— Не знаю. Навряд чи.

— Який сором!

— Ти навіщо його відпустив? — почувся позаду нас суворий голос. Обернувшись, я побачив на порозі Емму. — Добре, я сама. — Вона схопила мотузок, яким були зв'язані мої руки. — Ходімо. Директорка готова з тобою побачитися.

* * *

Ми знову перетнули будинок, і знов у прочинені двері та з-поза диванів на нас крадькома поглядали очиці, а потім увійшли до залитої сонцем вітальні, де у кріслі з високою спинкою, яке стояло на вишуканому персидському килимі, сиділа поважного вигляду дама в мереживних рукавичках. З голови до п’ят вона була вдягнена в чорне, волосся на її голові було заколоте бездоганно круглим вузлом, а високий застібнутий комірець туго стискав її горло — вона була так само витончено охайна, як і будинок. То була пані Сапсан.

Емма вивела мене на килим, прокашлялася, привертаючи увагу, і розмірений ритм в’язальних шпиць пані Сапсан враз урвався.

— Доброго дня, — сказала дама, підводячи погляд. — Ви, напевне, Джейкоб.

Емма ошелешено витріщилася на неї.

— Звідки ви знаєте його ім…

— Мене звуть директорка Сапсан, — сказала дама, порухом пальця перериваючи Емму. — Хоча, якщо волієте, і оскільки ви ще не перебуваєте під моєю опікою, можете називати мене просто пані Сапсан. Рада, що нарешті ми познайомилися.

Пані Сапсан подала мені руку в чорній рукавичці, а коли я не зміг взяти її, щоби поцілувати, вона помітила мотузку, якою були зв’язані мої руки.

— Панно Блюм! — скрикнула вона. — що це таке?! Хіба можна так обходитися з гостем? Негайно звільніть його!

— Але ж директорко! Він шпигун, брехун та ще бозна-хто! — І, кинувши у мій бік підозрілий погляд, Емма щось прошепотіла директорці на вухо.

— Та ну, панно Блюм, — сказала директорка, дзвінко розсміявшись. — Яка дурниця! Якби той хлопець був витвором, то ви давно варилися б у його каструлі для супу. Звісно, він

не хто інший, як онук Абрахама Портмана. Ви лишень погляньте на нього!

Я відчув полегшення: може, мені взагалі не доведеться виправдовуватися і пускатися в тривалі пояснення. Бо ця жінка явно на мене чекала!

Емма була заперечила, але пані Сапсан змусила її замовкнути, кинувши на неї спопеляючий погляд, від якого і листя на отих підстрижених кущах зав'януло б.

— Що ж, гаразд, — зітхнула Емма, — але потім не кажіть, що я вас не попередила. — І, кілька разів смикнувши за мотузку, вона розв'язала вузол на моїх зап'ястках.

— Ви маєте вибачити панні Блюм, — сказала директорка, коли я стояв, потираючи занімілі кисті. — У неї проявляється схильність до театральних ефектів.

— Та я встиг помітити.

Емма невдоволено скривилася.

— Якщо він справді той, за кого себе видає, то чому ж він тоді не *знати* елементарних речей про контури, не знає навіть, у якому році він є? От візьміть і порозпитуйте його!

— Не «не знати», а «не знає», — поправила її пані Сапсан. — А кого я розпитуватиму, так це вас, міс, завтра вранці про правильне вживання граматичних конструкцій.

Емма аж застогнала спересердя.

— А тепер, якщо ви не заперечуєте, — сказала пані Сапсан, — мені хотілося б переговорити з паном Портманом сам на сам.

Дівчина знала, що сперечатися з директоркою — марна справа. Зітхнувши, вона рушила до дверей, але раптом зупинилася і зиркнула на мене через плече. На її обличчі я помітив вираз, якого не бачив раніше: вираз занепокоєння.

— І ви також, пане Нулінґс, — гукнула пані Сапсан. — Я вас теж відпускаю. Виховані люди не підслуховують чужих розмов!

— Та то я затримався, щоби спитати: може, вам чаю принести? — відповів Мілард виправдувальним тоном, і мені здалося, що він трохи підлизень.

— Я запропонувала б вам сісти, — кивнула пані Сапсан на пухке крісло позаду мене, — але, бачу, ви вкриті засохлим багном.

Тож я вмостився навколішках на підлозі, немов той пілігрим, що прийшов за порадою до провісниці, яка все знає.

— Ви на острові уже кілька днів, — почала пані Сапсан. — Чому ви байдикували стільки часу і не прийшли до нас із візитом відразу ж?

— Я не знав, що ви тут, — відповів я. — А звідки ви дізналися, що *я* тут, на острові?

— Я за вами слідкувала. І ви мене бачили, хоча, напевне, не здогадалися, що то я. Бо я набула альтернативної форми. — З цими словами пані Сапсан підняла руку і дістала з зачіски довге сіре перо. — Коли слідкуєш за людьми, то набагато зручніше набувати вигляду птаха.

Я ошелешено роззявив рота.

— Так то ви були у моєму номері цього ранку? У вигляді яструба.

— Сокола, — поправила мене директорка. — Чи то пак сапсана.

— Отже, це правда! — скрикнув я. — То ви та сама Пташка!

— Це прізвисько, яке я терплю, але не заохочую, — відказала вона. — А тепер повернімося до мого запитання, — вела далі пані Сапсан. — Що ж ви шукали в гнітючих розвалинах покинутого будинку?

— Вас, — відповів я, помітивши, як її очі трохи розширилися. — Я не знав, як знайти вас. І лише вчора дізнався, що всі ви … — Я на мить замовк, збагнувши, що мої слова

прозвучать вкрай дивно. — Я не знав, що ви померли.

Вона стримано всміхнулася.

— О Господи. А хіба ваш дідо нічого не розповідав вам про своїх старих друзів?

— Та дещо розповідав. Але я довго дотримувався думки, що все то байки.

— Зрозуміло, — мовила вона.

— Сподіваюся, вас це не ображає.

— Та трохи дивує, от і все. Але, загалом, ми воліємо, щоби про нас так і думали, бо так легше захищатися від непроханих гостей. У наш час дедалі менше людей вірять у реальність фей, домовиків і таке інше, і тому прості люди докладають дедалі менше зусиль, щоби нас знайти. І це значно полегшує нам життя. Історії про примар і страшні старовинні маєтки також добре нам прислужилися, хоча вас, вочевидь, це не стосується. — Вона всміхнулася. — Хоробре левине серце — це, мабуть, ваша родинна риса.

— Мабуть, що так, — нервово хихикнув я, хоча насправді від страху в мене душа в п'яти пішла.

— Принаймні, цей будинок вас не відклякнув, — мовила пані Сапсан, величним жестом обвівши рукою кімнату. — У дитинстві ви вважали, що ваш дідо годує вас небилицями? Суцільною брехнею, еге ж?

— Та ні, не те, щоби суцільною брехнею, а…

— А фантазіями, гіперболами і метафорами, якщо така термінологія вам більше до вподоби. Коли ж ви збагнули, що дід Абрахам розповідав вам правду?

— Ну, — невпевнено почав я, вдивляючись у химерний візерунок килима, — мабуть, остаточно я в цьому переконався лише тепер.

Пані Сапсан, іще хвилю тому така пожвавлена, після цих слів засмутилася.

— О Господи, тепер зрозуміло. — Її обличчя враз спохмурніло, немовби вона інтуїтивно відчула ті жахливі речі, які я прийшов їй сповістити. Але я не міг знайти відповідні для цього слова.

— Гадаю, він хотів мені все розповісти, але надто довго ждав. Тому послав мене сюди. — І з цими словами я витягнув з кишені куртки зім'ятого листа. — Це від вас. Саме цей лист і привів мене сюди.

Пані Сапсан обережно розпрямила його на бильці свого крісла, потім підняла його і заворушила губами, читаючи.

— Як нечемно! Я вимагаю, щоби він мені написав. — Вона похитала головою і на хвилину замислилася. — Ми завжди з нетерпінням очікували новин про Ейба. Одного разу мені здалося, що він замислив звести мене в могилу, бо змушував мене тривожитися за нього через наполягання на своєму бажанні жити серед людей відкрито, без захисту. Інколи він бував до біса впертим!

Пані Сапсан склала листа, засунула його в конверт, і на її обличчя набігла легка чорна хмаринка.

— Він помер, так?

Я кивнув. Затинаючись, я розповів їй, що сталося, тобто переказав версію поліції, в яку я й сам повірив, особливо після батьківських напучувань та походів до лікаря Голана. Щоби не розплакатися, я передав їй лише загальну канву подій: дідо мешкав на околиці міста, ми щойно пережили сильну посуху, і у лісі було багацько оскаженілих від голоду тварин; діду ж просто не поталанило — він опинився не там, де слід, і тоді, коли не слід.

— Не варто було нам дозволяти йому жити на самоті, — пояснив я, — але він, як ви

правильно зауважили, був вкрай упертим.

— Саме цього я й боялася, — зауважила пані Сапсан. — І попереджала, щоби він не покидав нас. — З цими словами вона міцно стиснула в кулаках в'язальні шпиці, немов збиралася проштрикнути ними невидимого ворога. — А його бідолашному онуку довелося везти нам цю страшну звістку.

Я добре розумів її гнів. Бо я сам пережив його свого часу. Я спробував заспокоїти її, переповідаючи всю оту заспокійливу напівправду, якою годували мене батьки та пан Голан минулої осені, коли мені було дуже погано.

— Йому настав час іти. Він був самотній. Моя бабуся померла кілька років тому, а його розум втратив гостроту. Він постійно щось забував, постійно щось плутав. До речі, саме через забудькуватість та схильність до плутанини він і опинився в отих заростях.

Пані Сапсан сумно кивнула.

— Він дозволив собі постаріти.

— У якомусь сенсі йому навіть пощастило. Бо він довго не мучився перед смертю, як це часто буває зі старими людьми. Не лежав місяцями у шпиталі, прикутий до приладдя, яке підтримує життєдіяльність. — То були, певна річ, сміховинні аргументи: дідова смерть була безглуздою й жахливою, але мені здалося, що від моїх слів нам обом стає трохи легше.

Відклавши в'язання, пані Сапсан підвелася і пошкандибала до вікна. Її хода була негнучка й незграбна, наче вона мала одну ногу коротшу за другу.

Вона виглянула у двір, де гралися діти.

— Діти не повинні про це знати, — сказала вона. — Принаймні, тепер. Бо це їх лише засмутить.

— Гаразд, як скажете.

Директорка трохи постояла мовчки біля шибки, і я бачив, як здригалися її плечі. Коли ж вона знову повернулася до мене, її обличчя було спокійним.

— Що ж, пане Портман, — різко мовила вона. — Вважаю, що я вас достатньо прискіпливо розпитала. Напевне, ви теж маєте до мене кілька запитань.

— Та небагато. Десь із тисячу.

Пані Сапсан витягнула з кишені годинника і поглянула на нього.

— До вечері ми ще маємо час. Сподіваюся, його вистачить, щоби вас просвітити.

Раптом пані Сапсан замовкла і нахилила голову, немов прислуховуючись. Широкими кроками рушила до дверей вітальні, поштовхом розчинила їх. З того боку я побачив Емму. Вона сиділа, скоцюрбившись, з червоним заплаканим обличчям. Вона чула все.

— Панно Блюм! Ви що, підслуховували нас?

Емма насилу підвелася і, не в змозі стриматися, знову розплакалася.

— Виховані люди не підслуховують розмов, що не призначені…

Та Емма уже помчала з кімнати, тож пані Сапсан, так і не скінчивши свою сентенцію, пригнічено зітхнула.

— От бідолаха! Краще б вона не підслуховувала. Боюся, вона дуже вразлива в тому, що стосується вашого діда.

— Та я вже помітив. А чому? Вони були…

— Коли Абрахам подався на війну, — перервала мене пані Сапсан, — ми всі за нього переживали, але особливо переживала за нього панна Блюм. Так, вони любили, кохали і обожнювали одне одного.

Тепер я розумів, чому Емма не хотіла вірити мені: це означало, з усією вірогідністю, що

я прибув на острів сповістити сумну новину про свого діда.

Пані Сапсан ляснула в долоні, немов перериваючи дію чар.

— Жаль, жаль, — мовила вона. — Але тут нічого не вдієш.

Я пішов слідком за нею з кімнати до сходів. Пані Сапсан пішла вгору з похмурою рішучістю, хапаючись за перила відразу обома руками. Вона відмовилася від моєї допомоги і долала по одній сходинці за крок. Коли ми вийшли на сходовий майданчик, вона повела мене коридором до бібліотеки. Приміщення було схоже на справжню класну кімнату з дошкою на стіні у кутку, виставленими в ряд партами та очищеними від пилу книгами, акуратно розставленими на полицях. Пані Сапсан кивнула рукою на одну з парт і сказала:

— Сідайте.

Тож довелося мені втискуватися в тісну конструкцію. А пані Сапсан стала в голові класу обличчям до мене.

— Дозвольте зробити вам коротку початкову лекцію. Гадаю, в ній ви знайдете відповіді на більшість своїх запитань.

— Гаразд.

— Люди як біологічний вид є безкінечно більш різноманітними, ніж підозрює величезна більшість людей, — почала вона. — Реальна таксономія гомо сапієнс — це таємниця, відома лише небагатьом, одним з яких тепер будете й ви. Якщо коротко, то це звичайна дихотомія, тобто поділ на два роди: coerfolc, тобто «люди-основа» — величезна маса простих індивідів, з яких складається переважна частина людства; і прихована гілка — потаємні гомо сапієнс, крипто сапієнс, якщо так можна сказати, які мають назву syndrigast, тобто «особливий дух», «особливий чоловік», як шанобливо характеризували їх наші предки. І, як ви цілком правильно припустили, ми належимо до другого типу.

Я кивнув, наче все добре зрозумів, хоча пані Сапсан вже добряче заплутала мої мозкові звивини. Сподіваючись дещо уповільнити розповідь моєї лекторки, я поставив їй запитання.

— Але чому люди про вас не знають? Ви що — єдині?

— Дивних людей багато по всьому світу, — відповіла пані Сапсан, — хоча наша кількість з часом істотно зменшилася. Ті, хто лишився, перебувають у криївках, як і ми. — Її голос змінився на тихий і сумний. — Бували часи, коли ми мали змогу вільно спілкуватися з простими людьми. У деяких куточках світу нас вважали шаманами та містиками і у годину біди зверталися до нас за порадою. Декотрі нечисленні культури зберегли отакі гармонійні стосунки між нами та звичайними людьми, хоча лише там, де так званий технічний прогрес та наймасовіші світові релігії не змогли закріпитися, наприклад, на острові Амбрім архіпелагу Вануату, де практикують чорну магію. Але ширший світ вже давно налаштувався проти нас. Мусульмани нас виганяли. Християни спалювали на кострах як відьом і відьмаків. Навіть язичники Уельса та Ірландії вирішили, що всі ми — злі феї та примари-перевертні.

— Чому ж ви просто… просто не взяли і не організували собі деінде власну країну? Подалися б туди і жили там самі по собі?

— Якби ж то це було так просто, — сказала пані Сапсан. — Особливі риси часто проявляються через покоління, а інколи й через десять. Дивні діти не завжди, і навіть не зазвичай народжуються у дивних батьків, а дивні батьки не завжди, і навіть не зазвичай народжують дивних дітей. Ви можете собі уявити, на яку небезпеку наражаються всі дивні діти в нашому світі, який так боїться будь-яких проявів несхожості?

— Так, уявляю. У звичайних батьків просто стріха поїде, коли їхні дітлахи почнуть,

наприклад, кидатися вогняними кулями.

— Саме так, пане Портман. Дивні нащадки звичайних батьків часто зазнають найжахливіших знущань і поневірянь. Іще кілька сторіч тому батьки дивних дітей вважали, що їхніх «справжніх» дітей викрали і підмінили перевертнями, тобто зачаклованими й лихими істотами або просто чужими, але схожими зовні дітьми, що в Середньовіччі вважалося вагомою підставою покинути бідолашних дітей чи просто убити.

— Який жах.

— Та отож. Треба було щось робити, тому такі люди, як я, створили місця, де юні диваки мали би змогу жити окремо від звичайних людей, тобто збудували фізично і хронологічно ізольовані анклави, схожі на ось цей, яким я, до речі, страшенно пишаюся.

— Такі люди, як ви?

— Ми, дивні діти, благословенно наділені навичками, яких простим людям бракує, і цих навичок та їхніх комбінацій так само безкінечно багато, як у решти людей варіацій пігментації шкіри або рис обличчя. І декотрі з цих навичок є загальними для всіх нас, наприклад, читання думок, а декотрі є досить рідкісними, наприклад, моя здатність керувати часом.

— Керувати часом? А мені здалося, що ви лише перетворюєтеся на птаха.

— Саме так, і в цьому полягає розгадка мого вміння. Бо лише птахи здатні керувати часом. Тому всі маніпулятори часу мусять мати здатність набувати форми птаха.

Пані Сапсан сказала це так серйозно, так невимушено-діловито, що я не відразу зміг вмістити її слова у моїй свідомості.

— Птахи — це мандрівники у часі? — Я відчув, як на моєму обличчі розпливлася дурнувата посмішка.

Пані Сапсан цілком серйозно кивнула.

— Однак більшість з них прослизають у майбутнє чи в минуле абсолютно випадково, ненавмисне. Зате ми, ті, хто здатен маніпулювати часовими полями цілком свідомо — і не лише заради нас самих, а й заради інших, — відомі як *імбрини*[5]. Ми створюємо часові контури, або ж петлі, в яких особливі люди здатні жити вічно.

— Контур, — повторив я, пригадавши наказ мого діда: «Знайди птаха у петлі». — Отже, це місце і є контуром?

— Так. Хоча вам він краще відомий під назвою «Третє вересня тисяча дев’ятсот сорокового року».

Я перехилився до неї через маленьку парту.

— Що ви хочете сказати? Що в контурі — лише оцей один день? І він повторюється?

— Повторюється знову і знову, хоча ми сприймаємо його як безперервний, інакше б не мали спогадів про останні, е-е-е, скільки там — сімдесят з гаком років, які ми тут прожили.

— Як дивно!

— Зрозуміла річ, тут, на Кернгольмі, ми вже пробули фізично ізольованими понад десять років іще *до* третього вересня тисяча дев’ятсот сорокового року, завдяки унікальному географічному розташуванню острова, але починаючи з тої дати нам, крім ізоляції фізичної, знадобилася ізоляція й часова.

— А чому?

— Бо інакше ми б усі загинули.

— Від бомби?

— Безперечно.

Я уставився на поверхню парти. Усе ставало на свої місця і набувало сенсу, хоча наразі лишень у загальних рисах.

— А чи існують інші контури окрім цього?

— Багацько, — відповіла пані Сапсан. — І майже всі імбрини, які опікуються ними, є моїми подругами. Лишень пригадаю: пані Олуша в Ірландії створила контур у червні 1770 року; пані Дрімлюга у Свонсі, контур третє квітня 1901 року; пані Шилодзьобка та пані Вівсянка в Дербіширі, день святого Свізіна, 1867 рік; пані Синиця — не пам’ятаю точно де саме… і люба пані Зяблик. До речі, у мене десь є її чудове фото.

Пані Сапсан з натугою висмикнула з полиці масивний фотоальбом і поклала його переді мною на парту. Схилившись над моїм плечем, вона гортала тверді сторінки, шукаючи потрібну фотографію, але час від часу затримувалася над іншими фото, і її голос забарвлювала мрійлива ностальгія. Коли ці фото мелькали переді мною, я упізнав серед них знімки з розбитого чемодана в підвалі та з сигарної коробки мого діда. Всю цю колекцію зібрала пані Сапсан. Дивно було думати, що оці фото вона показувала моєму дідові багато років тому, коли він був у моєму віці — можливо, прямо отут, в оцій кімнаті за оцією партою, — а тепер вона показує їх мені, наче я якимось чином увійшов до дідового минулого.

Нарешті вона дійшла до фотографії жінки якогось неземного вигляду з маленькою опецькуватою пташкою на руці й сказала.

— Оце пані Зяблик зі своєю тітонькою, теж пані Зяблик. — Здавалося, жінка та пташка про щось говорили між собою.

— А як ви їх розрізняєте? — поцікавився я.

— Старша пані Зяблик воліла майже увесь час залишатися зябликом. І це пішло їй на користь, їй-богу. Бо вона ніколи не була цікавим співрозмовником.

Пані Сапсан перегорнула ще кілька сторінок і цього разу зупинилася на груповому портреті жінок та дітей, які з похмурими обличчями зібралися довкола паперового місяця. Обережно витягнувши фото з тримача в альбомі, вона мало не побожно піднесла його до очей.

— Оця жінка на передньому плані — це пані Шилодзьобка. Вона для нас як королева. П’ятдесят років її висували на посаду голови Ради імбрин, але вона так і не кинула викладання в академії, яку заснувала разом із пані Вівсянкою. Сьогодні немає жодної імбрини, гідної її крил, яка свого часу не пройшла б підготовку в закладі пані Шилодзьобки. Це стосується й мене! Якщо ви поглянете уважніше на фото, то зможете упізнати оту маленьку дівчинку в окулярах.

Я примружився, вдивляючись у фото. Обличчя, на яке вона показала, було затемненим і трохи розмитим.

— Так оце ви?

— Я була однією з наймолодших дівчат, яких коли-небудь брала до себе пані Шилодзьобка, — гордо відповіла директорка.

— А як щодо отих хлопців на фото? — поцікавився я. — На вигляд вони навіть молодші за вас.

Обличчя пані Сапсан спохмурніло.

— То ви бачите перед собою моїх нещасних братів, які обрали у житті хибний шлях. Замість піти кожен своєю дорогою, вони подалися до академії разом зі мною. Розбещені, мов маленькі князьки, — он якими вони були. Мушу визнати, що саме це їх і зіпсувало.

— А хіба вони не були імбринами?

— Ой, та куди там, звісно, що ні, — невдоволено пирхнула вона. — Лише жінки народжуються імбринами, і слава Богу! Чоловікам бракує серйозності, стриманості, необхідних для людей, які взяли таку серйозну відповідальність. Ми, імбрини, мусимо уважно прочісувати околиці, вишукуючи нужденних дивних молодиків, триматися осторонь від тих, хто здатен заподіяти нам шкоду, вдягати, взувати й охороняти своїх підопічних і заживати в них високої репутації. А на додачу до всього цього мусимо заводити наші контури кожного дня, мов годинник.

— А що трапиться, якщо контур не завести?

Вона драматично прикрила обличчя рукою і відсахнулася, зображаючи крайній ступінь переляку.

— Трапиться катастрофа, катаклізм, нещастя! Я навіть думати про це не наважуюся. На щастя, механізм заведення контурів досить простий: один із нас мусить періодично проходити крізь тунель. І це підтримує контур у робочому стані, зрозуміло? Точка входу дещо схожа на дірку у свіжому тісті: якщо періодично не проштрикувати її пальцем, та дірка затягнеться сама по собі. А якщо немає входу чи виходу, якщо немає, так би мовити, особливого клапана, через який можна скидати отой надмірний тиск, що неодмінно і цілком природно накопичується в замкненій часовій системі, то вийде «Бух!» — і пані Сапсан, склавши долоні чашечками, зобразила вибух петарди. — Тобто вся система стане нестабільною.

Вона знову схилилася над альбомом і швидко погортала сторінки.

— До речі, про контури. У мене десь було фото… ага — ось воно. Оце точка входу! Всім точкам точка! — І з цими словами вона витягнула з тримача ще одне фото. — Це пані Зяблик та її підопічний; вони йдуть розкішним входом до контуру пані Зяблик, розташованого в рідко використовуваній секції лондонського метро. Коли контур заводиться, той тунель наповнюється неймовірним світлом. Я завжди вважала, що наш порівняно з оцим є конструкцією досить скромною, — мовила пані Сапсан з натяком на заздрощі.

— Хочу пересвідчитися, чи правильно я вас зрозумів, — озвався я. — Якщо сьогодні третє вересня тисяча дев’ятсот сорокового року, то завтра — також третє вересня?

— Ну, для декотрих із двадцяти чотирьох годин доби це друге вересня, але загалом — так, сьогодні третє вересня.

— Отже, завтра не настане ніколи.

— У певному сенсі — ніколи.

Надворі почувся далекий гуркіт, схожий на грім, і у потемнілому вікні задрижала шибка. Пані Сапсан підвела очі й знову витягнула свого годинника.

— Боюся, що оце і увесь час, який я маю у своєму розпорядженні. Сподіваюся, ви залишитеся з нами повечеряти.

Я сказав, що залишуся; а те, що мій батько непокоїтиметься, якось не спало мені на думку. Насилу вилізши з-за тісної маленької парти, я пішов за пані Сапсан до дверей, і тут мені пригадалося ще одне запитання, яке вже давно не давало мені спокою.

— А чи справді мій дідо приїхав сюди тому, що рятувався від нацистів?

— Так, — відповіла вона. — Дехто з дітей прибув до нас у ті жахливі роки, що передували війні. Тоді панував такий хаос! — На її обличчі з’явився вираз болю, немов спогади і досі мучили її. — Абрахама я знайшла у таборі для переміщених осіб на материку. Бідолашним зацькованим хлопцем, але таким сильним! Я відразу ж здогадалася, що він —

один із нас.

Я відчув велике полегшення: принаймні ця частина історії його життя була приблизно такою, якою я її собі уявляв. Було ще одне, про що мені хотілося спитати, але я не знав, як це висловити.

— А чи був мій дідо… чи був він схожим…

— Схожим на нас?

Я кивнув. Пані Сапсан якось дивно всміхнулася.

— Він був схожим на тебе, Джейкобе.

З цими словами вона повернулася і пішла до сходів.

* * *

Пані Сапсан наполягла, щоб перед вечерею я змив із себе болотяну багнюку, і тому попросила Емму приготувати мені ванну. Я так зрозумів, що директорка вважала: Еммі слід поговорити зі мною, тоді їй стане трохи легше. Але дівчина навіть не поглянула в мій бік. Я спостерігав, як вона напустила у ванну холодної води, а потім довела її мало не до кипіння, опустивши у ванну руки і роблячи ними кругові рухи.

— Як дивовижно! — вихопилося у мене. Але Емма пішла, навіть слова не кинувши у відповідь.

Коли вода стала коричневою від бруду, я вибрався з ванни, витерся рушником і виявив на зворотному боці дверей видану мені змінну одіж: мішкуваті твідові брюки, сорочку на ґудзиках та підтяжки, явно закороткі, але я не знав, як регулювати їх по довжині. Я мав вибір: або увібратися в штани з головою, або пристебнути їх до ґудзика сорочки на рівні живота. Вирішивши, що останній варіант є меншим злом, я, наче той клоун без гриму, спустився униз до вечері, яка, на мою думку, мала стати найдивовижнішою вечерею в моєму житті.

Трапеза перетворилася на запаморочливий калейдоскоп фігур та облич, багато з яких я трохи пам’ятав з фотографій та давніх розповідей мого діда. Коли я увійшов до залу, дітлахи, які гомоніли, займаючи місця довкола столу, враз заціпеніли і повитріщалися на мене. У мене склалося враження, що до них на вечерю гості приходили нечасто. Пані Сапсан, яка вже сиділа в голові стола, підвелася і скористалася раптовою тишею, щоб відрекомендувати мене.

— Для тих, хто ще не мав приємності з ним познайомитися, — оголосила вона, — розказую: перед вами Джейкоб, онук Абрахама Портмана. Він — наш почесний гість і приїхав сюди здалеку. Сподіваюся, що ви поставитеся до нього належним чином.

Після цього вона для мене назвала кожну дитину на ім’я, утім, більшість з них я відразу ж забув, що зі мною часто трапляється, коли я нервую. Після процедури знайомства мене закидали питаннями, які пані Сапсан відбивала зі швидкострільністю кулемета.

— А Джейкоб залишиться з нами?

— Наскільки мені відомо — ні.

— А де Ейб?

— Ейб подався до Америки.

— А чому Джейкоб нап’яв на себе Вікторові штани?

— Віктору вони більше не потрібні, а штани пана Портмана перуть.

— А що Ейб робить в Америці?

Коли пролунало це запитання, я побачив, як Емма, яка занишкла у кутку, швидко

підвелася і вийшла з їдальні. Решта, уже звиклі до її мінливого настрою, не звернули на неї ані найменшої уваги.

— То не ваша справа, чим займається Ейб, — відрізала пані Сапсан.

— А коли він повернеться?

— То також не ваша справа. А тепер нумо їсти!

Усі кинулися до свої стільців. Гадаючи, що я знайшов собі вільний стілець, я вже вмостився на нього, як відчув, що хтось штрикнув мене виделкою в сідницю.

— Перепрошую, — скрикнув Мілард.

Та пані Сапсан змусила його встати зі стільця і послала вдягнутися.

— Скільки можна вам казати, — гукнула вона йому вслід, — що виховані люди голяка не вечеряють!

З'явилися дітлахи, що чергували по кухні, і принесли підноси зі стравами. Усі миски були позакривані блискучими сріблястими кришками, тому не можна було побачити, що там всередині. І це спричинилося до бурхливих дебатів — що ж принесли на вечерю?

— Тушкована видра!

— Засолена кішка і мишача печінка!

Дехто з присутніх після цих слів закавкали від огиди. Та коли кришки познімали, під ними виявилися королівські делікатеси: смажена гуска із золотистою шкориночкою; запечені цільні лосось та тріска, здобрені лимоном, кропом та зі шматочками розталого масла з боків; була там миска з паруючими тушкованими мідіями; тарілки зі смаженою картоплею; буханці ще гарячого хліба; а ще всілякі джеми та соуси, назв яких я не знав, але на вигляд вони видавалися надзвичайно апетитними. Усе це зваболиво поблискувало у світлі гасових ламп, таке незмірно далеке від жирнючих біфштексів незрозумілого походження, якими я давився у «Попівській норі». Зі сніданку я не мав у роті й макової зернини, тому немилосердно напихався смаколиками.

Недивно, що особливі діти мусять і по-особливому їсти, тому в невеличких перервах поміж завантаженням до рота харчів я крадькома позирав довкола. Левітуючу дівчинку Оливію доводилося пристібати до стільця ремінякам, а сам стілець прикручувався до підлоги болтами, щоби вона не злетіла разом із ним під стелю. Щоби присутнім за столом не заважали бджоли, які жили у шлунку Г'ю, хлопець харчувався за окремим столом у кутку, накинувши на себе велику москітну сітку. Клер, схожа на ляльку дівчинка з бездоганними золотими кучерями, сиділа біля пані Сапсан, але не з'їла ані макової зернинки.

— А хіба ти не голодна? — спитав я в неї.

— Клер не їсть з нами, — визвався пояснити Г'ю, і з рота в нього вилетіла бджола. — Бо їй соромно.

— А от і ні! — відказала дівчинка, сердито вирячившись на нього.

— Та невже? Тоді візьми і з'їж що-небудь.

— Ніхто нічого тут не соромиться, — сказала пані Сапсан. — А панна Денсмор воліє вечеряти на самоті. Правда ж, панно Денсмор?

Дівчинка мовчки витріщилася на порожнє місце поперед себе, не бажаючи привертати до себе загальну вагу.

— Клер має заднього рота, — пояснив Мілард, який щойно підсів до мене. На ньому був тепер піджак зі смокінгу — і більше нічого.

— Має *що*?

— Нумо, покажи йому, покажи! — вигукнув хтось. І невдовзі всі діти за столом тиснули

на Клер, щоб вона що-небудь з’їла. І нарешті, щоби від неї відчепилися, вона це зробила.

Перед дівчинкою поставили гусяче стегно. Вона обернулася на стільці і, вхопившись за бильця, нахилилася потилицею до тарілки. Я почув виразне плямкання, а коли вона знову підвела голову, то всі побачили, що від гусячого стегна відгризено добрячий шмат. Під золотистими кучерями Клер крилися щелепи з гострими зубами. Раптом я зрозумів оту дивну фотографію, яку бачив у альбомі пані Сапсан і яку фотограф розділив на дві частини: на одній було зображення янгольського личка дівчинки, а на другій — її кучерів, які ретельно маскували потилицю.

Клер повернулася обличчям до столу і схрестила на грудях руки, вочевидь невдоволена тим, що дозволила умовити себе на таку принизливу демонстрацію своїх здібностей. Вона так і сиділа мовчки, а решта дітлахів засипáли мене питаннями. Після того, як пані Сапсан різко обірвала кілька нових запитань про мого діда, діти відволіклися на інші теми. Здавалося, особливо їх цікавило, як живеться людям у двадцять першому сторіччі.

— А чи є у вас летючі автомобілі і які саме? — поцікавився підліток на ім’я Горацій; його темний костюм робив хлопця схожим на учня гробаря.

— Ніяких немає, — відповів я. — Принаймні, наразі.

— А на Місяці вже збудували міста? — з великою надією в голосі поцікавився ще один хлопець.

— У шістдесятих роках ми залишили там трохи сміття і прапор, але то все, на що ми спромоглися.

— А Британія й досі править світом?

— Е-е-е… та не зовсім.

Дітлахи були розчаровані. Скориставшись виниклою нагодою, пані Сапсан сказала:

— Ось бачите, діти? Не таке вже воно й величне, те майбуття. У старому доброму сьогоденні теж можна цілком пристойно жити.

У мене виникло відчуття, що цю думку вона часто нав’язувала дітям, але без особливого успіху. І я замислився: «І скільки ж вони перебувають отут, в «старому доброму сьогоденні»?»

— Чи можна поцікавитися, скільки вам років? — спитав я.

— Мені вісімдесят три, — відповів Горацій.

Оливія збуджено підняла угору руку.

— Наступного тижня мені виповниться сімдесят п’ять з половиною!

Мені стало цікаво: а як же вони примудряються вести лік місяцям і рокам, якщо день завжди один і той самий.

— А мені чи то сто сімнадцять, чи то сто вісімнадцять, — сказав хлопець із важкими повіками, якого звали Єнох, хоча на вигляд йому було років тринадцять, не більше. — До теперішнього контуру я жив іще в одному, — пояснив він.

— Мені вісімдесят сім, — сказав Мілард з ротом, повним гусятини, і коли він заговорив, усі побачили напівпережовану масу, яка ворушилася у нього в роті. Дехто застогнав від огиди і відвернувся.

Настала моя черга.

— Мені шістнадцять, — сказав я присутнім і відразу ж помітив, як розширилися у декого очі.

Оливія від здивування аж розсміялася. Їм було дивно усвідомлювати, що я такий молодий, а мені було дивно усвідомлювати, що вони в такому похилому віці було такі молоді на вигляд. Я знав у Флориді багатьох людей старше за вісімдесят років, і ці дітлахи поводилися зовсім не так, як вони. Наче стабільність їхнього життя в цьому будинку, незмінність днів, оце перманентне безсмертне літо затримали розвиток їхніх емоцій та тіл, немов запечатавши їх у їхній юності — як Пітера Пена та його загублених хлопців.

Раптом надворі пролунав гуркіт, уже вдруге за сьогоднішній вечір, але цього разу він був гучніший та ближчий, від чого задзеленчав срібний посуд і тарілки.

— Хутко скінчайте вечерю і збирайтеся, нумо, всі разом! — співуче вигукнула пані Сапсан, і щойно вона це сказала, як іще один гуркотливий поштовх струсонув будинок, зірвавши позад мене картину, що висіла в рамці на стіні.

— Що це таке?

— Та то знову оті бісові фріци! — пробурчала Оливія, стукнувши по столу маленьким кулачком, копіюючи поведінку якоїсь дратівливої дорослої людини. А потім я почув, як десь далеко завила сирена, і раптом второпав, що відбувається. Сьогодні був вечір третього вересня тисяча дев’ятсот сорокового року, і невдовзі з неба на будинок впаде бомба і проб’є в ньому гігантську діру. То була сирена повітряної тривоги, і її звук долітав звідкись із кряжа.

— Нам треба звідси вшиватися, — сказав я, охоплений панікою. — Треба кудись сховатися, поки на будинок не впала бомба!

— Він нічого не знає! — захихотіла Оливія. — Гадає, що він загине!

— Це лише перехід до іншого режиму, — спокійно пояснив Мілард, спокійно знизавши своїм піджаком від смокінгу. — Не варто нервувати.

— І це трапляється щовечора?

— Щовечора без винятку, — стверджувально кивнула пані Сапсан.

Втім, чомусь мене це мало заспокоїло.

— А можна нам вийти надвір і все показати Джейкобу? — спитався Г’ю.

— Так, а можна нам вийти надвір і показати? — благально спитала Клер, несподівано переповнившись ентузіазмом після двадцяти хвилин похмурої мовчанки. — Цей перехід завжди такий красивий!

Пані Сапсан була заперечила, зазначивши, що вони ще не довечеряли, але дітлахи благали її, і вона нарешті погодилася.

— Гаразд, тільки за умови, якщо ви всі вдягнете захисні маски, — попередила вона.

Діти зірвалися зі своїх стільців і чкурнули з кімнати, забувши про бідолашну Оливію, та

згодом хтось таки пожалкував дівчинку і повернувся, щоби відстебнути її від крісла. Я побіг слідом за всіма через будинок до передпокою з дерев’яними панелями, де кожен щось вихопив з шафи перед тим, як вискочити у двері. Пані Сапсан дала й мені такий предмет, і я зупинився, вертячи його в руках. Він був схожий на обвисле гумове обличчя з широкими скляними ілюмінаторами, схожими на очі, що застигли від потрясіння; до обличчя був прикріплений хобот, який закінчувався перфорованим бачком.

— Не баріться, пане Портман, — сказала Пані Сапсан. — Вдягайте оце. — І я второпав, що то було, — то був протигаз.

Я начепив його на голову і подався слідком за директоркою на галявину, де вже стояли діти, розосередившись мов шахові фігури на нерозміченій шахівниці. Усі однакові й анонімні у своїх задраних догори протигазах, вони вдивлялися в клуби чорного диму, які котилися небом. У туманній далині горіли верхівки дерев. Здавалося, що гудіння невидимих літаків долинає звідусіль.

Час від часу чувся приглушений вибух, і в ту мить мені здавалося, що у мене в грудях гупає ще одне серце; вибухи супроводжувалися хвилями пекучого жару, немов хтось переді мною відчиняв і зачиняв розжарену плиту. На кожний вибух я пригинався, але дітлахи не звертали на них ані найменшої уваги. Вони співали, чітко узгоджуючи ритм своєї пісні з ритмом падаючих бомб.

Зайчику, тікай, тікай мерщій!

Бах-бах-бах — стріляє фермер злий.

Хоче він вечерю з тебе мати,

Тож тобі лишається одне: чимдуж тікати!

Щойно скінчилася пісня, як небо прошили яскраві трасуючі кулі. Дітлахи весело зааплодували, наче глядачі на феєрверку, а його яскраві кольорові спалахи відбивалися на гумовій поверхні їхніх протигазів. Цей вечірній наліт став такою звичною й незмінною частиною їхнього життя, що вже не здавався їм чимось страшним, ба більше: фото цього авіанальоту я бачив у альбомі пані Сапсан, воно було підписане не інакше, як «Наш чудовий феєрверк».

Почалася мжичка, наче усі оті летючі металеві конструкції просвердлили в небі маленькі дірочки. Вибухи траплялися рідше. Схоже, наліт закінчувався.

Діти розходилися. Я гадав, що всі ми повернемося назад до будинку, але дітлахи пройшли повз парадний вхід і подалися на протилежний бік двору.

— Куди ми йдемо? — спитав я двох дітлахів у протигазах.

Вони нічого не відповіли, але, відчувши моє занепокоєння, лагідно тримали мене за руки, ведучи за собою. Ми обійшли будинок й опинилися в темному кутку, де всі поскупчувалися побіля величезної кущової фігури. То була не якась міфічна істота, а фігура чоловіка, що приліг відпочити на траву, одну руку підклавши під голову, а другу виставивши угору. Я не відразу здогадався, що то зелена копія фрески Мікеланджело «Адам» з Сікстинської капели. Зважаючи на те, що зроблена вона з кущів, це видовище вражало. На обличчі Адама, де дві квітки гарденії зображали його очі, навіть угадувався спокійний безтурботний вираз.

Поруч із парковою фігурою я помітив кудлату дівчину. На ній було ситцеве плаття з квітковим візерунком та такою кількістю латок, що воно більше скидалося на стьобану ковдру. Я підійшов до неї і, показуючи на Адама, спитав:

— Це ви його зробили.

Дівчина кивнула.

— А як?

Вона нахилилася, простягнула руку і повернула її долонею до трави. За мить паростки, що повторювали контури її кисті, звиваючись і погойдуючись, піднялися догори, аж поки не торкнулися долоні.

— Жах, та й годі, — вирвалося у мене. У той вечір я був аж ніяк не красномовним.

Хтось на мене шикнув. Усі діти стояли, мовчки задерши голови і показуючи в якусь точку неба. Я теж поглянув угору, але не побачив нічого, окрім хмар диму та мерехтливого помаранчевого вогню пожеж, що в них відбивався.

І раптом я почув, як з-поміж далекого гулу прорізався звук двигуна одного-єдиного літака. Він був неподалік і швидко наближався. Мене охопила паніка. «Сьогодні саме той вечір, коли вони загинули. І не лише саме той вечір, а й саме той момент. А може, —

подумалося мені, — всі ці діти помирали кожного вечора, воскресаючи лише завдяки контуру, немов учасники якогось Сізіфового самовбивчого культу, довіку приречені бути розірваними на шматки вибухом бомби, а потім знову зшитими докупи?»

Щось невеличке й сіре проскочило крізь хмари і, швидко обертаючись, полетіло на нас. «Камінь», — подумав я, але ж камені не свистять під час падіння.

«Тікай, зайчику, тікай!» Я б і тікав, та вже часу не мав; все, що я міг зробити, — це несамовито заверещати і кинутися на землю, марно намагаючись сховатися. Але ніякої схованки там не виявилося, тому я гепнувся на траву й обхопив голову руками, неначе це могло завадити бомбі відірвати її від мого тіла.

Я стиснув зуби, міцно заплющив очі і затамував дух, але замість оглушливого вибуху, який начебто ось-ось мав пролунати, запала глибока, абсолютна тиша. Раптом кудись зникли рев двигунів, свист бомби та далекі бахкання зенітних гармат. Було таке враження, наче хтось вимкнув звук у довколишньому світі.

Невже я загинув?

Я прибрав від голови руки і повільно роззирнувся довкола. Похилені вітром стовбури дерев непорушно заклякли. Небо перетворилося на фотографію завмерлих омахів полум'я, які намагалися дострибнути до хмар. Перед моїми очима завмерли на льоту краплини дощу. А посеред кола дітлахів, наче об'єкт якогось містичного ритуалу, зависла бомба, кінчик якої, здавалося, балансував на пальці простягнутої руки Адама.

А потім, як у кіно, коли у проекторі загоряється застрягла плівка, переді мною розцвіла гаряча сніжно-біла квітка — і поглинула все.

* * *

Перше, що я почув, коли до мене повернувся слух, це сміх. Сліпуче біле світло зблякло, і я побачив, що всі ми стоїмо біля Адама так, як і стояли раніше, але бомби вже не було, стояла тиха ніч, а єдиним джерелом світла у безхмарному небі був повний місяць. Наді мною з'явилася пані Сапсан і подала мені руку. Я вхопився за неї і, похитуючись, зіп'явся на ноги.

— Будь ласка, прийміть моє вибачення, — сказала вона. — Мені слід було краще підготувати вас до цього. — Втім, вона не змогла приховати своєї усмішки; не змогли приховати своїх усмішок і дітлахи, коли познімали протигази. А я був певен, що зі мною зіграли злий жарт.

У мене паморочилося в голові, і я почувався ні в тих, ні в сих.

— Мабуть, піду я додому ночувати, — сказав я пані Сапсан. — Бо батько тривожитиметься. — І швидко додав: — Я ж можу піти додому, еге ж?

— Авжеж, можете, — відповіла вона і гучним голосом спитала, чи не бажає хто-небудь відвести мене назад до кургану. На мій подив, Емма ступила крок уперед. Пані Сапсан це сподобалося.

— А ви впевнені щодо неї? — пошепки спитав я у директорки. — Бо кілька годин тому вона ладна була перерізати мені горлянку.

— Може, панна Блюм і запальна дівчина, але вона є однією з тих моїх підопічних, яким я довіряю найбільше, — відповіла вона. — До того ж, на мою думку, вам є про що поговорити подалі від допитливих вух.

За п'ять хвилин ми були в дорозі, тільки цього разу мої руки не були зв'язані й Емма не

штрикала мене в спину своїм ножем. Кілька молодших дітлахів провели нас аж до краю двору. Їм хотілося знати, чи прийду я наступного дня. Я невиразно запевнив їх, що прийду, але мені насилу вдавалося вмістити у свою свідомість те, що відбувалося в цю конкретну мить, не кажучи вже про майбутнє.

У темні зарості ми увійшли самі. Коли будинок зник за нашими спинами, Емма випростала руку, змахнула кистю — і між її пальцями спалахнув невеличкий клубочок вогню. Наче офіціантка, що несе перед собою тацю, вона тримала його поперед себе, і він освітлював стежину й кидав на дерева наші тіні.

— Який клас! До речі, цей вогонь холодний чи гарячий? — спитав я, намагаючись порушити тишу, яка щосекунди ставала все більш і більш незручною.

— Ніякий він не холодний, — відповіла вона і, змахнувши рукою, піднесла клубок до мене так близько, що я відчув його жар. Я ухилився і позадкував.

— Чого ти? Я просто хотів сказати, що оце твоє вміння — приголомшує.

— Тоді не став дурних запитань, — відрізала Емма і зупинилася.

Ми стояли, обережно роздивляючись одне одного з безпечної відстані.

— Тобі не треба мене боятися, — нарешті сказала вона.

— Та невже? Звідки мені знати? А може, ти вважаєш мене лихим створінням і зумисне визвалася провести мене, щоби залишитися зі мною сам на сам і нарешті вбити?

— Не верзи дурниць, — відказала Емма. — Ти ж з'явився тут без попередження, незнайомець, якого я не впізнала, та ще й гнався за мною, як скажений. Що мені залишалося думати?

— Гаразд, я вірю тобі, — сказав я, хоча насправді ще не вірив.

Вона опустила очі та длубала землю носаком черевика. Вогонь у її руці змінив колір, зблякнувши з помаранчевого до прохолодно-блакитного.

— Я сказала тобі неправду. Бо я впізнала тебе. — Емма підвела на мене погляд. — Бо ти такий схожий на нього.

— Інколи я чую це від різних людей.

— Вибач за всі оті жахливі речі, які сталися через мене раніше. Мені не хотілося вірити тобі, ну… що ти саме той, за кого себе видавав. Бо зрозуміла, що це означає.

— Та все гаразд, — сказав я. — Коли я був малим, мені страшенно кортіло познайомитися з усіма вами. А тепер, коли це сталося… — Я похитав головою. — Мені жаль, що саме смерть мого діда стала причиною нашого знайомства.

Раптом Емма кинулася до мене й обняла за шию, а вогник в її руці згас у ту саму мить, коли вона доторкнулася до мене, і я встиг відчути тепло її шкіри в тім місці, де щойно був вогонь. Ми трохи постояли отак у темряві — я й оця стара жінка-підліток, ця вельми гарна дівчина, котра кохала мого діда тоді, коли він був хлопцем мого віку. І мені нічого не залишалося, як обійняти її. Так я й зробив і невдовзі збагнув, що ми обидва плачемо.

Я почув у темряві, як вона глибоко зітхнула, а потім розчепила свої обійми і відступила від мене. У її руці знову ожив вогонь.

— Вибач, що я отак… — мовила вона. — Зазвичай я не така емоційна…

— Та не переймайся.

— Нам треба йти.

— Веди мене, — сказав я.

І ми пішли крізь зарості у тиші. Коли ми підійшли до болота, Емма сказала:

— Ступай тільки туди, де ступаю я.

Я так і робив, ставлячи ноги точнісінько у відбитки її черевиків. Вдалині то тут, то там зеленими стовпами спалахували болотні вогні, немовби з симпатією відгукуючись на вогник, який несла в руці Емма.

Ми підійшли до кургану, пірнули всередину, пройшли по одному до камери і знову виринули у світ, оповитий туманом. Вона повела мене назад до стежини, а потім проплела свої пальці крізь мої і стиснула їх. На якусь мить ми замовкли. А потім Емма відвернулася і пішла геть, а туман проковтнув її так швидко, що мені навіть подумалося: чи була вона тут взагалі?

* * *

Повернувшись до міста, я був внутрішньо майже готовий побачити на вулицях запряжені кіньми фургони. Натомість мене привітало гудіння генераторів та мерехтіння телеекранів у вікнах будинків. Я повернувся до своєї реальної домівки.

За стійкою знову стовбичив Кев. Коли я увійшов, він вітально підняв мені назустріч склянку з пивом. Ніхто з присутніх в барі й близько не збирався мене лінчувати. Здавалося, світ повернувся до нормального існування.

Я піднявся нагору. Татко спав біля свого переносного комп’ютера за невеличким столом. Коли я грюкнув, зачиняючи двері, він рвучко прокинувся.

— Привіт! Слухай-но, ну ти й спізнився. Чи не спізнився? Котра година?

— Не знаю, — відповів я. — Здається, невдовзі дев’ята. Бо генератори й досі гудуть.

Батько потягнувся і потер очі.

— Чим ти сьогодні займався? Я сподівався, що ти повернешся ще до вечері.

— Та так, дещо затримався, щоби краще дослідити старий будинок.

— Знайшов щось цікаве?

— Е-е-е, та не зовсім, — промимрив я, пожалкувавши, що заздалегідь не вигадав якоїсь переконливої історії.

Він якось дивно поглянув на мене.

— Звідки ти все це взяв?

— Взяв що?

— Та оту химерну одіж.

Я зиркнув додолу і збагнув, що забув про твідові брюки на підтяжках та сорочку.

— Я знайшов їх у будинку, — швидко вигадав я, бо не мав часу придумати менш безглузду відповідь. — А що — поглянь, як шикарно!

Батько скептично примружився.

— Ти — і вдягнув знайдену одіж? Джейку, це ж жахлива антисанітарія. А що сталося з твоїми джинсами та курткою?

Мені треба було терміново міняти тему.

— Та я їх вимастив у багнюці, тож… — я замовк і вдав, що страшенно зацікавився документом, що виднівся на екрані батькового комп’ютера.

— Овва! Це твоя книга? То як вона просувається?

Він закрив свій ноутбук.

— Мова не про мою книгу. Найважливіше — це твоє лікування. Я не впевнений, що тривалі екскурсії до отого старого будинку — це те, що справді мав на увазі лікар Голан, коли

дав зелене світло на нашу подорож.

— О, це треба занотувати для історії, — зауважив я.

— Що занотувати?

— Рекордно довгий час, протягом якого ти жодного разу не згадав про лікаря Голана. — Я вдав, що дивлюся на свій неіснуючий ручний годинник. — Чотири доби, п’ять годин і двадцять шість хвилин, — зітхнув я. — Як мені було добре, поки ти його не згадував!

— Той чоловік дуже тобі допоміг, — відказав батько. — Бозна в якому стані ти був би тепер, якби ми його не знайшли.

— Маєш рацію, татку. Лікар Голан таки мені допоміг. Але це не означає, що він має контролювати кожен аспект мого життя. Слухай, тоді купіть мені з мамцьою браслет, викарбуйте на ньому напис «А що скаже лікар Голан?» і начепіть мені на руку чи на ногу, а чом би й ні? Тоді я вже точно згадуватиму про нього щоразу, коли збиратимуся щось зробити. Скажімо, перед тим як сходити на унітаз. А що б порадив мені у цьому випадку лікар Голан? Як краще — отак чи отак? І як випорожнитися таким чином, щоби забезпечити найсприятливіший психотерапевтичний ефект?

Батько кілька секунд мовчав, а коли заговорив, голос його був тихий та скрипучий. Він сказав, що наступного дня я піду з ним спостерігати за птахами, подобається це мені чи ні. Коли я відказав йому, що він, на жаль, помиляється, батько мовчки підвівся і пішов униз до бару. Я був подумав, що він пішов пива попити чи поїсти, тому вирішив піти до свого номера і зняти з себе клоунське вбрання. Та за кілька хвилин батько постукав у мої двері і сказав, що хтось кличе мене до телефону.

Я вирішив, що то, мабуть, мамця, тож, скрипнувши зубами, спустився слідком за ним до телефонної будки в дальньому кутку бару. Батько подав мені трубку, а сам пішов і сів за стіл осторонь. Я зачинив за собою дверцята.

— Слухаю!

— Я щойно розмовляв із твоїм батьком, — сказав чоловічий голос. — Він такий засмучений.

То був лікар Голан.

Мені захотілося послати його під три чорти разом із моїм батьком, але розумів, що поточна ситуація вимагає певної тактовності. Якщо я роздратую лікаря Голана, це означатиме кінець моєї подорожі. А я не міг поїхати додому, бо ще треба так багато дізнатися про дивних дітей! Тому я подуркував, тягнучи час, пояснив лікарю все, що мені ще належало зробити на острові, — все, окрім згадки про дітлахів у часовому контурі. Я поступово підводив його до думки, що нічого особливого ні в цьому острові, ні в моєму дідові немає. Наша розмова з лікарем Голаном скидалася на телефонний міні-сеанс психоаналізу.

— Сподіваюся, ти не кажеш мені лише те, що мені хотілося б почути, — промовив лікар. Останнім часом я щоразу чув від нього цей вираз. — Можливо, мені теж слід приїхати на той острів і проконтролювати тебе. Влаштувати собі невеличку відпустку. Як тобі така ідея?

«Дуже сподіваюся, що це жарт», — подумав я.

— Та я у нормі, правда, — запевнив я лікаря.

— Розслабся, Джейку, я пожартував, хоча, бозна, може, мені й справді слід трохи відпочити від своєї роботи. Взагалі-то, я тобі вірю. Та й ти говориш як нормальна людина. Якщо чесно, то я щойно сказав твоєму батьку дати тобі більшу свободу дії, щоби ти мав змогу самостійно розібратися зі своїми проблемами.

— Та невже?

— Ти надто довго змушував мене та своїх батьків труситися над тобою. У певний момент така тактика стає неефективною і призводить до зворотного результату.

— Що ж, тоді я втішений.

Він сказав іще щось, але я не розчув; бо по той бік лінії почувся сильний гуркіт.

— Мені вас майже не чути, — сказав я. — Ви, мабуть, десь у супермаркеті?

— В аеропорту, — відповів лікар Голан. — Сестру зустрічаю. Коротше кажучи, ти зрозумів мене: відпочивай і насолоджуйся відпочинком. Досліджуй те, що тобі треба, і не переймайся. Невдовзі побачимося, еге ж?

— Дякую вам, лікаре Голан.

Повісивши слухавку, я відчув сором через те, що раніше напустився на цього чоловіка. Бо саме він, а не мої батьки, уже вдруге підтримав мене.

По той бік бару мій батько сидів за столом, обхопивши долонями кухоль з пивом. Йдучи нагору, я зупинився біля нього.

— До речі, стосовно завтрашнього дня… — почав був я.

— Та роби, як знаєш.

— А ти впевнений, що не проти?

Батько похмуро знизав плечима.

— Нічого не поробиш: наказ лікаря.

— Я повернуся додому ще до вечері, обіцяю.

Він мовчки кивнув. Я залишив його у барі і пішов нагору до себе.

Засинаючи, я подумки полинув до дивних дітей і до того найпершого питання, яке вони мені поставили після того, як пані Сапсан відрекомендувала мене: «А Джейкоб залишиться з нами?» Тоді я подумав: «Звісно, що ні». Але чому ж ні? Якщо я кінець-кінцем не повернуся додому, то за чим мені там скучати? І що я втрачаю? Я уявив собі свій величезний будинок, моє місто, де я не мав друзів, зате мав купу лихих спогадів, абсолютно непримітне й нікчемне життя, яке мені судилося прожити і яке вже було розписане мені як маршрутна карта. І я збагнув, що мені ще ніколи не спадало на думку відмовитися від нього.

Розділ сьомий

Прийшов ранок і приніс із собою дощ, вітер і туман — тоскну погоду, коли мало віриться в те, що попередній день був не чим іншим, як дивовижним чудесним сном. Я пожадливо, як голодний вовк, проковтнув свій сніданок і сказав батьку, що піду погуляю. Батько поглянув на мене, як на божевільного.

— У цьому? Куди?

— Та трохи погуляю з… — бовкнув я, не подумавши. А потім, щоби замести сліди, удав, що поперхнувся шматком їжі, що застрягнув у мене в горлянці. Та було запізно: батько добре мене розчув.

— Погуляєш з ким? Сподіваюся, не з отими двома хуліганистими реперами?

Єдиним способом вибратися з діри, в яку я потрапив, було ще глибше в неї закопатися.

— Ні, не з ними. З іншими. Але ти, напевне ніколи не бачив їх, бо вони живуть по той бік… е-е-е… по той бік острова, і…

— Та невже? А мені здалося, що там ніхто не живе.

— Та ні, кілька людей живуть. Типу овечі пастухи і таке інше. Та вони класні чуваки: прикривають мій тил, коли я досліджую будинок.

Друзі та безпека: проти цих двох чинників батько вже ніяк не міг заперечити.

— Мені треба зустрітися з ними, — мовив батько, напустивши на себе суворий вигляд. Він часто так робив, коли вдавав із себе проникливого батька, яким він насправді не був, але дуже хотів стати.

— Авжеж. Але мені невдовзі треба з ними зустрітися, тому якось іншим разом.

Батько кивнув і відкусив шматочок ранкового біфштексу.

— Щоб до вечері повернувся, — кинув він мені.

— Наказ прийнято, сер. Виконую, сер.

До болота я не йшов, а майже біг. Пробираючись його драглистою поверхнею, я намагався пригадати розташування майже невидимих острівців трави, якими Емма перетинала болото, і весь час непокоївся: а раптом на тому боці мене чекатимуть іще сильніший дощ та зруйнований порожній будинок. Тому, пірнувши до кургану, я з великим полегшенням виявив на його протилежному боці таке саме третє вересня тисяча дев'ятсот сорокового року, яким я його полишив учора: теплий, сонячний день без туману, небо — яскраво-синє, а хмари утворюють фігури, які здалися мені заспокійливо знайомими. А найкращим було те, що на мене там чекала Емма: вона сиділа на краєчку кургану і кидала в болото камінці.

— Нарешті! — вигукнула вона, підскакуючи на ноги. — Ходімо, всі вже давно чекають на тебе.

— Та невже?

— Авже-е-еж, — протягнула Емма, театрально підкочуючи очі під лоба. Схопивши за руку, вона потягнула мене за собою. Я аж підстрибував від нетерпіння і радісного збудження — не лише від її дотику, а й від думки про день, що чекав мене попереду, день, сповнений нескінченних можливостей. Хоча за тисячами суто поверхових ознак він мав бути схожим на день учорашній — дутиме той самий вітерець, гойдатимуться ті самі гілки, — мої відчуття, мої емоції протягом цього дня неодмінно будуть інакшими. Й дивні діти — вони теж будуть інакшими, новими. Вони наче маленькі боги у цьому дивовижному маленькому раю, а я

їхній гість.

Ми мчали через болото та ліс так швидко, немов спізнювалися на важливу зустріч. Коли ми добігли до будинку, Емма повела мене до тильного двору, де вже спорудили невеличку дерев'яну сцену. Метушилися дітлахи, забігаючи до будинку та вибігаючи з нього, тягнучи декорації, застібаючи на ходу піджачки та розцяцьковані святкові костюми. Поруч розігрувався невеличкий оркестр, що складався з акордеона, пом'ятого тромбона та музичної пилки, на якій грав смичком Горацій.

— А *це* що таке? — спитав я Емму. — Ви готуєте виставу?

— Невдовзі побачиш, — відказала вона.

— А хто в ній гратиме?

— Сам побачиш.

— А про що ця вистава?

Замість відповіді Емма мене вщипнула.

Свиснув свисток, і всі кинулися займати місця в ряду складаних стільців, виставлених напроти сцени. Тільки-но ми з Еммою всілися, як підняли завісу. За нею всі побачили солом'яний бриль, який наче висів у повітрі над костюмом у червоно-білу смужечку. Я збагнув, що то Мілард, лише тоді, коли почув його голос.

— Пані та панове! — радісно вигукнув він. — Мені надзвичайно приємно представити ще не бачену в історії виставу! Вона відзначається неперевершеною сміливістю, новизною і таким довершеним мистецтвом магії, що ви просто очам своїм не повірите! Шановна добропорядна публіка! Представляю вам виставу «Пані Сапсан та її дивні діти»!

Публіка вибухнула гучними оплесками. Мілард шанобливо торкнувся вершечка свого капелюха.

— А тепер я продемонструю вам наш перший ілюзіон. Пані Сапсан власною персоною! — Мілард пірнув за куліси і за мить з'явився з накидкою в одній руці та сапсаном — у другій. Він кивнув оркестру, і той з присвистом та хрипінням зацигикав якусь бравурну мелодію.

Емма штовхнула мене ліктем.

— Дивись уважно, що буде, — прошепотіла вона.

Мілард поставив сокола на сцену, зняв з руки накидку і звісив її униз, затуливши птаха від публіки. А потім почав зворотний відлік:

— Три, два, один!

При слові «один» я почув вже знайоме лопотіння крил і за мить побачив голову пані Сапсан — її людська голова вигулькнула над покривалом під шалені оплески публіки. Її волосся було скуйовджене, і над покривалом виднілася лише її голова та плечі: напевне під покривалом вона була оголеною. Вочевидь, коли ти перетворюєшся на птаха, одіж стає зайвою, бо заважає польоту. Взявши покривало за краї, директорка цнотливо загорнулася у нього.

— Пане Портмане! — сказала вона, дивлячись на мене зі сцени. — Я така рада, що ви повернулися. З цією маленькою виставою ми колись, у спокійніші дні, їздили в турне по континенту. Сподіваюся, для вас вона стане повчальною.

І після цих слів пані Сапсан театрально й величаво покинула сцену і подалася до будинку, щоби вдягнутися.

Один за одним діти виходили на сцену, і кожен — з власним номером. Знявши свій смокінг і, таким чином, ставши повністю невидимим, Мілард жонглював скляними

пляшками. Оливія зняла свої свинцеві черевики і виконувала на брусах вправи, непідвладні дії земного тяжіння. Емма творила вогонь, ковтала його, а потім вивергала, наче той дракон, ані разу не обпікшись. Я захоплено аплодував так, що у мене аж долоні почервоніли.

Коли Емма повернулася, я в неї спитав:

— Нічого не розумію. Ви що — отак і виступали перед людьми?

— Аякже.

— Перед звичайними людьми?

— Звісно, перед звичайними людьми. А навіщо дивним людям платити гроші за номери, котрі вони самі в змозі продемонструвати?

— Але ж хіба ви не боїтеся викрити себе?

Емма самовдоволено чмихнула.

— Ніхто не запідозрює ані краплини, — відповіла вона. — Люди ходять на розважальні вистави, щоби подивитися на трюки, фокуси й таке інше, тому публіка вважала, що ми показуємо трюки.

— Тож ви ховалися у всіх на виду.

— До речі, саме таким чином дивні люди колись заробляли собі на життя, — пояснила Емма.

— І ніхто й ніколи не попався?

— Час від часу який-небудь йолоп заходив до нас за лаштунки, але на цей випадок ми завжди мали силача-викидайла, щоби викинути за шварок надміру допитливих. До речі — про вовка промовка!

У цю мить якась мужоподібна дівчина витягнула на сцену брилу завбільшки з невеличкий холодильник.

— Може, вона й не надто кмітлива й дотепна, — прошепотіла Емма, — зате має добре серце і ладна віддати власне життя за своїх товаришів. Ми з Бронвін — подруги нерозлийвода.

Хтось передав по колу стос рекламних карток, за допомогою яких пані Сапсан колись заохочувала глядачів на виставу. Коли цей стос дійшов до мене, то верхньою у ньому виявилася фотографія Бронвін. На ній вона стояла босоніж, виклично дивлячись крижаним поглядом у об’єктив. А на звороті великими літерами було виведено: «Надзвичайна дівчина-силач зі Свонсі!»

— А чому вона на фото не піднімає брилу, як робить це на сцені? — поцікавився я.

— Вона була не в настрої, бо Пташка змусила її для знімку вдягнутися «по-дівчачому». І тому відмовилася не те, що брилу, а й навіть сірникову коробку піднімати.

— Схоже, що вона також принципово не взувається.

— Так, зазвичай не взувається.

Тим часом Бронвін витягнула кам’яну брилу на середину сцени і на якусь мить зупинилася, уставившись поглядом на публіку, наче хтось скомандував їй зупинитися для більшого театрального ефекту. А потім нагнулася, обхопила камінь своїми ручищами і повільно підняла його над головою. Всі загуділи й зааплодували з непідробним ентузіазмом, хоча діти, вочевидь, уже бачили цей номер сотні разів, не менше. Я почувався як під час зборів вболівальників футбольної команди зі школи, до якої я не ходив.

Бронвін позіхнула і, взявши важучу брилу під руку, пішла. Замість неї на сцену вийшла дівчина з розкуйовдженим волоссям. Емма сказала мені, що її звали Фіона. Вона стала обличчям до публіки поза великим вазоном із землею, простерши над ним руки наче кучер. Оркестр заграв «Політ джмеля» (настільки добре, як це, звісно, їм вдавалося). Фіона наче вхопилася за повітря над вазоном, і її обличчя скривилося від натуги й зосередженості. Коли музика досягла крещендо, з вазона вистромився рядок маргариток, які, звиваючись і розгалужуючись, потягнулися угору до її рук. Картина нагадала зняте прискореною зйомкою відео про те, як квітнуть рослини, з тією різницею, що Фіона немовби витягувала квіти з землі невидимими нитками. Дітям дуже сподобався цей трюк; вони попідскакували зі своїх місць і несамовито зааплодували, підбадьорюючи виконавицю.

Емма перебрала фотографії у стосі й знайшла знімок Фіони.

— Її картка — моя найулюбленіша, — сказала вона. — Над своїм костюмом Фіона працювала по кілька днів.

Я поглянув на фото. Вдягнута, наче жебрачка, вона стояла, тримаючи в руках курку.

— А що ця фотографія означає? — поцікавився я. — Бездомну селянку?

Емма вщипнула мене.

— Вона хотіла мати природний вигляд, бути схожою на дикунку. «Джил із джунглів» — ось як ми звали її.

— А вона що — і справді з джунглів?

— Та ні, з Ірландії.

— А в джунглях багато водиться диких курей?

Емма знову мене вщипнула. Поки ми отак із нею перешіптувалися, до Фіони на сцені приєднався Г’ю. Він роззявив рота, звідти відразу ж вилетіли бджоли і заходилися

опилювати квіти, які зростила Фіона. То був наче химерний ритуал парування.

— А що ще вирощує Фіона, окрім кущів та квітів?

— Всі оці овочі, — відповіла Емма, кивнувши на грядки у дворі. — Та інколи дерева.

— Та невже? Цілі дерева?

Емма знову попорпалася в картках.

— Інколи ми граємося в Джил та бобове стебло. Хтось хапається у лісі за молоде деревце, ми всідаємося на нього й спостерігаємо, на скільки Фіона зможе його відростити. Емма знайшла картку, яку шукала, і постукала по ній пальцем. — Оце був рекорд: двадцять метрів, — гордо сказала вона.

— А вам тут не буває нудно?

Емма хотіла була знову мене вщипнути, але я схопив її за руку. Я не знавець дівчачих душ, але коли тебе намагаються вщипнути вже вчетверте, то я вже точно зрозумів, що до мене залицяються.

Після Г’ю з Фіоною було ще декілька номерів, але дітлахи вже знуджено завовтузилися, тож невдовзі ми порозходилися, щоби провести решту дня, вилежуючись на сонці і попиваючи лимонад, граючи в крокет, пораючись у саду та на городі, який, завдяки Фіоні, майже не потребував догляду, та обговорюючи здогадні страви на обід. Мені хотілося ще порозпитувати пані Сапсан про мого діда, бо з Еммою я уникав цієї теми, тому що вона відразу ж насуплювалася при самій лише згадці його імені, але директорка пішла на заняття з меншими дітлахами. Втім, мені здавалося, що я маю вдосталь часу для розпитувань, до того ж, чудова місцина та полуденна спека притлумили бажання займатися чимось важчим, аніж ходіння довкола притулку в замріяно-радісному настрої.

Після непристойно розкішного обіду з гусячою печінкою та шоколадного пудингу Емма запропонувала старшим дітям піти покупатися.

— Про це й мови не може бути, — простогнав Мілард, у якого не защіпався верхній ґудзик штанів. — Я натоптаний, наче різдвяна індичка.

Ми мало не лускалися, коли порозлягалися у вітальні у кріслах з оксамитовою оббивкою. Бронвін лежала, скрутившись калачиком і встромивши голову поміж двох подушок.

— Я відразу ж піду на дно, мов та каменюка, яку я піднімала на сцені, — приглушено промимрила вона.

Та Емма наполягала. Після десятихвилинних умовлянь їй таки вдалося розбурхати напівсонних Г’ю, Фіону та Горація і загітувати їх на плавальні змагання; Бронвін приєдналася до нас із духу суперництва, бо не могла пропустити жодних змагань. Побачивши, як ми юрмою полишаємо будинок, Мілард із докорами, що ми кидаємо його одного напризволяще, таки приєднався до нас.

Найкращим місцем для купання був пляж біля гавані, але щоби туди дістатися, нам довелося б перетнути усе місто.

— А як же всі оті схиблені пияки? Вони ж бо вважають мене німецьким шпигуном, — заперечив я. — Сьогодні мені щось не дуже хочеться, щоби за мною ганялися кремезні чоловіки з кийками.

— От ти лопух! — відказала Емма. — То ж було *вчора*. А сьогодні вони анічогісінько не пам’ятатимуть.

— Лишень накинь на себе рушник, щоби вони не бачили твоєї одежі… е-е-е, з майбутнього, — порадив мені Горацій.

На мені були джинси та футболка — мій звичний одяг, а на Горації — його звичний чорний костюм. Здавалося, він завжди дотримувався стилю одягу, притаманного пані Сапсан: жахливо офіційного, незважаючи на ситуацію. Його фото я вже бачив серед тих, які знайшов у розтрощеному чемодані; позуючи для нього, Горацій перевершив себе, передавши куті меду: циліндр, ціпок, монокль — повний джентльменський набір.

— Маєш рацію, — відповів я, зиркнувши скоса на Горація. — Мені не хочеться, щоби хтось подумав, наче я чудно й недоречно вдягнений.

— Якщо ти натякаєш на мій піджак, — гордовито відказав він, — авжеж, я є прибічником строгої моди. — Решта дітей захихотіли. — Нумо, насміхайтеся з друзяки Горація! Можете навіть обізвати мене «денді», але те, що тутешні селяни не пам’ятають, що ви носили вчора, ще не дає вам дозволу вдягатися як волоцюги! — І з цими словами він нервово розправив лацкани піджака, від чого діти зареготали ще дужче. Роздратований Горацій докірливо тицьнув пальцем на моє вбрання.

— А якщо оце вбрання майбутнього, то борони нас Боже від такого лахміття!

Коли сміх вгамувався, я потягнув Емму вбік і пошепки спитав:

— А яка риса Горація робить його дивним? Звісно, окрім його особливої манери вдягатися?

— Він снить пророчі сни. Регулярно бачить оті грандіозні кошмари, які мають бентежну тенденцію збуватися.

— А часто він їх бачить?

— Сам у нього спитай, якщо цікаво.

Та Горацій був не в гуморі, щоби відповідати на мої запитання. Тому мені довелося відкласти їх на потім.

Коли ми ввійшли до міста, я обгорнув один рушник довкола стегон, а другий накинув на плечі. Хоча це й не було пророцтвом у строгому сенсі слова, але виявилося, що Горацій мав рацію: ніхто мене не впізнав. Коли ми йшли головною дорогою, декілька людей провели нас здивованими поглядами, але ніхто до нас не чіплявся. Ми навіть пройшли повз отого товстуна, який здійняв учора галас у барі. Він стояв біля тютюнової крамниці, натоптуючи свою люльку і теревенячи про політику з якоюсь жінкою, а та слухала його упівуха. Він також витріщився услід, але й близько мене не упізнав.

Здавалося, наче над усім містом хтось натиснув на кнопку «перезавантажити». Я раз по раз час помічав те, що вже бачив учора: той самий фургон, що мчав по дорозі, ковзаючи по гравію задніми колесами; ті самі жінки вишикувалися біля колодязя; якийсь чоловік так само смолив днище веслового човна, анітрохи не просунувшись у своїй роботі за добу. Мені навіть здалося, що ось-ось побачу свого двійника, за яким женуться п'яні завсідники бару, але потім подумав, що тут такого не буває.

— Чуваки, ви, напевне, знаєте багато про те, що відбувається довкола, — сказав я. — Ну, як учора, з отим авіанальотом та з возиком.

— Це Мілард усе знає, — відповів Г'ю.

— Так воно і є, — підтвердив Мілард. — Взагалі-то, я вже наполовину склав перший у світі найповніший звіт одного дня з життя міста, з точки зору кожного з його мешканців. Кожна дія, кожна розмова, кожен звук, виданий кожним із мешканців цього міста. А це сто п'ятдесят дев'ять людей і триста тридцять дві тварини — хвилина за хвилиною, від світанку до заходу сонця.

— Аж не віриться, — сказав я.

— Не можу з тобою не погодитися, бо в це важко повірити, — відповів Мілард. — За якихось двадцять сім років я спромігся дослідити половину тварин та майже усіх людей.

Я отетеріло роззявив рота.

— За двадцять сім років?

— Та він лише на свиней потратив три роки! — зауважив Г'ю. — Ти можеш собі таке уявити: кожного дня три роки поспіль робити нотатки про свиней?! Отой вивергнув з дупи стільки-то свинячих бісквітів, отой стільки-то разів сказав «хрю-хрю», а потім влігся спати у власному лайні!

— Найголовніше в процесі дослідження — це нотатки, без них ніяк не можна обійтися, — терпляче пояснив Мілард. — Але я добре розумію твою заздрість, Г'ю. Бо моє дослідження обіцяє стати працею, безпрецедентною в історії академічної науки.

— Ой, Міларде, не гни кирпу, — кинула Емма. — Твоя праця не матиме прецедентів в історії великих дурниць. То буде найдурніша з коли-небудь написаних нісенітниць.

Замість відповісти, Мілард називав речі, які ось-ось мали статися.

«За мить місіс Хіґґінс розкашляється», — сказав він, і якась жінка на вулиці справді зайшлася кашлем так, що в неї аж очі на лоба повилазили. Або «Невдовзі отой рибалка жалітиметься на труднощі, що постали на його професійній стезі через війну», і справді — чоловік, що стояв, спершись на воза з рибальськими сітками, обернувся до співрозмовника і сказав: «У навколишніх водах так багато отих бісових підводних човнів, що я не можу навіть

вудку спокійно закинути!»

Це справило на мене велике враження, про що я й сказав Міларду.

— Приємно, що хоч хтось здатен поцінувати мою роботу, — вдячно зауважив він.

Ми йшли вздовж жвавої гавані до краю причалів, потім подалися скелястим берегом до мису з піщаною бухточкою. Хлопці роздяглися до спідньої білизни (всі, окрім Горація, який зняв лише черевики та краватку), а дівчата сховалися, щоби вдягнути скромні старомодні купальні костюми. А потім ми разом плавали. Бронвін та Емма змагалися між собою, а ми бовталися у воді; втомившись, ми вибралися на пісок і лягли подрімати. Як сонце припекло, ми знову попадали у воду, а коли від прохолоди води нас взяли дрижаки, повиповзали на берег — і так тривало доти, поки наші тіні на піску не видовжилися й витончилися.

Від купання ми перейшли до розмови. Мої супутники мали до мене безліч запитань, і тепер, вдалині від пані Сапсан, я мав змогу відповідати на них щиро. Який він — світ майбутнього? Що люди їдять, п’ють і вдягають? Коли наука спроможеться здолати хвороби та смерть? Мої співрозмовники жили майже в раю, але їм бракувало нових облич і нових історій. Я розповідав їм про все, що міг, порпаючись у своїй пам’яті і відшукуючи в ній золоті самородки, залишені заняттями з історії, які вела місіс Джонсон. Висадка на Місяць! Падіння Берлінської стіни! В’єтнамська війна! Але розповідь про ці події мало зацікавила моїх однолітків з минулого сторіччя.

Найбільше ж враження на них справили техніка і рівень життя сучасного мені суспільства. Наші будинки мали кондиціонери повітря. Острів’яни з дитячого притулку чули про телевізор, але ніколи не бачили його, і для них було великим шоком, коли вони дізналися, що моя родина мала ящик з картинками, що розмовляють, мало не в кожній кімнаті. Подорож літаком була для нас так само звичною і недорогою, як і для них подорож потягом. Наша армія веде бойові дії за допомогою безпілотних дистанційно керованих літаків. Оснащені телефонами комп’ютери вміщаються в кишені, і хоча мій телефон на цьому острові не працював (здавалося, тут ніяка електроніка не працювала), я витягнув свій смартфон, щоби продемонструвати їм його тонкий блискучий корпус.

Коли ми нарешті вирушили назад, сонце вже хилилося за обрій. Емма наче приклеїлася до мене, час від часу немовби ненавмисне торкалася мене рукою, поки ми йшли. Коли на околиці міста ми проходили повз яблуню, вона зупинилася, щоби зірвати яблуко, але навіть ставши навшпиньки, не змогла дістати навіть найнижчій плід. Тому я, як і личить джентльмену, підсадив її — обхопив за талію і підняв, боячись при цьому закректати. Емма простягнула свою білу руку; її ще мокре волосся поблискувало на вечірньому сонці. Коли я опустив її, вона цьомкнула мене в щоку і віддала мені яблуко.

— Тримай, — сказала вона. — Ти його заробив.

— Яблуко чи поцілунок?

Вона розсміялася і побігла наздоганяти своїх товаришів. Я не знав, як назвати те, що виникало між нами, але це відчуття мені подобалося. То були дурнувато-радісна безтурботність і душевний комфорт. Поклавши яблуко до кишені, я кинувся навздогін за Еммою.

Коли ми підійшли до болота і я сказав, що маю повертатися додому, вона вдала, що невдоволено надулася.

— Дай мені хоча б провести тебе, — сказала Емма, тож ми помахали її товаришам на прощання і пішли через баговиння до кургану, а я знов намагався йти за нею слід у слід.

Коли ми добралися до кургану, я сказав:

— Ходімо зі мною на той бік хоч на хвилину.

— Мені не можна. Я мушу повертатися, бо Пташка нас запідозрить.

— В чім запідозрить?

— У чомусь, — грайливо всміхнулась Емма.

— У чомусь?

— Вона завжди пильнує, щоби *нічого* не сталося, — розсміялася Емма.

Тоді я змінив тактику.

— А чому б тобі натомість не прийти завтра у гості *до мене*?

— До тебе? Аж туди?

— А чом би й ні? Там пані Сапсан за нами не стежитиме. Ти навіть зможеш познайомитися з моїм татком. Звісно, ми йому не скажемо, хто ти така. І тоді він, можливо, трохи попуститься стосовно того, куди я ходжу і що там увесь час роблю. Його син зустрічається з шикарною дівчиною? Та це ж найзаповітніша мрія мого батька!

Я сподівався, що при словах «шикарна дівчина» Емма всміхнеться, та натомість її обличчя стало серйозним.

— Розумієш, Пташка відпускає нас на той бік лише на п’ять хвилин за один раз, щоби контур постійно був відкритим.

— Тоді скажи їй відверто, що ти збираєшся зробити!

Емма зітхнула.

— Та я хотіла б, справді хотіла. Але це негарна ідея.

— Що ж, виходить, Пташка тримає вас на короткій шворці.

— Ти не розумієш, що кажеш, — скривилася Емма. — І спасибі тобі, що порівняв мене з собакою. Прекрасна аналогія, нічого не скажеш.

Ну ось, подумав я: щойно фліртували, а вже ворогуємо.

— Я висловився не в тому сенсі, що ти подумала.

— Річ не в тім, що я не хочу, — сказала Емма. — Я не можу.

— Гаразд, я пропоную тобі компроміс. Не треба приходити до мене на цілий день. Просто вийди на хвилину, тільки саме в цю мить.

— На одну хвилину? А що ми встигнемо за одну хвилину?

— Я приготую тобі сюрприз, — вишкірився я.

— Ні, ти тепер скажи, — підштовхнула вона мене.

— Сфотографую тебе.

Її усмішка згасла.

— Та я взагалі-то не в найкращій формі… — задумливо мовила Емма.

— А от і ні, ти маєш приголомшливий вигляд, чесно.

— Лише на одну хвилину! Обіцяєш?

Я пропустив її до кургану першою. Коли ми знову вийшли, надворі був туман і холод, хоча, дякувати Богу, дощ припинився. Витягнувши мобільник, я з радістю переконався, що моя теорія виявилася правдивою: з цього боку контуру електронне приладдя працювало як слід.

— А де твій фотоапарат? — спитала Емма, тремтячи від холоду. — Нумо, не барися!

Я навів на неї телефон і зробив знімок. Вона лише похитала головою, наче вже ніщо в моєму химерному світі майбутнього не могло її здивувати. А потім раптом кинулася вбік, удаючи, що тікає, і я побіг за нею навколо кургану. Ми весело сміялися, а Емма повсякчас ухилялася, а потім на якусь мить завмирала, позуючи для фотоапарата, — і знову кидалася

навтьоки. Протягом хвилини я зробив купу знімків, вщерть заповнивши пам’ять телефону.

Емма підбігла до входу в курган і послала мені повітряний поцілунок.

— До завтра, хлопчику з майбутнього!

Я підняв руку, помахав їй на прощання, і вона зникла, пірнувши у кам’яний тунель.

* * *

Я пристрибом повернувся до міста, змерзлий і з блаженною ідіотською усмішкою на лиці. Іще за кілька кварталів від бару я почув дивний звук, що перекривав гудіння генераторів: хтось вигукував моє ім’я. Йдучи на голос, я вийшов на свого батька, який стояв посеред вулиці в мокрому светрі; з його рота з кожним вигуком виривалися клуби пари, мов з вихлопної труби автомобіля холодного ранку.

— Джейкобе! Я скрізь тебе шукав!

— Ти ж сказав, щоб я повернувся до вечері — от я й повернувся!

— Забудь про вечерю, ходімо зі мною.

Мій батько ніколи не пропускав вечері. Щось було не так.

— Що трапилося?

— Дорогою розповім, — відказав він, широким кроком ведучи мене до бару. На мить зупинившись, він ретельно мене обдивився. — Та ти ж геть мокрий! — вигукнув він. — Заради Бога, ти що — і другу куртку посіяв?!

— Я, е-е-е…

— І чому твоє обличчя червоне? Ти наче десь на сонці перегрівся.

От зараза. Я ж і справді весь день провалявся на пляжі без окулярів і такого-сякого головного убору.

— Та то я розчервонівся від бігу, — пояснив я, хоча мої руки від холоду взялися пухирцями. — То що ж трапилося — хтось помер, чи що?

— Та ні, ні, — заперечив батько. — А, взагалі-то, ти маєш рацію. Померли кілька овець.

— А ми тут до чого?

— Вони вважають, що то справа рук якихось дітлахів. Типу вандалізм.

— Вони — це хто? Овеча поліція?

— Фермери, — пояснив батько. — Вони допитали усіх, хто має вік до двадцяти років. І, звісно, зацікавилися, де це ти був увесь день.

Моя душа впала у п’яти. Я не мав на сто відсотків вірогідної «легенди» і, поки ми наближалися до бару, похапцем вигадував.

Біля бару довкола дюжини фермерів з розлюченими пиками вже зібрався чималенький натовп. Один із фермерів, вбраний у заляпаний багнюкою комбінезон, погрозливо спирався на замашні й гострі вила. Другий тримав за шкірку Хробака. На Хробакові були блискучі спортивні штани і футболка з написом «Я ЛЮБЛЮ, КОЛИ МЕНЕ НАЗИВАЮТЬ КРУТИМ ХЛОПЦЕМ». Він пхикав, час від часу видуваючи з ніздрів сопливі бульбашки. Третій фермер був худий, мов хрущ, і мав на голові в’язану шапочку.

— Ось він, — вигукнув худий. — А скажи-но нам, синку, де ти був увесь день?

Батько поплескав мене по спині.

— Розкажи їм, — спокійно і впевнено мовив він.

Я намагався говорити так, наче мені не було чого ховати.

— Я досліджував протилежний бік острова, там, де стоїть великий будинок.

Хрущ розгубився.

— Який це великий будинок?

— Та ота хирлява халупа в заростях, — пояснили Вила. — З власної волі туди піде лише ідіот з довідкою із психлікарні. Та місцина зачаклована, ба більше: то небезпечна пастка.

Хрущ підозріло примружився на мене.

— Ходив до великого будинку? З ким?

— Ні з ким, сам, — відказав я, і побачив, як татко здивовано зиркнув на мене.

— Брехня! Я гадаю, що ти там був з оцим типом, — сказав чоловік, що тримав за шкірку Хробака.

— Та не вбивав я ніяких овець! — відчайдушно скрикнув Хробак.

— Стули пельку! — гримнув на нього фермер.

— Джейку, — звернувся до мене батько. — А як же твої друзі?

— А, батьку, то я тобі збрехав.

Хрущ провернувся до мене і люто сплюнув на землю.

— Попався, малий брехун! Я відшмагаю теберемінякою на очах у батька й усіх присутніх!

— Не чіпай його, — сказав батько, намагаючись говорити, як «суворий і справедливий батько». Хрущ матюкнувся і ступив до нього крок; на якусь мить вони завмерли, визвірившись один на одного.

— Стривай, Деннісе, треба спокійно розібратися у всьому, — почувся голос, і Мартін, відокремившись від натовпу, став між батьком та Хрущем. — Для початку розкажіть нам, що вам сказав ваш син, — звернувся він до мого батька.

Батько кинув на мене розлючений погляд.

— Він сказав мені, що піде у гості до своїх друзів, що мешкають по той бік острова.

— Яких друзів? — сердито спитав розлючений дядько з вилами.

Я відчув, що ситуація швидко погіршиться, якщо я не вдамся до рішучих кроків. Зрозуміла річ, я не міг їм розказати про дітей з притулку — вони однаково мені не повірили б, натомість я пішов на зважений ризик.

— Нікого там не було, — відповів я, з удаваним соромом опускаючи очі. — Я їх вигадав. То були удавані друзі.

— Що він верзе?

— Каже, що то він вигадав своїх друзів, — пояснив батько з тривогою в голосі.

Фермери отетеріло перезирнулися.

— От бачите? — скрикнув Хробак, і на його обличчі зблиснула слабка надія. — Цей хлопець просто псих, я ж вам казав! Це він убив овець!

— Я їх і пальцем не зачепив, — сказав я, хоча мене вже ніхто не слухав.

— Ні, американець тут невинуватий, — сказав фермер, що тримав за шкірку Хробака. І з цими словами він ще міцніше стиснув комір Хробакової сорочки. — Оцей тип уже має за спиною кримінальну історію. Кілька років тому я бачив, як він зіштовхнув з обриву мале ягня. Не повірив би, якби не бачив на власні очі. Я спитав його — навіщо? А він каже: щоби побачити, чи воно вміє літати. Цей бовдур хворий на голову, це точно.

Люди розгнівано загомоніли. Хробак знервовано завовтузився, але щойно розказану історію не заперечив.

— А де його подільник із рибної крамниці? — спитали Вила. — Якщо цей йолоп

винуватий, то можна з упевненістю сказати, що без спільника тут не обійшлося.

Хтось сказав, що бачив Ділана біля гавані, і туди вже вирушив поліцейський загін.

— А як стосовно вовків чи диких собак? — спитався татко. — Мого батька нещодавно загризли дикі пси.

— Єдині собаки на Кернгольмі — це вівчарки, — відповів Хрущ. — А вівчарки зазвичай не мають схильності убивати овець.

Мені страшенно хотілося, щоби татко замовк і пішов, поки була слушна хвилина, але він взявся за цей випадок із заповзятістю Шерлока Холмса.

— Про яку кількість овець ідеться? — поцікавився він.

— П'ять, — відповів четвертий фермер, опецькуватий похмурий чоловік, який досі мовчав. — І всі вони мої. Їх убили прямісінько в кошарі. Бідахи навіть не мали можливості втекти.

— Отже, п'ятеро овець. А скільки, на вашу думку, крові в п'ятьох вівцях?

— Та приблизно велике відро, не менше, — відповіли Вила.

— Отже, той, хто скоїв це убивство, неодмінно має бути геть заляпаний овечою кров'ю?

Фермери перезирнулися. Потім поглянули на мене, а після мене — на Хробака. І, знизавши плечима, почухали потилиці.

— Б'юся об заклад — це, напевне, лисиці, — висловив припущення Хрущ.

— Тоді їх має бути ціла зграя, — відказали Вила з сумнівом у голосі. — Навряд чи на острові їх набереться так багато.

— А я кажу вам, що порізи аж надто рівні, точно їх зробили ножем, — сказав чоловік, що тримав за шкірку Хробака.

— Щось мені не віриться, — відповів татко.

— Тоді сходіть самі подивіться, — сказав йому Хрущ.

Натовп поволі розходився, і наша невелика група рушила слідком за фермерами на місце злочину. Ми піднялися похилим полем до маленького коричневого сараю, за яким виднілася прямокутна кошара. Обережно наблизившись до неї, ми зазирнули у шпарини між дошками.

Сцена насильства, яку ми побачили, була така гротескна, схожа швидше на картину, намальовану схибленим імпресіоністом, який принципово писав лише в червоних тонах. Зелена трава була вся в крові, в крові були старі дерев'яні стовпи загорожі, в крові були самі вівці, закляклі то тут, то там в передсмертній овечій агонії. Одна намагалася перескочити через загорожу, але так і зависла на ній, застрягши вузлуватими ратицями поміж дощок. Вона висіла переді мною в химерній позі, розпанахана, немов розстебнута, від горлянки до паху.

Я не витримав і відвернувся. Решта глухо забурмотіли і захитали головами; хтось стиха присвиснув. Хробак кавкнув, насилу стримуючи блювання, і заплакав, що всі розцінили як мовчазне визнання власної провини і нездатність злочинця холоднокровно споглядати картину власного злочину. Його відвели до музею Мартіна і замкнули там: колишня ризниця перетворилася на імпровізовану в'язницю. Хробак пробуде там, допоки поліція не відправить його на велику землю.

Ми залишили фермера наодинці з його загиблими вівцями, а самі побрели назад до міста у вологих сутінках. Я знав, що в номері на мене чекає процедура прискіпливого допиту «суворим і справедливим татком», тому я зробив усе можливе, щоби роззброїти його ще до того, як він на мене напуститься.

— Вибач, татку, я тобі збрехав, і мені дуже шкода.

— Та невже? — саркастично мовив він, знімаючи мокрий светр та вдягаючи сухий. —

Як великодушно з твого боку! Тільки от про яку брехню йдеться? Я вже з ліку збився.

— Про зустріч із друзями. На острові немає інших дітей. Я їх вигадав, щоби ти не турбувався, що я ходжу до того будинку сам-один.

— Так, я непокоюся, навіть попри те, що лікар сказав мені не турбуватися.

— Та знаю.

— Ну, а як же твої удавані друзі? Голан про них знає?

Я похитав головою.

— То теж брехня. Я хотів, щоб оті фермери від мене відчепилися.

Татко склав на грудях руки, не знаючи, чому вірити.

— Ну-ну.

— Краще нехай думають, що я трохи ексцентричний, аніж убивця овець, еге ж?

Я всівся за стіл. Батько довго дивився на мене згори униз, і я не був упевнений, вірить він мені чи ні. Потім він пішов до зливальниці та вмився. Коли ж він витерся рушником і знову повернувся, то, здавалося, дійшов висновку, що коли він мені повірить, то матиме значно менше клопотів.

— Ти впевнений, що не треба викликати лікаря Голана? — спитався він. — Нехай він з тобою ґрунтовно про все поговорить — як ти вважаєш?

— Якщо хочеш — викликай. Але я в нормі.

— Саме через це я й не хочу, щоби ти вештався з отими сільськими реперами, — сказав він, бо серйозну батьківську розмову неодмінно треба завершувати якимось турботливим напучуванням.

— Ти мав рацію стосовно них, татку, — сказав я, хоча в глибині душі вважав, що жоден із них не здатен на таке жорстоке убивство. Хробак та Ділан «круто» розмовляли — тільки й того.

Батько сів за стіл напроти мене. Він страшенно втомився.

— Мені й досі цікаво, як можна примудритися вхопити сонячні опіки в такий сирий і холодний день?

Та ото ж. Сонячні опіки.

— Може, то у мене шкіра надто чутлива, — обережно припустив я.

— Іще раз повтори, може, я повірю, — сухо кинув він.

Нарешті він відпустив мене. Я пішов помитися в душі і думав про Емму. Потім почистив зуби — і думав про Емму, умивався — і думав про Емму. Потім я пішов до свого номера, витягнув з кишені яблуко, яке вона мені дала, і поклав на нічний столик, а потім, щоб ще раз запевнити себе в її існуванні, витягнув телефон і проглянув усі її фото, які зробив того вечора. Я дивився на них, коли батько лягав спати, дивився на них, коли вимкнулися генератори і коли не лишилося світла, окрім її обличчя на моєму маленькому екрані. Я лежав у темряві — і дивився.

Розділ восьмий

Сподіваючись уникнути ще однієї лекції, я встав рано і вирушив до кургану, коли татко ще спав. Під його двері я підсунув записку і повернувся, щоби взяти Еммине яблуко, але на столику його не було. Ретельний обшук підлоги виявив віхті пилу та якийсь круглий предмет завбільшки з м'яч для гольфу зі схожою на шкіру поверхнею. Я вже був підозрював — а чи не украв хтось те яблуко, як раптом здогадався, що отой «шкіряний» предмет і був яблуком. Уночі воно враз зіпсувалося, причому зіпсувалося так, як мені ще ніколи не доводилося бачити. Яблуко наче цілий рік пролежало в харчовому дегідраторі. Коли ж я спробував підняти його, то воно розсипалося в руці, наче грудка сухої землі.

Я отетеріло дивився на нього, потім знизав плечима і вийшов. Надворі знову взялася мжичка, але невдовзі я змінив сірі хмари на яскраве сонце всередині контуру. Утім, цього разу по той бік кургану на мене не чекали гарненькі дівчата — взагалі ніхто не чекав. Я відчув легке розчарування.

Щойно я добрався до будинку, як відразу ж пішов шукати Емму, але пані Сапсан перехопила мене, ще коли я навіть поріг не переступив.

— На кілька слів, пане Портман, — сказала вона, заводячи мене до безлюдної кухні, де і досі відчувався аромат розкішного сніданку, на який я не встиг. У мене з'явилося таке відчуття, наче мене викликав директор школи, щоби дати прочухана.

Пані Сапсан прихилилася до величезної кухарської плити.

— Вам гарно з нами?

Я сказав, що дуже гарно.

— От і добре, — мовила вона, але після цих слів її усмішка враз зникла. — Я так розумію, вчора ви провели приємний день із декотрими з моїх підопічних. І мали з ними розлогу розмову.

— О, так, це було дуже цікаво. Вони такі гарні!

Я намагався зберегти атмосферу легкості й невимушеності, але безпомилково бачив, що пані Сапсан підводить мене до якоїсь не надто приємної теми.

— А скажіть, будь ласка, яким чином ви самі охарактеризували б природу вашої розмови з моїми підопічними? — поцікавилася вона.

Я спробував пригадати.

— Так одразу й не скажеш… Бо ми розмовляли про багато речей. Яке життя у вас тут. Яке у мене там.

— У *вас там*.

— Так.

— А як на вашу думку — чи доречно обговорювати події майбутнього з дітлахами з минулого?

— З дітлахами? Ви вважаєте їх дітлахами? — не встигли ці слова зірватися з моїх вуст, як я вже пожалкував, що їх сказав.

— Не лише я, а й *вони самі* вважають себе дітьми, — з притиском відказала пані Сапсан. — А як би ви їх назвали?

Зважаючи на її настрій, я не мав наміру сперечатися з нею про тонкощі дефініцій.

— Ну, звичайно ж, дітьми.

— Та отож. А тепер повернімося до мого початкового запитання, — наполягла вона і,

емоційно підкреслюючи сказане, вдарила ребром долоні по кухонній плиті. — Чи вважаєте ви мудрим і доречним обговорювати майбутнє з дітлахами з минулого?

Я вирішив ризикнути.

— А ви вважаєте, що не можна?

— А ви, вочевидь, вважаєте, що можна! Мені це достеменно відомо, бо учора під час вечері Г'ю потішив нас захопливою розповіддю про телекомунікаційні технології двадцять першого сторіччя. — Її голос сповнював ядучий сарказм. — Вам, звісно, відомо, що коли у двадцять першому сторіччі хтось надсилає листа, то його можна отримати майже миттєво?

— Гадаю, ви маєте на увазі електронну пошту.

— Так от: Г'ю знає про неї все.

— Не розумію, — здивувався я. — А в чім тут проблема?

Пані Сапсан відштовхнулася від плити і, кульгаючи, ступила до мене крок. Навіть попри те, що вона мала зріст на цілий фут менше за мене, мушу зізнатися, їй вдалося мене налякати.

— Як імбрина я маю скріплений клятвою обов'язок гарантувати безпеку цих дітей, а понад усе — всіляко забезпечувати, щоби вони залишалися тут, на цьому острові, у цьому контурі.

— Зрозуміло.

— Вони ніколи не стануть частиною вашого світу, пане Портман. Тож навіщо забивати їм голови пишномовними байками про чудеса майбутнього? Тепер я маю через вас проблему: половина моїх дітей просяться організувати їм подорож до Америки на реактивному літаку, а решта ждуть не діждуться того дня, коли матимуть телефон-комп'ютер, як у вас.

— Мені дуже шкода, я не здогадувався про потенційні наслідки.

— Це їхня домівка. Я щосили намагалася зробити її якомога кращою. Але є один простий факт: вони не можуть покинути цей острів і свій контур, тому я дуже прошу вас не збурювали у них бажання податися звідси геть.

— Але ж чому їм не можна цього зробити?

Пані Сапсан звузила очі й кілька секунд мовчки дивилася на мене, а потім похитала головою.

— Перепрошую. Я й досі недооцінюю глибину вашої необізнаності. — І з цими словами пані Сапсан, яка, здавалося, була принципово нездатною до байдикування, взяла з плити каструлю і заходилася чиргикати її металевою драчкою. «Цікаво, — подумав я, — вона навмисне ігнорує моє запитання чи добирає слова, щоби ошелешити мене своєю відповіддю?»

Коли каструля стала бездоганно чистою, вона з ляскотом поставила її назад на плиту і сказала:

— Вони не зможуть залишитися у вашому світі, пане Портман, бо швидко постаріють і помруть.

— Як це — помруть?

— Не знаю, як вам ще дохідливо пояснити. Отак це: просто візьмуть і помруть, Джейкобе. — Вона висловлювалася вкрай стисло, наче хотіла якомога скоріше покласти край цій розмові. — Вам могло здатися, що ми знайшли спосіб, як обдурити смерть, але це лишень ілюзія. Якщо дітлахи затримаються надто довго на вашому боці контуру, то всі оті роки, яких вони уникнули, враз наваляться на них — за кілька годин.

Я уявив собі людину, яка зморщується, зсихається і перетворюється на прах — як оте

яблуко на нічному столику.

— Який жах, — мовив я і здригнувся.

— Нечисленні випадки отакого миттєвого старіння, свідком яких я мала нещастя бути, залишилися в моїй пам'яті найжахливішими спогадами.

— То таке бувало раніше.

— Так, кілька років тому — з молодою дівчиною, яка, на жаль, була моєю підопічною. Звали її Шарлотта. Це сталося тоді, коли я вперше і востаннє подалася у гості до однієї з моїх сестер-імбрин. За той короткий час Шарлотта примудрилася втекти від старших дітей, які відмовляли її, і вибралася з контуру. Було це десь тисяча дев'ятсот вісімдесят п'ятого чи вісімдесят шостого року. Коли Шарлотта радісно й безтурботно гуляла містечком, її помітив поліцейський. Вона не змогла пояснити представнику влади, хто вона і звідки взялася — і це чомусь здалося йому підозрілим. Бідолашну дівчину відправили до дитбудинку на велику землю. Лише через два дні змогла я дістатися до неї, але за той час вона постаріла на тридцять п'ять років.

— Гадаю, я бачив її фото: немолода жінка в одязі маленької дівчинки, — сказав я.

Пані Сапсан сумно кивнула.

— Після того вона змінилася назавжди. З'їхала з глузду.

— А що з нею сталося потім?

— Вона мешкає в контурі пані Дрімлюги. Пані Дрімлюга та пані Дрозд беруть під свою відповідальність усіх проблемних підопічних.

— Але ж, наскільки я розумію, вони не обмежені островом? — спитався я. — Хіба ж не можуть вони полишити його *тепер*, тобто тисяча дев'ятсот сорокового року?

— Так, можуть, але знову постаріють, як і звичайні люди. Але навіщо їм їхати звідси? Щоби опинитися у вирі жорстокої війни? Щоби зіштовхнутися з людьми, які їх бояться і не розуміють? А окрім цих небезпек існують ще й інші. Тому найліпший варіант — це

залишатися тут.

— А які це інші небезпеки?

Обличчя пані Сапсан спохмурніло, наче вона пожалкувала, що обмовилася.

— Це вас не стосується, тож не переймайтеся. Принаймні, тепер.

І пані Сапсан досить безцеремонно виставила мене за двері. Я ще раз поцікавився, що вона мала на увазі під «іншими небезпеками», але вона різко опустила перед моїм носом двері-ширму.

— Насолоджуйтеся чудовим ранком! — прощебетала вона, вичавивши з себе посмішку. — Ідіть, пошукайте панну Блюм, впевнена, що вона вмирає від бажання зустрітися з вами.

І з цими словами вона зникла у будинку.

Я побрів у двір, марно намагаючись викинути з голови оте змарніле й усохле яблуко. Та невдовзі мені це вдалося. Ні, я про нього не забув, просто воно більше не турбувало мене. Це було так дивно.

Поновивши пошуки Емми, я дізнався від Г'ю, що вона вирушила до села за припасами, тож я вмостився в тіні під деревом і чекав. Через якихось п'ять хвилин я був уже напівсонний; я сидів собі, всміхаючись, як безтурботний бовдур, і замріяно розмірковуючи — а що ж нам смачненького подадуть на обід? Схоже, одне лише перебування в цьому контурі справляло на мене такий собі наркотичний ефект, наче сам контур був наркотиком комбінованої дії: він підвищував настрій і водночас розслабляв і заспокоював. Мені подумалося, що коли я тут затримаюся надовго, то мені більше ніколи не захочеться повертатися до свого світу.

А ще я подумав, що коли це так, то цим багато що можна пояснити, наприклад, той дивний факт, що люди десятиріччями проживають один і той самий день і не з'їжджають із глузду. Так, життя тут легке й прекрасне, але якщо кожен день є майже аналогічним попередньому і якщо дітлахи справді нікуди не можуть звідси подітися, то цей острів є не лише раєм, а й в'язницею. Перебування тут було настільки гіпнотично-приємним, що людині знадобиться багато років, щоби збагнути цей суперечливий факт, а коли вона це усвідомить, то буде запізно: покидати контур буде надто небезпечною справою.

Тому це навіть не дилема. Насправді, вибору немає: однозначно треба залишатися. І тільки пізніше — через багато років — людина замислюється: а що трапилося б, якби я звідси пішов.

* * *

Напевне, я задрімав, бо прокинувся від того, що хтось легенько торкався моєї ноги. Я розплющив одне око — і помітив маленьку людиноподібну істотку, яка намагалася сховатися в моєму черевику, але заплуталася в шнурках. Істота була неповоротка й незграбна, заввишки з велику чашку і вбрана у військову форму. Вона востаннє спробувала вивільнитися, а потім завмерла. Вочевидь, то була заводна іграшка, в якій скінчився завод. Я розв'язав свій черевик, вивільнив фігурку і перевернув, видивляючись ключа для заводу, але не знайшов. Піднісши іграшку ближче до очей, я помітив, що то — химерна й груба на вигляд штука з головою, зроблена з кавалка заокругленої глини, а обличчя в неї позначене розмазаними відбитками великого пальця.

— Дай сюди! — скрикнув хтось із протилежного боку подвір'я. На пеньку біля лісу

сидів якийсь хлопець і махав мені рукою.

Термінових призначених зустрічей я не мав, тож узяв глиняного вояка і підійшов до хлопця. Довкола нього стояла шерега заводних чоловічків, які незграбно вешталися туди-сюди, мов пошкоджені роботи. Коли я наблизився до них, чоловічок, якого я тримав у руці, сіпнувся, знову ожив і завовтузився, наче намагався втекти. Я поставив його до решти фігурок і витер об штани вимазану в глину долоню.

— Мене звуть Єнох, — сказав хлопець. — Ти, напевне, саме отой, новенький.

— Здається, що так.

— Вибач, що потурбував, — сказав він, підганяючи повернутого мною чоловічка до решти. — Ось бачиш, вони мають клепку в голові. Хоча ще не навчені як слід, бо я їх зробив лише на тому тижні.

Хлопець говорив із акцентом, що видавав у ньому кокні.[6]. Через темні кола під очима він скидався на єнота, а його комбінезон — той самий, що я бачив на фото, — був забруднений глиною та грязюкою. Якби не товстенька пичка, то він скидався б на сажотруса з «Олівера Твіста».

— Ти сам їх зробив? — спитав я, чимало вражений. — А як?

— Вони — гомункули, — відповів хлопчик. — Інколи я чіпляю їм лялькові голови, але цього разу я поспішав і не завдавав собі клопоту.

— Які ще гомункули?

— Штучні чоловічки, — пояснив хлопець таким тоном, що про це навіть ідіоти знають. — Декотрі люди вважають, що гомункули — то вигадка, але ж це повна бздура, еге ж?

— Безперечно, — погодився я.

Глиняний воячок, якого я повернув до його одноплемінників, знову вирушив у мандри, та Єнох легенько підштовхнув його назад, до групи. Здавалося, всі вони рухалися абсолютно хаотично, зіштовхуючись один з одним, мов збуджені атоми.

— Ану бийтеся, ви, слинтяї! — суворо скомандував їм хлопець, і тут я збагнув, що чоловічки не просто бемкалися один об одного, а лупцювали один одного руками й ногами. Неслухняного глиняного вояка бійка, вочевидь, не цікавила, тому він знову тишком-нишком відсунувся від основної маси гомункулів, тож Єнох схопив його і відламав йому ноги.

— Ось що очікує дезертирів у моїй армії! — скрикнув він і кинув скалічену фігурку в траву, де вона кумендо звивалася, коли на неї враз накинулися інші солдатики.

— Ти з усіма своїми іграшками так обходишся?

— А що? — сказав хлопець. — Тобі їх жаль?

— Не знаю. А що, їх треба жаліти?

— Не треба. Якби не я, то їх не було б на світі.

Я розсміявся, а Єнох невдоволено витріщився на мене.

— А що тут смішного?

— Ти ж щойно пожартував.

— Ти що — тупий? — визвірився на мене творець гомункулів. — Ось поглянь. — Він схопив одного зі своїх вояків і зірвав з нього одежинку. Потім розламав чоловічка посередині і витягнув з його липких грудей малесеньке пульсуюче серце. Воячок враз обм'як і завмер. Єнох взяв сердечко вказівним та великим пальцями і показав його мені. — Це мишаче серце, — пояснив він. — Це те, на що я здатний: забрати життя у однієї істоти і подарувати його іншій, або отакій, зробленій з глини, або тій, що колись була живою, але померла. — З цими словами він запхав мишаче серце до однієї з кишень комбінезона. — Щойно я навчуся правильно тренувати їх, у мене буде ціла армія отаких істот. Та тоді кожна з них буде *великою*. А що *ти* можеш робити? — поцікавився хлопець.

— Я? Взагалі-то, нічого. Тобто нічого особливого, як, наприклад, ти.

— Жаль, — мовив «творець». — Але ти ж залишишся з нами?

Він не сказав це так, наче йому хотілося, щоби я зостався. Ні. Він питав із цікавості.

— Не знаю, — відповів я. — Я про це ще не думав. — Звісно, це була брехня. Я думав про це, але, здебільшого, як про мрію, видаючи бажане за дійсне.

Хлопець підозріло поглянув на мене.

— А ти що — не хотів би лишитися?

— Я ще не знаю.

Хитро примружившись, творець гомункулів кивнув, наче щойно усвідомив, хто я насправді.

А потім прихилився до мене і стиха пошепки спитав:

— Емма казала тобі про «Вчини напад на село» чи ні?

— Вчини що?

Хлопець відвів погляд.

— Та так, нічого. То у нас є така гра.

У мене з'явилося чітке відчуття, що на мене чекає підстава.

— Нічого вона мені не казала.

Єнох підсунувся до мене разом із пеньком.

— Звісно, що не казала, — мовив він. — Б'юся об заклад, в цьому місці є *чимало* такого, про що вона воліла б тобі не розповідати.

— Та невже? А чому?

— Бо тоді ти побачиш, що тут не так вже й чудово, як всі намагаються продемонструвати, і передумаєш залишатися.

— А про що саме йде мова? — поцікавився я.

— Не можу тобі розповісти, — відказав хлопець, блиснувши хитруватою посмішкою. — Бо тоді мені буде непереливки.

— Як знаєщ, — відповів я. — До того ж, ти сам підняв цю тему.

Я підвівся, збираючись піти.

— Стривай! — скрикнув хлопець, хапаючи мене за рукав.

— А навіщо мені тут залишатися, якщо ти нічого не бажаєш мені розповідати?

Творець гомункулів задумливо потер підборіддя.

— Так, мені заборонено будь-що розповідати, але я не можу завадити тобі піти нагору і зазирнути до кімнати, розташованої у кінці коридору.

— А навіщо? — спитав я. — Там є щось цікаве?

— Не що, а хто. Там — мій приятель Віктор. Він хоче з тобою зустрітися. Сходи туди й поговори з ним.

— Чудово, — сказав я. — Піду й поговорю.

Я рушив до будинку, але раптом свист Єноха. Він зробив жест, немов пробігся рукою по вершечку дверей. «Ключ», — сказав він самими губами.

— А навіщо мені ключ, коли там хтось є?

Єнох відвернувся, вдаючи що не почув мене.

* * *

Я неквапливо зайшов до будинку і піднявся сходами з таким виглядом, наче у мене там якісь справи і мені байдуже, знає хто-небудь про це чи не знає. Діставшись до другого поверху непоміченим, я підкрався до кімнати в кінці коридору і натиснув на ручку. Замкнено. Я постукав, але мені ніхто не відповів. Озирнувшись через плече пересвідчитися, що мене ніхто не бачить, я пробігся рукою по вершечку одвірка. І, певна річ, знайшов там ключ.

Відімкнувши двері, я прослизнув до кімнати. Вона була схожа на решту спалень у будинку: тумбочка, шафа і ваза з квітами на нічному столику. Вже високе вранішнє сонце світило крізь штори такого насиченого жовтого кольору, що вся кімната здавалася немовби заповненою янтарем. Я не відразу помітив за мереживною занавіскою хлопця, який лежав на ліжку із заплющеними очима і злегка розтуленим ротом.

Я заціпенів, боячись розбудити його. Я впізнав його з альбому пані Сапсан, хоча жодного разу не бачив його ані у дворі, ані у їдальні, і нас ніхто не знайомив. На фото він спав у ліжку, так само, як і тепер. Невже його ізолювали, бо він зліг від хвороби, яка спричиняє сонливість? Може, Єнох хотів, щоби я теж заразився цією хворобою?

— Привіт, — прошепотів я. — Ви не спите?

Хлопець не поворухнувся. Поклавши руку йому на плече, я легенько посіпав його. Голова хлопця повільно схилилася на один бік.

І в цю мить я осягнув одну страшну річ. Щоби перевірити своє припущення, я підніс руку до хлопцевого рота. І не відчув його дихання. Я торкнувся пальцем його губ — вони були холодні, мов крига. Я ошелешено відсмикнув руку.

Раптом позаду почулися чиїсь кроки. Я рвучко крутнувся і побачив на порозі Бронвін.

— Вам не можна сюди заходити! — засичала вона.

— Він мертвий, — перелякано мовив я.

Бронвін поглянула на хлопця, і її обличчя жалісно зморщилося.

— То — Віктор.

Раптом до мене дійшло, де я бачив його обличчя. Віктор був тим хлопцем, який піднімав однією рукою кам'яну брилу на дідовому фото. Важко було сказати, скільки він отак пролежав тут, мертвий. Оскільки час в контурі циркулював по колу, то п'ятдесят років були тут як один день.

— А що з ним сталося? — спитав я.

— Може, мені вдасться оживити Віктора, — почувся голос позаду нас. — Тоді сам у нього й спитаєш.

То був Єнох. Він увійшов до кімнати і зачинив за собою двері.

Бронвін радісно поглянула на нього крізь сльози, що стояли в очах.

— Невже ти зможеш його підняти? О, будь ласка, Єноху!

— Мені не можна, — відказав він. — Наразі мій запас сердець закінчується, до того ж, щоби підняти його хоч на хвилину, їх знадобиться досить багато.

Бронвін підійшла до мертвого хлопця і пальцями пригладила йому волосся.

— Ну будь ласка, — благально мовила вона, — ми вже так давно не розмовляли з Віктором!

— Взагалі-то, я маю кілька коров'ячих сердець, законсервованих у підвалі, — сказав Єнох, вдаючи, що вагається. — Але я страшенно не люблю використовувати неповноцінні органи. Свіжі — це завжди краще!

Тепер Бронвін розплакалася вже по-справжньому. Одна її сльозинка упала Віктору на куртку, і вона поквапливо стерла її своїм рукавом.

— Та не побивайся ти так, — поморщився Єнох. — Ти ж знаєш, я цього терпіти не можу. До того ж, будити Віктора — це жорстоко. Бо йому гарно там, де він є.

— А де це? — поцікавився я.

— Хтозна. Але щоразу, коли ми його піднімаємо, щоби трохи потеревенити, він наче страшенно поспішає кудись повернутися.

— Що є насправді жорстоким, так це отак бездушно гратися з Бронвін і дурити мене, — сказав я. — А якщо Віктор помер, то чому б його не поховати?

Бронвін кинула на мене погляд, сповнений глузливої зневаги.

— Тоді ж ми не зможемо бачити його.

— Мені дуже шкода, приятелю, — сказав Єнох. — Я сказав тобі прийти сюди лише тому, що хотів, аби ти знав усі факти. Я на твоєму боці.

— Та невже? І які факти? Чому помер Віктор?

Бронвін підняла на мене погляд.

— Його убив… ой-ой-ой! — скривилася вона, бо Єнох сильно ущипнув її за внутрішню частину передпліччя.

— Мовчи! — скрикнув він. — Не тобі про це розповідати!

— Та це ж абсурд якийсь! — обурився я. — Якщо ніхто з вас мені нічого не розповість, я піду до пані Сапсан і сам спитаю її.

Єнох витріщив очі і підбіг до мене.

— Е, ні, ти не мусиш цього робити.

— Та невже? А чому це, скажи на милість?

— Пташка не любить, коли ми говоримо про Віктора, — пояснив він. — До речі, саме через нього вона увесь час вбирається в чорне. Не доведи Господи, щоби вона дізналася, що ми тут були! Бо тоді вона нас повісить за мізинці ніг!

Немов за його підказкою на сходах почулися кульгаві кроки пані Сапсан. Бронвін побіліла, мов крейда, і вискочила повз мене у двері, але Єнох вискочити не встиг, бо я заступив йому дорогу.

— Геть з дороги! — засичав він.

— Скажи мені, що трапилося з Віктором!

— Я не можу!

— Тоді розкажи мені про «Вчини напад на село»!

— Я й про це не можу тобі розповісти!

Він був спробував відштовхнути мене, але, збагнувши, що не зможе, швидко здався.

— Гаразд, тільки зачини двері, і я скажу тобі про це пошепки!

Я зачинив двері у ту мить, коли пані Сапсан виходила на сходовий майданчик. Ми трохи постояли, припавши вухами до дверей — чи не запідозрила директорка нашу присутність? Та її кроки стихли посередині коридору. Потім почулося, як зі скрипом відчинилися і зачинилися двері.

— Вона увійшла до своєї кімнати, — прошепотів Єнох.

— Отже, — сказав я, — повернімося до «Вчини напад на село».

З таким виглядом, наче він страшенно жалкує, що таке бовкнув, Єнох жестом підкликав мене. Я підійшов до нього і нахилився, щоби він прошепотів мені на вухо.

— Як я вже сказав, це така гра. І ми в неї граємо. Увесь сенс цієї гри — в її назві.

— Ти хочеш сказати, що ви дійсно вчиняєте напад на село?

— Так. Все розбиваємо, ганяємо мешканців, спалюємо все, що можемо. Це дуже весела гра.

— Але ж це жахливо!

— Ну то нам же треба коли-небудь вправлятися в наших навичках чи не треба? На той випадок, якщо нам коли-небудь доведеться захищатися. Інакше ми заплісняві́ємо і розучимося робити те, на що здатні. До того ж, існують правила. Нам не дозволяється нікого убивати. Просто полякати трохи — і все. А якщо хтось ненароком і дістане поранення, то наступного дня він однаково нічого не пам’ятатиме і буде свіжий, мов огірочок.

— А Емма також грає в цю гру?

— Та ні, не грає. Вона точнісінько як ти: вважає, що це лиходійство.

— Так це і є лиходійство.

Єнох підкотив очі.

— Два чоботи — пара.

— Що ти хочеш цим сказати?!

Він випростався на всі п’ять футів чотири дюйми свого зросту і тицьнув мене пальцем у груди.

— Я хочу цим сказати, що ти б краще не корчив переді мною крутого чувака, який вирішує, що нам робити, второпав, хлопче? Річ у тім, що коли б ми час від часу не влаштовували набігів на оте довбане село, то більшість із нас вже давно б поїхали стріхою, второпав, ні? — Він підійшов до дверей, помацав ручку, а потім повернувся і поглянув на мене впритул. — А якщо ти вважаєш скаженими *нас*, то цікаво, що ти заспіваєш, коли побачиш *їх*.

— Кого це — їх? Про що тут всі натякають, але бояться сказати?

Єнох підняв догори палець — мовчи, мовляв, і вийшов.

Я знову залишився на самоті. Мої очі мимоволі притягнулися до тіла на ліжку.

«Що ж сталося з тобою, Вікторе? Можливо, він з’їхав з глузду і наклав на себе руки, — подумав я. — Йому так насточортіло оце приємне, але позбавлене майбутнього існування, що він наковтався пацючої отрути або кинувся вниз головою зі скелі. А може, його прикінчили «вони», оті «інші небезпеки», на які нещодавно натякнула пані Сапсан.

Я крадькома вийшов у коридор і вже був рушив до сходів, як раптом за напівзачиненими дверима почувся голос пані Сапсан. Я пірнув до найближчої кімнати і ховався там доти, поки не почув, як вона прошкутильгала повз мене і спустилася сходами. І тоді я помітив перед акуратно застеленим ліжком черевички — черевички Емми. Я опинився у її спальні.

Під однією стіною стояв комод із дзеркалом, а під другою — письмовий столик із підсунутим під нього стільцем. Це була кімната охайної чепурної дівчини, якій не було чого ховати. Принаймні, так мені здавалося, поки я не знайшов в комірчині коробку з-під капелюха. Вона була перев’язана мотузкою, і на ній восковим олівцем було написано:

Приватна кореспонденція
Емми Блюм

Не відкривати

То було все одно, що махати червоними трусами перед носом у бика. Я сів, поклав коробку на коліна і розв’язав мотузку. Всередині було близько сотні листів, і всі — від мого діда.

Моє серце прискорило швидкість. Це була саме та золота копальня, яку я сподівався знайти в старому зруйнованому будинку. Зрозуміла річ, мені було соромно, що я зазирав у чуже життя, але якщо тутешні мешканці так вперто оберігали свої таємниці, то мені лишалося одне: дізнатися про все самому.

Мені хотілося прочитати усі листи, але я боявся, що хтось мене застукає, тому я швидко проглянув їх — для загального уявлення. Багато листів було датовано початком тисяча дев’ятсот сорокових, коли дідо Портман служив у війську. Вибірково продивившись декотрі з них, я виявив, що вони надміру довгі, соковиті, сповнені зізнань у коханні та незграбних описів Емминої краси тодішньою, іще недосконалою, дідовою англійською («Ти гарна, як квітка, ти дуже красиво пахнути, можна я тебе зірвати?» і так далі в такому стилі). В один з листів дід вклав фото, де він сидить верхи на бомбі з цигаркою в кутику рота.

З часом його листи стали коротшими й рідшими. В п’ятдесятих він писав їх десь по одному на рік. Останній датований квітнем 1963 року; в конверті листа не було, лише фотографії. На двох із них була Емма — фото, які вона йому послала, а він відіслав назад. Перше ще з ранніх часів — жартівливе, як і фото діда з бомбою. На ньому Емма чистила

картоплю і вдавала, що палить люльку пані Сапсан. Наступна фотографія була сумнішою, і мені подумалося, що Емма послала її тоді, коли від діда якийсь час не було листів. Останній знімок — фактично, остання річ, яку він їй прислав, то було фото мого діда у віці сорока з гаком років, де він був зображений з маленькою дівчинкою.

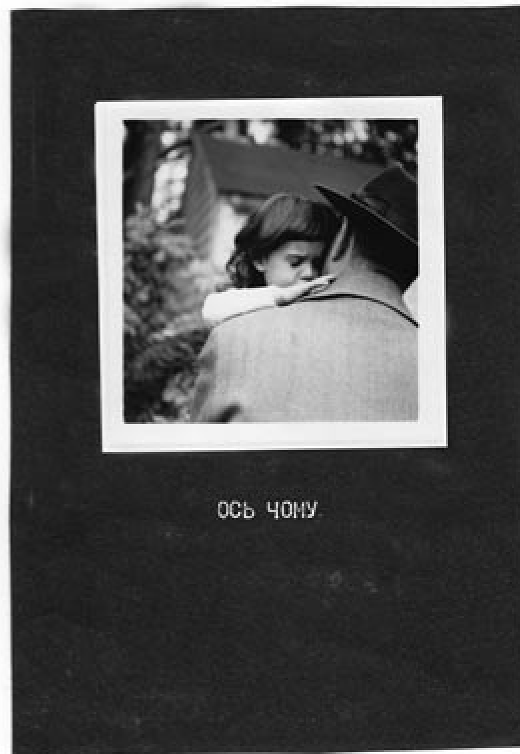

Я витріщався на останнє фото десь хвилину, аж поки не второпав, хто та маленька дівчинка. То був ніхто інший, як моя тітонька Сюзі, якій було тоді років з чотири. Після цієї фотографії листів більше не було. Мені стало цікаво — а скільки ж іще листів написала моєму дідові Емма, не отримуючи на них відповіді, і що мій дідо робив з її листами. Викидав їх? Напевне, саме її листа знайшов мій батько з тіткою Сюзі у дитинстві і саме через цей лист вони вирішили, що їхній батько вдавався до подружніх зрад і брехні. Як же вони помилялися!

Я почув, як хтось стиха прокашлявся, і, обернувшись, побачив Емму, яка свердлила мене

сердитим поглядом з порога кімнати. Я почервонів і заходився похапцем збирати листи, але було надто пізно. Мене застукали на місці злочину.

— Вибач. Мені не слід було сюди заходити.

— Та невже? А я й не знала! — саркастично кинула Емма. — Але то нічого, мені дуже шкода, що я перервала тобі читання. Заради Бога, продовжуй. — Вона рвучко підійшла до комода, висмикнула шухляду і зі стукотом кинула її на підлогу. — Можеш заодно і мої трусики переглянути, а чом би й ні?

— Вибач, я дуже винуватий перед тобою, — повторив я. — Я ніколи такого не роблю.

— Воно й не дивно, що не робиш. Бо дуже зайнятий тим, що підглядаєш за жінками у вікна їхніх спалень!

Трясучись від люті, вона нависла наді мною, а я тим часом метушливо намагався запхати фотографії назад до коробки.

— До речі, вони були розкладені у певному порядку. Дай я сама їх зберу, бо ти геть усе переплутаєш! — Емма відштовхнула мене і, сівши поруч, викинула вміст коробки на підлогу і заходилася сортувати листи на купки зі швидкістю вправної поштарки. Вважаючи за краще сидіти і не гавкати під руку, я сумирно спостерігав за її роботою.

Трохи заспокоївшись, Емма сказала:

— То тобі захотілося дізнатися, що було межи мною та Ейбом? Міг би мене спитати.

— Мені не хотілося нав’язуватися.

— Воно й видно, еге ж?

— Та отож.

— Ну то як? Що саме ти хочеш знати?

Я замислився, навіть не знаючи, звідки почати.

— Ну… то що між вами було?

— Знаєщ, перескочімо всі приємні моменти і почнімо з кінця. Насправді все дуже просто. Він поїхав. Сказав, що кохає мене і одного дня повернеться. Але так і не повернувся.

— Але ж він мусив піти, хіба ж ні? На війну.

— Мусив? Не знаю. Він сказав, що ніколи не подарує собі, якщо сидітиме і нічого не робитиме, тоді як його одноплемінників хапають і знищують. Сказав, що то його обов’язок. Гадаю, що той обов’язок означав для нього більше, аніж я. Та я чекала. Чекала і хвилювалася всю оту криваву війну, боячись, що кожен наступний лист може бути повідомленням про смерть. А потім, коли війна скінчилася, він написав, що ніяк не може повернутися. Бо в такому разі геть збожеволіє. Сказав, що завдяки армії навчився захищати себе і що йому більше нафіг не потрібна нянька в особі Пташки. Він поїде до Америки, підшукає нам домівку, а потім забере мене. Тож я знову чекала. Я чекала так довго, що якби насправді поїхала тоді до нього, то мені було б уже сорок років. Але Ейб зрештою зійшовся з якоюсь простачкою. І на цьому все й скінчилося. Як то кажуть, нічого не вдієш.

— Вибач. Я й гадки про це не мав.

— Це давня історія. Я вже нечасто витягую її зі своєї пам’яті.

— Ти винуватиш його в тому, що він кинув тебе, а ти так і застрягла тут?

Емма уважно поглянула на мене.

— А хто каже, що я тут застрягла? — сказала вона. І додала, зітхнувши: — Ні, я його не винувачу. Просто скучаю за ним — і все.

— І досі скучаєш?

— Кожного дня.

Емма скінчила сортувати листи.

— Ось і маємо, — сказала вона, закриваючи коробку кришкою. — Вся історія мого кохання — у запиленій коробці в стінній шафі.

Заплющивши очі, вона потерла перенісся. На якусь мить я побачив крізь її гладеньке обличчя стару жінку, якою вона мала бути тепер. Мій дід грубо розтоптав її бідолашне чутливе серце, і воно й досі кровоточило, хоч минули роки й роки.

Мені захотілося обійняти її, але щось зупинило. Ось вона переді мною: гарна, весела й дивовижна дівчина, яка — о, чудо з чудес! — здається, симпатизує мені. Але тепер я збагнув, що то не я їй подобався. Вона сохнула за іншим чоловіком, і я був лише замінником свого діда, його дублікатом. І цього достатньо, щоби зупинити будь-кого, хоч яким би сексуально збудженим ти не був. Я знаю хлопців, які обламувалися від однієї думки про зустріч із колишньою подругою свого приятеля. Тож якщо міряти мою ситуацію цією ж міркою, то зустрічатися з подругою свого діда було майже рівнозначно кровозмішенню.

Та не встиг я й оком моргнути, як відчув, що Емма притулилася до мене. Потім її голова опинилася на моєму плечі, і відчув, як її щока потихеньку потягнулася до мого обличчя. Якщо й справді існує така річ, як мова тіла, то мова її тіла промовляла: «Поцілуй мене!» За мить наші обличчя опиняться навпроти і мені доведеться вибирати: або потягнутися до неї губами, або серйозно образити, відштовхнувши. А я її уже образив, коли заперся в її кімнату і нишпорив у її листах. Не те, щоб мені не хотілося — насправді, дуже хотілося, — але сама думка поцілувати її за два фути від коробки з любовними листами від мого діда, зібраними з нав'язливою ретельністю, змушувала мене нервувати і почуватися не у своїй тарілці.

Раптом її щока торкнулася моєї, і я подумав: «Тепер або ніколи» — і бовкнув перший-ліпший вираз, здатний, на мою думку, вщент розбити Еммин романтичний настрій.

— А чи є що-небудь між тобою та Єнохом?

Вона враз відсахнулася, наче я запропонував їй піти до ресторану, де подають тушкованих цуценят.

— Що?! Ні! Звідки, заради Бога, тобі у голову наверзлася така маячня?

— Від нього. Коли він про тебе говорить, то у його голосі з'являється якийсь біль, і у мене виникло чітке відчуття, що він не хоче моєї присутності тут, у притулку, наче я йому чимось заважаю, встрягаю у його хтиву гру.

Емма ошелешено витріщилася на мене.

— По-перше, не має він ніякої «гри», у яку можна «встряти», це я тобі гарантую. Він — ревнивий ідіот і брехун.

— Та невже?

— Що невже?

— Невже він брехун?

Емма зіщулила очі.

— А чому це ти питаєш? Він що — поширює якісь дурні плітки?

— Еммо, що сталося з Віктором?

На її обличчі з'явився вираз потрясіння. Вона не чекала такого запитання.

— Єнох — маленький гидотний егоїст. Ну його к бісу!

— Тут є дещо, про що мені ніхто не хоче розповідати, тому я хочу дізнатися, *що* ви від мене приховуєте.

— Я не можу тобі розповісти, — сказала Емма.

— Це я вже чув! «Не можу, не можна!» Мені не можна говорити про майбутнє, тобі не

можна говорити про минуле! Пані Сапсан зв’язала вас усіх міцними вузлами. Останнє бажання мого діда полягало в тім, що я мушу приїхати сюди і дізнатися правду. І я не міг цим бажанням знехтувати.

Емма взяла мою руку, поклала собі на коліно і прикипіла до неї поглядом. Здавалося, вона шукала на ній правильну відповідь.

— Маєш рацію, — нарешті озвалася вона. — Тут справді дещо є.

— Розкажи мені.

— Не тут, — прошепотіла вона. — Сьогодні увечері.

Ми домовилися зустрітися пізно того ж вечора, коли мій татко та пані Сапсан повкладаються спати. Емма наполягла на тому, що це єдиний можливий спосіб, бо тут навіть стіни мають вуха і нам буде вкрай важко вислизнути вдень удвох непоміченими. Щоби зміцнити ілюзію, що нам нема чого ховати, решту дня ми провешталися у дворі у всіх на виду, а коли сонце похилилося до обрію, я вирушив назад до болота сам-один.

* * *

У двадцять першому столітті той вечір був дощовий, і коли я добрався до бару, на мені жодної сухої нитки не було. Батька я застав удома. Він сидів за столом, обхопивши долонями пляшку пива, тож я підсунув до нього стілець, всівся поруч і, витираючи обличчя серветкою, почав свої вигадані історії про те, як провів день. (Я дізнався про брехню одну цікаву річ: чим більше брешеш, тим легше брехати.)

Він майже не слухав мене.

— Гм, цікаво, — казав він, відводячи очі, й знову прикладався до пляшки.

— Що з тобою? — спитав я його. — Ти й досі на мене дуєшся?

— Та ні, нічого подібного. — Він хотів був пояснити, але змахнув рукою і замовк. — Все одно це дурниця.

— Татку, скажи.

— Та я… я про отого типа, що з’явився тут кілька днів тому. Іще один орнітолог.

— Він — твій знайомий?

Батько похитав головою.

— Ніколи не зустрічав його раніше. Спочатку мені здалося, що він такий собі ентузіаст-аматор, але він вперто приходить на одні й ті самі місця, одні й ті самі місця гніздування і робить нотатки. Він знає свою справу. А коли сьогодні я узрів його з кліткою для кільцювання та з «хижаком», то я второпав, що він справжній профі.

— Хижаком?

— Це бінокль такий. Серйозна штука.

Він кілька разів зіжмакав і розправив паперову серветку на столі — явна ознака того, що він нервував.

— І це тоді, коли мені здалося, що я є першовідкривачем цієї популяції птахів. Мені дуже хотілося, щоб моя книжка стала чимось особливим.

— І тут з’являється цей мудак.

— Джейкобе!

— Тобто цей негарний чоловік. Сучий син, коротше.

Батько розсміявся.

— Дякую, синку, розвеселив.

— Твоя книга однаково стане особливим явищем, ось побачиш, — заспокоїв я його.

Батько знизав плечима.

— Хтозна. Хотілося б. — Але голос його лунав невпевнено.

Я достеменно знав, що трапиться далі. Бо це вже стало незмінною частиною абсурдного замкнутого кола, в яке потрапляв мій батько. Спочатку він по-справжньому загоряється якимось проектом і безупинно місяцями говорить про нього. А потім неминуче виникає якась мікроскопічна проблема, що ставить палиці в колеса блискучого плану. І замість вирішити цю проблему, батько дозволяє їй поглинути його. Грандіозний проект враз скасовується, він знаходить новий — і цикл повторюється наново. Мого батька дуже легко розчарувати і відбити бажання докладати зусилля. Саме через це він і мав у своїй шафі з десяток незакінчених рукописів, саме через це він так і не відкрив орнітологічної крамниці, яку збирався започаткувати разом із тіткою Сюзі, саме через це він мав диплом бакалавра азійських мов, хоча жодного разу так і не побував в Азії. Йому було сорок шість, а він і досі не знайшов себе в житті і досі намагався довести, що може обійтися без материних грошей.

Насправді ж він потребував доброї напутньої розмови, але я не мав ані бажання, ані морального права таку розмову починати, тому спробував змінити тему розмови.

— А де зупинився цей кайфоломщик? — спитався я. — Мені здавалося, що наші номери — єдині на острові.

— Наскільки можна судити, він живе у наметі, — відповів батько.

— І це в таку погоду?

— Він — щось типу стійкого орнітологічного солдатика. Суворі умови життя й роботи наближають тебе до об’єктів досліджень — як фізично, так і психологічно. Ну, через терни — до зірок, щось типу того.

Я розсміявся.

— А чому ж тоді й ти не отаборився? — спитав я — і відразу ж пожалкував.

— З тієї самої причини, чому, скоріш за все, не вийде моя книга. Завжди знаходиться хтось впертіший і відданіший своїй справі, ніж я.

Я ніяково завовтузився на стільці.

— Я не мав на увазі саме це. Я хотів лиш сказати, що…

— Т-с-с-с! — Батько заціпенів і крадькома зиркнув на двері. — Поглянь, але не показуй, що ти робиш це навмисне. Він щойно сюди увійшов.

Я прикрив обличчя розгорнутим меню і крадькома зиркнув через край. На порозі з’явився неохайний бородань і, озирнувшись довкола, погупав ногами, струшуючи з чобіт воду. Він був убраний у кепку-дощовик, темні окуляри і те, що при уважнішому розгляді виявилося кількома куртками, вдягненими одна на одну. Це робило його опецькуватим і злегка химерним на вигляд.

— А мені подобається його імідж такого собі волоцюжного Діда Мороза, — сказав я пошепки. — Такий імідж дається непросто. Наступного року він, напевне, увійде в моду.

Батько нічого не відповів. Чоловік поважно пройшов до бару, і розмови довкола нього помітно стихли. Кев спитав, *що* він хотів би замовити, чоловік щось відповів, і Кев подався в кухню. Чекаючи на нього, новоприбулий дивися прямо поперед себе, а через хвилину Кев повернувся і подав йому «собачу сумку», тобто торбу з їжею. Він узяв її, поклав на стійку кілька купюр і рушив до дверей. Перед тим як вийти, чоловік зупинився і повільним поглядом обвів кімнату. А потім, витримавши довгу паузу, пішов.

— А що він замовив? — гукнув мій батько, коли за незнайомцем зачинилися двері.

— Та кілька біфштексів, — відповів Кев. — Сказав, що йому байдуже, як їх приготують, тому я їх нашвидкуруч і підсмажив — по кільканадцять секунд на кожен бік. Він навіть не думав нарікати.

Присутні в барі забурмотіли, обговорюючи новину, і гучність їхніх розмов знову зросла.

— Сирий біфштекс, — сказав я батьку. — Мусиш погодитися, що це дивно навіть для орнітолога.

— Може, він просто сироїд, — відказав він.

— Та отож. А, може, йому набридло харчуватися кров'ю ягнят.

Татко підкотив очі під лоба.

— Той тип вочевидь має гасову плитку. Скоріш за все, він воліє куховарити на свіжому повітрі.

— Під дощем? І чому це ти його захищаєш, до речі? Я гадав, що він — твій непримиримий ворог.

— Не сподіваюся, що ти мене зрозумієш, — відказав батько, — але буде краще, якщо ти з мене не насміхатимешся. — Він підвівся і рушив до стійки бару.

* * *

За кілька годин батько, від якого тхнуло спиртним, нетвердою ходою пішов нагору і впав у ліжко. Він заснув миттєво і несамовито захропів. Ухопивши плащ, я вирушив на зустріч з Еммою, бо тепер міг не ховатися.

На вулицях було тихо й безлюдно, мені здавалося, я чув, як падають крапельки роси. Небо вкривав тонкий шар хмар, крізь які пробивалося достатньо місячного сяйва, щоби освітлювати мені дорогу. Коли я вибрався на кряж, по моїй спині побігли невеличкі холодні мурашки. Я обернувся і побачив, як з далекого горбка за мною хтось спостерігає. Він притиснув руки до обличчя, а лікті розвів на різні боки, наче у бінокль дивився. Спершу мені подумалося: «От чорт, я таки попався», бо мені здалося, що то стоїть на чатах якийсь фермер, зображаючи з себе детектива. Але якщо це так, то чому він не наближається і не висуває мені претензій? Чоловік і далі стояв і дивився на мене, а я теж стояв і дивився на нього.

Нарешті я вирішив: «Якщо вже попався, то попався», і тепер, хоч так, хоч сяк, а чутка про мої нічні походеньки неодмінно дійде до мого батька. Тому я підняв руку, показав чоловікові середній палець і ввійшов у прохолодний туман.

Вийшовши по той бік кургану, я побачив, що хмари хтось прибрав, наче штору відсунув, а повний місяць на небі роздувся, немов величезна повітряна куля. Він був такий яскраво-жовтий, що я аж примружився. За кілька хвилин прийшла Емма. Пробираючись через болото, вона без упину торохтіла, вибачаючись за спізнення:

— Вибач, трохи спізнилася. Років сто довелося чекати, поки всі спати повкладаються! А коли виходила, то наскочила на Г'ю та Фіону, які цьомкалися й тискалися в садку. Але не бійся. Вони пообіцяли мені мовчати, якщо я мовчатиму про них. — Вона рвучко обняла мене. — Я дуже за тобою скучила. Вибач за те, що сталося вдень.

— І ти мені вибач, — сказав я, незграбно погладивши її по спині. — Ну що — поговорімо?

Емма відсторонилася.

— Не тут. Є краще місце. Особливе місце.

— Та я не знаю…

Емма взяла мене за руку.

— Не переймайся. Тобі там дуже сподобається, обіцяю. Там я все тобі розповім.

Я майже не сумнівався, що то був хитрий Еммин задум затягнути мене до ліжка, і якби я був старшим чи мудрішим або одним з тих чуваків, які бували в ліжку з гарними дівчатами так часто, що вже перебирали, то мені б вистачило психологічної та гормональної стійкості вимагати розмови тут і негайно. Але я був ані старшим, ані мудрішим, ані досвідченим ловеласом. До того ж, вона якось так по-особливому дивилася на мене, безтурботно всміхаючись, час від часу грайливим і звабливим жестом відкидаючи назад волосся, що я відчув себе обеззброєним і безпорадним.

«Я піду, але цілуватися з нею не буду», — пообіцяв я самому собі.

Поки Емма вела мене через болото, повторював ці слова, наче мантру: «Нізащо не цілуйся! Нізащо не цілуйся!» Спочатку ми попрямували до міста, але потім звернули до скелястого берега, який виходив на маяк, й обережно пробралися крутою стежиною до піщаної смуги.

Коли ми дійшли до крайки води, Емма сказала мені почекати, а сама побігла щось принести. Я стояв і дивився, як промінь прожектора маяка, повільно обертаючись, вихоплює з темряви все довкола: тисячі морських птахів, що спали на вибоїстих скелях; гігантські прибережні валуни, відкриті припливам та відпливам; трухлявий ялик, що стирчав із піску неподалік. Коли Емма повернулася, я побачив, що вона перевдяглася у купальний костюм і тримала в руці дві підводні трубки з масками.

— О, ні, — простогнав я, — тільки не це.

— Можеш роздягнутися до трусів і майки, — запропонувала Емма, з сумнівом поглянувши на мої джинси та плащ. — У цьому вбранні ти далеко не запливеш.

— Не запливу, бо навіть не збираюся нікуди плисти! Я погодився прокрастися сюди вночі — це так, але щоб поговорити з тобою, а не…

— Ми неодмінно поговоримо, — запевнила Емма.

— Ага, під водою. Коли я буду в самих трусах.

Вона роздратовано копнула ногою, обсипавши мене піском, різко обернулася і пішла геть, але потім крутнулася на п’ятах і повернулася.

— Я не збираюся до тебе чіплятися, якщо ти боїшся саме цього. Не лести собі.

— А й не лещу.

— Тоді кинь дуріти і скидай свої ідіотські штани!

Раптом вона напала на мене: зборола на землю і силою розщіпила однією рукою мою реміняку, а другою кинула мені в обличчя пісок.

— Тьху! — сплюнув я. — Так нечесно, так нечесно! — Не маючи вибору, я відплатив тією ж монетою, пожбуривши в обличчя жменю піску, і невдовзі між нами точився справжнісінький бій без правил на піску. Коли ж бій скінчився, ми обидва нестримно реготали, марно намагаючись витрусити з волосся пісок.

— От тепер тобі нікуди дітися, бо маєш помитися. Хочеш не хочеш, а доведеться тобі у воду лізти.

— Гаразд, полізу.

Спочатку вода здалася мені невимовно холодною — незавидна ситуація, коли пірнати

доведеться в самих шортах, але я досить швидко призвичаївся до температури. Ми пішли по пояс у воді за скелясті валуни, де стояло прив'язане до буя каное. Ми ввібралися всередину, Емма подала мені весло, і ми удвох повеслували до маяка. Ніч була тепла, море спокійне, і на кілька хвилин я забувся в приємному ритмі весел, що плескали по воді. Приблизно за сотню ярдів до маяка Емма кинула веслувати і переступила через борт у воду. На мій подив вона не зникла під хвилями, а так і стояла — по коліна у воді.

— Тут що — піщана коса чи щось таке? — спитався я.

— Ні, не коса. — Засунувши руку в каное, вони витягнула звідти маленький якір і кинула його за борт. Він занурився фути на три і впав із брязкотом. За мить повз нас обернувся промінь прожектора, і я побачив корпус корабля, що простирався під нами навсібіч.

— Потонуле судно!

— Хутчіш, — сказала Емма. — Ми майже добралися. І візьми свою маску.

З цими словами вона повернулася і пішла по корпусу потонулого корабля.

Я обережно вибрався з каное і пішов за нею. Якби нас хто-небудь бачив з берега, то йому, напевне, здалося б, що ми йдемо по воді.

— А ця штука велика? — поцікавився я.

— Величезна. Це корабель союзників. Наскочив на свою ж міну і потонув ось тут. — Емма зупинилася. — Відведи на хвилину очі від маяка. Нехай призвичаяться до темряви.

Тож ми стали обличчям до берега і почекали, слухаючи плюскіт хвиль об наші стегна.

— Досить, тепер іди за мною і зроби гігантський вдих; намагайся набрати повні легені повітря. — Підійшовши до отвору в корпусі судна, який скидався на двері, Емма сіла на край, а потім пірнула всередину.

«Це якесь божевілля», — подумав я. А потім приладнав маску, яку вона мені дала, і пірнув слідком.

Я вдивився в темряву, що огорнула нас з усіх боків, і побачив, як Емма пробирається ще глибше, хапаючись за сходинки трапа. Вхопився за верхню сходинку і рушив слідом за нею, перебираючи руками, аж поки не опинився на металевій підлозі, де вона на мене чекала. Здається, ми потрапили до якогось вантажного трюму, хоча через темряву можна було констатувати лише цей факт, і не більше.

Я постукав її по ліктю і показав на свій рот, даючи зрозуміти, що вже задихаюся. Емма заспокійливо поплескала мене по руці і вхопила шмат пластмасової трубки, яка йшла вздовж трапа на поверхню. Взявши трубку в рота, вона дунула в неї, натужно роздувши щоки, потім зробила вдих і передала трубку мені. Я жадібно увібрав повні легені свіжого повітря. Дивно: ми були на глибині двадцяти футів під водою в трюмі затонулого корабля, але мали змогу дихати.

Емма показала рукою на дверний проріз попереду; у в темній воді він здавався темною дірою з розмитими краями. Я похитав головою: «Я нікуди не хочу йти». Але Емма схопила мене за руку і потягла до дверей, наче переляканого малюка. У другій руці вона тримала трубку.

Проплившии у двері, ми опинилися у повній темряві. Якусь хвилину ми висіли у воді, передаючи одне одному дихальну трубку. Нічого не було чути, окрім нашого дихання, що бульбашками виривалося нагору, та глухих ударів вглибині трюму: то розбитий корпус корабля гуляв під дією підводної течії. Якби я заплющив очі, темніше не стало б. Ми були схожі на двох астронавтів, що пливуть у беззоряному всесвіті.

Та раптом сталося дещо приголомшливе і чудесне: одна за одною з'явилися зірки, поблискуючи в темряві зеленими вогниками. Мені здалося, що то почалися галюцинації. Але невдовзі з'явилися нові вогники, довкола нас спалахнуло ціле сузір'я — мільйони зелених мерехтливих вогників, що освітлювали наші тіла і віддзеркалювалися в наших масках. Емма випростала руку і змахнула кистю, але замість вогняної кулі, на її долоні показалося блакитне світіння. Зелені вогники скупчилися довкола нього, поблискуючи і кружляючи у вирі, імітуючи рухи Емминої руки, наче зграя рибок, і я нарешті здогадався, що то й були рибки.

Заворожено споглядаючи їх, я втратив відчуття часу. Здавалося, ми провели в корпусі судна кілька годин, хоча насправді — декілька хвилин, не більше. Раптом я відчув, як Емма легенько штовхнула мене, і ми рушили назад — через двері, угору по трапу, а коли виринули на поверхню, то перше, що я побачив, — це величезну широку смугу Чумацького Шляху, намальовану поперек небес. І мені спало на думку, що і рибки, і сузір'я утворювали цілісну систему як добре припасовані складові якогось древнього і загадкового цілого.

Підтягнувшись за краї отвору, ми вибралися на поверхню корпусу і поскидали маски. Якийсь час ми сиділи мовчки по пояс у воді, торкаючись одне одного голими стегнами.

— А що то було? — нарешті спитався я.

— Ми називаємо їх рибками-ліхтариками.

— Ніколи не доводилося бачити їх раніше.

— Більшість людей їх ніколи й не бачать, — сказала Емма. — Бо ці рибки ховаються від них.

— Які вони гарні.

— Еге ж.

— Й дивні.

Емма всміхнулася.

— Так, вони також дивні.

Раптом її рука переповзла мені на коліно, але я не заперечував, бо від її теплої руки на коліні у прохолодній воді розливалося приємне тепло по всьому тілу. Я прислухався: чи не каже мій внутрішній голос «Не цілуйся з нею!» Але цього разу мій внутрішній голос мовчав.

І ми поцілувалися. Сила і глибина почуття, яке супроводжувало доторк наших губ і язиків, коли я взяв у долоні її бездоганно білі гладенькі щоки, затьмарили думки про слушне й хибне, і я геть забув, чому я взагалі прийшов сюди. Ми цілувалися й цілувалися — і раптом все скінчилося. Емма відсахнулася, а я потягнувся за нею своїм лицем. Та вона вперлася мені рукою в груди, водночас і ніжно, і рішуче.

— Дай мені дух перевести, дурнику. Я ж не можу зовсім не дихати.

— Гаразд, — засміявся я.

Вона взяла мої руки і поглянула на мене. Я теж на неї подивився. І цей доторк поглядами вийшов навіть сильнішим і емоційнішим, аніж доторк губами.

— Тобі треба залишитися, — сказала Емма трохи згодом.

— Треба залишитися, — повторив я, мов луна.

— Залишитися тут, із нами.

Реальність її слів нарешті просочилася крізь емоції до здорового глузду і притупила гостроту враження від того чуда, яке щойно сталося між нами.

— Мені хотілося б, але я не можу.

— А чому не можеш?

Я замислився. Сонце, атмосфера свята, друзі… і завжди одне й те саме, кожен день як краплина води схожий на попередній. Все надмірне набридає, як, скажімо, всі ті розкішні штучки, що їх купувала моя мати, і які їй швидко набридали.

Але ж Емма. Тут була Емма. Може, між нами щось було б. Може, я залишився б на якийсь час тут, кохався б з нею, а потім повернувся б додому. Але ж ні. На той час, коли мені захочеться піти, буде вже запізно. Вона ж як сирена. І тому я мусив бути сильним.

— Тобі потрібен він, а не я. Я не можу стати для тебе ним.

Емма ображено відвернулася.

— Ні, не через це ти мусиш залишитися тут, Джейкобе. Просто твоє місце — тут.

— Я не можу. Я ж не такий, як ти.

— Ні, ти такий, як і я, — наполягла вона.

— Та ні ж бо. Я простак, такий самий, як і мій дід.

Емма похитала головою.

— Ти й справді так вважаєш?

— Якби я міг робити щось дивовижне й видовищне, як ти, хіба ж я цього не помітив би давним-давно?

— Не мені казати тобі про це, — мовила Емма, — але звичайні люди нездатні проходити крізь часові контури.

Я на мить замислився над почутим, але не зміг осягнути його зміст.

— Нічого дивного в мені немає. Я — найпересічніша посередність, яку тільки можна зустріти.

— А от стосовно цього я маю дуже великі сумніви, — відповіла Емма. — Ейб мав рідкісний дар, він мав здатність, якої майже ніхто інший не мав. — Емма поглянула мені у вічі і додала: — Твій дід міг бачити потвор.

Розділ дев’ятий

«Він міг бачити потвор».

Щойно вона вимовила ці слова, як жахи, котрі начебто назавжди лишилися в минулому, знову навалились на мене нестримним потоком. Отже, потвори цілком реальні. І це вони убили мого діда.

— Я теж здатен бачити їх, — сказав я пошепки Еммі, наче виказуючи якусь сороміцьку таємницю.

Її очі налилися слізьми і вона обняла мене.

— Я знала, що в тобі є щось особливе, — сказала Емма. — Я кажу це як найвищий комплімент.

Я завжди знав, що я дивак. Але мені ніколи й на думку не спадало, що я якийсь дивний. Але якщо я міг бачити речі, яких ніхто інший не бачив, то це пояснювало, чому Рікі нічого не побачив у заростях в ту ніч, коли загинув мій дід. Це пояснювало, чому всі вважали мене схибленим. Я не був схибленим, нічого мені не ввижалося, і ніякої стресової реакції я не мав. Панічний холодок у грудях щоразу, коли потвори були десь поруч, і здатність бачити їхні огидні пики — насправді були моїм талантом.

— А ти їх зовсім не можеш бачити? — спитав я Емму.

— Лише тіні, і саме тому вони полюють переважно вночі.

— А що заважає їм напасти на вас саме тепер? — спитав я і відразу ж виправився. — Я хотів сказати, на *усіх* нас.

Еммине обличчя стало серйозним.

— Вони не знають, де нас знайти. Це по-перше, а по-друге — вони не здатні проникати у контури. Тому ми на цьому острові у безпеці, але покинути його не можемо.

— Але ж Віктор зміг.

Емма сумно кивнула.

— Він сказав, що тут збожеволіє. Що більше не може тут залишатися. Бідолашна Бронвін. Мій Ейб також покинув острів, але його, принаймні, убили не порожняки.

Я насилу змусив себе поглянути їй у вічі.

— Вибач, що мушу тобі це сказати…

— Що? О, ні…

— Мене переконали в тому, що діда убили дикі тварини. Але якщо те, що ти кажеш, правда, мого діда теж убили потвори, чи то порожняки, як ти кажеш. Вперше і востаннє я бачив одну з них в ту ніч, коли він загинув.

Емма притиснула коліна до грудей і заплющила очі. Я обійняв її за плечі, і вона схилила свою голову на мою.

— Я знала, що вони доберуться до нього, — прошепотіла вона. — Він пообіцяв мені, що в Америці йому буде безпечніше. Що він зможе себе захистити. Але насправді ми завжди у небезпеці, кожен із нас.

Ми сиділи й розмовляли на корпусі потонулого корабля, аж поки місяць не схилився до обрію; прохолодна вода плюскала об наші спини, й Емма тремтіла від холоду. Ми взялися за руки і пішли по воді до каное. Повеслувавши до берега, ми почули голоси, які гукали нас, а трохи згодом, коли звернули за скелястий валун, побачили Г’ю та Фіону, які стояли на березі й махали нам руками. Навіть на відстані ми відчули, що сталося якесь лихо.

Прив’язавши каное, ми побігли їм назустріч. Г’ю, навколо чиєї голови збуджено крутилися бджоли, від швидкого бігу захекався.

— Щось трапилося! Вам треба повернутися разом із нами!

Часу на суперечки не було. Емма начепила одяг прямо на мокрий купальник, а я, стрибаючи на одній нозі і перечіпляючись, увібрався у шорсткі від піску джинси. Г’ю з сумнівом поглянув на мене.

— Мабуть, йому не можна, — сказав він. — Бо це серйозна справа.

— Та ні, Г’ю, — заперечила Емма. — Виявилося, що Пташка мала рацію: Джейкоб — один із нас.

Г’ю ошелешено витріщився на неї, а потім на мене.

— Невже ти сказала йому?!

— Мені довелося це зробити. Втім, він вирахував це майже самотужки.

На хвилю Г’ю розгублено замовк, але потім обернувся до мене і міцно потиснув мені руку.

— Тоді ласкаво просимо до нашої родини.

Не знаючи, що кажуть у таких випадках, я просто відповів:

— Дякую.

Дорогою до будинку ми вивудили з Г’ю уривки інформації про те, що сталося, але здебільшого ми бігли мовчки. Коли ми зупинилися у лісі перевести дух, він сказав:

— То одна з подруг-імбрин нашої Пташки. Прилетіла годину тому в жахливому стані, кричала як навіжена і всіх попіднімала з ліжок. Та перш, ніж ми змогли щось второпати з її розповіді, вона втратила свідомість. — Г’ю заламував руки і мав нещасний вигляд. — О, я нутром відчуваю, що сталося щось жахливе.

— Сподіваймося, що ти помиляєшся, — сказала Емма, і ми побігли далі.

* * *

У коридорі біля замкнених дверей вітальні довкола гасової лампи скупчилися дітлахи в пом’ятих нічних сорочках; вони обмінювалися припущеннями про те, що могло статися.

— Мабуть, вони забули перезапустити свій контур, — сказала Клер.

— Б’юся об заклад, то були порожняки, — заявив Єнох. — Певен, то вони з’їли багато дивних, залишивши від них самі черевики.

Клер та Оливія розплакалися і позатуляли рученятами обличчя.

Горацій став біля них на коліно і заспокійливим голосом сказав:

— Тихше, тихше. Не звертайте уваги на ту дурню, якою Єнох забиває вам голови. Всім відомо, що порожняки найбільше полюбляють молодь. Саме тому вони й відпустили подругу пані Сапсан. Бо вона на смак — як стара макуха!

Оливія зиркнула крізь пальчики на Горація.

— А які на смак дітлахи?

— Як суниці, — невимушено-діловито відповів Горацій.

І дівчатка знову перелякано заголосили.

— Дай їм спокій, йолопе! — скрикнув Г’ю, і Горацій, переслідуваний ескадрильєю бджіл, з вереском кинувся навтьоки по коридору.

— Що тут відбувається? — почувся з вітальні голос пані Сапсан. — Кого це я чую? Це

ви, пане Епістон? А де панна Блюм та пан Портман?

Емма зіщулилася і знервовано зиркнула на Г'ю.

— Вона знає?

— Коли пані Сапсан дізналася, що вас немає, вона мало не сказилася. Думала, що вас викрали порожняки або витвори.

Емма похитала головою, але нам не залишалося нічого іншого, як повинитися за своє зухвальство. Фіона злегка кивнула нам, наче бажаючи удачі, — і ми увійшли до вітальні.

Єдиним джерелом світла в кімнаті був вогонь у каміні, який кидав на стіни тремтливі тіні. Бронвін стривожено метушилася біля старої жінки, яка гойдалася, напівпритомна, у кріслі, мов мумія, загорнута в ковдру. На софі сиділа пані Сапсан і годувала жінку з ложечки якоюсь темною рідиною.

Емма, побачивши обличчя гості, завмерла, як вкопана.

— О, Господи, — вирвалося у неї. — Та це ж пані Шилодзьобка!

Тоді і я упізнав її — за фотографією, яку мені показувала пані Сапсан: там вона була ще маленькою дівчинкою, яка щойно прибула навчатися до пані Шилодзьобки. На тому фото її наставниця була бадьорою та рішучою, але тепер вона здавалася слабкою і немічною.

Поки ми стояли й дивилися, пані Сапсан піднесла до вуст пані Шилодзьобки срібну фляжку, перехилила її, і старша імбрина ненадовго пожвавішала, розплющила очі й подалася вперед. Але невдовзі її обличчя знову осунулося, і вона охляло відкинулася на спинку крісла.

— Панно Брантлі, — сказала директорка, звертаючись до Бронвін. — Підіть приготуйте для пані Шилодзьобки лікарську кушетку, а потім принесіть пляшку кокаїнової настоянки та ще одну флягу бренді.

Бронвін швидко вирушила виконувати наказ і, проходячи повз мене та Емму, похмуро кивнула нам.

Пані Сапсан відразу ж обернулася до нас і стиха сказала:

— Я страшенно розчарована вами, панно Блюм. Страшенно розчарована. Коли-коли, а в цю ніч ви могли б і не тікати потайки з будинку.

— Вибачте, пані Сапсан. Але звідки мені було знати, що станеться лихо?

— Мені слід покарати вас. Але, зважаючи на обставини, навряд чи це доцільно. — Вона підняла руку і розправила сиве волосся своєї наставниці. — Пані Шилодзьобка ніколи б не покинула своїх підопічних, якби не сталося щось жахливе.

Від вогню, що гудів у каміні, у мене на лобі виступили краплі поту, а пані Шилодзьобка, лежачи у кріслі, тремтіла. Невже вона помре? Невже та трагічна сцена, що розігралася між моїм дідом та мною, знову повториться, тепер уже між пані Сапсан та її вчителькою? Той епізод чітко постав у моїй пам'яті: я тримаю тіло діда, переляканий і розгублений, не підозрюючи всієї правди про нього і про мене. Утім, я збагнув: те, що відбувалося тепер, жодним чином не нагадувало те, що сталося тоді зі мною. Бо пані Сапсан завжди знала, хто вона така.

Здавалося, тепер не час про це говорити, але я був сердитий і не міг стриматися.

— Пані Сапсан! — почав я, і вона поглянула на мене. — Коли ви збиралися мені про все розповісти?

Вона вже була спитала «Про що?», але відразу ж зиркнула на Емму і миттєво прочитала на її обличчі відповідь на своє запитання. Пані Сапсан страшенно розгнівалася, але, побачивши, що я теж розлютився, швидко опанувала себе.

— Скоро розповім, хлопче. Будь ласка, зрозумій мене правильно. Якби я виклала тобі

всю правду під час нашої першої зустрічі, це стало б для тебе величезним потрясінням. Важко було передбачити твою поведінку. Ти міг втекти і більше ніколи не повернутися. Я не могла піти на такий ризик.

— І натомість ви спокушали мене смачними стравами, розвагами та дівчатами, водночас тримаючи в таємниці все погане?

Емма аж зойкнула.

— Спокушали? О Господи, не думай, що я робила це навмисне, Джейкобе. Я б на таке ніколи не пішла.

— Боюся, у вас склалося про нас хибне враження, — сказала пані Сапсан. — Стосовно ж спокушання, то ви бачили, як ми живемо *насправді*. Ми не намагалися обдурити вас, лише приховали декотрі факти.

— Тоді ось вам ще один факт, — сказав я. — Одна з отих істот убила мого діда.

Пані Сапсан мовчки дивилася на вогонь.

— Дуже сумно це чути.

— Я бачив це на власні очі. А коли розповів людям, вони переконували мене, що у мене стріха поїхала. Але нічого у мене не поїхало. Я не збожеволів. І дідо мій теж не збожеволів. Усе своє життя він казав мені правду, а я йому не вірив. — Сором і відчуття провини охопили мене. — Якби я повірив йому, то, може, він і досі жив би.

Пані Сапсан побачила, що я похитуюсь, і швидко підсунула мені стілець напроти пані Шилодзьобки.

Я сів, а Емма стала навколішки біля мене.

— Напевне, Ейб знав, що ти незвичайний, — сказала вона. — Але мав вагомі підстави не казати тобі цього.

— Він і справді це знав, — зауважила пані Сапсан. — Бо так і написав в одному зі своїх листів.

— Тоді я не розумію. Якщо все це правда — всі його історії — і якщо він знав, що я такий самий, як і він, тоді навіщо він тримав все це в таємниці аж до останнього видиху?

Пані Сапсан дала ложечку бренді пані Шилодзьобці, і та ненадовго збадьорилася, сіла і знову відкинулася на спинку крісла.

— Лише одне пояснення спадає мені на думку, — відповіла пані Сапсан. — Наше життя часто сповнене поневірянь і труднощів. А у житті Ейба лиха було навіть удвічі більше, бо він народився євреєм у найгірші часи. Він зазнав подвійних переслідувань: з боку нацистів і з боку потвор-примар. Він страждав від думки про те, що його близькі — і євреї, і дивні, зазнавали переслідувань і вбивств.

— Він часто казав, що пішов на війну битися з потворами, — зауважив я.

— Так воно й було, — відповіла Емма.

— Війна поклала край пануванню нацистів, але потвори після неї стали ще дужчими, аніж будь-коли, — пояснювала пані Сапсан. — Тому ми, як і більшість незвичайних, залишилися у криївках. Але твій дідо повернувся іншою людиною. Він став воїном і тому вирішив творити власне життя поза межами контуру. Він більше не бажав ховатися.

— Я благала його не їхати до Америки, — сказала Емма. — Ми всі благали його.

— А чому він вибрав саме Америку? — поцікавився я.

— Бо на той час там було небагато примар-потвор, — пояснила пані Сапсан. — Після війни до Америки трапився невеличкий наплив дивних людей. Певний час декотрим із них вдавалося видавати себе за звичайних, як, наприклад, твоєму діду. Він часто писав про це у

своїх листах. Гадаю, саме через це він так довго й приховував від тебе правду. Він хотів, щоб тобі ніколи не довелося пережити те, що випало на його долю.

— Тобто він хотів, щоби я був звичайним, як усі, — мовив я.

Пані Сапсан кивнула.

— Але він так і не зміг утекти від своєї особливості. Його унікальний дар мисливця за порожняками, який він відшліфував під час війни, зробив його дуже цінним кадром. Рухомий своїм моральним обов’язком, він часто виїздив на завдання, коли його просили знищити небезпечні скупчення порожняків. Він мав таку вдачу, що майже ніколи не відмовляв.

Мені пригадалися всі оті тривалі мисливські подорожі, у які вирушав дідо Портман. Ми мали фото, зняте під час однієї з таких поїздок, хоча я не знаю, хто й коли той знімок зробив, бо дідо майже завжди їздив у такі подорожі сам. А в дитинстві мене завжди дивувало: чому це дід на фото у костюмі? Хіба ж на полювання у костюмі ходять?

Тепер я знав: ходять. Ті, хто полює не просто на тварин, а на дещо набагато небезпечніше. Мене зворушила думка про те, що мій дідо виявився не схибленим любителем зброї, не таємним ловеласом чи чоловіком, нездатним до сімейного життя. Ні, він був таким собі мандрівним лицарем, який ризикував власним життям заради інших, жив у авто, у дешевих мотелях, вистежував смертельно небезпечних потвор, а додому приїздив з поріділим запасом куль та з синцями, які ніколи не міг до пуття пояснити, та кошмарами, про які говорити не бажав. І за ті чисельні жертви він заробив лише зневажливе кепкування і підозрілість з боку тих, кого любив. Мабуть, саме через це він так часто листувався з Еммою та пані Сапсан. Бо вони розуміли його.

Повернулася Бронвін із графином кокаїнової настоянки та ще однією флягою бренді. Пані Сапсан відіслала її і заходилася змішувати дві рідини у чайній чашці. А потім стиха поплескала пані Шилодзьобку по щоці, вкритій сіткою голубих прожилок.

— Есмеральдо, — сказала вона. — Есмеральдо, ви маєте піднятися і випити тонізуючу суміш, яку я вам приготувала.

Пані Шилодзьобка застогнала, і пані Сапсан піднесла чашку до її рота. Стара жінка зробила кілька невеличких ковтків, поперхнулася і закашлялася, але більша частина рідини все ж потрапила їй до горла. Якусь мить вона отетеріло озиралася і знову хотіла відкинутися на спинку крісла, але рвучко випрямилася і обличчя її просвітліло.

— О Господи! — мовила вона хрипким голосом. — Невже я заснула? Як нечемно й негарно з мого боку! — І вона з легким подивом поглянула на всіх нас так, наче ми щойно матеріалізувалися з повітря. — Альмо, це ти?

Пані Сапсан погладила кістляві руки старої.

— Есмеральдо, ви прибули до нас здалеку посеред ночі. Боюся, всіх нас це дуже налякало.

— Правда? — Пані Шилодзьобка примружилася, нахмурилася і просвердлила поглядом протилежну стіну, де жваво вистрибували мерехтливі тіні. І на її обличчі вмить з'явився тривожний вираз. — Так, — підтвердила вона. — Я прилетіла, щоби застерегти тебе, Альмо. Ти мусиш бути насторожі. Щоби тебе не застукали зненацька, як мене.

Пані Сапсан кинула масажувати їй руки.

— Хто застукає?

— То могли бути лише витвори. Вони прийшли удвох уночі, вдавали з себе членів ради. Звісно, серед членів ради немає чоловіків, та поки сонні вартові продряпували свої очі, зловмисники скрутили їх, зв'язали й кудись потягли.

— Ой, Есмеральдо! — скрикнула пані Сапсан.

— Мене та пані Вівсянку розбудили їхні жалісні крики, — пояснила вона, але виявилося, що нас забарикадували в нашому ж будинку. Нам не зразу вдалося вибити двері, та коли ми погналися за витворами, йдучи їхніми смердючими слідами, по той бік контуру вже чекала зграя потвор, які з виттям накинулися на нас. — І вона замовкла, захлинувшись слізьми.

— А діти?

Пані Шилодзьобка тільки головою похитала. Здавалося, життя згасло в її очах.

— Діти були приманкою, — сказала вона.

Емма взяла мене за руку і стиснула її; у світлі вогню я побачив, як блиснули сльози на щоках пані Сапсан.

— Насправді їм були потрібні пані Вівсянка і я. Мені вдалося втекти, а пані Вівсянці не пощастило.

— Її убили?

— Ні, її викрали. Так само, як і пані Волове Очко та пані Синицю, їх викрали два тижні тому, коли їхні контури зазнали вторгнення. Вони стали хапати імбрин, Альмо. Схоже, що це скоординована операція. Мені навіть подумати страшно, навіщо вони це роблять.

— Тоді вони й сюди заявляться, це точно, — тихо мовила пані Сапсан.

— Якщо зможуть знайти вас, — відповіла їй пані Шилодзьобка. — Ви сховані краще, ніж решта, але ти мусиш бути напоготові, Альмо.

Пані Сапсан кивнула. Її наставниця безпорадно поглянула на свої руки на колінах, які тремтіли, наче зламані пташині крила. Її голос теж затремтів.

— О, мої любі діти. Помолімося за них. Вони тепер залишилися самі-одні. — Вона відвернулася й заплакала.

Пані Сапсан накинула ковдру на плечі старій жінці і підвелася. Ми пішли слідком за нею, залишивши пані Шилодзьобку наодинці з її горем.

* * *

Вийшовши з вітальні, ми побачили дітей, які скупчилися біля дверей. Якщо вони не розібрали всього, що розповіла пані Шилодзьобка, то однаково почули достатньо, бо це було видно з їх стривожених облич.

— Бідолашна пані Шилодзьобка, — запхикала Клер, і її нижня губа затремтіла.

— Бідолашні діти пані Шилодзьобки, — озвалася Оливія.

— Тепер вони прийдуть за нами, пані директорко? — спитав Горацій.

— Нам потрібна зброя! — скрикнув Мілард.

— Бойові сокири! — додав Єнох.

— Бомби! — вигукнув Г'ю.

— Негайно припиніть! — скрикнула пані Сапсан і підняла догори руки, щоби всі позамовкали. — Нам усім варто зберігати спокій. Так, те, що сталося з пані Шилодзьобкою, — це трагедія, велика трагедія, але це не означає, що така сама трагедія неодмінно повториться й тут. Однак ми мусимо бути насторожі. А це означає, що з дому ви виходитимете лише з мого дозволу, і то лишень по двоє. Коли ж помітите незнайомця, повертайтеся негайно і ставте мене до відома. Ці та інші застережні заходи ми обговоримо уранці. А тепер — марш у ліжко! Ніч — не час для зібрань.

— Але ж пані директорко… — почав був Єнох.

— Я ж сказала: у ліжко!

Дітлахи поквапилися до своїх спалень.

— Що ж стосується вас, пане Портман, то мені не до вподоби думка про те, що вам доведеться повертатися додому наодинці. Гадаю, вам слід залишитися з нами, принаймні допоки все хоч трохи вгамується.

— Я не можу так взяти й не прийти. Мій батько схибнеться з переляку.

Вона нахмурилася.

— Тоді ви мусите хоча б діждатися кінця ночі. Я наполягаю на цьому.

— Я зостануся, але тільки якщо ви розкажете мені все про тих істот, які убили мого діда.

Пані Сапсан нахилила голову на один бік і поглянула на мене з веселим здивуванням. Принаймні, так мені здалося.

— Що ж, гаразд, пане Портман. Я не буду заперечувати вашому бажанню знати правду. Влаштовуйтеся на решту ночі отам на дивані, і ми неодмінно поговоримо на цю тему.

— Я хотів би поговорити про це негайно. — Десять років чекав я, щоби дізнатися правду, і вже не міг чекати ані на хвилину довше. — Будь ласка.

— Інколи, молодий чоловіче, ви ступаєте на дуже тонку межу, яка відділяє чарівливу рішучість і настирливість від незносної віслючої впертості. — Вона обернулася до Емми. — Панно Блюм, принесіть мені, будь ласка, пляшку з кокаїновою настоянкою. Здається, цієї ночі я вже не матиму часу поспати, тому, щоб не заснути, мені потрібен ковточок.

* * *

Кабінет директорки розташований надто близько до дитячих спалень, тож то було не найкраще місце для нічної розмови, тому ми з пані Сапсан пішли до маленької теплиці, що межувала з лісом. Там ми повсідалися на перевернуті вазони і поставили між собою на траву гасову лампу, бо надворі, за скляними стінами теплиці, іще не розвиднялося. Діставши з кишені свою люльку, пані Сапсан нахилилася до лампи прикурити. Кілька разів вона задумливо затягнулася — і почала розповідь.

— У давнину люди плутали нас із богами, — сказала вона, — але ми, дивні люди, так

само смертні, як і звичайні люди. Часові контури просто відстрочують неминуче, і ми платимо за їх використання тяжку ціну: безповоротний розрив з довколишньою реальністю. Як ви вже знаєте, ті, що подовгу живуть у часових контурах, можуть лише на короткий час торкатися сьогодення, інакше вони швидко постаріють і помруть. Така була схема ще з незапам'ятних часів.

Пані Сапсан зробила затяжку, трохи помовчала, а потім продовжила свою розповідь.

— Декілька десятиріч років тому, на початку минулого сторіччя, серед наших людей з'явилася фракція розкольників — невеличка групка розчарованих дивних людей, котрі плекали небезпечні ідеї. Вони вважали, що віднайшли метод, завдяки якому функцію часових контурів начебто можна змінити таким чином, що вони, фактично, забезпечать своїм мешканцям безсмертя. Не затримання старіння, а повернення часу назад. Вони розводилися про вічну молодість за межами контурів, про безкарне перестрибування з минулого в майбутнє, і при цьому без страждань від шкідливих побічних ефектів, які завжди стояли на перешкоді подібному безрозсудству; іншими словами, ці розкольники здумали здобути повну владу над життям і водночас позбутися влади смерті. Ця ідея була повним божевіллям, запереченням тих емпіричних законів, які керують Всесвітом!

Різко видихнувши дим, вона трохи помовчала, вгамовуючи свої нерви.

— Та як би там не було, а два моїх брати, в абстрактному сенсі дуже розумні, але без раціональної клепки в голові, пристали на цю ідею. Їм навіть не забракло нахабства просити моєї допомоги зі втілення цієї ідеї в життя. Фактично ви говорите про те, щоби зробити нас богами, сказала я їм. Це неможливо. А навіть якщо й можливо, то цього все одно не слід робити. Та їх було не спинити. Виріcши в компанії майбутніх імбрин, чиїм вихованням займалася пані Шилодзьобка, вони дізналися про наше унікальне вміння набагато більше, аніж звичайні чоловіки з дивних людей. І, боюся, цього було достатньо, щоби зробити їх небезпечними. Попри застереження і навіть погрози з боку Ради, влітку 1908 року мої брати та кілька сотень членів розкольницької фракції, серед яких було чимало зрадниць-імбрин, здійснили подорож до сибірської тундри, щоби провести там свій жахливий і огидний експеримент. Ми очікували, що вони повернуться за тиждень, підібгавши хвости, присоромлені незмінною сутністю Природи. Натомість їх спіткала набагато страшніша кара: катастрофічний вибух, від якого задрижали шибки аж на Азорських островах. Кожен в радіусі п'ятисот кілометрів подумав, що настав кінець світу. Ми припустили, що всі вони загинули, що отой страшенний вибух, від якого здригнувся увесь світ, став їхнім останнім словом.

— Але вони вижили, — висловив я здогадку.

— В певному сенсі — так. Дехто назвав би їхній стан після вибуху чимось на кшталт життя з тавром вічного прокляття. Через кілька тижнів сталося кілька нападів якихось жахливих істот на дивних людей, котрих ті не могли бачити, — лише їхні тіні. То були наші перші сутички з пустопорожніми примарами. Ми не відразу дізналися, що оті потвори з щупальцями у роті насправді були нашими заблудлими братами, які виповзли з величезного димного кратера, що утворився в результаті їхнього експерименту. Замість стати богами, вони перетворилися на чортів.

— А в чім вони помилилися, як ви гадаєте?

— Про це ще досі точаться дискусії. Одна гіпотеза пояснює це таким чином: вони відкинули себе хронологічно ще до тих часів, коли ще навіть не існувало такого поняття, як душа, і саме тому ми називаємо їх пустопорожніми примарами, себто порожняками, бо вони мають порожні серця й порожні душі. За жорстокою іронією долі, вони таки здобули

безсмертя, якого прагнули. Вважається, що порожняки здатні жити тисячі років, але їхнє життя сповнене безперервних фізичних мук, жахливого приниження: вони змушені харчуватися ослабленими одинокими тваринами, жити в ізоляції, а також у постійній жазі до плоті й крові своїх колишніх одноплемінників, бо наша кров є їхньою єдиною надією на порятунок. Якщо порожняк набиває собі шлунок достатньою кількістю дивних людей, то він стає витвором.

— Знову це слово! — сказав я. — Коли ми вперше зустрілися з Еммою, вона мене звинуватила в тім, що я витвір.

— Я могла б подумати те саме, якби не бачила вас раніше.

— А які вони?

— Якщо бути порожняком — це справжнє пекло, то стан витвору — це свого роду чистилище. Витвори — вони майже як простаки, тобто прості люди. Вони не мають особливих здібностей. Але через те, що вони спроможні видати себе за звичайну людину, тварюки живуть, прислужуючи своїм пустопорожнім родичам, виконуючи функції розвідників, шпигунів та постачальників плоті. Це — ієрархія прóклятих, яка загрожує одного дня перетворити всіх порожняків на витворів, а всіх дивних людей — на мерців.

— Але ж як їх зупинити? — спитався я. — Якщо колись вони були дивними, то хіба ж вони не знають усіх ваших криївок?

— На щастя, вони, судячи з усього, не зберігають спогадів про своє колишнє життя. І хоча витвори й не такі дужі та страшні, як порожняки, вони часто бувають не менш небезпечними. На відміну від порожняків, вони керуються більш ніж інстинктом і тому часто здатні непомітно змішуватися зі звичайними людьми. І відрізнити їх від звичайних людей буває досить важко, хоча певні покажчики існують. Наприклад, їхні очі. Дивно, але витвори не мають зіниць.

Я аж вкрився гусячою шкірою, пригадавши білоокого сусіда, який поливав газон в ту ніч, коли було вбито мого діда.

— Гадаю, що я колись бачив одного такого. Але мені здалося, що то просто сліпий чоловік.

— Тоді ви спостережливіші, ніж більшість людей, — зауважила пані Сапсан. Витвори дуже добре вміють залишатися непоміченими. І мають звичку набувати вигляду таких собі непоказних, нічим не примітних індивідів, які не приваблюють надмірної уваги суспільства: чоловік в сіренькому костюмчику в залізничному вагоні, жебрак, що клянчить у перехожих монети, — такі собі безликі суб’єкти в натовпі. Хоча декотрі ризикують бути викритими, обіймаючи більш видні посади: стають терапевтами, політиками, священиками, щоби контактувати з якомога більшою кількістю людей, аби мати над ними певну міру влади, щоби завдяки цьому мати змогу легко викривати дивних, що ховаються серед простих людей, як, наприклад, Ейб.

Пані Сапсан потягнулася за альбомом, який принесла з будинку, і погортала його.

— Оці фото були розмножені і поширені серед дивних людей як попередження, так само, як поліція роздруковує листівки «Розшукується». Ось погляньте, — сказала вона, показавши на фото двох дівчат верхи на опудалі оленя, через чиї роги позирав лячнуватий Санта-Клаус з порожніми очима.

3068

— Оцього витвора викрили, коли він працював на Різдво в одному з супермаркетів в Америці. Він мав змогу спілкуватися з великою кількістю дітей у рекордно короткий час — торкатися їх, розпитувати і, таким чином, придивлятися, чи немає серед них дивних.

Директорка перегорнула сторінку, і там виявилося фото дантиста із садистським виразом обличчя.

— Оцей витвір працював дантистом-протезистом. Я б анітрохи не здивувалася, дізнавшись, що отой череп, з яким він позує, колись належав людині з особливими здібностями.

Вона знову перегорнула сторінку, і я побачив фото маленької дівчинки, яка присіла, зіщулившись перед навислою над нею тінню.

— Це Марсі. Вона пішла від нас тридцять років тому, щоби жити на селі з родиною простих людей. Я благала її залишитися, але вона наполягала. Невдовзі її викрав якийсь витвір, коли вона чекала на шкільний автобус. На місці злочину знайшли фотоапарат із непроявленою фотоплівкою.

— А хто зробив цей знімок?

— Сам витвір. Розумієте, їм дуже подобаються театральні жести, і вони неодмінно хочуть мати якийсь спокусливий сувенір на згадку.

Я вже не міг спокійно роздивлятися альбом, тому пані Сапсан згорнула його.

— Я розказую все це вам тому, що ви, через своє походження, маєте це знати, — сказала директорка, — але ще й тому, що мені знадобиться ваша допомога. Ви єдиний серед нас, хто здатен виходити за контур, не викликаючи підозр. Допоки ви з нами і оскільки ви наполягаєте на можливості входити до контуру і покидати його, мені треба, щоби ви слідкували за новоприбулими на острів і розповідали мені про них.

— Тут один заявився на днях, — сказав я, пригадавши орнітолога, який засмутив мого батька.

— А ви бачили його очі? — поцікавилася пані Сапсан.

— Взагалі-то ні. Було темно, а на ньому був крислатий капелюх, що затуляв більшу частину його обличчя.

Пані Сапсан нервово стиснула руки і спохмурніла.

— А що? Ви гадаєте, цей чоловік — один із них?

— Неможливо бути впевненим, коли не видно його очей, — відповіла вона, — але мене непокоїть можливість того, що хтось вирушив слідком за вами на острів, щоби шпигувати.

— Що ви хочете сказати? Що слідком за мною вирушив якийсь хижак?

— Можливо, навіть той, якого ви бачили в ніч, коли загинув ваш дідо. І тепер зрозуміло, чому вони вирішили зберегти вам життя: щоби ви згодом вивели їх на більшу здобич, тобто наш контур.

— Але ж як вони змогли дізнатися, що я особливий? Я і сам про це не здогадувався!

— Якщо вони знали про вашого діда, то можна не сумніватися, що знали й про вас.

Я пригадав про всі шанси убити мене, які вони мали. Впродовж кількох тижнів після загибелі дідуся Портмана я відчував їхню близьку присутність. Вони що — стежили за мною? Чекали, поки я зроблю те, що зробив, і приїду сюди?

Почуття переповнювали мене, і я опустив голову на коліна.

— Хотілося б попрохати у вас ковточок отого вина, але, боюся, що ви мені не дозволите, — сказав я.

— І не думайте, — відрізала вона.

Раптом у мене защеміло в грудях.

— А чи зможу я хоч де-небудь почуватися у безпеці?

Пані Сапсан торкнулася мого плеча.

— Тут ви у безпеці, — запевнила вона. — І ви можете жити з нами стільки, скільки вам забажається.

Я спробував відповісти, але з моїх вуст зірвалися лише уривки фраз.

— Але я… Я не можу… мої батьки…

— Може, вони й справді люблять вас, — прошепотіла пані Сапсан, — але ніколи не зрозуміють.

* * *

Коли я повернувся до міста, сонце вже кидало перші довгі тіні на вулиці. Невпевнено погойдуючись і перепочиваючи біля кожного стовпа, неохоче плентались додому нічні завсідники бару; жваво крокували до гавані рибалки у великих чорних чоботах, а мій батько лише заворушився, прокидаючись після важкого сну. Коли він скотився зі свого ліжка, я саме заповзав до свого і встиг натягнути ковдру на обліплений піском одяг за кілька секунд до того, як він прочинив двері до мого номера.

— Ти як — у нормі?

Я простогнав, відвернувся від нього, і батько вийшов. Прокинувшись під вечір, я знайшов на столі спільної кімнати співчутливу записку і пачку протигрипозних пігулок. Я всміхнувся і ненадовго відчув себе винуватим перед батьком за те, що брехав йому. А потім стривожився за нього: тиняється, мабуть, по мисах та пташиних базарах із блокнотом та біноклем, можливо навіть у компанії з божевільним убивцею овець.

Потерши очі, щоби не хотілося спати, і накинувши на себе куртку-дощовик, я обійшов по колу село, а потім ближні скелі та пляжі, сподіваючись побачити батька або отого химерного орнітолога, щоби краще придивитися до його очей, але не знайшов жодного з них. Коли ж посутеніло, я облишив пошуки і повернувся до «Попівської нори», де і знайшов свого татка — той цмулив собі пиво із завсідниками бару. Судячи з кількості порожніх пляшок біля

нього, він був тут уже досить довго.

Я сів поруч і поцікавився, чи не бачив він бороданя-орнітолога. Він відповів, що не бачив.

— Знаєш що? Коли побачиш його, то зроби мені одну велику послугу: тримайся від нього подалі.

Батько здивовано витріщився на мене.

— А що таке?

— Чимось він мені не подобається. А що, як він — небезпечний псих? А що, коли це *він* повбивав отих овець?

— Звідки у тебе такі дикі припущення?

Мені захотілося сказати йому. Мені захотілося йому все пояснити, захотілося, щоби він відповів мені, що зрозумів мене, і дав мені якусь цінну батьківську пораду. В ту мить мені захотілося, щоби все повернулося до того стану, який існував до нашого приїзду на острів, до того, як я знайшов отого листа від пані Сапсан, до того часу, коли я був більш-менш нормальним, хоча й трохи дивакуватим провінційним хлопцем з багатої сім'ї. Та натомість я трохи посидів із батьком, теревенячи про те й про се, намагаючись при цьому пригадати, яким було моє життя в ту незбагненно далеку добу (майже чотири тижні тому), й уявити, яким воно буде ще через чотири тижні, — але не зміг. Урешті-решт скінчилося й те *ніщо*, про яке ми говорили, я вибачився, підвівся і пішов нагору, щоби побути на самоті.

Розділ десятий

Уночі у вівторок більшість із того, що я начебто знав про себе, виявилося хибним. У неділю вранці ми з татком мали зібратися й поїхати додому. У мене лишалося кілька днів, щоб вирішити, що робити: залишатися чи їхати геть. Жоден з варіантів не здавався мені достоту прийнятним. Як я зможу залишитися тут і кинути все те, що я мав і знав? Але як я зможу повернутися додому після того, про що дізнався?

А найгірше те, що мені не було з ким про це поговорити. Про розмову з батьком і мови бути не могло. Емма наводила численні пристрасні аргументи на користь того, щоби я залишився, хоча в жодному з цих аргументів не бралося до уваги життя, яке я мусив полишити (хоч яким би жалюгідним воно не здавалося), не зважалося на те, як вплине на моїх батьків раптове й непояснимe зникнення їхньої єдиної дитини, не йшлося в цих аргументах і про ту задушливість життя у контурі, яку сама Емма й визнавала. Вона тільки й робила, що повторювала: «Буде краще, якщо ти залишишся тут».

Іще менше користі було в цьому сенсі від пані Сапсан. У неї була одна відповідь на мої проблеми: вона не може прийняти рішення за мене, хоча мені лише хотілося детально обговорити з нею цю тему — і не більше. Втім, її бажання, щоби я зостався, вельми очевидне. Моя присутність у контурі значно збільшила б не лише мою безпеку, а й безпеку решти її підопічних. Але мене мало приваблювала перспектива провести все своє життя в ролі їхнього вартового. (Я підозрював, що мій дідо почувався так само, як і я тепер, і це було однією з причин, чому він не захотів повертатися на острів після війни.)

Приєднання до дивних дітей означало б також, що я не зможу закінчити середню школу і поступити до інституту, не зможу робити те, що роблять нормальні люди, коли виростають і мужніють. Утім, мені безперервно доводилося нагадувати собі, що я *не є нормальним*; а оскільки порожняки полюють на мене, то всяке моє життя поза межами контуру неминуче скінчиться насильницькою смертю. Решту днів мені доведеться провести у страху, увесь час озираючись через плече, мучитися нічними кошмарами і чекати, що кінець-кінцем вони прийдуть і прикінчать мене. А це вже було набагато серйозніше, ніж позбутися можливості навчатися в інституті.

Раптом я подумав: «А що, як існує третій варіант? Чому б мені не стати як дідо Портман, якому вдалося аж п’ятдесят років жити повноцінним життям поза контуром, відбиваючись від потвор?»

І тоді в моїй голові озвався самопринизливий внутрішній голос: «Та він мав військову підготовку, йолопе. Крутий мужик, холодний, мов крига. У нього вся комірчина напхана дробовиками та обрізами. Порівняно з тобою твій дідо був справжнім Рембо».

А оптимістична частина моєї свідомості видала таку думку: «Я можу записатися в стрілецький гурток і ходити до тиру. Зайнятися спортом. Наприклад, карате.

«Ти що, жартуєш? Та ти навіть у школі нездатен себе захистити! Тобі навіть довелося підкупити отого лоха, щоби він став твоїм охоронцем. Варто тобі лише націлити на когось дробовик, як ти відразу ж усцишся».

«Ні, не усцюсь».

«Та ти ж слабак. Невдаха. Саме тому твій дідо ніколи не казав тобі, ким ти є насправді. Він знав, що тобі цей тягар не до снаги.

«Заткнися, кажу тобі. Стули писок».

Цілими днями я отак сперечався сам із собою. Залишатися чи їхати геть. Я одержимо мучив себе проблемою вибору, так і не приходячи до якогось конкретного рішення. А тим часом татко зовсім втратив інтерес до своєї книги. Чим менше він працював, тим більшим ставало його знеохочення, а чим більшим ставало його знеохочення, тим більше часу проводив він у барі. Я ще ніколи не бачив, щоб він стільки пив: шість або й сім пляшок пива за вечір, а коли він стільки пив, то мені не хотілося бути поруч із ним. Настрій у нього був похмурий, і коли він не поринав у мовчання, то казав мені речі, які я не мав бажання вислуховувати.

— Невдовзі твоя мати кине мене, — сказав він якось увечері. — Якщо найближчим часом мені не вдасться зробити щось значуще, то я майже впевнений, що вона захоче мене кинути.

Я уникав його. Та він, здавалося, навіть не помітив цього. Обманювати його, вигадуючи удавані причини моїх частих походів на той бік острова, ставало дедалі легше, і ця легкість мене гнітила.

А тим часом пані Сапсан ввела у притулку для дивних дітей мало не режим суворої ізоляції. Це було як оголошення військового стану: менші діти нікуди не могли піти без супроводу, старші мали пересуватися лише парами, а пані Сапсан у будь-яку хвилину дня й ночі мала знати, хто і де перебуває. Саме лише отримання дозволу піти за межі будинку становило важку й принизливу процедуру.

Фронтальну й тильну частини будинку безперервно пильнували вартові, які змінювали один одного. Увесь день та більшу частину ночі у вікнах можна було бачити знуджені дитячі обличчя, які пильно вдивлялися в околиці. Якщо вони помічали чиєсь наближення, то смикали спеціальний ланцюжок, який приводив у дію дзвінок у кімнаті пані Сапсан, і щоразу вона зустрічала мене за дверима і подовгу розпитувала. Що діялося за межами контуру? Чи не бачив я чого-небудь дивного? Чи впевнений я, що за мною не стежили?

Недивно, що діти потроху сатаніли. Менші стали дратівливими і некерованими, а старші крадькома викривлялися за спиною пані Сапсан і скаржилися на її нововведення достатньо голосно, щоб вона почула. Часто чулися сумні зітхання — точна ознака того, що до кімнати забрів Мілард. Бджоли, що жили всередині Г’ю, також стали дратівливими і всіх кусали, за що їх випровадили за межі будинку. Тому Г’ю майже увесь час стояв біля вікна, а з того боку шибки роїлися його бджоли.

Оливія, заявивши, що десь загубила свої свинцеві черевики, взяла собі за звичку повзати по стелі, мов та муха. І кидала на голови дітей рисові зернини, допоки вони не помічали її, а коли помічали і задирали голови догори, Оливія заливалася таким нестримним сміхом, що її левітація давала збої і їй доводилося хапатися за стінний канделябр або карниз, щоби не впасти вниз.

А найхимерніше повівся Єнох: він самоізолювався у підвальній лабораторії, щоби здійснювати над своїми глиняними вояками такі хірургічні експерименти, від яких навіть у Франкенштейна волосся на голові стало б дибки: відрізáв кінцівки в одного солдатика і пришивав другому, перетворюючи останнього на огидного людинопавука, або набивав грудну клітину глиняного створіння аж чотирма курячими серцями, намагаючись витворити такого супермена з глини, що не знатиме втоми. Один за одним їхні маленькі сірі тільця не витримували напруження, і невдовзі підвал став нагадувати польовий шпиталь часів громадянської війни в Америці.

А пані Сапсан перебувала в стані постійного руху: курила люльку за люлькою і

шкутильгала з кімнати до кімнати, пильнуючи дітей, наче ті могли щезнути в ту саму мить, коли вона відводила від них очі. Пані Шилодзьобка залишилася в притулку; час від часу вона виходила зі стану заціпеніння, шкандибала по коридору, тужливо кличучи своїх бідолашних покинутих підопічних, аж поки не зомлівала; її вчасно підхоплювали і несли назад до ліжка. Було багато моторошних чуток про трагічну історію, що сталася з пані Шилодзьобкою; висловлювалися різні гіпотези щодо причини, з якої порожняки вирішили викрадати імбрин: від химерних (щоби створити найбільший в історії часовий контур, достатньо великий, аби поглинути усю планету) до сміховинно-оптимістичних (щоби імбрини склали порожнякам компанію, бо страшним і бездушним примарам-убивцям теж інколи буває дуже самотньо й сумно).

Нарешті у будинку запанувала нездорова тиша. За два дні суворого режиму всі стали якимись сонними. Вірячи в те, що регулярний розпорядок є найкращими ліками від будь-якої депресії, пані Сапсан намагалася підтримувати у дітей цікавість до її щоденних уроків, щоденного приготування їжі й доведення будинку до стану бездоганної чистоти. Та коли діти не виконували якоїсь роботи, а пані Сапсан не забороняли їм спати, вони відразу ж важко опускалися у крісла, тупо витріщалися у замкнені вікна і всоте перечитували заялозені до дірок книги або просто спали.

Досі мені не доводилося бачити прояв особливого таланту Горація, допоки одного вечора він не заверещав. Діти мерщій кинулися на мансарду, де він стояв на варті, і побачили, що Горацій заціпенів у своєму кріслі, вочевидь охоплений кошмарним видінням, а потім зі скривленим від страху обличчям почав хапати руками повітря. Спершу його вереск був просто вереском, але трохи згодом він забелькотів, розповідаючи про кипляче море, про попіл, що падав дощем із неба, та про широченну ковдру з диму, що душила землю. Через кілька хвилин отаких апокаліптичних пророцтв Горацій, виснажившись, замовк і занурився у тривожний сон.

Решта бачили це раніше — і так часто, що в альбомі пані Сапсан були навіть фото таких епізодів, тому добре знали, що робити. За вказівками директриси, його за руки та ноги віднесли до ліжка і вклали спати, а коли ж Горацій за кілька годин прокинувся, то заявив, що того кошмарного сну не пам’ятає, а сни, яких він не запам’ятовує, справджуються досить рідко. Решта присутніх швидко погодилися з такою думкою, бо їм і без того не бракувало клопотів. Але я відчув, що Горацій щось недомовляє.

Коли в такому маленькому містечку, як Кернгольм, хтось зникає, це не проходить непоміченим. Тому коли в середу Мартін не відчинив свого музею і не зайшов увечері до бару, щоб пропустити після роботи традиційну чарчину, люди стривожилися — чи не захворів він часом. Коли ж Кевова дружина пішла додому до Мартіна і виявила вхідні двері прочиненими, гаманець та окуляри Мартіна — на кухонному столі, але самого господаря вдома не застала, то мешканці містечка припустили, що хранитель музею помер. Коли Мартін не з’явився і на третій день, група чоловіків визвалася обшукати сараї та перевернуті човни на березі моря, де самотній неодружений чоловік потенційно міг відсипатися на похмілля. Та не встигли вони приступити до пошуків, як по короткохвильовому радіо прийшло повідомлення: тіло Мартіна випадково витягнули з океану риболовецькою сіткою.

Я був у барі разом із батьком, коли туди увійшов рибалка, який знайшов загиблого. Була лише одинадцята дня з невеликим гаком, але йому виставили пива — і за кілька хвилин чоловік уже розповідав, що сталося.

— Я саме витягував свої сіті біля мису Ганнетс Пойнт, — почав він. — Вони були важкими, як ніколи, і мені стало дивно, бо зазвичай у тому місті я не витягую нічого суттєвого: загалом креветок та іншу малоцінну дрібноту. Спочатку я подумав, що спіймав крабову вершу, тому взяв гак і поштрикав ним довкола човна, аж поки той раптом за щось зачепився.

Усі присутні і ми також підкотилися до нього разом зі своїми стільцями, немов дітлахи у дитсадку, коли хтось розповідає «страшну історію».

— Звісно, то виявився Мартін. Мав такий вигляд, наче гепнувся з кручі й у воді його пошматували акули. Хтозна, що він шукав у тих скелях серед ночі в халаті та трусах.

— То він не був вдягнений? — спитався Кев.

— Був, але, можливо, до сну, — відповів рибалка, — а не для прогулянки в таку сиру погоду.

«Царство небесне, земля пухом», — почулося тихе бурмотіння, а далі присутні обмінялися гіпотезами. За кілька хвилин бар перетворився на сповнений цигаркового диму притулок підпитих шерлоків голмсів.

— Мабуть, він був напідпитку, — припустив один чолов'яга.

— Може, там, на кручі, він побачив убивцю овець, погнався за ним і впав, — сказав другий.

— А як щодо отого відлюдного новоприбульця, га? — спитав рибалка. — Ну, отого, що отаборився у наметі?

Мій батько нервово завовтузився на стільці.

— Я натрапив на нього увечері два дні тому, — сказав він.

Я здивовано повернувся до нього.

— А чому ж ти мені нічого не сказав?

— Я саме йшов до аптеки, намагаючись встигнути до закриття, а отой тип прямував у протилежному напрямку — за межі міста. Страшенно поспішав, до речі. Проходячи повз нього, я навмисне зачепив його плечем, щоб розізлити. А він зупиняється і витріщається на мене, типу крутий, щоби залякати. Я ж його прямо питаю, що, мовляв, ти тут робиш, звідки взявся і чим займаєшся. Бо тутешні люди всяке кажуть.

Кев аж через стійку перехилився.

— А він?

— А він нічого не відповів, хоча мені здалося, що спочатку хотів мене ударити, але потім передумав, обернувся і мовчки пішов геть.

Усі присутні розпитували батька: хто такий орнітолог, чим він зазвичай займається, чому незнайомець отаборився на природі — та багато інших запитань, відповіді на які я вже знав. Мені кортіло поставити батьку лише одне запитання.

— А ти нічого дивного у ньому не помітив? Наприклад, у його обличчі?

Мій батько на мить замислився.

— Взагалі-то, помітив. На ньому були сонцезахисні окуляри.

— Пізно увечері?

— А й справді, до біса дивно.

По моїй спині побігли великі холодні мурашки, а душа у п'яти впала: я збагнув, що мій батько дивом уникнув дечого набагато гіршого, аніж звичайна бійка. А ще я збагнув, що мені треба розповісти про це пані Сапсан — і якомога скоріше.

— Та фігня все це, — сказав Кев. — За останню сотню років на Кернгольмі не було жодного убивства. І навіщо комусь убивати безневинного бідолаху Мартіна? Не бачу в цьому сенсу. Виставлю всім пива, якщо розтин не покаже, що то він сам знайшов пригоду на свою дупу.

— Довго ж нам доведеться чекати результатів розтину, — мовив рибалка.

— Наш метеоролог каже, що на острів насувається страшенний шторм; такого вже кілька років не було.

— Наш метеоролог каже! Велике цабе! Та я не повірю тому старому бовдуру, навіть коли він заявить, що йде дощ, і дощ справді йтиме.

* * *

Острів'яни часто робили похмурі прогнози стосовно сюрпризів, які приготувала для Кернгольму Мати-Природа: зрештою, вони залежали від милості стихії і тому аж ніяк не могли не бути песимістами. Але цього разу збулися їхні найгірші страхи. Вітер та дощ, які увесь тиждень безупинно напосідали на острів, тої ночі досягли такої сили, що перетворилися на оскаженілий шторм, котрий вкрив чорними хмарами все небо і сколотив морську воду в піну. Під впливом чуток про можливе убивство Мартіна та сильного шторму місто перейшло на суворий режим ізоляції, схожий на той, що встановила у дитбудинку пані Сапсан. Люди не виходили зі своїх помешкань. Вікна позакривали віконницями, а двері позамикали на міцні засуви. На пристані човни торохтіли об причал, кидані сильними поривами вітру, але жоден з них не вийшов з гавані: вийти у море в таку погоду було б гарантованим самогубством. Через те, що поліція з Великої землі не могла забрати тіло Мартіна допоки вщухне буря, перед острів'янами постало дражливе питання — що робити з тілом? Нарешті дійшли висновку, що власник рибної крамниці, який мав найбільші на острові запаси льоду, триматиме труп у прохолодному місці в задній частині своєї крамниці, посеред лососів, тріски та іншої риби, котру, як і Мартіна, зрештою, теж витягнули з моря.

Батько строго наказав мені не покидати «Попівську нору», але пані Сапсан не менш строго наказала мені доповідати про всі підозрілі події, і що-що, а ця смерть підпадала під таке визначення. Тому того вечора, вдавши, що у мене грипозна температура, я зачинився у себе в номері, а потім вислизнув у вікно і спустився вниз водостічною трубою. Ніякий дурень, окрім мене, не наважився вийти надвір, тому я, туго затягнувши на шиї капюшон дощовика, побіг під хльостким дощем головною дорогою, не боячись, що мене помітять.

Коли я дістався до дитбудинку, пані Сапсан з першого ж погляду визначила, що трапилося щось лихе.

— Що сталося? — спитала вона, обводячи мене поглядом почервонілих від безсоння очей.

Я розповів їй усе: всі фрагментарні факти та підслухані розмови, і вона пополотніла. Похапцем провівши мене до вітальні, вона панічно забрала всіх дітлахів, яких могла догукатись, а потім пошкутильгала розшукувати тих, які не зважали на її крики. Решта ж дітей залишилися чекати її у вітальні, стривожені й розгублені.

Емма й Міллард відвели мене у куток.

— Чому вона так переполохалася? — спитався Міллард.

Я тихо розповів їм про Мартіна. Міллард шумно зітхнув, а Емма стурбовано схрестила на грудях руки.

— Невже все і справді так погано? — спитав я. — Тобто, може, то й не порожняки. Вони ж лише на дивних людей полюють, еге ж?

Емма простогнала.

— Мені йому розказати чи ти сам? — спитала вона Мілларда.

— Порожняки здебільшого віддають перевагу дивним, а не простим людям, — пояснив Міллард, — але для підтримання сил вони споживають все м'ясисте і свіже.

— Гора трупів — одна з імовірних ознак того, що в окрузі орудують порожняки. Саме тому вони є здебільшого кочівниками, бо якщо постійно не пересуватимуться з місця на місце, їх досить швидко вирахують.

— А як часто? — спитав я, відчувши на спині холодок. — Ну, як часто у них виникає потреба підхарчитися?

— О, та досить часто, — сказав Міллард. — Переважну більшість свого часу витвори

займаються тим, що забезпечують їжу порожнякам. Звісно, по можливості вони намагаються знайти і дивних, але чимало своєї енергії витвори витрачають на вистежування звичайних жертв для порожняків: як тварин, так і людей, а потім замітають сліди злочину. — Мілард розповідав академічним тоном науковця, немов описував спосіб харчування й розмноження доволі цікавого виду гризунів.

— Але ж хіба витвори не попадаються? — спитав я. — Я хочу сказати, що коли вони допомагають потворам убивати людей, то тоді…

— Декотрі попадаються, — сказала Емма. — Ти, напевно, чув про деякі випадки, якщо слідкував за новинами. Наприклад, був один тип, у якого в холодильнику знайшли кілька людських голів, а найсмачніші частини тулубів варилися в казані на слабкому вогні, немов той убивця готував собі різдвяну вечерю. За мірками вашого сторіччя це було досить недавно.

Мені смутно пригадався сенсаційний нічний телерепортаж про серійного вбивцю-людожера з Мілвокі, якого затримали за схожих моторошних обставин.

— Це ти про… про Джефрі Дамера[7]?

— Здається, того типа звали саме так, — підтвердив Мілард. — Цікавий випадок. Схоже, він завжди віддавав перевагу людській свіжині, хоча вже давно не був потворою-порожняком.

— А я гадав, що вам не дано знати про майбутнє, — зауважив я.

Емма хитро всміхнулася.

— Усе хороше про майбутнє Пташка від нас приховує, а натомість годує всім тим, що є на його темному боці.

Згодом повернулася пані Сапсан, тягнучи за шкварок Єноха та Горація, і всі очікувально завмерли.

— Ми щойно дізналися про нову загрозу, — оголосила вона, схвально кивнувши у мій бік. — Один чоловік поза межами контуру помер за підозрілих обставин. Ми не можемо бути певні стосовно причини цієї загрози і її реальності чи надуманості, але мусимо поводитися так, наче ця загроза справжня. До подальших вказівок нікому не можна покидати будинок, навіть щоб збирати овочі чи купувати гусака для вечері. — Почувся загальний стогін, але його враз перекрив гучний голос пані Сапсан. — Останні кілька днів були для нас надзвичайно важкими. Я благаю вас і далі зберігати спокій і бути терплячими.

У повітря вмить злетіли багацько рук, але директорка різко відмовилася відповідати на будь-які запитання і, рішуче ступаючи, вийшла з кімнати. Охоплений панікою, я побіг слідком за нею. Якщо на острові й справді було щось небезпечне, то воно могло убити мене тієї ж миті, коли я ступлю крок за межі контуру. Якщо я зостануся тут, то залишу беззахисним свого батька, не кажучи про те, що в нього стріха поїде через тривогу: куди ж це подівся його син? Чомусь останній варіант здавався мені навіть гіршим.

— Мені треба йти, — сказав я, наздоганяючи пані Сапсан.

Вона заштовхала мене до порожньої кімнати і зачинила за собою двері.

— Ви маєте розмовляти тихо, — наказала вона мені, — і маєте поважати встановлені мною правиила. Те, що я сказала, стосується і вас. Ніхто не має покидати цього будинку.

— Але ж…

— Досі я дозволяла вам безпрецедентну міру автономії і права самостійно вирішувати, коли приходити і коли йти геть, через повагу до вашого унікального становища. Але вас могли вистежити, і тому ви ставите під загрозу життя моїх підопічних. Більше я не дозволю вам створювати загрозу для них і для вас самих.

— Невже ви не розумієте! — огризнувся я. — Судноплавне сполучення повністю

паралізоване через шторм. Мешканці містечка в ізоляції. В ізоляції опинився й мій батько. Якщо на острові й справді з'явився витвір і він є саме тим чоловіком, якого я підозрюю, то саме з ним нещодавно мало не побився мій батько. Тож якщо він спершу згодував порожняковї Мартіна, людину цілковито незнайому, то здогадайтеся з трьох разів, хто стане наступною його жертвою?

Обличчя директорки залишилося незворушним, мов камінь.

— Безпека мешканців острова мене не турбує, — сказала вона. — Я не можу наражати на небезпеку моїх підопічних, турбуючись про безпеку іншої людини, хто б нею не був.

— Йдеться не про острів'ян. Йдеться про мого батька. Невже ви й справді гадаєте, що двоє зачинених дверей завадять мені піти?

— Може, і не завадять. Але якщо ви наполягаєте йти, то я наполягаю, щоби ви ніколи не верталися.

Я був вражений, тому нервово розсміявся.

— Але ж я потрібен вам.

— Так, потрібен, — погодилася директорка. — Дуже потрібен.

* * *

Я наче на крилах злетів нагору й увірвався до Емминої кімнати. І застав там живу картину під назвою «Розпач», яка могла б вийти з-під пензля Нормана Роквела, якби він малював людей, що скніють у тюрмі суворого режиму. Бронвін із відсутнім виразом обличчя витріщалася у вікно. Єнох сидів на підлозі, стругаючи ножем кавалок твердої глини. Емма примостилася скраєчку свого ліжка, спершись ліктями на коліна; вона виривала аркуші зі свого зошита і палила їх між пальцями рук.

— Ти повернувся! — вигукнула вона, коли я увійшов.

— А я нікуди й не відлучався, — відказав я. — Мене пані Сапсан не відпускає. — Всі уважно вислухали моє пояснення двоїстої ситуації. — Якщо я піду, то назад мене не пустять.

Емма підпалила увесь зошит.

— Як вона сміє! — скрикнула вона, не помічаючи, що омахи полум'я лизькають їй руку.

— Вона може чинити на свій розсуд, — сказала Бронвін. — Бо вона — Пташка.

Емма кинула зошит додолу і затоптала вогонь ногами.

— Я зайшов сказати вам, що йду, хоче вона цього чи ні. Я не можу залишатися тут у полоні, не можу засунути голову у пісок, коли моєму батьку, можливо, загрожує смертельна небезпека.

— Тоді я піду з тобою, — сказала Емма.

— Облищ, нині не до жартів, — зауважила Бронвін.

— Я серйозно.

— Ти дурна, як пробка, — сказав Єнох. — Ти враз станеш старою й зморщеною, як засохлий чорнослив, і заради кого — заради нього?

— Не стану, — заперечила Емма. — Треба пробути багато годин поза межами контуру, перш ніж час почне наздоганяти тебе, але нам не треба багато часу, правда ж, Джейкобе?

— Це погана ідея, — мовив я.

— А що це за погана ідея? — спитався Єнох. — Мабуть, вона й сама не знає, заради чого ризикує своїм життям.

— Директорці це ой як не сподобається! — сказала Бронвін, стверджуючи очевидне. — Вона ж нас повбиває, Еммо.

Емма підвелася й зачинила двері.

— Вона не повбиває нас, — заперечила вона. — Нас уб'ють оті істоти. А якщо не повбивають, то отаке життя, як тепер, виявиться гіршим за смерть. Пташка обмежила й затиснула нас так сильно, що ми насилу дихаємо, і все це через те, що їй бракує сміливості виступити проти того, що загрожує нам по той бік контуру!

— А може, і не загрожує, — почувся голос Міларда. Досі я й не здогадувався, що відбувається тут, у кімнаті.

— Але директорці це страшенно не сподобається, — повторила Бронвін.

Емма виклично ступила крок до своєї подруги.

— І довго ти ще збираєшся ховатися під спідницею цієї жінки?

— Ви що, вже забули, що трапилося з пані Шилодзьобкою? — спитав Мілард. — Її підопічних убили, а пані Вівсянку викрали, коли вона покинула контур. Якби вони сиділи й не рипалися, нічого поганого не сталося б.

— Кажеш, нічого поганого не сталося б? — мовила Емма з сумнівом у голосі. — Так, порожняки не можуть проникати в контури. Зате витвори можуть, і саме через це отих дітей і виманили назовні. Ми що — так і сидітимемо на дупах, чекаючи, коли вони увійдуть до нас через парадні двері? А що, як цього разу вони не вигадуватимуть якісь хитрощі, а просто пронесуть із собою зброю?

— Саме так я й зробив би, — сказав Єнох. — Дочекався б, поки всі повлягаються спати, а потім прослизнув би униз димарем, як той Санта-Клаус, — і бах! — Єнох зобразив уявний пістолет і вистрелив з нього в подушку на Емминому ліжку. — І тільки б мізки по стінах розбризкалися!

— Молодець, ти дуже нас потішив своєю винахідливістю, — відреагував Мілард, зітхнувши.

— Ми маємо завдати по них удару, поки вони ще не здогадалися, що ми знаємо про їхню близьку присутність, — сказала Емма, — і поки ми маємо можливість застукати їх зненацька.

— Але ж ми достеменно не знаємо, чи є вони на острові взагалі! — заперечив Мілард.

— Скоро дізнаємося.

— І як ти пропонуєш це зробити? Вештатися туди-сюди, поки не побачиш порожняка? І що тоді? «Вибачте, будь ласка, що потурбували вас, але хотілося б дізнатися, чи не збираєтеся ви, часом, нас з'їсти?»

— З нами ж Джейкоб, — сказала Бронвін. — І він здатен їх бачити.

Я відчув, як стиснулося горло, бо усвідомив, що коли така мисливська група буде створена, то певним чином я буду відповідальним за безпеку кожного її члена.

— За все своє життя я бачив лише одну потвору, — попередив я їх. — Тому не можу сказати, що я спец із виявлення порожняків.

— А якщо він не зможе побачити жодного з них? — поцікавився Мілард. — Це означатиме, що їх тут або немає, або вони добре сховалися. І ти будеш так само безпорадним, як і тепер.

Усі нахмурили брови. Мілард таки мав рацію.

— Що ж, схоже логіка знову взяла гору, — сказав він. — Піду принесу каші на вечерю, і якщо хтось із майбутніх бунтівників бажає приєднатися до мене, то прошу.

Скрипнули пружини ліжка — то Мілард підвівся і пішов до дверей. Та не встигнув він вийти, як раптом Єнох скочив на ноги і скрикнув:

— Придумав!

Мілард зупинився.

— Що придумав?

Єнох обернувся до мене.

— Отой тип, якого начебто пошматували й пообгризали порожняки — ти знаєш, де його зберігають?

— У рибній крамниці.

Єнох задоволено потер руки.

— Тоді я знаю, як пересвідчитися, чи є на острові потвори.

— І як ти збираєшся це зробити? — поцікавився Мілард.

— А ми в нього спитаємо.

* * *

Ми створили експедиційну групу. Зі мною мали піти Емма, яка навідріз відмовилася відпускати мене самого, Бронвін, якій страшенно не хотілося гнівати пані Сапсан, але яка наполягала, що нам знадобиться її захист, а також Єнох, чий план ми мали втілити в життя. Мілард, чия невидимість могла стати нам в пригоді, не схотів з нами йти, тому його довелося дечим підкупити, щоби він нас хоча б не видав директорці.

— Якщо ми всі підемо, — міркувала Емма, — то Пташка не прожене Джейкоба, інакше їй доведеться виганяти нас чотирьох.

— Але я не хочу, щоб мене проганяли з контуру! — заявила Бронвін.

— Броні, вона ніколи цього не зробить, ось у чім річ. А якщо нам вдасться повернутися ще до світанку, може, вона і не дізнається, що ви виходили.

Я мав декотрі сумніви стосовно цього плану, але всі ми зійшлися на тому, що спробувати варто.

Все сталося так, наче ми з тюрми тікали. Після вечері, коли в будинку панував найбільший хаос, а пані Сапсан бувала найбільше зайнятою, Емма удала, наче вирушає до вітальні, а я удав, що іду до кабінету. За кілька хвилин ми зустрілися в коридорі другого поверху. Там у стелі була ляда, через яку йшов хід до драбини. Емма видерлася драбиною, я поліз слідком за нею, і ми опинилися на невеличкому й темному горищі. З одного боку виднівся люк, який легко відкручувався і виходив на пласку секцію даху.

Ми вийшли у нічне повітря і побачили, що решта вже нас чекають. Бронвін обняла кожного з нас так, що аж кістки хруснули, і видала кожному по чорному макінтошу. То була моя задумка — щоб захистити нас від шторму, який лютував по той бік контуру. Я хотів спитати, як ми спустимося на землю, коли раптом з-за краю даху випливла Оливка.

— Хто хоче в парашут погратися? — спитала вона, широко всміхаючись. Дівчинка була боса, а її талія обмотана мотузкою. Мені стало цікаво, до чого ж вона прив’язана внизу. Зиркнувши через край даху, я побачив Фіону з мотузкою в руці. Висунувшись із вікна, вона помахала мені рукою. Отже, ми мали поплічників.

— Спочатку ти, — суворо сказав мені Єнох.

— Я?! А чому це я? — відказав я, нервово задкуючи від краю даху.

— Хапайся за Оливку і стрибай, — сказала Емма.

— Здається, у нашому плані нема пункту про те, що я розтрощу собі тазові кістки.

— Нічого ти не розтрощиш, дурню, якщо міцно триматимешся за Оливку. Навпаки — це клас! Ми вже багато разів отак розважалися! — Емма на мить замислилася й додала: — Насправді, лише один раз.

Що ж, альтернативи я не мав, тому, опанувавши себе, підсунувся до краю даху.

— Не бійся! — підбадьорила мене Оливія.

— Тобі легко казати, — відповів я. — Бо ти ж просто не можеш упасти.

Вона простягнула руки, вхопилася за мене, а я вхопився за неї.

— Поїхали! — прошепотіла вона.

Я заплющив очі і ступив у порожнечу. Я побоювався, що гепнусь об землю, натомість ми плавно опустилися на неї, наче повітряна кулька, з якої повільно виходить гелій.

— Як гарно! — сказала Оливія. — А тепер відпусти мене.

Я відпустив її, і вона, весело верескнувши, знову злетіла до даху. Мої товариші зашикали на неї, а потім один за одним опустилися в її обіймах додолу, до мене. Знову зібравшись докупи, ми прокрадалися до залитих місяцем заростів, а Фіона та Оливія помахали нам на прощання. Може, то мені здалося, але зелені паркові фігури теж помахали нам, а Адам стривожено й печально кивнув.

* * *

Коли ми зупинилися на краю болота, щоби перевести дух, Єнох засунув руку під свою надміру роздуту куртку і витягнув якісь пакунки, загорнуті в товсту марлю.

— Візьміть ось це, — сказав він. — Я ж сам його не понесу.

— Що це таке? — спиталася Бронвін, розмотуючи ряднину, щоб подивитися. Всередині виявився кавалок коричнюватого м’яса з тоненькими трубками, що стирчали з нього навсібіч. — Ой, та воно ж смердить! — скрикнула вона й відсахнулася.

— Вгамуйся, то всього-на-всього овече серце, — пояснив Єнох, кидаючи мені у руки щось, приблизно схоже за розмірами. Воно смерділо формальдегідом і навіть крізь ряднину було неприємно мокре на дотик.

— Я всю дорогу блюватиму, якщо його понесу, — заперечила Бронвін.

— Ну-ну, хотілося б побачити, як це в тебе вийде, — зіронізував Єнох, але у його голосі почулася легка образа. — Засунь його в кишеню свого макінтоша і ходімо.

І ми вирушили через болото невидимою стрічкою сухої землі. Мені вже так часто доводилося тут бувати, що я забув, що болото може бути дуже небезпечним і впродовж сторіч воно проковтнуло не одну людину. Коли ми вийшли до кургану, я сказав усім застебнути свої плащі.

— А що, як нас хтось побачить? — поцікавився Єнох.

— Просто поводьтеся нормально й невимушено, — відповів я. — Я скажу їм, що ви — мої друзі з Америки.

— А що, як ми побачимо витвора? — спиталася Бронвін.

— Тоді тікайте.

— А якщо Джейкоб помітить порожняка?

— Тоді тікайте так, наче за вами женеться диявол.

Один за одним ми пірнули з тихої літньої ночі до кургану. Все було добре, поки ми не добралися до кінцевої камери, і тоді температура впала, тиск понизився, й почулося ревіння шторму. Він завивав не як плачливе дитинча, а як гучноголосе здоровило. Ми перелякано обернулися на звук, і якусь мить мовчки стояли й слухали, як на виході з тунелю виє вітрисько. Схоже, що там завивала у клітці хижа тварина, якій щойно показали харч. Нічого не поробиш — нам довелося ступити їй у пащеку.

Ми повиповзали навколішках з тунелю — і наче потрапили до якоїсь чорної космічної діри, де зірок не видно, бо їх застували спалахи блискавок. Хльосткий дощ і холоднючий вітер забиралися нам під плащі. У спалахах блискавок, схожих на розлогі дерева, ми скидалися на блідих примар, а далі була ще густіша темрява. Емма, змахуючи кистями, спробувала запалити вогонь, але він, наче несправна запальничка, майже відразу з сичанням гаснув, не встигнувши розгорітися. Тож ми щільніше закуталися у плащі, понагинали голови і побігли крізь дощ та скажений вітер, керуючись не стільки тим, що бачили перед собою, скільки тим, що пам’ятали.

А в місті дощ стукотів у всі вікна й двері, але ми проскочили непоміченими, бо всі острів’яни поховалися по своїх хатах, міцно позачинявши двері та віконниці. Ми бігли вулицями, якими мчали потоки води, оминаючи зірвані вітром шматки черепиці, повз одиноку заблукалу вівцю, яка жалібно мекала, повз перекинутий вітром невеличкий дерев’яний сарайчик, вміст якого висипався на дорогу, — і нарешті вискочили до рибної крамниці. Двері були замкнені, але Бронвін двома потужними ударами ноги висадила їх. Витерши насухо руки об одяг під макінтошем, Емма нарешті спромоглася запалити вогонь. Під витрішкуватим поглядом лосося у скляній вітрині я повів своїх друзів углиб крамниці повз прилавок, де Ділан цілими днями, матюкаючись, зчищав з риби луску, потім ми пройшли у залізні двері з плямами іржі. Обабіч за дверима мостилися невеличкі льодові комори — звичайні сарайчики-прибудови зі стінами з неструганих дощок та бляшаними стріхами. Дошки, мов криві зуби, погано прилягали одна до одної, і в щілини до комірчин залітав дощ. У кожній комірчині стояли по дюжині прямокутних лотків з льодом, встановлених на дерев’яних кóзлах для пиляння дров.

— То в якому із них мрець? — спитав Єнох.

— Не знаю, — відповів я.

Емма присвітила довкола своїм вогником, і ми рушили проходом між лотками, намагаючись вгадати, в якому ж лежить труп більший за трупи риб, але всі вони мали однаковий вигляд: такі собі незакриті домовини з льодом. Ми мали оглянути всі ці домовини, поки не знайдемо загиблого хранителя музею.

— Тільки не я, — відмовилася Бронвін. — Я не хочу бачити його. Я не люблю дивитися на будь-що померле.

— Я теж не люблю, але нам доведеться, — сказала Емма. — Бо ми всі робимо одну справу.

Кожен із нас вибрав собі лоток і розкопував його, мов той пес грядку із заритою призовою кісточкою. Нам довелося руками вигрібати з лотків цілі купи льоду. Я спорожнив один і вже не відчував пальців, коли раптом почув, як верескнула Бронвін. Я обернувся і побачив, як вона, затуливши рукою рота, позадкувала від лотка.

Ми скупчилися довкола подивитися її знахідку. З льоду стирчала рука з вкритими чорним волоссям пальцями.

— Смію сказати, що ми нарешті знайшли шуканого чоловіка, — мовив Єнох.

Поприкривавши обличчя руками, ми крізь розтулені пальці піддивлялися, як Єнох зчищає лід, поволі вивільняє спочатку руку, потім тулуб і насамкінець — понівечене тіло Мартіна.

То була жахлива картина. Його викручені кінцівки безладно стирчали навсібіч. Тіло нещасного немов ножицями розпанахали й випотрошили, і тепер замість нутрощів його наповнював лід. Коли ж з'явилося обличчя Мартіна, то всі мимоволі аж охнули, затамувавши віддих. Одна половина лиця — то був суцільний синець зі звислими обривками шкіри — нагадувала розідрану маску. Друга половина була пошкоджена менше, що давало змогу розпізнати Мартіна: підборіддя зі шматком бороди, немов надпиляні пилкою фрагменти щоки і лоба й одне розкрите зелене око, яке вже взялося плівкою і порожньо витріщалося угору. Одягнений лише у труси та порваний махровий халат, він ніяк не міг у такій одежі податися до крутих скель. Хтось — або щось — потягнув його туди.

— Він досить сильно скалічений, — сказав Єнох, окидаючи Мартіна поглядом, мов досвідчений хірург, що оглядає майже безнадійного пацієнта. — І мушу сказати вам, що в мене може нічого не вийти.

— Мусимо спробувати, — сказала Бронвін, хоробро підступаючи до лотка і приєднуючись до решти нас. — Що ж ми, даремно ризикували, добираючись аж сюди? Треба, принаймні, спробувати.

Єнох розкрив свій плащ і видобув з внутрішньої кишені серце, загорнуте у ряднину. Воно скидалося на стиснуту бейсбольну рукавичку ловця.

— Якщо він оживе, то не дуже зрадіє побаченому, — сказав Єнох. — Тому відійдіть і не кажіть, що я вас не попереджав.

Нас не треба було умовляти. Ми відступили від мерця на поважну відстань, всі, крім Єноха, який сперся животом на лоток, засунув руку в заповнений льодом живіт Мартіна і покрутив нею туди-сюди, немов намацував у холодильнику бляшанку з пивом. Невдовзі він, здавалося, щось намацав, і другою рукою підняв над головою овече серце.

Тіло Єноха конвульсивно здригнулося — і овече серце забилося, чвиркаючи тонко розпиленим розчином із залишками крові. Єнох дихав часто й неглибоко. Здавалося, він спрямовував у серце свою енергію. Я уважно придивився до тіла Мартіна, але воно не ворухнулося. Поволі серце у руці Єноха уповільнило своє биття і зморщилося, змінивши колір на чорно-сірий, мов м'ясо, яке залежалося в холодильнику. Єнох кинув його додолу і простягнув до мене свою розкриту долоню. Я витягнув серце, яке зберігав у кишені, і подав йому. Єнох повторив ту саму процедуру, і якийсь час серце пульсувало і чвиркало, але потім зупинилося так само, як і попереднє. Він зробив третю спробу, скориставшись серцем, яке несла Емма.

Залишилося тільки одне серце — те, що принесла Бронвін. То був останній шанс Єноха. Його обличчя стало ще більш зосередженим, і він, піднявши над домовиною Мартіна останнє серце, стиснув його так, наче зібрався розчавити. Коли ж воно затремтіло й засіпалося, мов двигун, з якого вичавлювали рештки потужності, Єнох скрикнув: «Воскресни з мертвих, чоловіче, воскресни!»

Я побачив легенький, ледь помітний порух. Під льодом щось заворушилося. Я нахилився якомога ближче, видивляючись хоч якісь ознаки життя. Доволі довго не відбувалося нічого, але раптом тіло сіпнулося так різко й потужно, немов крізь нього пропустили тисячу вольт струму. Емма заверещала, і всі ми повідскакували геть від лотка. Коли я наважився знову поглянути на мерця, то побачив, що голова Мартіна повернулася у мій бік, вкрите плівкою око скажено заоберталося, а потім втупило свій погляд у мене.

— Він бачить тебе! — скрикнув Єнох.

Я прихилився ближче. Мрець смердів розритою землею, солоною морською водою і чимось іще — чимось страшним. З його руки поспадали шматочки льоду, вона піднялася, на якийсь час тремтливо завмерла у повітрі, скалічена і синя, а потім опустилася мені на руку. Я подавив у собі бажання відкинути її.

Губи Мартіна розтулилися, щелепа розсунулася. Я нахилився, щоби почути його, але чути не було чого. «Авжеж, чути нема чого, — подумалося мені. — Бо його легені розідрані». Та раптом до мене долетів слабенький звук, і я притиснув вухо мало не до крижаних вуст мерця. Дивно, але мені пригадався стічний жолоб біля нашого будинку, з якого, коли притиснутися вухом до решітки і дочекатися, поки вщухне шум автомобілів, можна було почути шепіт струмка, загнаного під землю, коли будувалося наше місто, але й досі живого, хоча й ув'язненого в тюрму безкінечної ночі.

Решта скупчилися довкола, але я був єдиний, хто почув голос мерця. Перше, що він вимовив, було моє ім'я:

— Джейкобе.

— Так, — відповів я, охоплений страхом.

— Я був мертвий. — Слова виходили з його вуст повільно, тягучі, мов смола. — Я й тепер мертвий, — виправився Мартін.

— Скажіть мені, що сталося, — попрохав я його. — Ви можете пригадати?

Запала тиша. У дірках між дошками свистів вітер. Мрець щось сказав, але я не розчув.

— Мартіне, повторіть, будь ласка.

— Він убив мене, — прошепотів мрець.

— Хто?

— Та мій Старий.

— Ви кажете про Оґґі, вашого дядька?

— Мій Старий, — повторив Мартін. — Він став великим. І дужим, надзвичайно дужим.

— Хто став, Мартіне?

Його очі заплющилися, і я перелякався, що він замовкнув назавжди. Я поглянув на Єноха. Той кивнув: серце у його руці ще билося.

Раптом око Мартіна блиснуло, і він знову заговорив — повільно, але безперервно, наче щось розказував напам'ять.

— Сотню поколінь він спав, скрутившись зародком у череві землі, порослий корінцями, набираючись у темряві сил, схожий на законсервований літній фрукт, забутий у коморі, аж поки не зродився він з-під лопати фермера, що став грубою повитухою того химерного врожаю.

Мартін замовк; його губи тремтіли. У нетривалій тиші Емма спитала:

— Що то він каже?

— Не знаю, — відповів я, — але щось схоже на вірш.

Мартін знову декламував. Голос його тремтів, але був достатньо гучним, щоби його почули всі.

— Ось лежить він, моторошний та чорний, з юним обличчям кольору сажі, його змарнілі руки — мов вугільні жили, ноги — мов цурпалки усохлої лози!

Нарешті я впізнав того вірша. То був твір, присвячений болотяному хлопцю.

— О, Джейкобе, як я за ним доглядав! — сказав Мартін. — Скло протирав, змінював йому землю, щоби він почувався як вдома, він був для мене як велике поранене дитя. Я за

ним так доглядав, а він… — Мрець затремтів, з куточка його ока витекла сльоза й завмерла на щоці. — А він взяв і убив мене.

— Ви про кого? Про болотяного хлопця — чи то про Старого?

— Відішліть мене назад, — попросився Мартін. — Бо мені дуже боляче. — Він стиснув рукою моє плече, і голос його знову ослаб.

Я благально поглянув на Єноха, щоби той допоміг мені.

Єнох міцніше стиснув серце у своїй руці і похитав головою.

— Поспішай, хлопче, — сказав він. — Часу лишилося обмаль.

І тут мене пройняв здогад. Хоча Мартін і казав про болотяного хлопця, його убив не болотяний хлопець. «Вони стають видимими для решти нас, коли харчуються, — сказала мені якось пані Сапсан, — тобто тоді, коли вже надто пізно». Насправді ж Мартін побачив примару-порожняка — вночі, під сильним дощем, вже тоді, коли потвора рвала його на шматки. І переплутав його зі своїм найціннішим експонатом.

Давній страх знову накотився на мене, і мені здалося, що у мене розжарюються нутрощі. Я обернувся до приятелів.

— Його убив порожняк. Він десь на острові.

— Спитай його, де саме, — сказав Єнох.

— Мартіне, де? Мені треба знати, де ви його побачили.

— Будь ласка, відпустіть. Мені так боляче!

— Де ви його бачили?

— Він прийшов до моїх дверей.

— Хто, Старий?

Мартін якось дивно затнувся. Мені важко було на нього дивитися, але я переборов себе і простежив за напрямком погляду його ока, коли воно ворухнулося і зосередилося на чомусь позаду мене.

— Ні, не Старий, — відповів Мартін. — *Отой* прийшов.

Раптом по нас ковзнув промінь світла, і гучний голос гаркнув:

— Хто тут?

Емма стиснула долоню, і світло, засичавши, згасло. Ми враз обернулися й побачили на порозі чоловіка з ліхтариком в одній руці і пістолетом у другій.

Єнох висмикнув руку з-під льоду, а Емма та Бронвін заступили собою лоток, щоби не видно було Мартіна.

— Ми й не думали тут нічого брати, — сказала Бронвін. — І взагалі — ми вже зібралися йти. Чесно!

— Ані руш! — скрикнув чоловік якимось безбарвним голосом. З-за променя, що кидав ліхтар, його обличчя було погано видно, але куртки, вдягнені одна на одну, відразу ж видали його. То був орнітолог.

— Пане, ми цілий день нічого не їли, — проскиглив Єнох голосом дванадцятирічної дитини. — Ми прийшли сюди дві-три рибинки взяти, присягаюся!

— Справді? — спитав чоловік. — Здається, ви знайшли свою рибину. Ану подивімось, яку саме. — І він поводив своїм ліхтарем туди сюди, немов розсуваючи нас його променем. — Ану відійдіть! — Ми відійшли, і чоловік освітив тіло Мартіна — страшну скривавлену руїну. — Ти диви, яка дивна рибина! І досі рухається! — мовив чоловік холоднокровним голосом. Промінь ліхтаря завмер на обличчі Мартіна. Його око підкотилося під лоба, а губи беззвучно ворушилися: життя, яке дав йому Єнох, повільно покидало його.

— Хто ви такий? — суворо спитала Бронвін.

— А це залежить від того, кого ви питаєте, — відказав чоловік, — до того ж, це не має майже ніякого значення порівняно з тим, що я знаю, хто *ви* такі. — Спрямовуючи промінь по черзі на кожного з нас, він заговорив так, наче зачитував з якогось таємного досьє: — Емма Блюм — здатна добувати вогонь, покинута в цирку батьками, коли їм не вдалося продати її власникам того самого цирку; Бронвін Брантлі, несамовита дівиця, здатна забрати чуже життя; не знала власної сили до тої ночі, коли скрутила в'язи своєму хтивому вітчиму, який чіплявся до неї. Єнох О'Коннор, воскреситель мертвих, народжений у родині власників похоронного бюро, котрі довго не могли второпати, чому ж це їхні клієнти вставали з домовини і йшли собі геть. — Після цього «орнітолог» спрямував промінь на мене. — І нарешті Джейкоб. Ну й компанію ти надибав собі останнім часом!

— Звідки ви знаєте моє ім'я?!

Незнайомець прокашлявся, а коли заговорив, то вже зовсім іншим голосом:

— Невже ти так швидко мене забув? — спитав він з акцентом мешканця Нової Англії. — Втім, я ж простий водій автобуса, тому ти мене й не пам'ятаєш.

Це здалося мені неможливим, але чомусь цей чоловік був як дві краплі води схожий на водія мого шкільного автобуса, пана Беррона. То був чоловік такий неприємний, такий лихий і своєю негнучкістю й нечутливістю такий схожий на робота, що в день випуску з восьмого класу ми пошкодили його фото в річному альбомі скріпками і залишили той спотворений портрет на сидінні його автобуса. Мені оце пригадалася його звична фраза, яку він промовляв, коли я виходив з автобуса, приїхавши після школи додому, та «орнітолог» сам її проспівав.

— Остання зупинка, Портмане-е-е!

— Це ви, пане Беррон? — спитав я, вагаючись і намагаючись роздивитися його обличчя у промені ліхтаря.

Чоловік засміявся, прокашлявся — і знову заговорив з іншим акцентом:

— Або він, або ваш двірник, — відповів він тягучою флоридською говіркою. — Молоді деревця слід підріза-а-ати. Тоді вони будуть гарні-і-ішими!

Голос був один в один як у нашого дворового робітника, котрий багато років підстригав наші кущі, газон та чистив басейн.

— Як вам це вдається? — спитав я. — Звідки ви знаєте тих людей?

— Знаю, бо я і є тими людьми, — відповів незнайомець, тепер уже безбарвним голосом. І зареготав, насолоджуючись моїм неприхованим страхом.

Я второпав. Чи бачив я коли-небудь очі пана Беррона? Жодного разу. Бо він завжди носив оті величезні, старомодні окуляри, що затуляли мало не все його обличчя. Двірник також вдягав сонцезахисні окуляри, та ще й крислатого капелюха. Чи придивлявся я коли-небудь уважно до них? І скільки ще ролей зіграв цей хамелеон у моєму житті?

— Що відбувається? — спитала Емма. — Хто цей чоловік?

— Стули пельку! — гаркнув «орнітолог». — До тебе ще дійде черга.

— Ви стежили за мною, — сказав я. — Це ви повбивали отих овець. Це ви убили Мартіна.

— Хто — я? — спитав незнайомець безневинним голосом. — Особисто я нікого не вбивав.

— Але ж ви — витвір, хіба ж ні?

— Це *вони* мене так називають, — відказав він.

Я ніяк не міг зв’язати все докупи. Нашого двірника я не бачив відтоді, як моя мати найняла замість нього іншого працівника, а пан Беррон зник з мого життя після того, як я скінчив восьмий клас. Невже вони — він — увесь цей час стежили за мною?

— Звідки ви дізналися, де мене знайти?

— Ну що ти, Джейкобе, ти сам мені про себе все розповідав. Звісно, приватно й по секрету, — сказав чоловік, знову змінивши акцент. Тепер то був голос жителя центральних штатів, розважливий голос освіченої людини. І з останніми словами він підсвітив себе променем свого ліхтаря.

Борода, яку я бачив іще вчора, щезла. Тепер у мене не лишилося жодного сумніву.

— Лікаре Голан, — сказав я слабким шепотом, який розчинився у торохтінні дощових краплин.

Мені пригадалася наша телефонна розмова кілька днів тому. Пригадався шум на задньому плані — лікар сказав, що він у аеропорту. Але він не зустрічав там своєї сестри. Він вирушав за мною.

Я позадкував і прихилився до лотка з тілом Мартіна; у голові мені запаморочилося, а тіло заніміло.

— Ага, сусід, — сказав я. — Отой старий, що поливав газон у той вечір, коли загинув мій дідо. То теж були ви.

Лікар Голан усміхнувся.

— Але ж ваші очі!

— Контактні лінзи, — пояснив він, виколупуючи одну з них пальцем і оголюючи біле очне яблуко без зіниці. — Гарні штуки навчилося виробляти сучасне людство, еге ж? Відповідаючи на кілька твоїх можливих наступних запитань, скажу, що так, я справді дипломований терапевт, бо мене давно цікавила свідомість звичайних людей. Але, попри те що наші сеанси базувалися на неправдивому припущенні, я не думаю, що вони були даремною тратою часу. Я навіть міг би й далі допомагати тобі, чи то — ми могли б і далі допомагати один одному.

— Благаю, Джейкобе, не слухай його, — сказала Емма.

— Не турбуйся, — відповів я. — Колись я йому довірився. Але я не повторю цієї

помилки.

А Голан вів далі, немовби й не почувши мене.

— Я можу гарантувати тобі безпеку і гроші. Можу повернути тобі колишнє життя, Джейкобе. Все, що ти муситимеш робити, — це співпрацювати з нами.

— З нами?

— З Мальтусом і мною, — сказав Голан, обертаючись і гукаючи через плече. — Мальтусе, увійди й поздоровкайся.

На порозі з’явилася тінь, і через мить на нас накотився ядучий сморід. Бронвін кавкнула і відступила на крок, і я побачив, як у Емми стиснулися кулаки — вона наче збиралася кинутися на потвору. Я торкнувся її руки і сказав одними губами: «Зачекай».

— Моя пропозиція проста, — сказав Голан, намагаючись надати своєму голосу розважливого звучання. — Допоможи нам знайти нових людей, таких, як ти. А навзамін тобі не треба буде боятися Мальтуса та його одноплемінників. Ти зможеш жити вдома. У вільний час подорожуватимеш зі мною по світу, і ми тобі щедро платитимемо. А твоїм батькам ми скажемо, що ти — мій асистент у науковій діяльності.

— Якщо я погоджуся, — сказав я, — то що станеться з моїми друзями?

Він зневажливо махнув пістолетом у їхній бік.

— Вони давно зробили свій вибір. Є одна важлива обставина: почалося втілення в життя грандіозного плану, Джейкобе, і ти зможеш взяти в ньому участь.

Чи задумався я над цією пропозицією? Мабуть, таки задумався, хоча лишень на мить. Лікар Голан пропонував мені саме те, до чого я прагнув: третій варіант. Майбутнє, яке не вкладалося в дилему «Залишайся тут назавжди або їдь звідси геть і помирай». Але від одного-єдиного погляду на моїх друзів, на чиїх обличчях застигла тривога, моя спокуса безслідно щезла.

— То як? — спитав мене Голан. — Що скажеш?

— Я скоріше помру, аніж зголошуся допомагати тобі.

— Що ж, як знаєш, — сказав він розчаровано. — Втім, ти й так чимало мені допоміг. — Голан позадкував до дверей. — Мені страшенно шкода, що в нас більше не буде психотерапевтичних сеансів, Джейкобе. Хоча це не така вже й велика втрата. Вас чотирьох може цілком вистачити, щоби нарешті вивести друзяку Мальтуса з його принизливого стану, від якого він так довго страждав.

— Ой, ні! — запхикав Єнох, — я не хочу, щоби мене з’їли живцем!

— Не скигли, це принизливо, — відрізала Бронвін. — Нам доведеться самим їх убити.

— Шкода, що я не зможу залишитися і поспостерігати, як вам це вдасться, — мовив лікар Голан із порога. — А так хотілося б подивитися!

І він пішов, залишивши нас на самоті з потворою. Я чув, як вона сопіла у темряві, хрипко булькаючи, мов несправна каналізаційна труба. Ми всі мимоволі ступили крок назад, потім іще один, поки не відчули спинами дощату стіну сараю. Ми завмерли, притиснувшись до неї, мов в’язні перед розстрілом.

— Мені потрібне світло, — прошепотів я Еммі, яка, напевне, переживала таке потрясіння, що геть забула про свої здібності.

Її рука яскраво спалахнула, і між мерехтливих тіней я помітив потвору-порожняка, яка ховалася поміж козлами з лотками. То був мій кошмар. Він згорблено стояв неподалік, безволосий та голий, і його зморшкувата сіро-чорна шкіра звисала з кістяка великими складками, під його очима виднілася закисла гниль, клишоногий, руки й ноги скоцюрблені в

якісь рудиментарні пазури, котрі видавалися немічними й непотрібними. Кожна частина порожнякового тіла — виснажена і змарніла, як у неймовірно старої людини. За одним винятком. Основним знаряддям потвори були величезні, несумірні з її головою щелепи, такий собі випнутий наріст із зубами, довгими й гострими, мов невеликі кухонні ножі, які плоть рота була не в змозі вмістити, тому губи потвори постійно розтягувалися в посмішку дегенерата.

І раптом ті моторошні зуби розімкнулися і випустили на волю три схожих на мотузки язика, кожен завтовшки з мою кисть. Вони розмоталися на всю довжину кімнати — десять з гаком футів — і раптом зависли, звиваючись, у повітрі. Почулося хрипіння й булькання — потвора уривчасто засопіла, втягуючи в себе повітря крізь два гнійних отвори на пиці, немовби принюхуючись до нас і метикуючи, як найкраще нас проковтнути. Ми залишалися живими лише завдяки одній обставині: нас було дуже легко убити. Тому потвора, яка, мов той гурман, наперед смакувала вишукану страву, не мала сенсу квапитися.

Мої товариші не могли бачити порожняка так, як його бачив я, але помітили на стіні його тінь та тіні схожих на мотузки мацаків. Емма розтиснула долоню, і вогонь спалахнув яскравіше.

— Що воно робить? — пошепки спитала вона. — чому не нападає на нас?

— Воно з нами грається, — пояснив я. — Бо знає, що ми у пастці і нам нема куди тікати.

— Нічого подібного, — стиха мовила Бронвін. — Дайте мені лишень зацідити йому прямо у пику. І він проковтне свої зуби, гарантую.

— Я б на твоєму місці обійшов ті зуби десятою дорогою, — зауважив я.

Порожняк прошкутильгав уперед кілька кроків, щоби відновити свою позицію після того, як він позадкував; його мацаки простягнулися ще далі й розійшлися: один потягнувся до мене, другий до Єноха, а третій — до Емми.

— Відчепися від нас! — скрикнула Емма і змахнула рукою, мов смолоскипом. Мацак відсмикнувся назад, уникаючи полум’я, і завмер, мов змія, що приготувалася до нападу.

— Треба спробувати прорватися до дверей! — заволав я. — Порожняк стоїть біля третього лотка ліворуч, тому тримайтеся праворуч!

— У нас нічого не вийде! — проскиглив Єнох. Один з язиків-мацаків торкнувся його щоки — і він заверещав.

— Починаймо на рахунок «три»! — гукнула Емма. — Один…

І в цю мить Бронвін, завиваючи, мов злий дух, кинулася на порожняка. Той і собі заверещав і став дибки, туго натягнувши свою обвислу шкіру. Він був зібрався вистрелити в Бронвін троїстим язиком, та вона, налетівши на лоток з тілом Мартіна і перекинувши його, встигла підхопити його знизу руками і шпурнути поперед себе. І вся ця важуча конструкція — разом із льодом, рибою та трупом Мартіна — просвистіла у повітрі і з лячним хрускотом врізалася в порожняка.

Бронвін крутнулася на п’ятах і підскочила до нас.

— Відійдіть! — скрикнула вона. Я відскочив убік, і саме вчасно: Бронвін довбонулася в стіну поруч зі мною і пробила в трухлявих дошках велику діру. Єнох, найменший із нас, пірнув у неї першим, а потім — Емма; не встиг я їй заперечити, як Бронвін вхопила мене за шкварок, викинула в нічну сирість, і я з розмаху приземлився грудьми в калюжу. Вода у ній була страшенно холодна, але я ладен був відчувати все, що завгодно, тільки не мацаки потвори на своїй шиї.

Емма та Єнох ривком підняли мене на ноги, і ми кинулися навтьоки. Та через мить Емма зупинилася й гукнула Бронвін. Ми з Єнохом обернулися, раптом здогадавшись, що Бронвін не побігла з нами разом.

Ми гукали її, вдивляючись у темряву, але не мали духу наблизитися до сараю, як раптом Єнох скрикнув:

— Он вона! — І ми побачили Бронвін, яка прихилилася до рогу льодяної комори.

— Що вона робить? — скрикнула Емма. — *Бронвін! Тікай!*

З боку здавалося, наче вона обнімала ту дерев'яну споруду. А потім відступила назад, розбіглася й вдарила плечем кутову опору. І увесь сарай, мов складений із сірників, завалився всередину самого себе, піднявши хмару розпорошеного льоду та трісок, яку відразу ж підхопив і поніс вулицею вітер.

Ми радісно заверещали, а Бронвін зі спринтерською швидкістю наздогнала нас і зупинилася, нервово всміхаючись. І ми стояли під зливою, сміючись та обнімаючи її. Та недовго ми раділи, бо коли вгамувалося потрясіння від того, що сталося, Емма обернулася до мене і поставила запитання, котре, напевне, не давало спокою всім моїм друзям.

— Джейкобе, звідки той витвір дізнався так багато про тебе і про нас?

— І ти назвав його лікарем.

— Він був моїм психіатром.

— Психіатром?! — сказав Єнох. — Приголомшливо. Він не лише видав нас витвору, він до того ж геть божевільний!

— Ану забери свої слова назад! — скрикнула Емма і довбонула Єноха в плече. Він був зібрався відповісти тим самим, як я став поміж ними.

— Припиніть! — наказав я, розштовхуючи їх у різні боки. І підступив впритул до Єноха. — Помиляєшся. Я не псих. То *він* привчив мене до думки, що я псих, хоча, напевне, увесь цей час він знав, що я з дивних. Втім, ти маєш рацію стосовно одного: я таки видав вас, бо переповів дідівські історії чужій людині.

— Ти в тім не винуватий, — заспокоїла мене Емма. — ти ж не міг знати, що ми існуємо насправді.

— Ще й як міг! — скрикнув Єнох. — Бо Ейб розповів йому все. Навіть наші бісові фотознімки показував!

— Голан знав усе, крім одного: де вас шукати, — пояснив я. — І я вивів його прямо на вас.

— Але ж він обдурив тебе, — мовила Бронвін.

— Я хочу сказати, що мені страшенно шкода, що так сталося.

Емма обняла мене.

— Усе нормально, не переймайся. Ми всі живі.

— *Наразі* живі, — уточнив Єнох. — Але той маніяк нікуди не дівся, він і досі тут, і зважаючи на його нестримне бажання нагодувати свого улюбленця-порожняка, неважко припустити, що він уже вирахував, як самотужки потрапити до контуру.

— О, Господи, ти маєш рацію, — стривожилася Емма.

— Тоді не барімося і повертаймося, доки він нас не випередив, — сказав я.

— І доки *воно* нас не випередило, — додала Бронвін. Ми обернулися і побачила, як вона показує на розвалений сарай, де купа розтрощених дощок заворушилася. — Не сумніваюся, що він кинеться за нами навздогін, а мені страх як хочеться ще раз дати йому чортів.

Хтось крикнув «Тікаймо!», але в ту мить ми вже мчали щодуху стежиною до єдиного

місця, де порожняк не міг нас дістати, — до контуру. У кромішній темряві ми мчали геть із міста; невдовзі нечіткі обриси будиночків змінилися похилими полями, потім ми вискочили на кряж і подалися стежиною, яку розмивали потоки води, роблячи її ненадійною і зрадливою.

Єнох спотикнувся і впав. Ми швидко підняли його і побігли далі. Коли ми мали ось-ось перетнути кряж, ноги Бронвін вислизнули з-під неї і вона ковзнула вниз футів на двадцять, поки не зупинилася. Ми з Еммою побігли на допомогу. Хапаючи Бронвін під руки, я швидко обернувся, боячись побачити нагорі істоту, що переслідувала нас. Та не побачив нічого, окрім чорнильної темряви та виру потоків дощу. З мого таланту бачити потвор було мало толку, якщо мені не допомагало хоч якесь світло. Та коли ми, важко хекаючи, знову видерлися на кряж і раптовий і тривалий спалах блискавки освітив округу, я обернувся — і побачив потвору. Вона була ще досить далеко від нас, але швидко видиралася пагорбом, допомагаючи собі м’язистими мацаками, які встромляла у багнюку, що робило її схожою на огидного павука.

— Вперед! — скрикнув я, і ми вчотирьох рвонули геть протилежним боком схилу, переважно ковзаючи на сідницях, аж поки нас не викинуло на пласку поверхню, де ми попідскакували і кинулися бігти.

І знову блискавка освітила все довкола. Потвора повільно, але вперто наздоганяла нас. З таким співвідношенням швидкостей ми не могли випередити її. Тож єдина наша надія була на обхідний маневр.

— Якщо воно нас спіймає, то всіх повбиває! — скрикнув я. — Але якщо ми розділимося, то йому доведеться робити вибір. Я поведу його довгим окружним шляхом і спробую заманити у болото, де воно заблукає. Ви ж негайно біжіть до контуру — і якомога швидше!

— Ти з глузду з’їхав! — гукнула у відповідь Емма. — Якщо кому й слід залишитися, то це буду я!

— Тільки не в такий дощ, — заперечив я. — Бо ти не зможеш побачити потвору взагалі.

— Я не дам тобі вчинити самогубство! — скрикнула Емма.

Часу на суперечки не було, тому Єнох та Бронвін побігли уперед, а ми з Еммою відхилилися зі стежки вбік, сподіваючись, що порожняк кинеться навздогін за нами. Саме так і сталося. Тепер він був так близько, що мені вже не потрібна була блискавка, щоби його побачити: самого неприємного холодку в животі було достатньо.

Ми бігли, тримаючись за руки і перечіпляючись через борозни та канави, що розпанахували поле, — збоку наші хаотичні маневри, мабуть, скидалися на якийсь божевільний скажений танець. Я похапливо озирався, шукаючи каменюку, щоби використати її як зброю, коли раптом з темряви перед нами виросла споруда — маленька похила халупа з розбитими шибками та з вибитими дверима, котру я, охоплений страхом, спочатку не розпізнав.

— Нам треба сховатися! — засапано кинув я.

«Будь ласка, Господи, зроби так, щоби ця тварюка виявилася дурною, — молився я, коли ми мчали до будиночку, — благаю, нехай їй забракне клепки у голові». Ми зробили великий гак, сподіваючись забігти до хижки непоміченими.

— Стривай! — скрикнула Емма, коли ми наближалися до нашої цілі ззаду. Вона витягнула зі свого макінтоша ряднину з-під овечого серця, вправно прив’язала до неї піднятий із землі камінь — і в неї вийшло щось схоже на пращу. Потім обхопила її долонями

дочекалася, поки вона загорілася — і кинула далеко вбік. Праща гепнулася на болотисту поверхню, слабо жевріючи у темряві.

— Відволікальний маневр, — пояснила вона. Ми обернулися і забігли до халупи, довірившись свою безпеку непроглядній темряві, яка панувала всередині.

* * *

Прослизнувши у двері, які ледь трималися на завісах, ми мовби поринули в атмосферу, насичену запахом гною. Почувши, як огидно чвакають наші ноги, я збагнув, куди ми потрапили.

— Де ми? — прошепотіла Емма. Раптом почулося сопіння і дихання якихось тварин — і ми аж підскочили від несподіванки і страху. У споруді було повно овець, котрі знайшли тут пристанище від холодного нічного вітру й дощу — так само, як і ми. Коли наші очі призвичаїлися до темряви, ми побачили, як тьмяно поблискують очі овець, які перелякано витріщалися на нас; їх було там багато — десятки й десятки.

— Та це ж кошара, — прошепотіла Емма, обережно піднімаючи одну ногу.

— Про це не думай, — відповів я. — Швидше, нам треба відійти від дверей. — Я взяв її за руку, і ми проштовхнулися всередину хатинки у лабіринті овець, які сахалися від нашого дотику. Пройшовши вузьким коридором, ми опинилися у кімнаті з одним високим вікном та досить міцними на вигляд дверима, зачиненими на ніч, чого не можна було сказати про решту кімнат. Затиснуті у віддалений куток, ми присіли і почекали, прислухаючись, і сховалися за стіною знервованих овець.

Ми намагалися не вгрузати надто глибоко у гній, але марно. Повитріщавшись у темряву близько хвилини, я призвичаївся розрізняти в кімнаті декотрі обриси. В одному кутку стояли стосом ящики й коробки, а на стіні за нами висіли заіржавлені робочі інструменти. Побачивши щось схоже на гігантські ножиці, я підвівся, щоби зняти їх зі стіни.

— Хочеш зайнятися стрижкою овець? — поцікавилася Емма.

— Це все ж таки краще, аніж нічого.

Саме в ту мить, коли я знімав ножиці зі стіни, у вікні почувся шум. Вівці стривожено забекали, і крізь віконну раму без скла до кімнати поволі заповз довгий чорний мацак. Намагаючись рухатися якомога тихше, я опустився на підлогу. Емма затулила рота рукою, щоби притишити свій віддих.

А довгий язик нишпорив у кімнаті, мов перископ, принюхуючись до повітря всередині. На наше щастя, ми сховалися в одному з найсмердючіших приміщень на всьому острові. Напевне, запах овець забивав наш власний запах, бо за хвилину потвора, здавалося, припинила спроби і відійшла від вікна. Ми почули, як віддаляються її кроки.

Емма відвела руку від рота і тремтливо зітхнула.

— Здається, порожняк заковтнув наживку, — прошепотіла вона.

— Я хочу дещо сказати тобі, — мовив я. — Якщо нам вдасться вийти з цієї халепи живими, то я залишаюся.

Вона схопила мене за руку.

— Ти справді цього хочеш?

— Я не можу повернутися додому. Після всього, що сталося, — не можу. Тепер я зобов’язаний надавати вам допомогу — і навіть більше, ніж просто допомогу. Бо поки я тут

не з’явився, ви перебували у цілковитій безпеці.

— Якщо нам вдасться вижити, — відповіла Емма, притискаючись до мене, — то я ні про що не жалкуватиму.

Немов якимось дивовижним магнітом нас потягнуло одне до одного, та саме в ту мить, коли наші вуста мали злитися в поцілунку, тишу кімнати розтрощив вибух верескливого овечого бекання в сусідній кімнаті. Ми відсахнулися одне від одного, бо, зачувши жахливий шум, вівці довкола нас хаотично заметалися, стукаючись одна об одну і вдавлюючи нас у стіну.

Тварюка виявилася не такою дурною, як я сподівався.

Я почув, як вона наближається до нас, йдучи крізь хатину. Часу на втечу ми не мали, тому розпачливо вгвинтилися у смердючу долівку, благаючи долю, щоби потвора нас не помітила.

І раптом я відчув її запах, іще огидніший, ніж овечій сморід у всій халупі, — потвора завмерла на порозі нашої кімнати. Всі вівці враз сахнулися від дверей, скупчившись у дальньому кутку, мов зграя риб, і придавивши нас до стіни так міцно, що ми ледь могли дихати. Ми вхопилися одне за одного, але не сміли й пискнути; якусь мить, котра видалася нестерпно напруженою і нескінченною, ми не чули нічого, окрім бекання овець і чвакання їхніх копит у гнойовій багнюці. Раптом почувся несамовитий хрипкий вереск — несподіваний і розпачливий. Він урвався так само раптово, як і почався, заглушений моторошним хрустом кісток. Навіть не бачачи, я збагнув, що то щойно розірвали навпіл вівцю.

Вибухнув шалений хаос. Охоплені панікою тварини рикошетом відскакували одна від одної, гепаючи нас об стіну так, що в мене в голові запаморочилося. Порожняк хапав тварин і, бризкаючи кров’ю, вигризав із них шматки, відкидав їх убік, мов ненажерливий середньовічний володар, що набиває кендюх на розкішному бенкеті. Він робив це знову і знову, убиваючи тварин, — так він пробивав собі дорогу до нас. Страх паралізував мене. Саме тому я й не можу раціонально пояснити те, що сталося потім.

Усі мої інстинкти волали мені залишатися у схованці, вгвинтитися ще глибше у багнюку, але раптом мій закляклий мозок простромила одна чітка й зрозуміла думка: «Я не дозволю, щоби нас убили в цій заваленій гімном халупі!» І, штовхнувши Емму до найбільшої вівці, яку я зміг побачити, я кинувся до протилежних дверей.

Двері були на відстані десяти футів від мене і виявилися зачинені. До того ж, межи мною та дверима було багато овець, але я прорвався крізь них, мов вправний півзахисник, вдарив двері плечем, і вони розчинилися.

Вивалившись надвір під немилосердний дощ, я заволав:

— Спіймай-но мене, ти, виродку безмозкий!

Я відразу ж збагнув, що заволодів увагою потвори, бо вона видала моторошний зойк і повз мене у двері хлинув потік овець. Похитуючись, я важко зіп’явся на ноги, а коли переконався, що порожняк погнався не за Еммою, а за мною, кинувся бігти до болота.

Відчуваючи потвору спиною, я розумів, що можу бігти ще швидше, та однаково не випускав з рук ножиці для стрижки овець, не наважувався кинути їх.

Раптом земля піді мною стала м’якою — то я вискочив на болото.

Двічі порожняк був настільки близько до мене, що міг дотягнутися своїми мацаками до моєї спини, і двічі, коли я вже не сумнівався, що за мить на моїй шиї зімкнеться ласо і розчавить її так, що голова відпаде, — потвора спотикалася й відставала. Єдиною причиною

того, що я дістався до кургану з невідірваною головою було те, що я достеменно знав, де ступати, і тому, завдяки Еммі, міг бігти тим маршрутом зі швидкістю вітру навіть у безмісячну ніч.

Видершись на пагорбок з кам'яним курганом, я рвонув до входу і пірнув усередину. Там було темно, хоч в око стрель, але то не мало значення: мені треба добратися до камери — і я у безпеці. Я поповз уперед накарачках, бо навіть спроба підвестися забрала б у мене дорогоцінний час, якого я не мав. Здолавши половину відстані, я дозволив собі трохи обережного оптимізму — та раптом відчув, що далі повзти не можу: один мацак вхопив мене за щиколотку.

Щоб не ковзатися у багнюці, порожняк двома мацаками обхопив кам'яні стіни кургану біля входу в тунель, а своїм тілом затиснув вхід до тунелю, мов скляну банку кришкою. Третім мацаком він тягнув мене до себе, наче рибу на гачку.

Я хапався за долівку, але та була суцільно з гравію, крізь який прослизали мої пальці. Перекотившись на спину, я спробував був хапатися за кам'яні стіни вільною рукою, але надто вже швидко мацак тягнув мене. Тоді я спробував перерізати його ножицями, але він був міцний та жилавий, мов линва, а ножицям бракувало гостроти. Міцно тримаючи ножиці обома руками, мов спис, я заплющив очі, бо не хотів в останню мить свого життя бачити роззявлену пащеку з величезними, мов кинджали, зубами. Час розтягнувся, мов гума; кажуть таке буває в автомобільних та залізничних катастрофах і при вільному стрибку з парашутом; наступне, що я відчув, — це страхітливе зіткнення, від якого у мене аж кістки хруснули: то я врізався прямісінько у потвору.

Мені на мить забило дух, і я почув, як заверещала істота. Ми вилетіли разом із тунелю і скотилися з кургану в болото. Коли ж я знову розплющив очі, то побачив, що мої ножиці глибоко загрузли в очній западині тварюки. Вона верещала, наче десять різаних поросят одночасно, борсаючись і перекочуючись у просоченій дощем багнюці, а з глибокої рани на іржаве руків'я ножиців стікав струмок в'язкої чорної рідини.

Я відчув, що порожняк здихає, що життя покидає його, бо хватка мацака на моїй щиколотці швидко слабнула. У мені теж відбулася зміна: поволі зникав панічний страх, що стискав мені груди й живіт. Нарешті істота заціпеніла і щезла з виду, над її головою зімкнулася рідка багнюка, і стрічка чорної крові на поверхні була єдиною ознакою колишньої присутності потвори на цьому острові.

Раптом я відчув, що болото засмоктує і мене разом із порожняком. Та чим більше я пручався і вертівся, тим більше воно, здавалося, бажало проковтнути мене. І мені подумалося: «Яка ж дивна це буде знахідка через, скажімо, тисячу років, коли нас удвох викопають з торфу!»

Гребучись руками мов веслами, я спробував видертися до твердішої поверхні, але загруз іще глибше. Здавалося, багно видиралося на мене, чіпляючись за руки, груди і стискуючись на шиї мов петля.

Я став волати про допомогу, і — о, диво — допомога не забарилася. Вона прийшла у вигляді, як мені спочатку здалося, світлячка, що мчав до мене над болотом. Потім я почув, як мене гукнула Емма, і гукнув у відповідь.

У воду біля мене впала гілка. Я вхопився за неї, і Емма потягла мене; коли ж я нарешті вибрався з болота, то так знесилився, що стояти не міг. Емма опустилася побіля мене, і я упав у її обійми.

«Я убив потвору, — подумав я. — Насправді убив». Досі увесь час я перебував у страху

перед потворами, ніколи навіть не задумуючись, що здатен убивати їх!

Я відчув себе впевненим і дужим. Тепер я здатен себе захистити. Я знав, що ніколи не стану таким сильним, як мій дідо, але вже ніколи не буду переляканим слабаком — це однозначно. Бо я здатен убивати потвор.

І я мовив, смакуючи слова.

— Воно мертве. Я убив його.

Я розсміявся. Емма обняла мене, притиснувшись щокою до моєї щоки.

— Я знала, що ми пишатимемося тобою, — сказала вона.

Ми поцілувалися, і це було ніжно й приємно; краплі дощу скочувалися з наших носів і вже теплі потрапляли до розтулених губ. Невдовзі Емма відсахнулася і пошепки спитала:

— Ти й справді мав на увазі те, що сказав раніше?

— Так, я залишуся. Якщо пані Сапсан дозволить мені.

— Дозволить. Я про це потурбуюся.

— Перш ніж перейматися цим, маємо знайти мого психіатра і відібрати у нього пістолет.

— А й справді, — сказала Емма, і її обличчя стало серйозним. — Тоді не гаймо часу.

* * *

Залишивши дощ поза спинами, ми виринули серед ландшафту, де панували дим і гуркіт. Контур іще не переналадився, тому болото рясніло бомбовими воронками, у небі гуділи літаки, а на далеку шерегу дерев наступала стіна помаранчевого вогню. Я вже хотів запропонувати діждатися, поки сьогоднішній день не стане учорашнім, і спокійно добратися до будинку, коли все вгамується, як раптом відчув, що мене обхопили чиїсь дужі руки.

— Ви живі! — скрикнула Бронвін. З нею були Єнох та Г’ю. Мало не задушивши мене у своїх обіймах, Бронвін відсахнулася, потиснула мені руку і зміряла поглядом.

— Вибач, що я назвав тебе зрадником, — сказав Єнох. — Я радий, що ти не загинув.

— Я теж, — сказав я.

— Цілий і неушкоджений? — спитав Г’ю, оглядаючи мене з ніг до голови.

— Дві руки й дві ноги, — відповів я і потрусив кінцівками, демонструючи їхню неушкодженість. — До речі, вам більше не доведеться тривожитися через порожняка. Ми убили його.

— Ой, Джейкобе, засунь свою скромність сам знаєш куди! — вигукнула Емма і гордо додала: — Це він убив його.

— Прекрасно, — сказав Г’ю, та ані він, ані Бронвін з Єнохом навіть не всміхнулися.

— Що таке? — спитав я їх. — Стривайте, а чому ви троє не у будинку? І де пані Сапсан?

— Її немає, — відповіла Бронвін тремтячим голосом. — І пані Шилодзьобки теж немає. Він їх схопив і кудись забрав.

— О, Господи! — вигукнула Емма. — Ми спізнилися.

— Він заявився сюди з пістолетом, — сказав Г’ю, втупившись у землю. — Спробував узяти в заручники Клер, але вона гризнула його своїм заднім ротом, тому він схопив мене. Я пручався, і він торохнув мене по голові руків’ям свого пістолета. — З цими словами Г’ю помацав потилицю і показав скривавлені пальці. — Всіх замкнув у підвалі і сказав, що коли директорка та пані Шилодзьобка не обернуться на пташок, він зробить мені ще одну дірку в

голові. Тож вони зробили, як було сказано, і він запхав їх обох до клітки.

— Він мав із собою клітку? — спитала Емма.

Г’ю кивнув.

— І маленьку таку, щоби вони не мали можливості щось зробити — обернутися знову на людей чи полетіти геть. Я вже встиг попрощатися з життям, але він заштовхав мене у підвал до решти дітей, а потім кудись вшився з кліткою.

— Отам ми їх і застали, коли повернулися, — в’їдливо зауважив Єнох. — Ховалися у підвалі, мов купка полохливих овець.

— Ми не ховалися! — скрикнув Г’ю. — Він нас замкнув! А інакше перестріляв би.

— Забудьмо про це, проїхали, — перервала його Емма. — Куди він подівся? Чому ви не погналися за ним?

— Ми не знаємо, куди він вшився, — сказала Бронвін. — Сподівалися, що ви натрапите на нього.

— Ні, ми на нього не натрапили! — скрикнула Емма, розпачливо ко́пнувши ногою кам’яний курган.

Г’ю витягнув щось з сорочки. То було маленьке фото.

— Оце він засунув мені до кишені, перш ніж піти. Сказав, що коли ми спробуємо наздогнати його, то станеться ось це.

Бронвін вихопила фото з його руки.

— Ой! — охнула вона. — Та це ж пані Грак!

— Гадаю, це пані Ворона, — сказав Г’ю, потерши носа пальцем.

— Ну от, вони вже вбивають їх, — розпачливо простогнав Єнох. — Я знав, що колись це почнеться.

— Нам не слід було залишати будинок, — жалісливо простогнала Емма. — Мілард мав рацію.

На дальньому боці болота впала бомба, і її приглушений вибух збурив зливу рідкого багна, піднятого з глибин.

— Стривайте, — сказав я. — По-перше, ми достеменно не знаємо, чи справді це пані Грак чи пані Ворона. Це ж може бути фотографія звичайної ворони. А якщо Голан таки забажав убити пані Сапсан та її наставницю, то навіщо йому завдавати собі клопоту і викрадати їх? Якби він справді хотів убити їх, вони вже давно були б мертві. — Я обернувся до Емми. — Якби ми не полишили учора будинок, то сиділи б разом з усіма, замкнені у

підвалі, а потвора й досі б шастала по острову!

— Не намагайся розважити мене! — відказала вона. — Це ти винен у тому, що сталося!

— А ще десять хвилин тому ти казала, що дуже рада!

— Десять хвилин тому я ще не знала, що пані Сапсан викрали!

— Ану припиніть! — вигукнув Г’ю. — Нині найголовніше те, що Пташку викрали, і ми мусимо повернути її!

— Гаразд, — погодився я. — Тоді поміркуймо. Якби ти був витвором, куди б ти подів двійко спійманих імбрин?

— А це залежить від того, що з ними задумали зробити, — відповів Єнох. — А ми цього не знаємо.

— Я спершу подбала б про те, щоб якомога швидше вивезти їх із острова, — сказала Емма. — А для цього знадобиться човен.

— Але з *якого* острова? — спитався Г’ю. — З того, що в контурі, чи з того, що поза його межами?

— Той, що за межами, рве на шматки лютий шторм, — сказав я. — Ніхто там наразі не наважиться вийти у море на човні.

— Тоді він має бути всередині контуру, — сказала Емма, і в її голосі зазвучала слабка надія. — То чому ж ми тут розсиджуємося? Мерщій до причалу!

— Може, він на причалі, — мовив Єнох. — Якщо вже не відплив. А навіть якщо й не відплив, і навіть якщо нас не розшматує бомбами і нам вдасться знайти його в такій темряві, то однаково в нього є пістолет. Ви що — з глузду з’їхали? Що краще: коли Пташку викрадуть чи встрелять у нас на очах?

— Що ж, чудово! — скрикнув Г’ю. — Нічого робити не треба. Ходімо додому! Поп’ємо чайку перед сном. Чорт забирай, а чому тепер, коли Пташки нема, нам не понапиватися, як свиням?! — Він плакав, сердито витираючи сльози руками. — Після всього, що вона для нас зробила, можна хоча б *спробувати* врятувати її!

Та не встиг Єнох відповісти, як ми почули, що зі стежини хтось нас гукає. Г’ю трохи пройшов уперед, придивився, і через мить на його обличчі з’явився здивований вираз.

— Це Фіона, — сказав він. До тої миті я від неї не те що жодного слова, а навіть півслова не чув. Та через гуркіт далеких вибухів і гудіння літаків було неможливо розібрати, що вона кричала нам. Тому ми кинулися до неї через болото.

Коли ми, важко хекаючи, добігли до стежини, Фіона аж охрипла від безперервного крику, а її очі були такі ж несамовиті, як і її волосся. Вона відразу ж схопила нас і штовхнула на стежину в напрямку міста, щось волаючи з сильним ірландським акцентом так несамовито, що ніхто з нас нічого не міг зрозуміти. Г’ю вхопив її за плечі, різко струсонув і наказав не торохтіти.

Вона глибоко зітхнула, тремтячи, як осиновий листок, а потім вказала рукою назад.

— За ним стежив Мілард! Коли той тип замкнув нас усіх у підвалі, Мілард сховався, а коли він пішов геть, то Мілард подався слідком за ним!

— Куди? — спитав я.

— У нього був човен.

— От бачите! — скрикнула Емма. — Біжімо до причалу!

— Ні, — заперечила Фіона. — То був твій човен, Еммо. Той, про який, як тобі здавалося, ніхто не знав, і який ти ховала на отій маленькій піщаній косі. Він відплив на ньому разом із кліткою, але безпорадно закрутився туди-сюди по колу, а на той час припливна хвиля стала

такою високою, що він вибрався на скелястий берег біля маяка і досі там стирчить.

Ми щодуху кинулися до маяка. Коли добігли до круч, що над ним нависали, то побачили решту дітлахів, котрі ховалися в острівці густої меч-трави біля краю кручі.

— Пригніться! — засичав Мілард.

Ми упали навколішки і поповзли до дітей. Скоцюрбившись розрізненою купкою поза високою травою, вони по черзі обережно визирали з-за неї — поглядали на маяк. Діти перебували у стані шоку — особливо молодші — наче не усвідомили всю глибину того кошмару, що перед ними розгортався. Те, що ми щойно пережили власний кошмар, не мало для них майже ніякого значення.

Я підповз до краю кручі і визирнув з-за трави. Поза тим місцем, де лежав на дні потонулий корабель, я побачив каное Емми, припнуте до скель. Голана та імбрин ніде не було видно.

— Що він там робить? — спитав я.

— Всі саме це намагаються зрозуміти, — відповів Мілард. — Мабуть, чекає, поки його хтось забере, або поки приплив стабілізується, щоб мати змогу гребти веслами.

— На моєму маленькому човнику? — здивувалася Емма.

— Я ж уже сказав, що нічого не знаю.

Раптом з невеликим інтервалом тріснули три вибухи підряд, небо освітила рожева заграва, і ми інстинктивно пригнулися.

— Тут падають бомби, Міларде? — спитала Емма.

— Мої дослідження стосуються лише поведінки людей і тварин, а не бомб, — відказав він.

— Толку з твоїх досліджень, як з козла молока, — мовив Єнох.

— А у тебе більше немає човнів, схованих неподалік? — спитав я Емму.

— Боюся, що ні, — відповіла вона. — Нам доведеться туди плисти.

— Плисти — а далі що? — спитався Мілард. — А далі він з вас решето зробить?

— Щось придумаємо, — відказала Емма.

— Еге ж. Придумаємо — зімпровізуємо самогубство, — похмуро зіронізував Мілард.

— Ну що? — спитала Емма, обводячи нас поглядом. — Хто-небудь має кращу ідею?

— От якби при мені були мої солдатики… — мрійливо почав Єнох.

— То вони розклеїлися б у воді.

Єнох похнюплено замовк. Решта теж мовчали.

— Тоді вирішено, — сказала Емма. — Хто зі мною?

Я підняв руку. І Бронвін теж.

— Вам знадобиться той, кого витвір не зможе побачити, — запропонував Мілард. — Візьміть і мене з собою, якщо вже зібралися.

— Чотирьох достатньо, — сказала Емма. — Сподіваюся, ви добре плаваєте.

Часу на роздуми та довгі прощання не було. Решта дітей побажали нам удачі — і ми пішли.

Поскидавши плащі, ми пригнулися, мов командос, і крадучись рушили густою травою, аж поки вийшли на стежину, що вела до берега. Донизу ми з’їхали на сідницях, супроводжувані невеличкими лавинами піску, що огортав наші ноги і забирався під штани.

Раптом над нашими головами почувся звук, схожий на верещання сотні бензопилок; ми низько пригнулися, і над нами промчав літак, збуривши порив вітру, який скуйовдив нам волосся і кинув в обличчя жмені піску. Стиснувши зуби, я почекав, коли вибух бомби рознесе

нас на шматки. Та не сталося нічого.

Ми рушили далі. Коли добралися до пляжу, Емма зібрала нас на інструктаж.

— Між берегом та маяком лежить потонулий корабель, — сказала вона. — Рухайтеся до нього за мною. Не висовуйтеся з води, щоби витвір вас не побачив. Коли доберемося до потонулого корабля, пошукаємо зловмисника, а потім вирішимо, що робити далі.

— Треба врятувати наших імбрин, — рішуче висловилася Бронвін.

Ми поповзли до прибою і ковзнули на животах у холодну воду. Спочатку плисти було легко, та чим далі від берега ми відпливали, тим сильніше течія відносила нас назад. Іще один літак прогудів над нашими головами, бризнувши на нас колючими краплинами води.

Судна ми дісталися зморені. Вчепившись в іржавий корпус і вистромивши над водою голови, ми уважно вдивлялися в маяк та маленький пустинний острів, на якому він стояв, але мого підступного психотерапевта ніде не було видно. Низько над обрієм висів повний місяць, час від часу блискаючи крізь хмарини бомбових вибухів, мов примарно сріблястий дублікат маяка.

Перебираючи руками, ми дісталися кінця корпусу судна, і тепер від маяка нас відділяли якихось п'ятдесят ярдів відкритої поверхні води.

— А тепер зробімо ось що, — сказала Емма. — Він вже мав змогу переконатися в силі Бронвін, тому їй загрожує найбільша небезпека. Ми з Джейкобом знайдемо Голана і відвернемо його увагу, а Бронвін непомітно підкрадеться ззаду і заціди́ть йому в пику. А Мілард схопить клітку. Чи маєте заперечення?

І, немов у відповідь на її запитання, почувся постріл. Спочатку ми навіть не второпали, що то постріл, бо він пролунав якось непереконливо серед пострілів зенітних гармат та вибухів бомб. То був дрібнокаліберний пістолет, який «хлопнув», а не «бахнув». Та зачувши другий постріл, супроводжуваний сплеском води біля нас, ми здогадалися, що то дав про себе знати Голан.

— Назад! — скрикнула Емма. Вискочивши з води на корпус корабля, ми рвонули по ньому, аж поки він не обірвався під нами — і ми знов опинилися у воді позаду нього. Через мить ми вже зібралися докупи, важко хекаючи і хапаючи ротами повітря.

— Застукати його зненацька вже не вийде! — сказав Мілард.

Голан припинив стріляти, але ми побачили, що він стоїть насторожі у дверях маяка з пістолетом у руці.

— Може, він і лихий байстрюк, але ніяк не дурний, — прокоментувала Бронвін. — Знав, що ми поженемося за ним.

— Тільки не тепер! — скрикнула Емма, ляснувши рукою по воді. — Бо він нас усіх перестріляє!

Мілард вийшов на корпус корабля.

— Він не зможе поцілити в те, чого не бачить. Я піду.

— Йолопе, у воді тебе видно, — сказала Емма, і то було правдою: у воді на тому місці, де стояв Мілард, колихалася тінь у формі тулуба.

— Але не так добре, як вас, — наполягав Мілард. — У всякому разі, я йшов слідком за ним через увесь острів, і він жодного разу нічого не запідозрив. То чому б мені не спробувати прокрастися ще на кілька сотень метрів?

З цим було важко сперечатися, бо у нас лишилося тільки два варіанти: або відмовитися від переслідування, або наразитися на град куль.

— Гаразд, — погодилася Емма. — Якщо такий впевнений, що зможеш це зробити.

— Треба ж комусь бути героєм, — мовив Мілард і пішов корпусом потонулого судна.

«То були його останні слова», раптом спала мені на думку фраза.

В імлистій далині я побачив, як Голан, стоячи на порозі маяка, став на коліно і прицілився, поклавши руку на поруччя.

— Стережися! — скрикнув я, але було вже пізно.

Ляснув постріл. Мілард закричав.

Ми враз вибралися на корпус і кинулися до нього. Я анітрохи не сумнівався, що в мене ось-ось влучить куля, і на якусь мить мені навіть здалося, що то не наші ноги хлюпають по воді, а кулі, що сиплються на нас дощем. Та раптом стрілянина перервалася — то Голан перезаряджав пістолет, подумав я — отже, ми маємо коротенький перепочинок.

Мілард стояв, приголомшений, навколішки у воді, а по його тулубу стікала кров. Уперше я побачив обриси його тіла, окреслені червоним кольором.

Емма взяла його за руку.

— Міларде, ти як? Скажи що-небудь!

— Мушу вибачитися, — відповів Мілард. — Здається, я переоцінив власні можливості, і мене підстрелили.

— Треба зупинити кровотечу! — сказала Емма. — Треба переправити його на берег!

— Дурниця! — відказав Мілард. — Той чоловік не дозволить вам дістатися до нього близько. Якщо ми повернемося на берег, то неминуче втратимо пані Сапсан.

Знову застріскотіли постріли. Я почув, як біля мого вуха дзизнула куля.

— Сюди! — скрикнула Емма. — Пірнайте!

Спочатку я не здогадався, що вона мала на увазі, бо ми були за сотню футів від краю корабля, але за мить побачив, куди побігла Емма: до темного отвору в корпусі, тобто до входу у вантажний трюм.

Ми з Бронвін підняли Міларда й побігли слідком за нею. Довкола нас об корпус забемкали кулі. Звук був такий, наче хтось гепав палицею по порожньому контейнеру для сміття.

— Затамуй дух, — сказав я Міларду; ми наблизилися до отвору і пірнули ногами вперед.

Опустившись на кілька сходинок униз, ми зупинилися і зависли у воді. Я намагався тримати очі розплющеними, але солона морська вода надто вже щипалася. І я відчув у воді присмак Мілардової крові.

Емма подала мені дихальну трубку, і ми дихали, передаючи її одне одному. Я засапався від бігу, і одного-єдиного подиху на кілька секунд мені було мало. Мої легені заболіли, і в голові мені запаморочилося.

Хтось смикнув мене за сорочку — піднімаймося, мовляв. Я повільно підтягнувся догори, чіпляючись за східці. Бронвін, Емма та я обережно виринули на поверхню, щоби трохи подихати і переговорити, а тим часом Мілард залишився у безпеці на глибині кількох футів із дихальною трубкою у своєму повному розпорядженні.

Ми говорили пошепки, не зводячи очей з маяка.

— Ми не можемо більше тут залишатися, — сказала Емма. — Мілард помре від втрати крові.

— Щоби дотягнути його до берега, нам знадобиться хвилин двадцять, не менше, — зауважив я. — З таким самим успіхом він може померти в дорозі.

— Я не знаю, що ще ми можемо зробити!

— Маяк поруч, — сказала Бронвін. — Туди ми його й потягнемо.

— Тоді Голан зробить так, що ми всі повмираємо від втрати крові! — сказав я.

— Ні, не зробить, — заперечила Бронвін.

— Чому не зробить? Ти що, куленепробивна?

— Можливо, — загадково відповіла Бронвін і, увібравши повні легені повітря, зникла у трюмі.

— Це вона про що? — поцікавився я.

На обличчі Емми з'явилася тривога.

— Гадки не маю. Але що б це не було, їй слід поспішати. — Я поглянув униз, сподіваючись побачити, *що* робить Бронвін, та натомість побачив на східцях Міларда в оточенні допитливих рибок-ліхтариків. Раптом я відчув, як корпус завібрував під моїми ногами, і через кілька секунд на поверхню вирнула Бронвін, тримаючи в руках прямокутний лист металу розміром шість на чотири фути з маленьким вклепаним ілюмінатором нагорі. Вона зірвала двері вантажного трюму із завіс.

— Ну і що ти з цим збираєшся робити? — спитала Емма.

— Піду до маяка, — відповіла Бронвін. І підвелася, тримаючи двері перед собою.

— Броні, він тебе встрелить! — скрикнула Емма. В ту саму мить ляснув постріл — і куля відскочила від дверей.

— Чудово! — скрикнув я. — Маємо щит!

Емма розсміялася.

— Броні, ти просто геній!

— Мілард може мандрувати у мене на спині. А ви ховайтеся позаду мене.

Емма витягнула Міларда з води і оповила його руки довкола шиї Бронвін.

— Як гарно було внизу, — зазначив він. — Еммо, а чому ти ніколи не розповідала мені про янголів?

— Яких янголів?

— Та отих чарівних зелених янголів, що живуть внизу у трюмі. — Він тремтів, і в його голосі чулися мрійливі нотки. — Вони чемно запропонували доправити мене на небеса.

— На небеса наразі ніхто не вирушає, — відказала Емма зі стурбованим виразом обличчя. — Нічого не кажи й не роби — просто тримайся за Бронвін, добре?

— Гаразд, — відповів Мілард байдужим голосом.

Емма стала позаду нього, придивляючись, щоби він не зісковзнув зі спини Бронвін. Я ж став позаду Емми, наче крайній вагон нашого химерного «паровозика», і ми рушили вперед, до маяка, дибаючи корпусом затонулого корабля.

Ми були великою зручною мішенню, і Голан завзято смалив по нас зі свого пістолета. Кулі відскакували від металевих дверей з оглушливим брязкотом, але зробивши приблизно десяток пострілів, Голан припинив стрілянину. Я не був настільки оптимістом, щоби вважати, що у нього скінчилися патрони.

Добравшись до краю корпусу, Бронвін, тримаючи перед нами щит, обережно завела нас у воду. Наш паровозик перетворився на низку людей, що пливли по-собачому. Поки ми гребли, Емма намагалася підтримувати з Мілардом розмову, щоби він не втратив свідомість.

— Міларде, хто у нас прем'єр-міністр?

— Вінстон Черчилль, — відповів він. — Ти що, схибила? Не пам'ятаєш?

— А яка столиця Бірми?

— О, Господи, точно не пам'ятаю. Мабуть, Рангун.

— Чудово! А коли у тебе день народження?

— Слухай, годі горлати на мене і дай спокійно померти від втрати крові!

Ми досить швидко здолали коротку відстань між затонулим судном та маяком. Коли Бронвін, знову прикрившись щитом, видерлася на прибережні валуни, Голан зробив по ній кілька пострілів, і вона хитнулася, втративши рівновагу від сильних ударів куль. Ми занишкли позаду Бронвін, а вона знову гойднулася і мало не зісковзнула вниз, а якби зісковзнула, то, зважаючи на її вагу та важучий щит, від нас би лише мокре місце залишилося. Та Емма вперлася руками їй у спину, штовхнула вперед — і нарешті Бронвін разом з дверима опинилася на смузі суходолу. Ми скоцюрбилися позаду неї, тремтячи від прохолодного нічного повітря. Купа валунів, на якій стояв маяк, складала крихітний острівець, що мав максимум п’ятдесят ярдів завширшки. Біля іржавого підніжжя маяка десяток кам’яних сходів вели до розчинених дверей, де стояв Голан, націливши свій пістолетпрямо на нас.

Я наважився зиркнути в ілюмінатор. У другій руці Голан тримав маленьку клітку, в якій били крилами дві пташини, але вони були так близько притиснуті одна до одної, що я не міг їх розрізнити.

Гримнув постріл, поблизу свиснула куля, і я пригнувся.

— Іще крок — і я застрелю їх обох! — пригрозив Голан, струснувши клітку.

— Він бреше, — сказав я. — Вони йому дуже потрібні.

— Ти не можеш цього знати напевне, — заперечила Емма. — Він же схиблений.

— Але ж нам треба щось робити!

— Треба раптово напасти на нього, — запропонувала Бронвін. — Він розгубиться і не знатиме, що робити. Але для того, щоби у нас це вийшло, треба нападати НЕГАЙНО!

І не встигли ми зважити всі «за» і «проти», як Бронвін кинулася до маяка. Не маючи іншого вибору, ми побігли слідком — вона ж несла поперед себе наш захисний щит — і через мить кулі вже брязкали об двері і дзьобали каміння під її ногами.

У мене було таке відчуття, наче ми теліпаємося, звиснувши з останнього вагона швидкісного поїзда. Бронвін вселяла страх: волала як воїн-варвар, вени на її шиї понадувалися, а спина й руки були вимазані кров’ю Міларда. І я був надзвичайно радий, що саме в цю мить не перебуваю по той бік щита.

Коли ми наблизилися до маяка, Бронвін вигукнула:

— Ховайтеся за стіну!

Ми з Емою схопили Міларда і рвонули навпростець ліворуч, щоби сховатися за дальньою стіною маяка. Коли ми бігли, я краєм ока побачив, як Бронвін підняла двері над головою і швиргонула їх у Голана. Почувся страшенний гуркіт, що змінився розпачливим вереском, і за мить до нас за стіну прибігла Бронвін, розчервоніла і захекана.

— Здається, я в нього влучила! — збуджено вигукнула вона.

— А як же пташки? — стривожено вигукнула Емма. — Ти про них подумала?!

— Він упустив клітку. З пташками все нормально.

— Треба було нас спитати, перш ніж скаженіти і ризикувати нашими життями! — скрикнула Емма.

— Тихше, — просичав я. Почувся слабкий скрип металу. — Що то таке?

— Він піднімається сходами, — відповіла Емма.

— Треба за ним погнатися, — каркнув Мілард. Ми здивовано поглянули на нього. Він сидів, важко прихилившись до стіни.

— Спочатку ми потурбуємося про тебе, — сказав я. — Хто знає, як робити джгут?

Бронвін нахилилася і відірвала халяву зі своїх штанів.

— Я знаю, — відповіла вона. — Я зупиню кровотечу, а ви женіться за витвором. Я йому добряче вмазала, але недостатньо. Не дайте йому можливості оговтатися і прийти до тями.

Я обернувся до Емми.

— Ну як, згодна?

— Якщо даси мені спопелити його огидну пику, то згодна цілком і повністю, — відповіла Емма, і між її пальцями спалахнула маленька дуга пульсуючого вогню.

* * *

Через зігнуті корабельні двері, які валялися на сходах, ми з Еммою увійшли до маяка. Це була споруда з однієї вузької й надзвичайно крутої вежі — фактично, гігантський колодязь, який заповнювали сходи, наче кістяк, загвинчені на висоту сто футів від долівки і аж до кам’яного майданчика нагорі. Ми чули кроки Голана, коли той видирався нагору, але всередині було надто темно, щоби визначити, наскільки високо він піднявся.

— Ти бачиш його? — спитав я, вдивляючись у запаморочливу висоту колодязя.

Відповіддю мені став постріл, і куля зрикошетила поруч зі мною від стіни; слідком пролунав іще один постріл, і куля брязнула об долівку під моїми ногами. Я відскочив, відчуваючи, як важким молотом у грудях загупало серце.

— Сюди! — скрикнула Емма. Схопивши за руку, вона потягла мене вбік, туди, де нас не дістануть Голанові кулі: під самі сходи.

Ми здолали кілька сходинок — сходова конструкція розгойдувалася, мов човен у вітряну погоду.

— Як страшно! — скрикнула Емма, хапаючись побілілими пальцями за перила. — Навіть якщо ви видеремося догори і не впадемо, то він постріляє нас!

— Якщо ми не зможемо піднятися, — сказав я, — то хоч спробуємо скинути його. — І я розгойдував сходи туди-сюди, трясучи їх і гепаючи ногами, щоби вони стрясалися аж догори. Якусь дещицю секунди Емма витріщалася на мене так, наче я з глузду з’їхав, але швидко второпала мій задум і теж засмикала сходи разом зі мною. Невдовзі вони вже розгойдувалися, мов оскаженілі.

— А що, як завалиться вся конструкція? — гукнула Емма.

— Сподіваймося, що не завалиться!

І ми засмикали сходи ще дужче. Поруччя гойдалося так сильно, що я заледве втримував його. Ми почули, як Голан вибухнув добірною лайкою, — і якийсь предмет, заторохтівши сходинками, впав неподалік.

Спершу я подумав: «Слава Богу, мабуть, це клітка» — і кинувся повз Емму, щоби подивитися.

— Ти куди?! — скрикнула вона. — Він тебе встрелить!

— Не встрелить! — скрикнув я у відповідь, тріумфально потрясаючи пістолетом Голана. Він був важкий і ще теплий від пострілів, а я й гадки не мав, скільки патронів у ньому лишилося і як це перевірити у темряві. Я був спробував пригадати що-небудь корисне з тих нечисленних уроків стрільби, які дав мені дідо, але не зміг і побіг назад до Емми.

— Тепер він у пастці там, нагорі, — сказав я. — Наразі нам слід не поспішати і спокійно з ним поговорити, спробувати умовити його, бо хтозна, що він може зробити з

пташками.

— Я умовлю його так, що він полетить через перила, — відповіла Емма, стиснувши зуби.

І ми полізли вгору. Сходи розгойдувалися і були такі вузькі, що ми могли підніматися лише вервечкою, пригинаючись, щоби не тріснутися головою об горішню сходинку. Я молив Бога, щоби ті кріплення, які ми розхитали, витримали і не дали сходам обвалитися.

Наблизившись до майданчика, ми уповільнили ходу. Вниз я дивитися не наважувався, і думав тільки про мої ноги на сходинках, мою руку, якою я чіплявся за перила, та пістолет, який я тримав у другій руці. Нічого іншого для мене не існувало.

Зусиллям волі я вгамував свої нерви і чекав раптового нападу, але нападу не сталося. Сходи скінчилися отвором, що виходив на майданчик над нашими головами, і крізь цей отвір до мене долітала нічна прохолода і посвист вітру. Мало-помалу я просунув у отвір пістолет і вистромив голову. Я напружився, приготувавшись до бою, але Голана не побачив. З одного боку майданчика обертався за товстим склом велетенський прожектор; він був настільки близько, що засліпляв мене, і кожного разу, коли його промінь проходив повз мене, мені доводилося заплющувати очі. З іншого боку майданчика виднілися веретеноподібні перила. А за ними була порожнеча: десять поверхів пустоти, а потім скелі і пінисте море.

Я вийшов на вузенький прохід і обернувся, щоби простягнути руку і підсобити Еммі. Ми стали, притулившись спинами до теплого скла маяка і підставивши обличчя прохолодному вітру.

— Пташка десь близько, — сказала Емма. — Я відчуваю її.

Вона змахнула кистю — і на її долоні ожила куля яскраво-червоного вогню. Щось в його кольорі та силі підказало мені, що цього разу Емма сотворила не просто світло, а зброю.

— Нам треба розділитися, — сказав я. — Ти підеш у один бік, а я у другий. І тоді йому не вдасться проскочити повз нас.

— Мені страшно, Джейкобе.

— Мені теж. Але він поранений і його пістолет у нас.

Вона кивнула, торкнулася моєї руки і, відвернувшись, пішла.

Я повільно обійшов прожектор по колу, стискаючи в руці здогадно заряджений пістолет, і мало-помалу переді мною розляглася картина по той бік прожектора.

Я побачив Голана. Він сидів навпочіпки з опущеною головою, притулившись спиною до поруччя; між його колінами була затиснута клітка. Розбите перенісся Голана кровоточило, і по його щоках, мов сльози, текли тоненькі червоні струмочки.

До клітки був пристебнутий якийсь маленький червоний ліхтарик, який блимав кожні кілька секунд.

Я ступив до нього крок. Голан підняв голову і поглянув на мене. Його щетиниста пика запеклася кров’ю, одне біле око взялося червоними прожилками, а з куточка губ сочилася слина.

Він невпевнено підвівся, тримаючи у руці клітку.

— Постав додолу.

Він нагнувся, наче збирався виконати наказ, але різко відсахнувся і кинувся тікати. Я скрикнув і побіг навздогін, але не встиг Голан зникнути за прожектором, як бетонна долівка освітилася спалахом Емминого вогню. Голан верескнув і рвонув до мене, хапаючись рукою за волосся, яке димілося.

— Стій! — загорлав я, і до нього дійшло, що він потрапив у пастку. Піднявши клітку,

Голан прикрив нею обличчя і різко струсонув. Пташки пронизливо заскреготали, намагаючись ущипнути його за руку крізь пруття.

— Вам потрібне оце? — скрикнув він. — Нумо, спопеліть мене! І вони згорять разом зі мною! Вистрелиш — і вони полетять униз на скелі!

— Не полетять — якщо я встрелю тебе в голову!

Психіатр розреготався.

— Та ти ж не зможеш натиснути на гачок, навіть якби захотів. Ти забув, що я встиг добре вивчити твою примітивну крихку психіку. Якщо ти вистрелиш у мене, то потім усе життя мучитимешся кошмарами.

Я спробував уявити собі це: я кладу палець на спусковий гачок і натискаю його. Оглушливий постріл і сильна віддача. І що тут такого важкого й страшного? Скільки витворів убив мій дідо? Десятки? Сотні? Якби він був на моєму місці, то Голан вже давно був би мертвий, прошитий кулею ще тоді, коли він сидів, отетеріло спершись спиною об перила. Та цю можливість я вже втратив, і тепер ціною моєї скороминущої боягузливої нерішучості могло стати життя імбрин.

Повз нас крутнулася гігантська лампа прожектора, на мить перетворивши наші фігури на яскраві силуети. Голан, який стояв до лампи обличчям, зіщулився і відвернувся. «Іще одна змарнована можливість», — подумав я.

— Постав клітку й іди з нами, — наказав я. — Більше ніхто не мусить померти.

— Ой, не знаю, — сказала Емма. — Якщо Мілард не виживе, то я не можу обіцяти, що більше ніхто не постраждає.

— Хочете мене вбити? — спитав Голан. — Чудово. Не баріться. Але таким чином ви лише відтягнете неминуче, вже не кажучи про те, що ускладните свою ситуацію. Тепер ми знаємо, як вас знайти. Мені на зміну прийдуть інші, їх буде набагато більше, і я можу гарантувати, що те, що я зробив із вашим другом, здасться вам малозначущою дрібницею порівняно з тією шкодою, якої завдадуть вам мої соратники, та з її наслідками.

— Кажеш, не баріться? — спитала Емма, і її вогонь бризнув іскрами високо у небо. — А звідки ти взяв, що твоя смерть буде швидкою і безболісною?

— Попереджаю: я їх уб’ю! — сказав Голан, притискаючи клітку до грудей.

Емма ступила до нього крок.

— Мені вже вісімдесят вісім років, — сказала вона. — Та чи схожа я на жінку, якій потрібна сиділка? — На її обличчі з’явився рішучий вираз, і воно стало сталево-непроникним. — Мені навіть важко передати тобі, як довго і пристрасно бажала я вибратися з-під крила цієї жінки. Клянуся: ти зробиш нам велику послугу.

Голан знервовано закрутив головою навсібіч, намагаючись вгадати наші наміри. «Невже це вона серйозно?» На мить він таки переполохався, але потім опанував себе.

— Не бреши.

Емма потерла долоні, повільно їх розвела — і між ними з’явилася петля, зроблена з вогню.

— От і побачимо, хто бреше.

Я не був упевнений, що збиралася зробити Емма, але відчув, що маю втрутитися, інакше пташки загинуть у полум’ї або полетять у клітці через перила.

— Скажи нам, навіщо тобі оті імбрини, і, можливо, вона передумає тебе убивати, — запропонував я.

— Ми лише хочемо скінчити те, що почали, — відповів Голан. — Ми завжди прагнули

тільки цього — і нічого іншого.

— Ага, це ти про експеримент, — сказала Емма. — Одного разу ви вже спробували, і погляньте, що сталося: ви перетворилися на жахливих потвор!

— Так! — відказав Голан. — Але життя було б страшенно нудним, якби те, що ти задумав, завжди вдавалося досягнути з першого разу. — Він усміхнувся. — Цього разу ми зберемо докупи і використаємо таланти всіх найкращих у світі маніпуляторів часу, на кшталт оцих двох пані. Цього разу ми не схибимо. Ми мали сотню років, щоби вирахувати, де саме ми зробили помилку. І виходить, що ми помилилися лише в одному: нам слід було здійснити реакцію більшого масштабу!

— Більшого масштабу? — сказав я. — Минулого разу ви висадили у повітря половину Сибіру!

— Якщо вже терпіти фіаско, то це фіаско має бути ефектним і приголомшливим!

Мені пригадався пророчий сон Горація, де спустошену вогнем землю вкриють хмари попелу, і збагнув, що за видіння то було. Якщо витвори та порожняки знову зазнають невдачі, то цього разу вони зруйнують набагато більше, ніж п’ятсот миль безлюдної тайги. А якщо їм вдасться втілити свій план і перетворитися на безсмертних напівбогів, якими вони завжди мріяли стати… Я здригнувся від однієї думки про це. Життя під їхньою владою стало б справжнім пеклом на землі.

Прожектор крутнувся знову і знову засліпив Голана, я напружився, готуючись кинутися на нього, але зручний момент минув надто швидко.

— Дарма стараєтеся, — сказала Емма. — Можете викрасти хоч усіх імбрин — вони вам не допомагатимуть.

— Ні, допомагатимуть. Вони робитимуть це, інакше ми повбиваємо їх усіх. А якщо це не спрацює, то почнемо вбивати вас, а їх змусимо це споглядати.

— Ти божевільний, — сказав я.

Пташки переполохалися і пронизливо закричали. Голан гаркнув на них, щоби вони замовкли.

— Ні! Справжнім божевіллям є те, що ви, дивні люди, ховаєтеся від світу, хоча могли б ним панувати, пасуєте перед смертю, хоча могли б узяти над нею гору, дозволяєте решті людства, цьому генетичному сміттю, заганяти вас у підпілля, тоді як легко могли б зробити їх своїми рабами, якими їм належить бути за самим фактом їхнього народження! — Кожне речення Голан супроводжував емоційним помахом клітки, мабуть, гадаючи, що так ми швидше усвідомимо почуте. — Оце справжнє божевілля!

— Припини! — скрикнула Емма.

— Ага, то вам не байдужа доля цих пташок! — вигукнув Голан і ще сильніше струсонув клітку. Раптом маленька червона лампочка, прикріплена до прутів клітки, спалахнула яскравіше, і Голан, різко повернувши голову, кинув погляд у темряву позаду себе. А потім знову глянув на Емму і скрикнув:

— Вони тобі потрібні?! Тримай! — І з цими словами він відсахнувся і змахнув кліткою, цілячи їй у голову.

Емма скрикнула і пригнулася. Голан, наче дискобол, затягнув розмах, аж поки клітка не пронеслася у повітрі над її головою, а потім відпустив. Перелетівши через перила, залізна конструкція понеслася, обертаючись, униз, у нічну темряву.

Я вилаявся, а Емма скрикнула, підскочила до перил і безпорадно махнула руками, намагаючись спіймати клітку, яка полетіла униз, до води. І в цей момент замішання Голан

стрибнув на мене, збив на долівку, а потім ударив кулаком у живіт і ще раз — в щелепу.

Мені запаморочилося в голові, було важко дихати. Голан потягнувся до пістолета, а мені довелося напружити всі сили, щоб не віддати його. Те, що він так відчайдушно намагався ним заволодіти, засвідчило, що пістолет заряджений. Я хотів був викинути його за перила, але Голан вчепився у нього і смикнув, але я не відпускав.

— Ах ти ж сучий вилупок! — скрикнула Емма, і її руки, охоплені полум'ям, на мить показалися над головою Голана і схопили його за шию.

Я почув, як його шкіра засичала, наче сире м'ясо на сковорідці. Він несамовито заверещав і відкотився від мене. Його рідке волосся спалахнуло вогнем — і раптом він вчепився Еммі в горло, наче був не проти згоріти, аби тільки мати змогу задушити її. Я скочив на ноги і, тримаючи пістолет обома руками, націлив його.

На якусь секунду в мене з'явилася можливість вистрелити в нього майже впритул. Я спробував викинути все із голови і зосередитися на тому, щоби мої руки не тремтіли. Провів уявну лінію від плеча через приціл до цілі — голови цього чоловіка. Ні, не чоловіка, а потворної пародії на нього. Істоти. Лихої сили, яка організувала вбивство мого діда і зруйнувала все те, що я смиренно називав життям, хоч яким би скромним воно не обіцяло бути. Сили, яка занесла мене в цю точку простору і часу, не питаючи мого дозволу, так само, як і сили *менш* лихі і *менш* аморальні, вирішували за мене, не питаючи дозволу, як мені жити і що робити відтоді, як я став достатньо дорослим, щоби щось робити і приймати рішення. Але в мене з'явився шанс зламати цей хід подій, малесенький слабенький шанс, який уже вислизав із моїх рук.

«А тепер натисни на гачок».

Пістолет підстрибнув у моїх руках, і його постріл прозвучав так, немов довкола мене тріснула й розверзлася земля; звук був такий несподівано-оглушливий, що я мимоволі заплющив очі. Коли ж я їх знову розплющив, то побачив, що все довкола якось химерно завмерло. Хоча Голан так і стояв позаду Емми, схопивши її за горло і тягнучи до перил, мені здалося, що їхні фігури були, наче з бронзи відлиті. Невже імбрини знову перетворилися на людей і зачаклували нас? Але наступної миті картина «відтанула», Емма вирвалася з міцної, мов лещата, хватки, а Голан заточився, позадкував і важко сперся об поруччя.

Отетеріло витріщившись на мене з виразом невимовного подиву на обличчі, він розтулив був рота і хотів щось сказати, але не зміг. Голан затиснув долонею дірку, яку я прострелив у його горлі, завбільшки з невеличку монету; кров сочилася крізь його пальці й стікала по руках. Сили швидко покинули його, і він, повільно перевалившись через перила, полетів у темряву.

Ми забули про нього тієї ж миті, коли він щез. Емма скрикнула, показуючи на море.

— Вони он там, поглянь!

Я примружився, прослідкував за її рукою і ледь розгледів вдалині слабку пульсацію вогника, що погойдувався на хвилях. Мить — і ми, прожогом кинувшись до отвору, вже летіли вниз звивистими сходами, підсвідомо навіть не сподіваючись добратися до клітки, перш ніж вона потоне, але таки несамовито-істерично намагаючись встигнути.

Вирвавшись назовні, ми побачили Міларда з накладеним джгутом, а поруч із ним — Бронвін. Він щось гукнув, але я не розчув, та того було достатньо, щоби пересвідчитися в тому, що він живий. Вхопивши Емму за руку, я скрикнув:

— Човен! — показуючи рукою туди, де до скелястого валуна хтось припнув каное, але до нього було надто далеко, стояло воно з незручного боку, а часу ми не мали. Натомість Емма

штовхнула мене до моря — і ми бігом влетіли у воду.

Холоду я майже не відчував. Всі мої думки були про те, щоби добратися до клітки, перш ніж вона зникне під темними хвилями. А вони хлюпали нам у обличчя, і ми несамовито рвали ті хвилі на шматки, відпльовуючись і відкашлюючись. Важко було визначити, де є маяк — єдина світла цятка в темному океані, що оточував нас. Вона то зникала — то з'являлася знов, то підскакувала — то провалювалася між хвиль, ми двічі губили її і мали зупинятися, перелякано видивляючись маяк, а потім знову помічаючи його.

Сильна течія зносила клітку у відкрите море, а разом із нею — і нас. Якщо ми до неї незабаром не доберемося, то сили наші вичерпаються і ми потонемо. Цю моторошну думку я гнав від себе стільки, скільки міг, та коли світло маяка зникло втретє і нам довелося видивлятися його так довго, що ми вже навіть не знали, з якого боку непривітного темного моря воно зникло, я закричав.

— Нам треба повертатися назад!

Та Емма й слухати мене не хотіла, пливучи попереду дедалі глибше у відкрите море. Я був схопив її за ноги, якими вона бовтала у воді, але вона відштовхнула мене геть.

— Клітка потонула! Ми вже її не знайдемо!

— Ану замовкни! — скрикнула вона, і з її важкого дихання я пересвідчився, що вона була не менш втомленою, ніж я. — Стули пельку і вдивляйся!

Я схопив її і закричав прямо їй в обличчя, вона знову хвицнула мене ногою, та я не відпускав її; коли ж вона побачила, що вирватися не зможе, то розплакалася, нічого не кажучи, а лише завиваючи від розпачу.

Я потягнув її до маяка, але вона була, мов камінь, що занурював мене на дно.

— Пливи! — заволав я. — Пливи, інакше ми потонемо!

І раптом я побачив його: слабеньке, ледь помітне мерехтіння червоного світла. Воно було поруч, на невеликій глибині під водою. Спершу я не сказав нічого, боячись, що то мені ввижається, але вогник блимнув вдруге.

Емма заверещала і загукала. Схоже, клітка опустилася на ще один потонулий корабель, інакше чому вона залишалася на такій малій глибині? І мені хотілося вірити, що пташки й досі живі, бо клітка лишень ось-ось потонула.

Ми попливли до клітки, готуючись пірнути за нею, хоча я й гадки не мав, де для цього взяти сил, бо їх майже не лишилося. І раптом вона якимось дивовижним чином сама піднялася до нас.

— Що відбувається? — скрикнув я. — Це що — потонулий корабель?

— Не може бути. Тут немає ніякого корабля.

— Тоді що ж це в біса таке?!

Мені здалося, що на поверхню ось-ось вирине кит, великий, довгий і сірий. А може, то якийсь корабель-привид, що піднімається зі своєї морської могили? І в цю мить потужна напливна хвиля піднялася з глибин і відкинула нас геть. Ми відчайдушно замахали руками й ногами, намагаючись втриматися проти неї, але мали у цій боротьбі не більше шансів, ніж цурпалки проти прибою. Раптом щось гупнуло знизу об наші ноги — і ми піднялися разом із якоюсь величезною істотою, опинившись у неї на спині.

Вона показалася з води позаду нас: вона сичала і бряжчала, мов якась гігантська механічна потвора. Нас вхопив піністий потік води, що стікав навсібіч донизу, і вдарив нас об якісь металеві ґрати; ми відчайдушно вчепилися в них, щоби нас не змило у море. Вдивляючись крізь бризки солоної води, я помітив, що клітка тепер поміж двох предметів,

схожих на плавники, що стриміли у потвори зі спини: один більший, другий — менший. Раптом нас накрив промінь маяка, і у його світлі я побачив, що то не плавники, а конічна надбудова і велика гармата, прикріплена болтами до корпусу. Ми їхали верхи не на морській потворі, не на кораблеві-привиді і не на киті. Це був…

— Підводний човен! — заволав я. Те, що він сплив під нашими ногами, не було випадковим збігом обставин. Напевне, саме на нього чекав Голан.

Емма вже щодуху бігла до клітки, і під її ногами гойдалася палуба. Я насилу зіп'явся на ноги. Коли я кинувся бігти, палубу накрила хвиля і збила з ніг нас обох.

Я почув крик, озирнувся і побачив, як із люка нагорі конічної башти показався чоловік у сірій уніформі і націлив на нас пістолет.

Посипалися кулі, брязкаючи об металевий корпус човна. Клітка була надто далеко, і ми неминуче перетворилися б на решето, перш ніж до неї добралися б, але я побачив, що Емма сподівалася таки встигнути добігти до клітки будь-що.

Я рвонув за нею, наздогнав, і ми разом попадали у воду.

Темна вода зімкнулася над нашими головами. Кулі шукали нас і у воді, залишаючи за собою ниточки маленьких повітряних бульбашок.

Коли ми знову виринули на поверхню, Емма вхопила мене і закричала:

— Навіщо ти це зробив! Я майже дісталася до них!

— Іще трохи — і він убив би тебе! — відказав я, вириваючись з її хватки, і раптом зрозумів: вона навіть не побачила того чоловіка, бо була суцільно зосереджена на клітці. Тож я показав їй на типа, який йшов палубою до клітки. Він підняв її і струсонув. Дверцята клітки відвиснули й розкрилися, мені здалося, що я побачив всередині якийсь рух, і це дало мені надію. Та нас знову накрив промінь маяка, і в його яскравому світлі я побачив обличчя стрілка — його задоволений вишкір і бездонні білуваті очі без зіниць. То був витвір, як і Голан.

Він засунув руку в клітку і витягнув звідти одну промоклу пташку. З башти йому свиснув матрос, і витвір побіг до люка з пташиною в руці.

Човен знову засичав і забряжчав. Вода довкола нас спінилася, немов закипаючи.

— Пливімо геть, бо він засмокче нас на глибину! — крикнув я Еммі. Та вона не чула мене, прикипівши поглядом до ділянки темної води біля корми судна.

Іще мить — і вона вже пливла туди. Я спробував її зупинити, але вона різко відштовхнула мене. І раптом крізь завивання і сичання човна я почув його — пронизливий закличний крик. То була пані Сапсан!

Ми знайшли її — вона підскакувала на хвилях, з останніх сил тримаючи голову над водою, била одним крилом і ледь ворушила другим — схоже, зламаним. Емма витягнула її. Я знову заволав, що нам треба вшиватися якомога швидше.

І ми, зібравши залишки сил, попливли геть. Позаду нас вже утворювався вир, засмоктуючи всю воду, витіснену човном. Море немов ковтало саме себе і намагалося заковтнути й нас, але тепер із нами був верескливий символ нашої перемоги, принаймні, часткової перемоги, і він давав нам силу протистояти неприродно сильній течії. Невдовзі ми почули, як нас гукає Бронвін; через мить нам на допомогу прийшла, продираючись крізь хвилі, наша подруга-силачка і витягнула нас до безпечного місця.

* * *

Ми лежали на каменистому березі під посірілим небом, знесилено хапали ротами повітря і тремтіли від холоду й перенапруження. Мілард та Бронвін мали до нас тисячі запитань, та ми не мали сил відповісти на них. Вони бачили, як з маяка зверзлося тіло Голана, як спливла і занурилася субмарина, як з води з'явилася пані Сапсан, але без пані Шилодзьобки, і тому все й так зрозуміли. Вони обнімали нас доти, доки ми не кинули тремтіти, а Бронвін засунула пані Сапсан собі під сорочку, щоб зігріти її. Оклигавши, ми дістали каное Емми і попливли назад до берега.

Коли ми наближалися, всі діти повиходили на мілину, щоби нас зустріти.

— Ми чули постріли!

— Що то був за човен? Такий дивний!

— А де пані Сапсан?

Ми вибралися з каное, Бронвін підняла свою сорочку і показала пташку, яка там зручно вмостилася. Діти скупчилися довкола, а пані Сапсан підняла дзьоба і каркнула, мовляв, я стомлена, але жива. Всі радісно загукали.

— Молодці! — вигукнув Г'ю.

Оливка станцювала джиґу, приспівуючи:

— Пташка, пташка, пташка! Джейк та Емма врятували Пташку!

Та веселощі швидко скінчилися. Бо всі швидко помітили відсутність пані Шилодзьобки та небезпечний стан Міларда. Джгут був тугий, але хлопець втратив багато крові і тому слабнув на очах. Єнох дав йому свій плащ, а Фіона — вовняного капелюха.

— Ми відведемо тебе до лікаря у місто, — сказала Емма.

— Дурниці, — відказав Мілард. — Той чоловік жодного разу в житті не бачив невидимого хлопця, а коли побачить, то розгубиться і не знатиме, що зі мною робити. Він або лікуватиме не ту кінцівку, або забіжить геть, верещачи від страху.

— Та то не страшно, що він забіжить від страху, — запевнила його Емма. — Коли контур переналадиться, то лікар нічого не пам'ятатиме.

— Озирніться. Контур мав переналадитися ще годину тому.

Мілард мав рацію: в небі вже не гуділи літаки, бій скінчився, але клуби диму від бомбових розривів і досі піднімалися догори, змішуючись з хмарами.

— Це недобре, — зазначив Єнох, і всі притихли.

— У всякому разі, — сказав Мілард, — я маю в будинку все, що мені потрібно. Мені треба хильнути ковток настойки опію і протерти рану спиртом. Слава Богу, куля пройшла навиліт і не зачепила кістку. За три дні я буду як огірочок.

— Але у тебе й досі кров іде, — зауважила Бронвін, вказавши на червоні краплини, що падали на пісок позаду нього.

— Тоді затягни тугіше джгута, чорт забирай!

Вона так і зробила, та Мілард зойкнув так, що всі аж зіщулилися від страху, а потім зомлів, але Бронвін вчасно підхопила його на руки.

— З ним все гаразд? — спитала Клер.

— Просто знепритомнів, і все, — відповів Єнох. — Він не в такому задовільному стані, як намагається вдати.

— І що ж нам тепер робити?

— Спитати пані Сапсан, — запропонувала Оливія.

— Правильно. Постав її додолу, щоби вона знову перетворилася на людину, — сказав Єнох. — Доки вона пташка, вона нічого не зможе нам сказати.

Тож Бронвін поставила пані Сапсан на сухий пісок, а ми відійшли і почекали. Пані Сапсан кілька разів підстрибнула, змахнула неушкодженим крилом, а потім схилила вкриту перами голову, кліпнула на нас оком — і все. Вона залишилася пташкою.

— Можливо, вона потребує приватності, — висловила припущення Емма. — Повернімося до неї спинами.

Ми так і зробили, ставши колом навкруг пташини.

— Тепер можна, пані Сапсан, — сказала Оливія. — Вже ніхто не дивиться.

Через хвилину Г’ю краєм ока зиркнув у коло.

— Ні, вона й досі пташка.

— Може, вона надто втомилася й змерзла, — сказала Клер, і більшість з присутніх погодилася з такою аргументацією. Тож ми вирішили, що повернемося до будинку, полікуємо Міларда тими припасами, які він мав, і з надією чекатимемо, що, відпочивши і набравшись сил, директорка та її контур повернуться до норми.

Розділ одинадцятий

Засмучено поопускавши голови, ми рушили один за одним крутою стежиною через кряж, наче підрозділ вимотаних у жорстоких боях ветеранів; Бронвін несла Міларда, а пані Сапсан зручно вмостилася у схожій на гніздо копиці волосся на голові у Фіони. Місцевість довкола була подовбана димучими воронками від розривів бомб, повсюди валялися величезні урвища вивернутої землі, наче тут порився якийсь велетенський собака. Ми думали про те, що чекало нас в будинку, але ніхто не наважувався сказати про це вголос.

Відповідь на це запитання ми дістали, навіть не вийшовши з лісу. Єнох зачепився за щось носаком свого черевика і нахилився подивитися. То був шматок обвугленої цеглини.

Вибухнула паніка. Діти щодуху кинулися стежиною до будинку. Коли вони вибігли на галявину, то менші розплакалися. Усе було в диму. Бомба не застигла на кінчику пальця Адама, як зазвичай, а розчахнула його навпіл і вибухнула. Задній ріг будинку перетворився на похилу задимлену руїну. У двох обвуглених вигорілих кімнатах і досі палахкотіли невеличкі острівці полум’я. Там, де колись був Адам, утворилася свіжа воронка, в якій могла сховатися доросла людина, стоячи на повен зріст. Тепер було легко уявити, який вигляд матиме ця місцина невдовзі: це буде ота сумна й занапащена руїна, яку я віднайшов кілька тижнів тому. Будинок кошмарів.

Пані Сапсан зістрибнула з голови Фіони і забігала по обсмаленій траві, пронизливо й тривожно скрикуючи.

— Директорко, що сталося? — спитала її Оливка. — Чому не відбулося перетворення?

Та пані Сапсан тільки й могла, що пронизливо скрикувати у відповідь. Здавалося, вона була не менш розгублена й перелякана, ніж ми.

— Будь ласка, перевтільтеся! — благально скрикнула Клер, опускаючись перед нею на коліна.

Пані Сапсан замахала крилами і застрибала, докладаючи зусиль, та не змогла змінити подоба. Діти стривожено скупчилися довкола неї.

— Щось тут не так, — сказала Емма. — Якби вона могла знову перетворитися на людину, то вже давно б це зробила.

— Мабуть, саме через це і змістився контур, — припустив Єнох. — Пам’ятаєте оту стару історію про пані Боривітер, коли вона впала з велосипеда на дорозі? Вона вдарилася головою і цілий тиждень залишалася пташкою боривітер. І саме тоді її контур змістився.

— А який стосунок має це до пані Сапсан?

Єнох зітхнув:

— Може, вона лише вдарилася головою, дістала струс мозку, і нам доведеться почекати тиждень, поки вона прийде до тями.

— Вантажівка, що мчить як скажена, то одне, — сказала Емма, а зазнати жорстокого поводження з боку витворів — то зовсім інше. Звідки нам знати, що той виродок скоїв з пані Сапсан, перш ніж ми врятували її?

— Кажеш, витвори? То він був не один?

— Так, не один. Пані Шилодзьобку забрали з собою витвори, — сказав я.

— А звідки тобі це відомо? — суворо спитав Єнох.

— Та вони ж співпрацювали з Голаном, хіба ж ні? Він саме їх дожидався тут! До того ж, я бачив очі того, котрий у нас стріляв. Тут не може бути сумнівів.

— Тоді пані Шилодзьобка вже мертва, однозначно, — сказав Г'ю. — Вони неодмінно її уб'ють.

— Може й ні, — відповів я. — Принаймні, не відразу.

— Якщо я й знаю щось про витворів напевне, так це те, що вони убивають дивних людей, — сказав Єнох. — У них природа така. Це те, заради чого вони живуть.

— Та ні, можливо, Джейкоб має рацію, — сказала Емма. — Незадовго до смерті отой витвір сказав нам, чому вони викрадають так багато імбрин. Вони хочуть змусити їх повторити ту саму реакцію, внаслідок якої і з'явилися порожняки, — тільки у більших масштабах. Набагато більших.

Хтось охнув, і всі позамовкали. Я озирнувся і побачив пані Сапсан, яка сиділа на краєчку Адамової воронки, самотня й нещасна.

— Ми мусимо зупинити їх, — сказав Г'ю. Мусимо дізнатися, куди вони звозять імбрин.

— Як зупинити? — спитався Єнох. — Кинутися навздогін за субмариною?

Хтось позаду мене гучно прокашлявся, ми повернулися і побачили Горація, що сидів, схрестивши ноги, на землі.

— Я знаю, куди вони прямують, — тихо мовив він.

— Що ти хочеш сказати — я знаю? Звідкіля ти це знаєш?

— Яка різниця «звідкіля», найголовніше те, що він знає, — відказала Емма.

— Куди вони везуть її, Горацію?

Він похитав головою.

— Я не знаю, як зветься це місце, — відповів він. — Але я побачив його.

— Тоді намалюй його, — попросив я.

Горацій на мить замислився, а потім неквапливо й незграбно підвівся. Схожий у своєму порваному костюмі на бродячого проповідника, він пошкандибав до горілої купи, що висипалася з тріщини у стіні будинку, нахилився і набрав жменю обвуглених цурпалків. А потім розмашисто щось намалював на тріснутій стіні.

Ми зібралися довкола, щоби подивитися. Горацій малював шерегу вертикальних смуг, що мали на горі тоненькі петлі, схожі на колючий дріт. З одного боку дроту був густий темний ліс. На землі лежав сніг, зображений чорним кольором. І все.

Скінчивши малюнок, Горацій невпевнено позадкував, сів з розмаху на траву, і в його очах з'явився похмурий відсторонений вираз. Емма лагідно поклала руку йому на плече і спитала.

— Горацію, а що ще ти знаєш про це місце?

— Воно десь у холодних краях.

Бронвін підійшла до рисунку й уважно вдивилася в закарлючки, зроблені Горацієм.

— Як на мене, то це схоже на в'язницю, — резюмувала вона.

Оливія поглянула на неї.

— То як? — несміливо спитала вона тремтячим голосом. — Коли вирушаємо?

— Куди вирушаємо? — сказав Єнох, драматичним жестом піднімаючи руки. — Та це ж лише закарлючки, і не більше!

— Але ж вони десь реально існують! — заперечила Емма, глянувши на нього впритул.

— Ми ж не можемо отак от податися до якогось засніженого місця і шукати там в'язницю.

— І тут ми не можемо залишатися. Погляньте на директорку. Нам певний час добре тут

жилося, але все має свій кінець.

Єнох та Емма ще трохи посперечалися в такому ж дусі. І у кожного з них знайшлися свої прихильники й супротивники. Єнох доводив, що вони надто довго були відірвані від світу, що коли вони підуть з острова, то загинуть у вирі війни або у пащеках порожняків, тому краще вже спробувати жити тут, бо, принаймні, вони вже призвичаїлися до місцевості та її мешканців. Інша група наполягала на тому, що війна та порожняки *уже* прийшли до них і вони не мають вибору. Порожняки та витвори неодмінно повернуться за пані Сапсан, але в значно більшій кількості. Та й із самою пані Сапсан також виникла велика проблема.

— Ми знайдемо іншу імбирну, — сказала Емма. — Якщо хтось і зможе допомогти нашій директорці, то це одна з її подруг.

— Але як бути, коли й решта контурів зазнали зсуву? — спитав Г'ю. — Що, як всіх імбрин уже викрали?

— Такий хід думок є хибним. Не може бути, щоб хоча б декілька з них не залишилося.

— Емма має рацію, — мовив Мілард, лягаючи на землю і кладучи під голову уламок цеглини замість подушки. — Якщо альтернатива полягає в тім, щоби нічого не робити, а лише чекати і сподіватися: що тут ніколи не буде потвор, що директорка видужає, — то, як на мене, це ніяка альтернатива.

Незгодних таки пристидили й умовили погодитися. Будинок вони покинуть. Особисті речі зберуть, а в гавані для потреб загалу реквізують кілька човнів, і вранці всі подадуться геть із острова.

Я спитався в Емми, як вони збираються керувати човнами і куди мають намір плисти, бо ніхто з дітей не покидав острів майже вісімдесят років, а пані Сапсан не може ані літати, ані говорити.

— У нас є мапа, — відповіла вона і, повільно повернувши голову, поглянула на будинок. — Звісно, якщо вона не згоріла.

Я визвався допомогти Еммі знайти мапу. Обгорнувши голови шматками мокрої матерії, ми обережно увійшли до будинку крізь обвалену стіну. Шибки скрізь повилітали, у повітрі висів густий дим, але з допомогою рукотворного вогню Емми ми знайшли шлях до класної кімнати. Усі полиці попадали, мов доміно, але ми їх відсунули убік і, сівши навпочіпки, понишпорили серед книжок, розсипаних по долівці. Нам пощастило: шукану книгу знайти було легко, бо вона виявилася найбільшою книгою в бібліотеці. І невдовзі Емма, радісно верескнувши, підняла її угору.

На зворотному шляху прихопили спирт, настоянку опію та потрібну кількість бинтів для Міларда. Допомігши йому прочистити й забинтувати рану, ми всілися вивчати книжку. Це скоріше був атлас, а не мапи: у м'якій шкіряній палітурці темно-червоного кольору; кожна її сторінка була ретельно вимальована на матеріалі, схожому на пергамент. То був дуже гарний і дуже древній атлас, який ледь уміщався в Емми на колінах.

— Ця книга має назву «Мапа днів», — пояснила Емма. — Вона містить усі контури, відомі на сьогоднішній день.

Сторінка, яку вона розгорнула, виявилася мапою Туреччини, однак на ній не позначалися ані дороги, ані кордони. Натомість вона була всіяна якимись крихітними спіральками, котрі, на мою здогадку, вказували місцезнаходження контурів. У центрі кожної спіральки був єдиний у своєму роді знак, що відповідав таблиці умовних знаків у нижній частині сторінки, де ці знаки з'являлися знову з низкою цифр, розділених рисками. Я показав на один з них, котрий мав отакий вигляд 29-3-316/?-?-399 і спитав:

— Що це? Якийсь код?

Емма провела по ньому пальцем.

— Цей контур виник двадцять дев'ятого березня триста шістнадцятого року нашої ери. І проіснував приблизно до триста дев'яносто дев'ятого року, хоча день і місяць невідомі.

— А що з ним сталося триста дев'яносто дев'ятого року?

— Хтозна. Тут не сказано, — знизала плечима Емма.

Я простягнув руку і перевернув атлас на мапу Греції, яка ще більше була всіяна спіральками та цифрами.

— А який сенс збирати і класифікувати відомості про всі ці контури? — поцікавився я. — Хіба нині можна добратися до цих древніх контурів?

— Можна. Якщо пересуватися стрибками, — озвався Мілард. — Цей спосіб є вкрай складним та небезпечним, але якщо пересуватися стрибками з одного контуру до другого, скажімо, по п'ятдесят років за день, то можна дістати доступ до низки контурів, які припинили існування за останні п'ятдесят років. Якщо мати необхідні засоби та кошти, щоби подорожувати до них, то в тих контурах можна виявити й інші контури, і так — в геометричній прогресії.

— Та це ж подорож у часі, — ошелешено мовив я. — Справжнісінька подорож у часі.

— Напевне, так воно і є.

— То стосовно оцього місця, — сказав я, показавши на вугільний рисунок Горація на стіні, — нам доведеться вираховувати не лише, де воно розташоване, але й у якому часі?

— Боюся, що так. І якщо пані Шилодзьобка перебуває в полоні у витворів, відомих своєю здатністю пересуватися стрибками у часі, то, скоріш за все, те місце, куди звозять її та інших імбрин, десь у минулому. Через це їх буде вкрай важко знайти, а подорож туди буде вкрай небезпечною. Місцезнаходження древніх контурів добре відомі нашим ворогам, бо вони постійно чатують біля входів.

— Що ж, — сказав я, — от і добре, що я вирушаю разом із вами.

Емма рвучко обернулася до мене.

— Ой, як гарно! — скрикнула вона, обнімаючи мене. — А ти твердо вирішив?

Я сказав, що так. Діти, хоча й втомились, радісно загукали і заплескали в долоні. Навіть Єнох потиснув мені руку. Та коли я знову поглянув на Емму, її усмішка зів'яла.

— Що таке? — спитав я.

Вона ніяково опустила очі.

— Є одна обставина, про яку ти маєш знати, — сказала вона. — А коли взнаєш, то боюся, не захочеш вирушати разом із нами.

— Та ні, я не передумаю, — запевнив я її.

— Коли ми звідси поїдемо, цей контур зачиниться. І цілком можливо, що ти більше не зможеш повернутися в час, з якого ти прийшов. Принаймні, це буде дуже непросто зробити.

— У тому часі для мене немає нічого цікавого, — швидко заперечив я. — Навіть якби й була можливість повернутися, я не впевнений, що захотів би.

— Це ти тепер так кажеш. А я хочу, щоби ти не мав жодного сумніву.

Я кивнув і підвівся.

— Ти куди? — спитала Емма.

— Піду пройдуся.

Я не пішов далеко, лише повільно вибрів за межі подвір'я, і подивився на небо — чисте від хмар і диму, всипане мільйонами зірок. Зірки — теж мандрівники у часі. Скільки ж оцих

древніх світлових цяток насправді є лише останнім спалахом уже померлих сонць? А скільки з них народилися, але світло їхнє ще не долетіло до нас? Якщо всі сонця, окрім нашого, сьогодні згаснуть, то скільки поколінь знадобиться нам, щоби дізнатися, що ми — єдині у Всесвіті? Я завжди знав, що небеса сповнені таємниць, але тільки тепер збагнув, як багато їх і на землі.

Я опинився там, де стежина виходила з лісу. У тому напрямку була домівка і все, що мене з нею пов'язувало, все, що я знав, — звичайне, буденне й безпечне.

Та виявилося, що це не так. Що насправді це не так. Принаймні, віднедавна. Бо потвори убили діда Портмана і прийшли за мною. Рано чи пізно вони прийдуть знову. Невже я колись прийду додому і застану татка в калюжі крові на підлозі? Або маму? А в протилежному напрямку збиралися маленькими купками дітлахи, будуючи плани на майбутнє, і багатьом із них це доводилося робити вперше.

Я повернувся до Емми. Вона й досі сиділа, занурившись у масивну книгу. Біля неї сиділа пані Сапсан, час від часу стукаючи дзьобом по мапі. Коли я підійшов, Емма запитально поглянула на мене.

— Так, я впевнений, що хочу подорожувати разом із вами.

— Я дуже рада, — усміхнулася вона.

— Перед тим як вирушити в дорогу, мені треба дещо зробити.

* * *

До міста я повернувся перед світанком. Дощ нарешті припинився, і на обрії зажеврів новий блакитний день. Головна дорога скидалася на руку з розгалуженими венами промивин у тих місцях, де стрімкі потоки води позмивали гравій.

Я перетнув порожній бар і піднявся нагору, до наших номерів. Штори були запнуті, а двері до батькової кімнати зачинені, і я відчув полегшення, бо ще не вирішив, як сказати йому те, що збирався розповісти. Натомість я сів, взяв ручку та аркуш паперу і написав батькові листа.

Я спробував все пояснити. Написав йому про дивних дітей, про порожняків і про те, що всі історії діда Портмана виявилися правдивими. Розповів, що сталося з пані Сапсан та пані Шилодзьобкою, щоби він збагнув, чому я мушу їхати. І благав його не тривожитися.

А потім я поклав ручку і перечитав написане. Це нікуди не годилося. Він ніколи цьому не повірить. Подумає, що я остаточно з'їхав з глузду чи стрибонув стовбула зі скелі, або мене хтось викрав. Та хоч так, хоч сяк, а виходило одне: я збирався зруйнувати його життя.

— Джейкобе?

Я обернувся і побачив на порозі батька — з осоловілими очима, скуйовдженим волоссям, у сорочці та джинсах, заляпаних багнюкою.

— Привіт, татку.

— Я хочу поставити тобі просте й пряме запитання, — сказав він, — на яке хотів би почути просту й пряму відповідь. Де ти був минулої ночі? — Я побачив, що йому важко тримати себе в руках.

Я вирішив, що годі вже брехати.

— Та все в нормі, татку. Я був у своїх друзів.

Мені здалося, що поруч зі мною вибухнула граната.

— УСІ ТВОЇ ДРУЗІ ВИГАДАНІ! — заволав батько, мало не посинівши від злості, і швидко підійшов до мене. — Дуже жаль, що ми з матір'ю послухалися отого схибленого психіатра і привезли тебе сюди, бо ця поїздка обернулася повною катастрофою! Останнім часом ти тільки й робив, що брехав мені! А тепер іди до себе і збирай манатки. Ми вирушаємо наступним поромом!

— Стривай, татку…

— А коли ми повернемося додому, ти сидітимеш під замком, аж поки ми не знайдемо тобі нового психіатра, а не повного ідіота, як лікар Голан!

— Батьку!

Промайнула думка про те, що мені, можливо, доведеться навіть тікати від нього. Я уявив собі, як він силоміць тримає мене, гукаючи про допомогу, а потім завантажує мене на пором у кайданках та гамівній сорочці.

— Я з тобою не поїду, — сказав я.

Його очі звузилися, і він нахилив голову, наче не розчув. Я повторив те, що сказав, як раптом у двері хтось постукав.

— Забирайтеся геть! — вигукнув батько.

Та стук повторився, і цього разу більш настійливо. Він кинувся до дверей, рвучко розчинив їх — і на сходовому майданчику я побачив Емму з кулькою блакитного вогню на долоні. Поруч із нею стояла Оливія.

— Привіт, — сказала Оливка. — Ми прийшли побачитися з Джейкобом.

Батько ошелешено витріщився на них.

— Що це за…

Дівчата протиснулися повз нього до кімнати.

— Що ви тут робите? — засичав я на них.

— Та ми хотіли лише познайомитися, — відповіла Емма, сліпуче всміхаючись моєму батьку. — Останнім часом ми досить близько познайомилися з вашим сином і тому визнали за доречне прийти до вас із дружнім візитом.

— Гаразд, — сказав батько, зиркаючи то на Емму, то на Оливію.

— Він і справді дуже гарний хлопець, — продовжила Оливка. — Такий хоробрий!

— І вродливий! — додала Емма, підморгнувши мені. І, немов іграшку, перекотила кульку вогню з долоні на долоню. Батько витріщився на неї, мов заворожений.

— Т-т-т-ак, — погодився батько. — Безперечно, Джейкоб — гарний хлопець.

— Ви не проти, якщо я зніму черевики? — спиталася Оливка і, не чекаючи відповіді, зняла їх — і вмить злетіла під стелю. — Дякую. Тут мені значно зручніше.

— Це мої приятельки, татку. Ті, про яких я тобі розповідав. Знайомся: це Емма, а під стелею — Оливка.

Він гойднувся і відступив на крок.

— Мабуть, я ще не прокинувся, — розгублено мовив він. — І недивно, бо я так стомився…

З підлоги піднялося крісло і підпливло до нього, супроводжуване чимось вправно замотаним у медичний бинт.

— Ну то присядьте, будь ласка, — сказав Міллард.

— Гаразд, — відповів батько і сів.

— А ти що тут робиш? — спитав я Мілларда. — Ти ж маєш лежати й одужувати.

— Та так, випадково опинився поблизу. — Він підняв угору сучасного вигляду пляшечку

з пігулками. — Мушу сказати, в майбутньому навчилися виробляти просто чудові знеболювальні таблетки!

— Татку, знайомся, це Мілард, — сказав я. — Ти його не бачиш, бо він невидимий.

— Приємно познайомитися.

— Аналогічно, — відповів Мілард.

Я підійшов до батька і став навколішки біля стільця, на якому він сидів. Його голова злегка сіпнулася.

— Я їду, татку. Певний час ми не бачитимемося.

— Невже? І куди ж це ти їдеш?

— У подорож.

— У подорож, — повторив батько. — І коли ж ти повернешся?

— Сам не знаю.

Він похитав головою.

— Точнісінько, як твій дідо. — Мілард налив у склянку води із крана і приніс йому, а батько простягнув руку і, як нічого не було, взяв її так, наче летючі склянки з водою — то є цілком буденна річ. Мені здалося, що він і справді гадав, що все це йому сниться. — Що ж, добраніч, — сказав він і підвівся, притримуючись за стілець, а тоді почвалав до своєї спальні. Зупинившись на порозі, він обернувся і поглянув на мене.

— Джейку!

— Слухаю, татку.

— Будь обережним, добре?

Я кивнув. Він зачинив двері. І через кілька секунд я почув, як його тіло гепнулося на ліжко.

Я сів і потер руками обличчя, не знаючи, що й гадати.

— Ну як, ми допомогли тобі? — спитала Оливка, висячи під стелею.

— Навіть не знаю, — відповів я. — Мабуть, ні. Згодом він прокинеться і подумає, що всі ви йому наснилися.

— Можеш написати йому листа, — запропонував Мілард. — Напиши йому все, що захочеш, — однаково він не зможе нас наздогнати.

— Та я вже написав листа. Але це не доказ.

— Ага, — мовив Мілард. — Тепер я зрозумів твою проблему.

— Мені б твою проблему, — сказала Оливка. — От якби й мої батьки любили мене настільки, що стривожилися б, коли я пішла з дому!

Емма стала навшпиньки і потиснула Оливії руку. А потім сказала:

— Я можу надати доказ.

З невеличкої торбочки, що висіла на паску її плаття, вона видобула знімок і подала його мені. На тому фото Емма була разом із моїм дідом, коли він був ще молодим. Вся її увага була прикута до нього, а він думав про щось інше. То був сумний і прекрасний знімок, і в ньому відобразилася маленька дещиця того, що я знав про їхні стосунки.

Шановний Франкліне!

Мені було надзвичайно приємно зустрітися з вами. На цьому фото я та ваш батько; воно зроблене тоді, коли він тут жив. Гадаю, цього вистачить, щоби переконати вас, що я й досі жива, а історії Джейкоба — не вигадка.

Деякий час Джейкоб подорожуватиме зі мною та моїми друзями. Ми турбуватимемося про безпеку одне одного, як ніхто. Колись, коли небезпека минеться, він повернеться до вас — даю слово.

Щиро-щиро ваша,

Емма Блюм

P. S. Наскільки я розумію, до ваших рук міг потрапити лист, який я надіслала вашому батьку багато років тому. Запевняю вас, він був написаний суто з моєї ініціативи і, звичайно ж, недоречний, а ваш батько не відповів на нього у тому ж дусі. Він був одним з найшляхетніших чоловіків, яких я коли-небудь знала.

— Це фото зробили перед тим, як Ейб подався на війну, — пояснила Емма. — Твій татко впізнає мене, еге ж?

Я всміхнувся.

— Маєш такий вигляд, наче ані на день не постаріла.

— Прекрасно! — вигукнув Мілард. — Оце тобі й доказ!

— А ти завжди носиш цей знімок із собою? — спитався я, повертаючи їй фото.

— Так. Але він мені більше не потрібен. — Емма підійшла до столу, взяла мою ручку і

написала щось на звороті знімка.

— Як звуть твого батька?

Скінчивши писати, вона подала фото мені. Я поглянув на нього спереду й ззаду, а потім вивудив з кошика зіжмаканий лист, розгладив його і поклав на стіл разом із фотографією.

— Ну що, готові вирушати? — спитав я.

Мої друзі вже стояли на порозі, чекаючи на мене.

— Тільки якщо готовий ти, — відповіла Емма.

Ми вирушили до кряжа. Цього разу я не став зупинятися в найвищій його точці, щоби окинути поглядом здоланий шлях. Інколи краще йти, не оглядаючись.

Коли ми дійшли до кургану, Оливія поплескала його камені, наче доброго старого знайомого.

— Прощавай, діду, — сказала вона. — Ти був дуже добрим контуром, і ми за тобою дуже-дуже скучатимемо. — Емма торкнулася її плеча, вони обидві нагнулися й увійшли всередину.

У дальній камері Емма піднесла своє полум'я до стіни, і я побачив на ній те, чого не бачив раніше: довгий перелік дат та ініціалів, закарбованих у камінь.

— Тут йдеться про інші часи та інших людей, котрі користувалися цим контуром, — пояснила вона. — Всі інші періоди, коли контур функціонував як петля, замкнена сама на себе.

Придивившись до переліку, я розібрав таке: П. М. 3-2-1853 та Дж. Р. Р. 1-4-1797, а також ледь видимий напис Кс. Дж. 1580. Внизу були якісь дивні позначки, які я не зміг розібрати.

— То рунічні написи, — пояснила Емма. — Дуже древні.

Мілард понишпорив у гравії аж поки знайшов гострий камінь і, використовуючи другий камінь як молоток, вибив свій напис під рештою: А. С. 3-9-1940.

— А хто такий А. С.? — спиталася Оливія.

— Альма Сапсан, — пояснив Мілард і зітхнув: — Оцей напис вона сама мала зробити, а не я.

Оливія провела рукою по гострих краях викарбуваних знаків.

— Гадаєш, колись сюди прийде якась інша імбрина і знову запустить цей контур?

— Сподіваюся, що прийде, — відповів Мілард. — Всім серцем сподіваюся.

* * *

Ми поховали Віктора. Бронвін підняла все ліжко разом із братом. Коли всі діти зібралися на галявині, вона повисмикувала ковдри і загорнула в них Віктора, поцілувавши його на прощання у лоба. Ми з хлопцями підняли ліжко за кути, мов домовину, і понесли до воронки, вибитої вибухом бомби. А потім вибралися нагору, але Єнох затримався. Діставши з кишені глиняного чоловічка, він лагідно поклав його Віктору на груди.

— Це мій найулюбленіший, — мовив Єнох. — Нехай він складе тобі компанію.

Чоловічок підняв голову і сів, та Єнох пальцем знову штовхнув його на спину. Тоді чоловічок підклав одну руку собі під голову і, здавалося, заснув.

Коли воронку засипали, Фіона притягнула кілька кущів та паростків лози і відразу ж заходилася їх вирощувати. Поки решта збирали свої пожитки, на галявині, на тому ж самому місці знову з'явився Адам, але тепер він позначав могилу Віктора.

Прощаючись зі своїм будинком, дехто з дітлахів узяв із собою шматочки розбитої цегли, дехто — квіти з саду на пам'ять. Потім ми здійснили останню подорож островом — пройшли крізь обсмалений задимлений ліс і пласке болото, зрите вибухами бомб, перебралися через кряж і спустилися до містечка, оповитого торф'яним димом, де мешканці сиділи собі на сходах та ґанках своїх будиночків. Вони були настільки стомлені та ошелешені нальотом, що навряд чи помітили маленьку процесію дивних на вигляд дітей, що проходили повз них.

Ми мовчали, але були мов на голках. Діти не спали всю ніч, але з їхньої зовнішності цього не було видно. Було четверте вересня, і вперше за багато років дні знову рушили вперед. Декотрі з колишніх мешканців контуру стверджували, що відчували різницю: повітря в їхніх легенях посвіжішало, кров у венах потекла швидше. Вони стали жвавіші, реальніші.

І я теж.

* * *

Колись я мріяв про втечу від звичайного буденного життя, але моє життя ніколи не було звичайним. Я просто не помічав, наскільки незвичайним воно було. Подібним чином я ніколи не міг собі уявити, що коли-небудь скучатиму за домівкою. Та коли на світанку, стоячи на краю незвіданого провалля, що розділяло *до* та *після*, ми завантажували наші човни, я подумав про усе, що невдовзі мав полишити, — про моїх батьків, моє місто, мого найкращого і єдиного друга — і збагнув, що розлука з ними не буде такою, якою я її уявляв, щось типу як камінь з душі. Спогади про них будуть тепер чимось важким і значущим, і мені завжди доведеться носити їх з собою.

Однак повернення до мого колишнього життя було так само неможливим, як і для дітей повернення до свого розбомбленого будинку. З наших кліток зірвало вибухом двері.

Десятеро дивних дітей та одна надзвичайна пташка розмістилися на трьох просторих гребних човнах, хоча для цього багато з манатків довелося полишити на причалі. Коли ми скінчили завершальні приготування, Емма запропонувала, щоби хтось із нас що-небудь сказав — виголосив промову на честь подорожі, яку ми мали зробити, але всім було якось не до промов. Тому Єнох високо підняв клітку з пані Сапсан, і вона сильно й пронизливо скрикнула. Ми відповіли власним криком, водночас і переможним, і печальним; в ньому чулася туга за всім втраченим, яке належало знову здобути.

Ми з Г'ю веслували у першому човні. Єнох спостерігав за нами, сидячи на носі, готовий підмінити кого-небудь із нас, а Емма у крислатому брилі уважно споглядала острів, що танув вдалині. Перед нами розстилалося безкрає море, поверхня якого була схожа на шибку злегка хвилястого скла. День обіцяв бути теплим, але з води дув прохолодний бриз, тому ми могли отак веслувати годинами, особливо не перетруджуючись.

Я помітив, як у другому човні нам помахала Бронвін і приставила до ока фотоапарат пані Сапсан. Я всміхнувся їй у відповідь. Ми не взяли з собою жодного зі старих фотоальбомів, тому оцей знімок, можливо, стане першим у новому фотоальбомі. Мені було якось дивно думати про те, що колись я матиму власний стос пожовклих старих фото, які показуватиму недовірливим онукам, і набір моїх власних фантастичних історій, які я буду їм розповідати.

А потім Бронвін опустила фотоапарат і підняла руку, показуючи на щось позаду нас. Вдалині, чорніючи на тлі світанкового сонця, на обрії позначилася мовчазна процесія військових кораблів.

І ми дужче налягли на весла.

*Від автора

Усі фотографії в цій книзі є справжніми, випадково знайденими старовинними знімками, і за винятком кількох, трохи оброблених, вони не зазнали ані найменших змін. Ці фото запозичені з особистих архівів десяти колекціонерів, людей, котрі роками й довгими годинами нишпорили в гігантських ящиках несортованих знімків на блошиних ринках, в антикварних крамницях та на гаражних розпродажах, щоби знайти там справді непересічні знімки і врятувати від забуття (і, можливо, від знищення) застиглі óбрази, сповнені історичної значущості й краси. Їхня робота — то непримітний, копіткий труд, і, на мою думку, ці люди є неоспіваними героями світу фотографії.

Сторінка Назва З чиєї колекції

14 Невидимий хлопець *Роберт Джексон*
15 Летюча дівчинка *Єфим Товбіс*
16 Хлопець, що піднімає брилу *Роберт Джексон*
17 Розмальована голова *Роберт Джексон*
28 Ейб дрімає *Роберт Джексон*
57 Дівчинка в пляшці *Роберт Джексон*
58 Летюче дитинча *Пітер Коен*
59 Пес із обличчям хлопчика *Роберт Джексон*
60 Акробатка *Роберт Джексон*
61 Балерини в масках *Роберт Джексон*
72 Силует пані Сапсан *Роберт Джексон*
106 Хлопчик у костюмі зайця *Роберт Джексон*
138 Дівчата на березі моря *Архів Танатос*
139 Дзеркальний ставок *Пітер Коен*
140 Хлопець та його бджоли *Роберт Джексон*
141 Балерини підхарчовуються *Роберт Джексон*
144 Емма в темряві *Мюріель Муте*
149 Тунель в кургані *Мартін Ісаак*
164 Винищувачі *Роберт Джексон*
176 Пані Сапсан *Автор*
189 Пані Зяблик *Розалін Лейбовіц*
190 Пані Шилодзьобка та її підопічні *Джулія Лорен*
193 Контур пані Зяблик *Розалін Лейбовіц*
199 Золоті кучері Клер *Девід Басс*
205 Наш чудовий феєрверк *Роберт Джексон*
225 Бронвін Брантлі *Роберт Джексон*
228 Дівчина з курчам *Джон Ван Ноут*
229 Джил та бобове стебло *Роберт Джексон*
231 Прихильник строгого стилю *Роберт Джексон*
254 Пані Дрімлюга бере всіх проблемних підопічних *Автор*
258 Ляльки Єноха *Девід Басс*
263 Віктор *Роберт Джексон*

Подяки

Хотілося б висловити свою подяку:

Усім у видавництві «Quirk», особливо Джексону Рекулаку за його, здавалося, безмежну терплячість та багацько чудових ідей; Стівену Сіґалу за уважне прочитання та проникливі зауваження; а також Дуґі Горнеру, який, безперечно, є найталановитішим із сучасних оформлювачів книг та естрадних коміксів.

Моєму прекрасному й наполегливо-чіпкому агенту Кейт Шафер Тестерман.

Моїй дружині Аббі за те, що вона мужньо терпіла впродовж багатьох місяців мою щетинисту бороду і мої нервові походжання туди-сюди; а також її батькам, Баррі та Філліс, за їхню підтримку, а ще батькам Баррі — Гледіс та Абрахаму, чиї історії про поневіряння надихнули мене на книгу.

Матусі, якій я, вочевидь, завдячую всім.

Всім моїм друзям-фотоколекціонерам: надзвичайно щедрому й великодушному Пітеру Коену; Леонарду Лайтфуту, який познайомив мене з ними; Розалін Лейбовіц; Джеку Морду з Архіву Танатоса; Стіву Банному; Джону Ван Ноуту; Девіду Бассу; Мартіну Ісааку; Мюріель Муте; Джулії Лорен; Єфиму Товбісу; а особливо Роберту Джексону, у чиїй вітальні я провів багато приємних годин, передивляючись дивовижні фотографії.

Крісу Хіґґінсу, якого вважаю провідним знавцем подорожей у часі, за те, що терпляче відповідав на мої дзвінки.

Лорі Портер, яка зробила моє фото для обкладинки, коли ми досліджували химерні покинуті халупи в пустелі Мохаве.

Примітки

1

Цей фольклорний стиль дістав назву від гір Адирондак, що на північному сході штату Нью-Йорк (США), де він і виник у середині XIX століття. (*Тут і далі приміт. ред., якщо не зазначено інше.*)

2

Аміші — релігійний рух послідовників Якоба Аммана, що виник 1693 року в Європі. Аміші цінують сільське життя, ручну працю, скромність і простоту. Нині більшість з них мешкають у США і Канаді.

З

Шафлборд — змагальна гра на розміченому корті з використанням київ та шайб.

4

За оцінками фахівців, у стрімкому польоті-піке цей птах здатен розвинути швидкість понад 322 км/год, або 90 м/с. Утім, у горизонтальному польоті поступається у швидкості стрижу.

5

Ymbrynes — англосаксонське слово, у якому *ymb* означає час, а ryne — цикл.

6

Зневажливо-глузливе прізвисько уродженця Лондона з середніх і низьких прошарків населення.

7

Джефрі Лайонел Дамер (1960—1994) — американський серійний убивця, жертвами якого стали 17 хлопців і чоловіків у період між 1978 і 1991 рр.